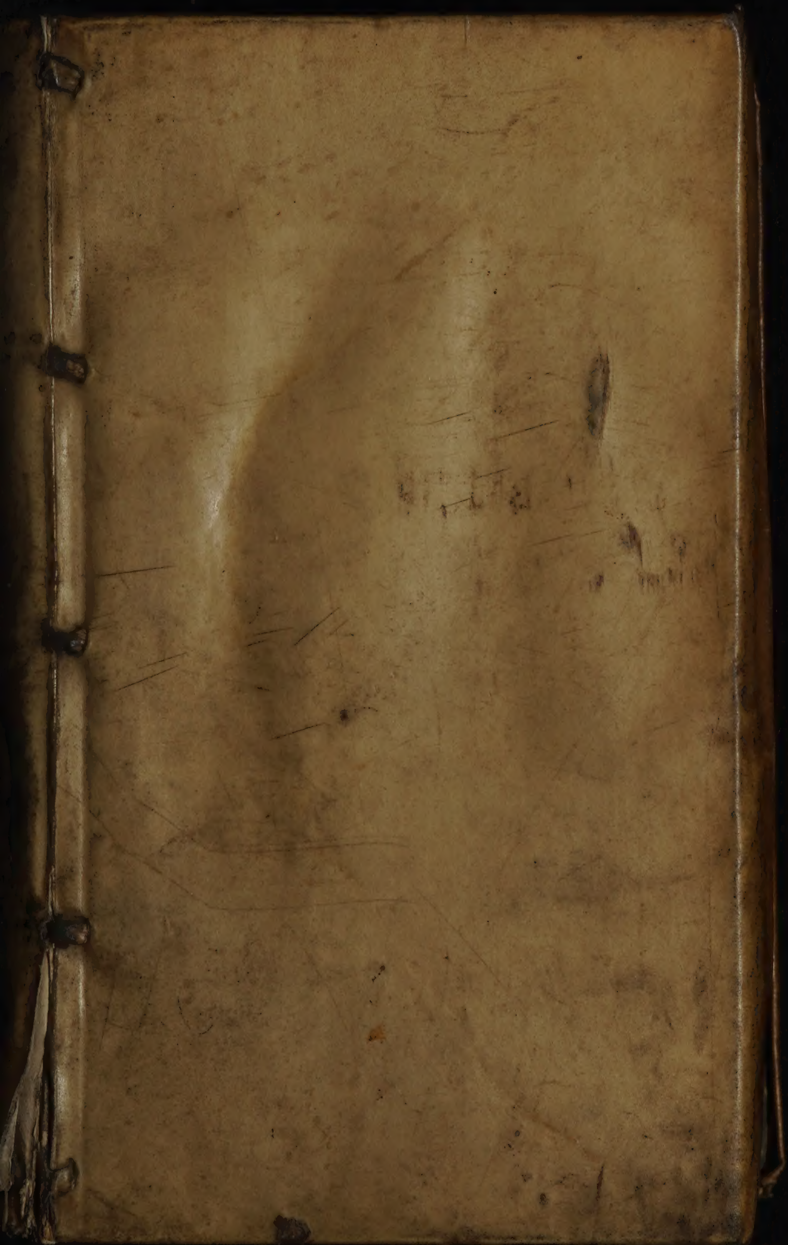

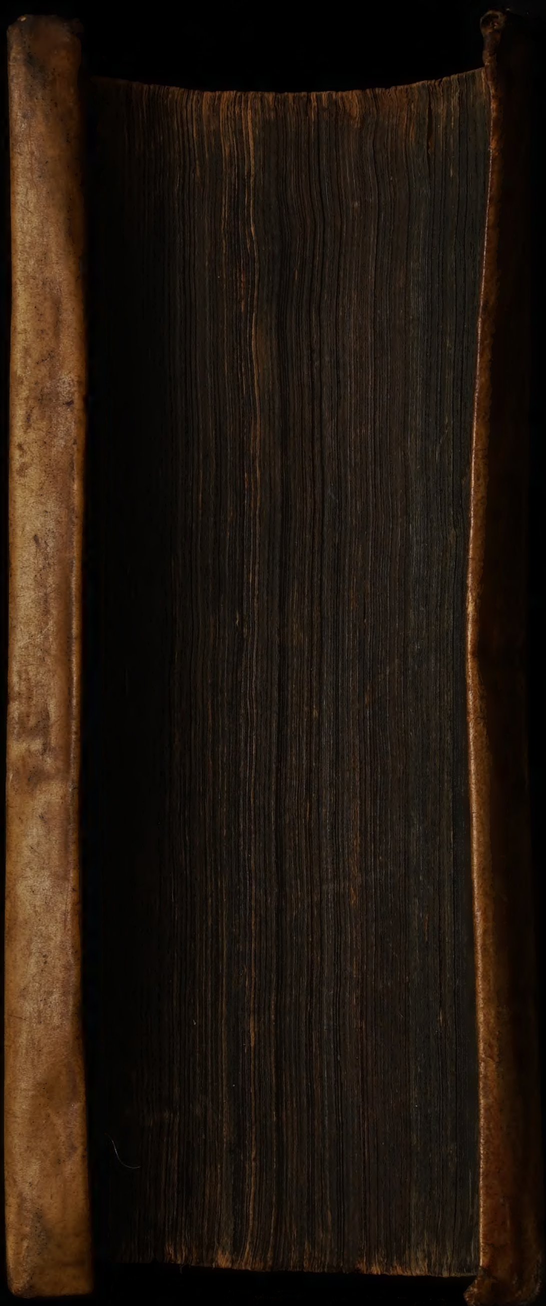
Fortun[illegible] Liceto

DE ORTV ANIMÆ HVMAN[illegible]

E. K[illegible]NMANNI

DE MIRACVLIS MORTVORVM

TEMPLVM NATVRÆ HISTOR.

[illegible]

LICETUS

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ,

Siue

DE ORTV ANIMÆ HVMANÆ

Libri III.

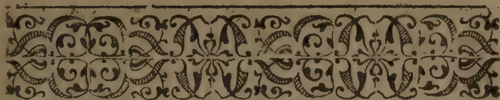
IN QVIBVS MVLTA ARCANA AC SECRETA Naturæ, tum de Semine, tum de Fœtu, vt & aſſimilatione parentum & liberorum, panduntur ac reuelantur,

AVCTORE
FORTVNIO LICETO GENVENSI,
Philoſophiæ & Med. Doct. & Acad. Piſanæ Profeſſore celeberrimo.

Occultioris Philoſophiæ, & Diſputationum ſecretiorum Studioſis tam vtiles, quam neceſſarii.

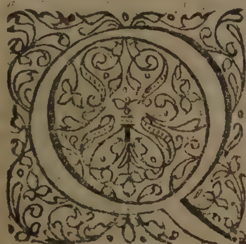
MD CVI.

FRANCOFVRTI.
Ex Officina IOANNIS SAVRII.

BARTHOLOMÆO TVRRIANO EX LAVANIÆ COMITIBVS Domino ſuo colendiſs.

FORTVNIVS LICETVS A RECHO S. P. D.

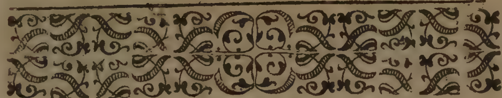
VÆ à probis, atque à ſpectatis viris laus eſt, BARTHOLOMÆE TVRRIANE, eam non tam iucundam vtilitate dixerim, quam iucunditate vtilem: vnde & ille apud Accium non tam ſe laudari, quam à laudato viro lætabatur. Neq; vero aliorſum hæc, quam vt tibi ſuſcepti operis rationem paucis exponam. Non te fugit, opinor, me; Bononiæ quum agerem ſapientiſſimi viri illius, atque Peripateticorum celeberrimi, FEDERICI PENDASII auditor, & alumnus, librum à patre meo olim editum de Genitalium vſu ac dignitate, typis dandum accepiſſe; quem

quum auidius lectitarem, ſententiam, qua dicebatur Hominis animam ſemini actu ineſſe, offendi; quæ excuſſit illico dormiturientis animum ad accuratiorem ea ſuper re animaduerſionem quaſi euocans. Conſpexi ego, relegi, expendi. tum dubitationes, & ſcrupuli neſcio qui iniecti. Sed expediui tandem quoquopacto mentem ſolicitudine efformato De Anima ſeminis libello. Quem, veluti præcocem ſtudiorum meorum fructum, etiam tum Patri Genuæ Medicinam facienti obtuli. Inde aliquot poſt annis quum iſthuc laurea inſigniendus veniſſem, præter ſpem probatiſſimorum Patrum huius Ven. Collegii cenſura non improbatum intellexi, tuaque potiſſimum Doctiſſ. TVRRIANE: qui etiam me ad eiuſmodi ſummę laudis ſtudium maximopere es cohortatus. Quod illico tantos addidit animos (laudata ſiquidem creſcit) vt exertis viribus tumultuarium opuſculum ad incudem reuocarim; imo verius in fornacem, vbi penitus refunderetur: vnde ex puſillo in iuſtum hoc excreuit volumen; apparent enim DE ORTV ANIMÆ HVMANÆ LIBRI TRES. Qui quum renaſci iam cupiant, & in vulgus exire quaſi geſtiant, tibi, idipſum quicquid eſt operis, in perpetuum grati animi, & obſeruantiæ debitæ monumentum inſcribere, ac nuncupare potiſſimum

vo-

volui. Nec inconſulto; quum enim perturbatiſſimum hoc ſæculum & bonis ſtudiis parum æquum, & gratum, defenſores flagitet; nullibi magis, quam ſub TVRRIS munitiſſimæ præſidio ab omni liuore intactum fore exiſtimaui: quum etiam illi à ſplendore tuo non parum lucis ſciam acceſſurum. Is enim es, quem extra omnem inuidiæ aleam poſitum, optimi quique colunt, & ſuſpiciunt Philoſophiæ, rectæque Medicinæ alumnum, autorem, & decus; vt qui ipſam ad quintum iam luſtrum ſtudio non intermiſſo exerceas, operibus amplifices, vſu denique diligenti colluſtres. Nam huic natus, huic laboras. Hinc librorum tanta ſeges, cultumque Muſæum. Imo & ODOARDVS frater vnicus (qui enim ſacram D. FRANCISCI familiam profitetur, tibi hac in re quaſi deceſſit) tuo excitus hortatu hanc vſq; ad lauream proſequutus eſt. quam eandem viam tuis ſignatam, atque impreſſam veſtigiis FRANCVS filius indefeſſe iam ab octennio inſequitur, te iubente. cur? tibi profecto vt quum præſidio ad iſthæc ſtudia fuerint, Medicinæ commodius, vtiliuſque deſeruias. Iam vero de incredibili tua in litteratos humanitate; de ſumma in pauperes liberalitate; de diligenti in ægrotantes officio; de cœleſti tua Iatrochymia diu nimis optata (quæ ò ſi prodeat iam, ros areſcenti

ſcenti ſolo) de religioſa in DEVM pietate; deque actionibus egregiis, quas vbique profers, ductus bono illo genio, Medela Dei, qui tuo cunctis horis inhæret pectori; nihil dicam. Neque enim eſt in præſentia mihi decretum virtutum tuarũ panegyrim contexere, quum ampliores omnino ſint, quam vt hiſce anguſtiis capiantur. Vnum illud rogatum dumtaxat velim, Clariſſ. TVRRIANE, vt leuidenſe hoc munus, vtpote primum perquam mediocris ingenii mei partum, pro tua humanitate, & vetere in omnes ſapientiæ amatores beneuolentia, æqui bonique facias: dum etiam memineris multas gentes lacte, & mola quandoque ſalſa litare, quia thura non habeant. Vale, & me ama. GENVÆ 15. Kalend. Nouembris. M. DC. II.

IO. BAPTISTA PINELLVS

IN EXCELLENTISS. DOCTORIS FORTVNII LICETI

Libros

De Ortu Animæ Humanæ.

ET usque docti, & usq; numeris omnibus
Libri absoluti in huius aureolo sinu,
Sub auspicato TVRRIANI *tegmine,*
Ob singularem integritatem pectoris,
Medicamq; ob artem exercitam, omnino ut decet,
Nullis tacendi TVRRIANI *vatibus,*
De triplici anima dum, LYCETE, *disseris,*
Torquenda retro tela nullius manu
Proh quam efficacis coniicis scientiæ
In quotquot hac de re exarandis perperam
Hucusque chartis allaborarunt sophos!
Subtilis ergo quisquis ingenui arduas
Notationes eruisse nominum
Anhelat, acri te docentem spiritu,
Vnde augeatur, & vigescat stirpibus,
Plantisq; vita, ab ILICETO *forsitan*
Non inuenuste nuncupatum dixerit;
Ferina vero sæcla, præter augminis
Motum, vnde sensus qualitate polleant,

Rite explicantem ab Arcados terra iuga
Longe ferati belluarum, & asperi
Dorsi LYCÆO *appellitarit aptius.*
At de superno flamine, igne & simplici,
Mens vnde ducit nostra puram originem,
Intelligenti & præpotente munere
Differre brutis vnde prorsus noscimur,
Dum mira pangis, ipse te vnde censeam
Dinominatum? tene forte ab Attica
Mineruæ alumnis, grauibus & fœto viris
Prisco LYCEO? *ô absit omen impium!*
Stagyræ an heros confragosæ identidem
Non hæsit vsque quæstioni huic insidens?
At vnde tandem? à LYNCE *nimirum tibi,*
Latè vidente vel putarim à LYNCEO
Cognominis vocabulum iure inditum.
Mea hoc libello tam erudito opinio
Satis superque comprobatur, LYNCEIS
Prouisa acute vbi cuncta luminibus nitent.
Idem hoc vetustum insigne testatur tuum,
Quod LYNCES *ornant pelle, maculisque illitæ.*
Quare hic facessat mons, nemusque & porticus,
LYNCEVS *& fac vt vocere in posterum.*
Suppleto nomen; adde litterulam, probet
Quæ te reapse conuenire stemmati.
Hoc præstat illi, vt elegans tuus hic labor
Tenoris huius omnium laboribus
Antistat æui ad hoc in auras editis,
Caduco & immortalis vt mens corpori.

INDEX

INDEX, ET SERIES CAPITVM.

PRæfatio totius operis continens Propositum, Ordinem, Diuisionem, Necessitatem, atque vtilitatem vniuersæ tractationis. Pag. 1

CAPITA PRIMI LIBRI.

PRima proponitur opinio dicentium totam animæ humanæ naturam esse simplicem intellectũ immediatè à Deo creatum, & quadragesima die à conceptionis initio corpori iam organizato infusum. Cap. 1. 5

Confutatur allata opinio, ostendẽdo fætũ in vtero antequam sortiatur intellectum à Deo, aliud genus animæ ab alio agente nactũ fuisse. Cap. 2. 9

Respondetur argumentis obiectis, ex quo monstratur animalia nutriri posse sine multiplici coctione alimenti. Cap. 3. 17

Affertur secunda opinio Auicennæ dicentis animæ nostræ partem rationalem proximè oriri à Cholcodea; à qua & prodeunt partes eius ratione carentes, sed mediante semine; quo vtitur tanquã instrumento. Cap. 4. 23

Expenditur opinio Auicennæ, & probatur semen in generatione hominis non subire vices instrumenti, quo Cholcodea proximè vti debeat. Cap. 5. 25

Satisfit rationi in oppositum, imo ea retorquetur ad hominem mõstrando maiorem esse similitudinem inter animas rationis expertes, & agens materiale, corruptibileque; quàm inter eas, & Cholcodeam Auicennæ. Cap. 6. 27

Adducitur opinio Platonicorum existimantium animæ humanæ partem intellectiuam immediatè à Deo summo prodire, partes vero caducas à Diis iunioribus. Cap. 7. 29

Platonicorum sententia expenditur, ostendendo vegetalem, ac sentientem animam in nobis, non à superis, sed à Parentibus Originem habere. Cap. 8. 34

Soluuntur Platonicorum rationes, interpretando multa obscura loca veterum, monstrandoq; Deos iuniores, quiuis illi sint, esse efficientia remota, non autem proxima, vegetalis, ac sentientis animæ. Cap. 9. 36

Promulgatur opinio quarta Fernelii arbitrantis animæ humanæ partem tũ rationalem, tum ratione vacantem à Cœlo mediante spiritu fœtui conciliari. Cap. 10. 41

Fernelii placita trutinantur, probaturq; nullā animi nostri partem sic à cœlo pendere; multaq; Aristotelis loca explicantur; declaraturque quomodo Sol hæc inferiora illuminet, quod in exemplum affertur. Cap. 11. 61

Diluuntur argumenta Fernelii, ostendendo Deum, ac Cœlum esse efficientia remota animæ nostræ vegetalis, ac sentientis: non proxima; & monstrando spiritū, caloremque naturalem in nobis à cœlo non esse, sed elementarem. Cap. 12. 73

Exponitur opinio quinta ex Pompon. & aliis iudicantibus animæ humanæ partem & rationalem, & rationis expertem originem ducere à Parentibus, non à superis. Cap. 13. 86

Examinatur opinio Hierardi, & Pomp. proposita, demonstrando animi nostri partem rationalem, nō à Parentibus, sed à superis proxime oriri; eamque non esse vllo modo quantam per accidēs. Cap. 14. 96

Resoluuntur aduersæ rationes, ostendendo mentem humanam esse omnino indiuisibilem, ac immaterialem, non in vniuersum corpus extensam, sed in præcipua corporis parte residentem, nec à Parentibus ortam. Cap. 15. 103

Recensetur opinio asserentium vegetalem, ac sensitricem animæ nostræ partem genitam esse, dum essemus in vtero matris, ab anima ipsa materna sibi similem animam quoad partes irrationales generante in Embryone. Cap. 16. 115

Ponderatur dicta opinio, & ostenditur ab anima materna nullo modo posse generari animas mortales fætus in vtero degētis. Cap. 17. 119

Tolluntur argumenta obiecta ostēdendo tum in quibus filii possint assimilari Patri ac matri; tum quomodo non semper agentia physica generēt sibi simile; tū in omni generatione viuentiū esse distinctionem sexus; tum plantas omnes masculam naturam habere, quarum fæmina commu nis est terra. Cap. 18. 128

Septima opinio Portii, & aliorum dicentium fætum in vtero primis quadraginta diebus viuere beneficio animæ maternæ, ceu partem, ac fructum corporis materni; in partu vero fætui animā remanere sibi communicatam à materna iuxta partes caducas diuisa ad partitionem subiecti. Cap 19. 141

Conuellitur superior sententia demonstrando fætum in vtero non viuere beneficio animæ maternæ, sed alterius sibi propriæ; neque esse vllo modo partem corporis materni. Cap. 20. 144

Enodantur obiecta ratiocinia, ostendendo fætum non esse verè fructum matris; neque necessario, qua nutritur, eadem anima sibi alimentum coquere. Cap. 21. 150

Recitatur octaua opinio Alberti Magni dicentis animæ nostræ partes ratione carentes nobis indi immediatè à semine, non quidem ceu ab agente principali, sed tanquam instrumento operante in virtute Patris, qui est agens

gens principale. Cap. 22. 155

Alberti sententia destruitur, demonstrando semen non posse in generatione agere vt purum instrumentum in virtute Patris. Cap. 23. 157

Alberti obiecta infringuntur, probando semen similitudinem nō habere cum proiectis ab extrinseco, neq; cum instrumentis artis. Cap. 24. 159

Nona opinio Pernumiæ iudicantis vegetalem ac sentientem animā fœtus genitam esse ab anima seminis, tanquam ab agente principali. Cap. 25. 162

Pernumiæ sententia reiicitur, probando semen non acquirere animam à partibus vniuersis in digestione vltimi alimenti; nec aliam à sua animam fœtui communicare posse. Cap. 26. 166

Respondetur argumentis in oppositum, ostendendo semen cedere in materiam geniti, & nihilominus facere sicuti quæ ab arte, & aliquomodò esse, ac dici posse hominem. Cap. 27. 171

Decima opinio Aristotelis legitur in capite tertio, & in quarto secundi de generatione animaliū, quæ tractatio diuiditur in quinque textûs. Cap. 28. 174

Affertur circa primum textum expositio Io. Grammatici dicentis Aristotelem in eo nihil aliud sibi velle, nisi animam humanam in fœtu primum edere operationes plantales, deinde animales, tandem vero humanas. Cap. 29. 181

Exploditur interpretatio Philoponi, demonstrando totam animā humanam non indi fœtui simul, nec simpliciter prius edere actiones plantales, deinde animales, tandem humanas; & hic agi de fœtu in vtero, qui nec animales probè, nec rationales vllas edit operationes. Cap. 30. 182

Soluuntur argumenta Philoponi, ostendendo actiones vegetales nō fieri ope organorum, quæ primum fabricentur à vi formatrice; non absolute præcedere sensualibus, & rationalibus; hasque non indigere instrumentis corporeis. Cap. 31. 189

Alia huius primi textus explicatio adducitur ex D. Thoma iudicante vere quidem in fœtum primam omnium recipi animā vegetalem, procedēte tempore sensualem, demum rationalem; sed vbiq; priorem corrumpi ad ortū posterioris. Cap. 32. 194

Conuellitur allata sententia D. Thomę monstrando mentem nō posse corpori vniri immediatè, atq; animam humanam non esse naturam simplicis essentiæ. Cap. 33. 195

D. Thomæ argumenta soluuntur, declarando quomodo plures formæ possint esse in composito; & quomodo priuatio, seu forma prior corrumpatur aduentu, seu etiam ortu formæ posterioris. Cap. 34. 201

Declaratur primus contextus, in quo Aristoteles docet generationem hominis fieri, tum interuētu animæ vegetalis, quæ prima omnium in fœtu reperitur tum ortu sensitiuæ, quæ procedente tempore in cōceptum recipitur, tum demum aduentu rationalis. Cap. 35. 206

Proponitur quędam secundi textus expositio, qua dicunt aliqui Aristotelem, in eo probare animam sensitricem non oriri à Parentibus mediante semine. Cap. 36, 211

Refutatur dicta expositio, monstrãdo ex Aristotele animam sensualem inesse fœtui à Parentibus me diante semine, & hoc non esse indignum cui associetur talis anima. Cap. 37. 212

Respondetur ad obiectam rationẽ, declarando quomodo natura soleat inuicem connectere res valde diuersas. Cap. 38. 214

Affertur alia eiusdem textus expositio ex Pompon. & Alexandreis dicentibus in hoc textu Aristotelem nomine mentis intelligere, non partem animæ humanæ, sed mentem diuinam, cuiusmodi est intellectus agens. Cap 39. 215

Expenditur hæc expositio, & probatur Aristotelem hic nomine mentis non posse intelligere mẽtem diuinam, sed partem animæ nostræ rationalem. Cap. 40. 216

Pompo. & Alexandri ratio illa iampridem putata insolubilis exactissimè dissoluitur, & ad hominem retorquetur, monstrando intellectum humanum ad speculandum non vti organo corporeo. Cap. 41. 221

Recensetur alia huius loci expositio ex Portio asserente Aristotelẽ hic nomine mentis intelligere, non intellectum potentia, qui nihil est antequam intelligat, sed intellectum in actu, cuius solius omnis actus tum primus, tum secundus ab extrinseco est. Cap. 42, 232

Confutatur expositio Portii demõstrando verius quod nam sit id, vnde prodeunt actus cuiusque animæ, & intellectum, quem vocat potentia, non esse nihil priusquam intelligat, neque à natura, vt ipse ait. Cap. 43. 237

Portii argumenta diluuntur, ostendendo fœtum in vtero tum alimentum suscipere nõ solum per vmbilicum, verumetiam per os, tum primo quadragenario sortiri animam & sensualem, & rationalem; nec non declarando obiectam Aristotelis sententiam, puta mens nihil est antequam intelligat. Cap. 44. 245

Expositio Auerrois dicentis Aristoteli mentem humanam esse infimam intelligentiarum abstractarum, seipsam dum simus nobis communicantem; ideoque solam fœtui extrinsecus aduenire; quum sentiens, & vegetalis anima nobis à Cœlo insit, sed vtente parentibus, ac semine ceu instrumentis, quo fit vt non extrinsecus. Cap. 45. 253

Conuellitur expositio Auerrois, ostendendo animas vegetalem, & sentientem in nobis non oriri à Cœlo vtente parentibus, ac semine vt instrumentis; neque hic Aristotelem agere de mente, quæ abstracta existens, & vnica omnibus hominibus assistat; quorum corpore vt organo vtatur ad intelligendum, Cap. 46. 257

Auerrois obiecta tolluntur monstrando mentem esse, tum formã informantem, & tamen cognoscere vniuersalia, dici corpori nõ mistam, separatam, & actum nullius corporis; tum multiplicatã ad nu-

ad numerum hominum singularium, & nihilominus homines multos idem intelligere posse, inuicem doceri, & alter alterum intelligere. Cap.47. 261

Interpretatio textus secundi; in quo Aristoteles docet fœtum in vtero antequā edat actiones aut vegetales, aut sensuales, aut rationales, habere animam vel vegetalem, vel sentientem, vel rationalem in potentia secunda, quę est cum actu primo; & animas ratione carentes in eo fuisse genitas, quum sola mens extrinsecus tandem illi accedat, nullo mediante corpore. Cap.48. 266

Explicato contextui comparatur textus vigesimus sextus secundi Physicorum, in quo docens Aristoteles quousq; Physicus possit considerare formam, explicat vnde; & quomodo anima humana oriatur, dicens Homo hominem generat, & Sol. Cap.49. 274

Glossatur tertius textus, in quo Aristoteles ostendit Quomodo anima rationalis ante fœtum ab æterno subsistat; quaue ratione semen, & à parentibus sortiatur animam vegetalem, & sentientē, non autem rationalem: & vbi fœtus animam produxerit, in eo non remaneat, tanquam pars. Cap. 50. 282

Exponitur quartus contextus, in quo docet Aristoteles semen, dū in vtero adiungitur excremento fœminæ; puta menstruo sanguini, in eo generare animam ratione carentem, & ita conceptum fieri. Cap. 51. 291

Interpretatio quinti textus, in quo Aristoteles demonstrat partem animi nostri vegetalem nobis tradi, dum sumus, à matre, sensualem autem à patre. Cap.52. 294

Explicata Aristotelis opinio summatiè proponitur, quæ est, rationalem animam in nobis immediatè à Deo pendere: sensitricem à Patre mediante semine, vegetalem vero à Matre. Cap. 53. 298

Examinatur Aristotelis opinio, & ostenditur animam rationalem non extitisse ante corpus: nullumque aliud ab elementari corpus habere; animam vero sensitiuam fœtus non esse numero diuersam ab ea, quæ est in semine; & vegetalem non oriri à matre. Cap.54. 301

Soluuntur Aristotelis rationes, ostendendo aliquid ortum posse esse incorruptibile; semen fieri partem fœtus; & non esse parem rationem de fœtu, ac de ouo subuentaneo. Cap.55. 318

CAPITA SECVNDI LIBRI.

ANimam humanam non esse simplicem substantiam, sed actum essentialiter compositum ex vegetali, sensitrice, & anima rationali. Cap. 1. 324

Non ab vno, & eodem agente prodire totam Animæ humanæ substantiam. Cap.2. 339

Agens peculiare, vnde proximè oritur irrationalis pars animæ humanæ esse hominem. Cap.3. 340

In generatione hominis fœminam non esse agens, vnde primum motus principium, nec mere pa-

tiens; sed caussam adiuuantem, & inseruientem masculo, qui propriè subit rationem agentis, & generantis. Cap.4. 343
Semen habere in se vim procreatricem, seu viuificatricem cōceptus, & formatricem partium illi necessariarum; atq; ex consequenti animam. Cap.5. 346
Semen pollere non solum anima vegetali, sed etiam sensitrice; cuius ope, absq; eo quod regatur ab intelligentia non errante, viuificat conceptum, & format mēbra. Cap.6. 352
Monstratur animam irrationalem, quæ in semine est, oriri ab anima Patris quoad partes ratione carentes in emissione seminis multiplicata, & diuisa ad partitionē subiecti. Cap.7. 359
Ostenditur tum vndè, Quomodo, & Quando animæ humanæ portio & vegetalis, & sensualis, quæ in fætu est, illi reuera insit; tum Quomodo, & Quando fiat conceptus; & in eo formentur partes. Cap.8. 363
Vnde, Quomodo, & Quando oriatur, & fætui adueniat rationalis pars animæ humanæ. Cap. 9. 368.

CAPITA TERTII LIBRI.

QVid obiici possit aduersus ea, quæ de Ortu animę humanę in superioribus ex propria sententia disputauimus. Cap.1. 375
Fætum in vtero sibi alimentum trahere non solum per vmbilicum, sed etiam per os; nec reclamare Aristotelem; vnde tollitur prima dubitatio. Cap.2. 385
Cur fætus, antequam in eo formētur membra, in vtero maneat; & statim, iis in illo efformatis, ipse ex vtero nō exeat; quare soluitur secunda difficultas. Cap.3. 391
Quod mens in profunda mediatione ad speculandum non vtatur sensibus; neq; sensuum instrumentis; & cur in Ecstasi sensus omnes feriantur à suis operibus; Quare diluitur tertia oppositio. Cap. 4. 396
An in somno, dū sensus ligati sunt, mens, quę ab iis turbatur potius, quam adiuuetur ad speculādum, sua exerceat munia, & ita occurritur quartæ obiectioni. Cap. 5. 401
An mens ad speculandum impellatur ab appetitu, an ipsa ex seipsa ad id moueatur; & si ad hoc ab appetitu dirigitur, an dici possit ad intelligendum vti sensu; vnde infringitur quinta instantia. Cap. 6. 403
Vtrum mens de mente Aristotelis sit ab æterno; & vtrum ipsa eadē adiuncta fætui sensualem animam habenti, & in posterum retinenti, dicatur aduenire enti in actu, an in potentia; & ita diluitur sexta, & septima ratio. Cap. 7. 408
Productionem hominis non esse alterationem, sed generationis veræ, ac propriæ speciem; vnde soluitur octauum argumentum. Cap. 8. 411
An spiritus, calorue noster innatus sit simplicis, an potius multiplicis naturæ; & vtrum ex eius simplicitate necessario colligi possit animam item esse simplicem essentiam; Quocirca respōdetur ad nonam

nonam difficultatē. Cap. 9. 416
Vtrum anima sit forma totius compositi animalis, non autem partium eius sigillatim; an potius totum animal, & vnaquæq; illius pars eadem forma polleat: Quare satisfit decimæ obiectioni. Cap. 10. 418
An irrationalis pars animæ nostræ sit diuisibilis ad partitionem subiecti: & cur oua subuentanea extra aluum ouipari nō viuant, sicut in eo; vnde satisfit vndecimæ dubitationi. Cap. 11. 424
Quomodo pater possit suo semini in coitu communicare partē suæ animæ irrationalē, non communicato intellectu: Quare soluitur duodecima oppositio. Cap. 12. 425
Cur in homine id contingat vt in semine eiaculato permaneat animæ suæ pars rationis expers, ea vero similiter non permaneat in aliis qbusq; partib. à corpore seiunctis; ex quo respondetur decimętertię dubitationi. Cap. 13. 433
An senserit Aristoteles semen esse principium materiale eorū, quæ semine propagantur; & ita soluitur decimaquarta dubitatio. Cap. 14. 435
Quomodo seminis anima sit eadē numero cum ea, qua pollet fœtus in vtero; & quomodo ab ea sit numero, ac genere diuersa; vnde diluitur decimaquinta obiectio. Cap. 15. 438
An semini vna tantum sit anima, an multæ: si vna, quomodo ex eo simul possint eadem conceptione cōstitui, & animari plures fœtus, & soluitur nodus decimus sextus. Cap. 16. 441
Quomodo anima seminis ab anima patris ortum habeat; & satisfit decimæseptimæ rationi. Cap. 17. 442.
Quę sit causa hominis efficiens; nec non Quomodo semen sit excrementum, ac vile; ex quo respōdētur ad decimum octauum, & decimum nonum argumentum. Cap 18. 443
Quomodo semen generationi famuletur; quare soluitur vigesima difficultas. Cap. 19. 445
An semini tota insit anima perfecti animalis, nec ne; An seminis anime sit eiusdem naturæ, ac perfectionis cum anima orti ex eo; Quare tollitur vigesima prima ratio. Cap. 20. 447
Qua ratione semen, quod est materia generandi animalis, se habeat ad illud: an scilicet eius formam, an potius priuationem obtineat; & quomodo; & ita respondetur ad vigesimam secundam obiectionem. Cap. 21. 451
An semen sit corpus organicum, nec ne; & Quomodo anima sit actus corporis organici; vnde tollitur dubitatio vigesima tertia. Cap. 22. 456.
An semen habeat animam actu, an potentia, & Quomodo verè dicitur semen habere animam in potentia; Quocirca soluitur instantia vigesimaquarta. Cap. 23. 459
Quæ forma nihil operans ociosa dici valeat, ac frustra, & quæ non; & sic prosternitur vigesimaquinta ratio. Cap. 24. 462

Quid

Quid sit corpus potentia vitam habens; & vtrum semina, & fructus sint corpora potentia vitam habentia; Quare tollitur vigesima sexta oppositio. Cap. 25. 464

Cur si semen est pars animalis, idque animatum parte illius animæ, quę est forma totius animalis, semine eiaculato, & animal ipsum, & eius anima non mutiletur; & ita soluitur vigesima septima difficultas. Cap. 26. 470

Conclusio totius Operis, & excusatio Autoris. Cap. 27. 472

FORTVNII LICETI

IN SVOS TRES LIBROS DE ORTV ANIMÆ HVMANÆ, PRÆFATIO.

In qua habetur vniuersæ Tractationis Propositum, Ordo, Diuisio, Necessitas atq; Vtilitas.

QVÆ ad hæc vsq; tempora plurimum latuêre (BARTHOLOMÆE TVRRIANE) *tria illa nunc indagaturus de Anima humana, Vnde, Qomodo, & Quādo habeat originem, operæ precium me facturum arbitror, si ordinem illum seruauero, quo passim vtitur Aristoteles, in primis aliorum sententias de re proposita examinans: inde institutum sibi negotium ex rei natura tractans; demum factam doctrinam*

ab omni labe vindicans: atque ita totum opus in tres libros partitus fuero; in eorumque primo quotquot circumferuntur de Ortu Animæ opiniones perpendero, in secundo autem propriam hac de re sententiam exarauero; in tertio tandem quæcunque obstare videbuntur, confutauero.

Qua in re si quid temporis, & laboris impendero, in opere digno, ac vtili me positum iri confido; quod omnibus studiosis æquo animo sit amplexandum; quippe, ne, quam singulis doctrina hæc opem latura sit exactius ostendendo, prolixior sim, quam modestia requirat: in vniuersum nulla quum sit homini cuicunque disciplina vtilior, ac necessaria magis, quàm qua quisque seipsum noscit: profecto hæc, quæ manifestando quot, quæque, & vnde sint hominis cuncta primordia, siue agentia siue formalia, siue materialia velis: quomodoque sese sibi inuicem adnectant ad hominis constitutionem: perbelle naturam humanam detegit. doctrina vtilissima, & summe necessaria futura est: Et eo magis, quo nemo hactenus hac in re, quibus arcte irretiebatur animus, nodos plene dis-

dissoluit. Quamuis huic semper omni ingenio studuerim, vt subortos mihi scrupulos aliorum, sed præsertim Aristotelis Philosophia explanaret: id tamen, vt ab animo sincero, ac minime iactabundo pronunciatur, quæso ita lectori accipiatur.

Proposita mihi vbi ex voto succedant, immensas, quas potero, semper illi gratias habebo, qui nobis est Via, Veritas, & Vita; sin autem in aliquo deliquero, vnumquemque deprecor, vt mihi ipsi ostendat non retro obiiciat, quæ sibi ab re dicta esse videbitur; me namq; habebit sui obseruantissimũ; atq; (si quando ad id præstandum mihi suppetat facultas) quam gratissimum de tanto officio, quo potiorem animi mei partem cæcutientem extra errorum tenebras incolumen duxerit in lucem Veritatis. Illum tamen prius rogatum velim, qui harum lucubrationum censuram editurus est, vt longe omnem abiiciat passionem, & non nisi accurate toto opere perlecto, suum de ipso promat iudicium.

Opus ergo aggrediamur; quod felix, faustumq; sit.

FORTVNII LICETI

DE ORTV ANIMÆ HVMANÆ LIBER PRIMVS.

In quo omnes aliorum opiniones cum ſuis fundamentis afferuntur, allatæ confutantur, & ad oppoſitiones reſpondetur.

CAPVT I.

Prima proponitur opinio dicentium totam animæ humanæ naturam eſſe ſimplicem intellectum immediate à Deo creatum, & quadrageſima die à conceptionis initio corpori iam organizato infuſum.

E Ortu Animę humanę non ſimiliter in ætate ſuperiori, & hac noſtra etiam tempeſtate ſentiunt ſcientiarũ Cultores: Nã prout Animam vel ſimplicem, vel multiplicem: haſq; aut ſimul eo-

dem temporis momento humano conceptui contigiſſe autumant,aut ſucceſſiue,ita vt vel anteriori anima pereũte, poſterior fœtui adiungatur,vel illa hanc recipiente tanquam ſui actum,& complementum eſſentiale,ex duabus vna numero anima reſultet: diuerſimode Animæ originem eſſe iudicant alii à Superis,à Parentibus alii,alii demum partim à Superis,partim à Parentibus. Singulos itaque audiamus.

Verum quoniam ex propoſito paſſim occurrent hæc nomina legentibus, ſimpliciter prolata; Mens,Intellectus, Animus, Anima, Semen,Sperma,Genitura, Fætus, Embryon, Conceptus : ne æquiuocationum tenebris rem offundamus, quam ex aduerſo dilucidare intendimus : ante omnia quiſque ſciat priora duo vocabula gradum animæ rationanalem à ſenſitiuo,vegetalique diſtinctum denotare: at duo proxime ſequentia nobis vſu venire ad ſignificandam hominis Animam gradus animæ rationalem,ſenſualem,vegetalemque formaliter in ſe continentem : tria vero infra hæc ad denotandum humanum ſemen, atque virile : reliqua tandem ſingula ad indicandum conceptum humanum; nam de alio tum animæ, tum ſeminis, tum fætus genere, non niſi cum adiectione illius, cuius eſt animantis, in poſterum nobis erit

men-

mentio. Iam ergo his prælibatis ad aliorum ſententias accedamus.

Secta, quam plurimi ſequuntur hac in re, illa eſt, quæ cenſet eſſentiam Animæ humanę totam à ſuperis indi fætui in vtero degenti. Sunt autem in ea quatuor opiniones diuerſæ.

In quarum vna plerique Viri magni nominis Embryoni nullam concedunt animam, niſi ſimplicem rationalem, quam non à Parentibus conceptui imperttri, ſed aiũt ab immortali Deo immediate, ac ex nihilo creatam eodem inſtanti, nullaque temporis intercapedine fætui iam plane organizato, omnibusque futuro animali partibus neceſſariis inſignito, infundi quadrageſima die ab actu conceptionis: totoque hoc primo quadragenario Embryonem dicunt omni penitus anima carentem nullã habere vitam; ac proinde quæ tunc temporis in eo fit, augumentationem non eſſe veram, ſed ſpuriam, factam per iuxta poſitionem potius nouæ materiæ ad præexiſtentem: quemadmodum inanimata incrementum ſuſcipiunt: quam per legitimam nutritionem, quæ actio eſt animæ vegetatricis, quo modo animantia vniuerſa creſcunt, ac proprie augeri dicuntur.

Qui ſane ſua dogmata ſcholaſtice ita confirmare nitũtur: Quotoquoq; tempore quid

non nutritur, toto plane illo idem omni anima, omnique vita priuatur, quod omnes fere concedunt: At fætus hominis primis saltem diebus absque nutritione in vtero permanet igitur Embryon primis diebus à conceptione omni vita carens est inanimatus: tunc vltra subdunt, si fætus hominis primis diebus inanimatus existens vlterioribus animari debet; ergo is eiuscemodi animam sortitur, vel à semine paterno, vel à matre, vel à Deo: non quidem à semine, quia toto conceptu inanimato existente, impossibile est semen Embryonis partem, animæ compos esse, illamque proinde, quam non habet, fætui communicare; Neque vero à matre, vt quæ secus in actu generationis maiorem vim agendi sortiretur quam masculus, quod tamen nemo sanæ mentis affirmaret. Necessarium ergo est asserere conceptum totam à Deo summo nancisci animam, non vegetalem aut sensitricem, vt quæ longe absint à perfectissima natura efficientis, sed sibi similem rationalem, idque non ante quadragesimam diem ab actu conceptionis, quod & Aristoteles docuit, & ratio confirmat, quoniam ante diem quadragesimam Embryon adhuc est informis, atque ideo ineptus cui perfectissima animarum rationalis adsocietur.

7. De hist. an. cap. 3.

Quod autem primo dicebatur fœtum hominis

minis primis diebus à conceptu in vtero non nutriri omnino, ex eo patet, quia nutritio necessario præsupponit coctionem, quæ non potest obiri, nisi formata adsint membra, tum in quibus ipsa celebratur, stomachus, epar, venæ: tum quæ tenuia & crassa excrementa per coctionem necessariò caloris ope ab alimento segregata suscipiant: lien, vesica fellea, renes, intestina, & vrinaria vesica; At vero fœtus ipse primis illis diebus à conceptione caret adhuc vel omnibus prædictis partibus, vel plurimis: Ergo fœtus in vtero primis saltem diebus à conceptu nullum concoquit sibi alimentum, neque nutritur. Hæc primam opinionem sectantes habent viri magni nominis, & de hac philosophiæ parte alioqui optime meriti.

Cap. II.

Confutatur allata opinio, ostendendo, fœtum in vtero, antequam sortiatur intellectum à Deo, aliud genus animæ ab alio agente nactum fuisse.

QVæ dum pleno ore proferunt, cuius doctrinam dissimulant, mendacem reddunt Aristotelem, qui, & scribit, & ratione confirmat, *neminem vnquam dicturum, conceptum animalium, & semen esse inanimatum, vitaq; omnibus modis priuatum*: imo apertissime fate- 2 de gen. an. cap. 3.

tur conceptui humano post animam vegetalem, qua cum semine communicat, sensualem impertiri, temporeque procedente rationalem extrinsecus aduenire.

7. de hist. an. cap 3.
2. de gen. an. cap. 5.

Adde apud Aristotelem, conceptum fieri intra septem dies à coitu, vbi (quod alibi docet) excrementum fœminæ receperit à semine maris principium, quo animatum est, quod principium nihil esse potest, nisi anima aut vegetalis, de qua ipse paulo ante tractauerat, aut sensitiua. Authoritati adiungo rationem.

9 de animal. cap 5.
Lib de Princ.
7. de hist. an. cap. 3.
Lib. de Carn.

Quum enim in abortu viginti septem dierum aquis macerato, vel secus ea, qua circumambitur membrana exuto, sensibus conspicere liceat membra principalia: insuper & initium spinalis medullæ, vt obseruauit Albertus, & in eo, qui triginta sex dies agat, sensibiliter etiam caput à spatulis diuisum appareat, & venter cum vtroque latere: ne dicam cum Hippocrate, septimi diei fœtum: quod tempus apud Aristotelem est conceptionis initium, seu potius finis, si quæ intra septimum diem corruptiones incidunt, effluxiones vocantur, non autem abortiones, vt quæ à septimo ad quadragesimum: est enim abortus præcox & immaturus exitus iam concepti animalis: ne, inquam, cum Hippocrate dicam, septimi diei fœtum habere cōspicuas, & ocu-

& oculorum regiones, & aures, & manus, & manuum digitos, & crura, & pedes, & pedum digitos, & pudendum, & reliquum totum corpus manifestum: Et in summa (quod ipsi quoque sentiunt aduersarii) ante ingressum rationalis animæ corpus Embryonis ita quum sit organizatum, vt in eo vniuersa futuro animali necessaria instrumenta iam sint efformata: quod etiam docuit Aristoteles, inquiens, fœtum die quadragesima, *7.hist. cap.3.* quo tempore conceptui à Deo mentem indi fatentur aduersarii, habere tum membra cætera omnia, tum genitalia. Quum autem nullibi hæc reperiri queant, vbi non est anima; siquidem & Aristoteli caro, facies, vel cor *2.de gen.an.* quidpiam non est, nec dici potest, quod ani- *c.1.& 4.* mam non habeat, eamque sensualem: & Alexandro organicum corpus, in quo est ani- *2.quæ. nat.* ma, ab anima habet esse organicum: nec, pri- *cap.25.* usquam animam haberet, erat organicum: nec, quum abiit anima, est amplius organicum. Falsum est ergo illorum fundamentum, quando iam certum est, ante aduentum intellectricis animæ, hoc est, primo quadragenario, alterius generis animam reperiri in humano conceptu. Id quod & alio euincitur argumento, siquidem ex Aristotele ha- *7.hist. cap.3.* bemus, quadragesimam diem circiter (id autem tempus est ante aduẽtum intellectus)

fœtum

fœtum masculeum in vtero magna ex parte moueri; quum autem longe pateat, conceptui motum non aliunde, quàm ab anima sensitrice communicari; quippe facultas secundum locum motrix alterum quid est, quo definitur animalium anima sensitrix nuncupata, conspicuum satis est, fœtum hominis ante animam intellectiuam, quam aduersarii à Deo mundi opifice sortiri volunt non ante quadraginta dies ab actu conceptionis sentientem obtinuisse.

3. de an. t. 40.

Amplius, si humano conceptui in vtero degenti nulla prorsum adiungeretur anima præter intellectiuam, profecto Embryon per eandem animam rationalem simul fieret vegetans, & animal, & homo; siquidem apud illos idem intellectus eodem temporis momento à Deo creatur, & corpori infunditur: oppositum tamen censuit Aristoteles, dum ex eo, quod idem non fit simul, & animal, & homo, animam sensualem in conceptum recipi, ostendit post vegetalem & rationalem adhuc procedente tempore post sensitricem.

3. de gen. an. cap. 3.

Neque apposite prorsum, licet acuta & ingeniosa responsio videatur, huic rationi occurrunt, dicentes, eandem animam intellectiuam, quæ reuera semel tantum, ac vno eodemque temporis momento tota simul corpori associatur, quum vel formaliter, vel præstan-

ſtantiorum formarum more, eminenter in ſe cõtineat animas inferiores; vegetalem nempe, ac ſenſitricem: quocirca eſt, ac dici poteſt anima vegetalis, & anima ſentiens; non ſecus atque anima ſentiens eſt, diciturque anima vegetalis: nec non perinde ac homo ipſe eſt, diciturque & animal, & vegetans: non omnino, inquam, nodum hunc explicant, dicentes, animam intellectiuam natura prius corpori adiungi, quatenus eſt vegetalis; atque ideo fœtum primo viuere vitam plantæ: ſecundo autem inſtanti naturæ conceptui eandem vniri, prout habet rationem animæ ſentientis, proindeq; illum poſtea viuere vitam animalis: tertio ac poſtremo naturæ momẽto (quod vna cum prædictis duobus in eodem temporis inſtanti continetur) intellectum corpori accedere, propriam indutum eſſentiam, atq; vt eſt rationis particeps, proptereaque tandem Embryonem agere vitam hominis; quamuis tempore ſit ſimul vegetans & animal & homo. Et hoc modo intelligendus eſt Ariſtoteles, aiunt aduerſarii: ſed perperam, quoniam primo loco falſo aſſumitur, animam intellectiuam, quæ à Deo eſt immediate, eſſe diciq́ue animam vegetalem, & animam ſenſitricem: hancq́ue pariter eſſe diciq́ue vegetalem, deſumpta ſimilitudine ab homine, qui reuera eſt ac dicitur homo &

animal,

animal, & vegetans: etenim differt valde (quod infra patebit) anima rationalis, quæ ſimplex ſubſtantia quædam eſt, à ſolo Deo immediate creata, immaterialis & immortalis, ab anima humana, quæ compoſita natura eſt ex rationali anima prædicta, & irrationali (ſentiente, inquam, & vegetali) à parentibus mediante ſemine genita materialis, & corruptioni obnoxia. Quandoquidem ſi anima humana, quia in ſe continet tum vegetalem, tum ſentientem, tum rationalem animam, eſt reuera, ac dicitur & vegetans & ſenſitrix, & rationalis, quemadmodum Sortes, quia re ipſa habet naturam vegetatiuam, ſenſitricem ac mentis compotem, eſt, vereque dicitur vegetans, & animal, & homo. Anima porro intellectiua, quia ſimplex eſſentia eſt, inferioribusque animabus minime conſtituta, ideo illarum nomen & naturam ſubire nequit, vt dicatur & ſit vegetans ac ſenſitiua: alioqui ſicut illæ ſunt, ipſa eſſet etiam corruptibilis atque mortalis; quod tamen aduerſarii negant.

Deinde loco citato Ariſtoteles diſtinguit participationem animæ vegetalis à participatione ſentientis in generatione animalis, non ſolis naturæ momentis, ſed temporis diuerſitate, quoniam ipſe formalia hæc habet verba: *Animam vegetalem primum haberi: ſenſualem*

lem vero, qua animal est, tempore procedenti recipi in conceptum: sic & rationalem, qua homo, certum est.

Denique figmentum est, atque opus nostræ mentis, non quid in rerum natura contingens, eandem animam semel, totamque simul, ac eodem temporis momento reipsa corpori vnitam, illi eidem adiunctam esse prius, vt est vegetalis, posterius vt sensitrix, postremo vt rationalis. Nos autem cum Aristotele physice loquimur de ortu animæ in generatione hominis, ac circumscripto quocunque opere intellectus, extra cuius actum nullum aliud momentum reperiri potest à temporaneo ac physico diuersum: atque ita generationem hominis pure considerantes, prout à natura reipsa celebratur, dicimus reuera, vel nullo intellectu animaduertēte, aut speculante, hominis fœtum in vtero, tum cum ipsis aduersariis, intellectum suscipere immediate à Deo vno, eodemque temporis momento, ac non per interualla, sed totum simul, tum cum Aristotele, non simul fieri animal & hominē; sed prius animal per participationē animæ sensitiuæ, postea hominē per susceptionē intellectiuæ. Non ergo conceptus hominis ante aduentū intellectus omni prorsum anima, omniq; vita priuatur; quod erat pręcipuū aduersariorum fundamentum.

Sed

Sed neque maioris momenti est illud alterum, quo dicebant, augmentationem Embryonis in primis illis quadraginta diebus immediate post conceptionem, non esse verum incrementum per nutritionem, quo solum animata gaudent; sed spurium, factum per iuxta positionem tantum nouæ materiæ ad præexistentem; quod obseruatur in inanimatis, vt quum augeri dicitur turris, vel cumulus tritici: namque binæ sunt præcipuæ differentiæ inter prædicta duo genera incrementi; quoniam augmentum, quod in animatis fit per nutritionem, ex Aristotele id præstat necessario, vt viuens, dum augetur, crescat, & secundum omnes sui dimensiones, & iuxta quamlibet sui particulam sensu perceptibilem: ex aduerso inanimata, quum suo more per solam iuxta positionem nouæ materiæ crescant, non augentur necessario, neque secundum omnem sui dimensionem, neque iuxta quamlibet sui particulam sensibilem, sed solum penes illam, cui adiicitur noua materia. Quum itaque conceptus in vtero primis diebus sic augeatur, iudice vel sensu in abortionibus, vt secundum omnem dimensionem crescat; nec non in eo vnaquæque particula augeatur: satis apertum puto, Embryonem in vtero primo quadragenario augeri vere, ac proprie vt animatum

1. de gen. & cor. tex. 35.

per

per nutritionem, beneficio animæ vegetalis; non metaphorice, vt inanimata per meram iuxta positionem nouæ materiæ ad præexistentem absque interuentu nutritionis.

Cap. III.

Respondetur argumentis obiectis: ex quo monstratur, animalia nutriri posse sine multiplici coctione alimenti.

At vero neque ad id probandum satis firmam rationem adducunt aduersarii, dicentes: Quotoquoque tempore quid non nutritur, toto plane illo idipsum omni anima omnique vita carere; proptereaque fœtum humanum, qui saltem primis diebus à conceptu nutriri non potest, illo etiam tempore, quin & toto primo quadragenario nullam habere vitam, esseque inanimatum penitus; etenim (quicquid sit de veritate maioris; quodcunque animatum est, ac viuit, tamdiu anima vitaque frui, quamdiu nutritur: quam exactius examinabimus in opere nostro de Vita, quod, Deo fauente, propediem in lucem edituri sumus) tollitur in præsentia aduersariorum argumentum, negando minorem. Ad rationem vero, quæ ita in eius confirmationem afferebatur, nutritio necessario, quum præsupponat coctionem, coctioque membra tum sibi dicata, stomachum, epar,

venas; tum excrementis, inteſtina, lienem, renes, felleam vrinariamque veſicam, quibus ideo, quia caret fœtus in vtero primis diebus latitans ſub rudi carnis fruſtulo; neceſſario videtur tunc temporis non nutriri; non eſt difficile reſponſionem adhibere. Quum enim nutritio (quam certum eſt eſſe inſtaurationem eius ſubſtantiæ, quæ à corpore nutriendo effluxit, mediante alimento) eatenus coctionem ſupponat, quatenus perſæpe alimẽtum multis ſcatet partibus, ita à ſubſtantia partis nutriendæ diuerſis, vt nequeant illi aſſimilari, in ipſamque conuerti: atque ideo hæ omnes actione caloris, cuius munus eſt heterogenea diſgregare, ab alimento per coctionem ſegregandæ veniunt, vt illud in ſubſtantiam nutriendi tranſmutari valeat; atq; hinc eſt, quo alimentum nutriendo corpori diſſimilius eſt, eo ipſum vlteriori coctione indigere. Quo factum eſt, vt in homine, qui veſci debebat cibis, longe diſſimilem eſſentiam habentibus ab humana ſubſtantia, tres prouida natura coctiones inſtituerit: primam quidem in ventriculo, qua mediante, cibaria quæcunq; per os ingeſta in lenem quandam & albam materiam chyli nomine donatam conuertuntur; vbi à ventriculi calore naturali, adiuto tamen à propinquorum viſcerum, hepatis, lienis, diaphragmatis, ſeu cordis, &

dis, & omenti caliditate depurata fuerint, & à ſordibus illis craſſis, quæ per inteſtina protruduntur ad aluum, & ab excremento tenui, quod aliquibus vrina eſt per renes ad veſicam labens: aliis vero mucus ille pituitoſus, quo interiores ventriculi, & inteſtinorum tunicæ infarciuntur: ſecundam vero in iecore ac venis, cuius merito materia chyloſa in iecur ac venas à ſtomacho & inteſtinis per meſeraica vaſa recepta tranſmutatur in ſanguinem defæcatum, & à tenui excremento, quod plærique vrinam eſſe iudicant, alii vero bilem ad cyſtim fellis delatam, & à craſſiori, quod eſt melancholicus ille ſuccus, qui ad ſplenem propellitur: tertiam & poſtremam in ſingulis partibus corporis noſtri ſolidis: qua coctione ſanguis ad partes haſce tranſmiſſus ab hepate, ac venoſo genere in propriam ipſarum ſubſtantiam conuertitur (quæ vera nutritio eſt) vbi prius ab eodem ſanguine ſecretum fuerit vtrumque genus excrementi, tenue, inquam, quod per cutis meatus euaporat in halitus inſenſibiles: & craſſum, quod per eoſdem poros effluit aliquando in ſudores, frequẽtiſſime vero in ſordities illas, quæ polluunt indumenta. Ex his habeo nutritionem neceſſario quidẽ, vt quæ poſt duas priores coctiones, at ſimul tempore cum tertia fit, præſupponere hãc vltimam

 coctio-

coctionem in eo, quod nutritur: aliàs autem duas priores abſolute, non magis in eo, quàm in alio aliquo. Dum ergo dicebatur: Nutritio neceſſario præſupponit coctionem, ſi coctionis nomen duas priores indicet, falſo id aſſumitur in animali, quod nutritur: nam aliunde poteſt alimentum illi aduenire ita ſimile ſuę naturæ, quod non niſi poſtrema vna illa coctione indigeat, quæ fit in partibus ſimilaribus vniuerſis, cuiuſmodi ſane alimentum eſt ſanguis maternus, quo alitur conceptus in vtero. Verum eſt equidem, nutritionem præſupponere duas priores coctiones abſolute, ſed falſum eſſet aſſerere, fœtum in vtero eo alimento carere, quod tales mutationes expertum fuerit: alitur namque fœtus eo ſanguine, qui coctionem iam antea paſſus eſt, cũ in ventriculo matris ſub ſpecie chyli, tum etiam in hepate, ac venoſo genere eiuſdem.

Si vero coctionis nomen aduerſariis ſignificet vel coctionem indefinite quamcunque, vel tertiam ſolum; falſo dicunt, pariter coctionem obiri non poſſe abſque ventriculo, iecore, venis, inteſtinis, liene, renibus, fellea, & vrinaria veſica; ſiquidem hæ partes, vt duabus tantummodo coctionibus prioribus per ſe primo famulantes ad coctionem in genere non ſunt neceſſariæ: non enim ad tertiam, quæ ſola citra aliarum interuentum viget,

cum

eum fortaſſe in plantis, vt quæ non valde diſparem ſuæ ſubſtantiæ eſcam ex humo radicibus haurientes multiplicata coctione non indigent; tum etiam in Embryone primo eius ortu in vtero: quum enim certum ſit, conceptum hominis primis illis diebus rude quid eſſe, ac veluti carnis fruſtum impolitum, cuiuſmodi vrſæ partus eſſe fertur; ipſum eundem ſimilarium partium more nutriri per tertiam coctionem veriſimile eſt, nimirum Embryone, quibus pollet fibris rectis, viq; attractrice per vaſa vmbilicalia ſanguinem à matris hepate, ac venoſo genere exſugente: obliquis, virtuteque retentrice iam attractum in ſe retinente: proprio, quo gaudet, calore innato retentum concoquente, ſibique aſſimilante: ac tandem tranſuerſis fibris, facultateque expultrice, quæ coctioni ſuperfuerunt excrementa, & craſſa & tenuia extra ſe propellente ad placentæ ac membranarum, quibus obtegitur, generationi materiam ſuppeditandam. Atque hæc eſt nutritio fœtus humani à principio ſuæ conſtitutionis, dum veluti carnis maſſa quædam rudis & indiſtincta in vtero permanet, hoc eſt, primo quadragenario ab actu conceptionis. Quomodo autem hic ipſe nutriatur, vbi procedente tempore in illo iam grandiori membra & organa omnia humanæ naturæ neceſ-

ſaria efformata fuerint, poſterius ſuo loco fuſius explicabitur. Atque hæc ſufficiant pro ſolutione primæ obiectionis.

Quod vero in ſecunda dicebatur primo loco, fœtum in vtero primis diebus inanimem, vlterioribus animari, non à ſemine paterno, neque à matre, ſed à Deo, tum exactius commodiori loco examinabitur: tum in præſentia leue eſt, non ſolum quia viget in robore primi argumenti confutati; verum etiam, quia falſo ſtatuit; conceptum non poſſe animari à ſemine; quod contra dogmata Philoſophi, & gratis, aſſumit eſſe inanimatum penitus. *2 de gen. an. cap. 3.*

Deinde vero non recte aiunt aduerſarii, Deum glorioſum fœtui conciliare animam, non quidem vegetalem, aut ſentientem, eo quia hæ diſtent maxime à ſumma perfectione agentis, ſed tantummodo ſibi ſimilem rationalem; quandoquidem, adnuentibus vel ipſis, anima ſenſitiua, & vegetatrix multo nobiliorem eſſentiam obtinent, quam terra, cæteraque elementa inanimata; cur ergo, qui in principio creauit terram inanem & vacuam, Deus Omnipotens, nunc animas illas ipſum creare non deceat in homine, quas tunc etiam in ſtirpibus & animalibus produxit?

2. de an. t. 34. Adde, apud Ariſtotelem conditionem eſſe natu-

naturalissimam,non omnium agentium, sed physicorum tantum generare sibi simile in specie; modo Deus Optimus, licet Aristoteli physice aliquando agat, nunquam tamen agens physicum nuncupari potest: neque in specie similis est cum anima rationalli. 1 *phys.tex.* 34.

Non ergo necessario concludunt, Deum fœtui conciliare animam rationalem,non vegetalem, aut sentientem aduersarii, quamuis id alia ratione verum sit.

CAP. IV.

Affertur secunda opinio Auicennæ, dicentis, animæ nostræ partem rationalem proxime oriri à Cholcodea, à qua & prodeunt partes eius ratione carentes sed mediante semine, quo vtitur tanquam instrumento.

EAndem plane sectam, quod omnis anima fœtus humani à Superis trahat originem, cum primis tutasse videtur Auicennas, sed longe aliter: hic enim illis animam humanam simplicem intellectum esse non concedit; verum quas ante rationalem in generatione hominis animas tum vegetalem, tum sentientem fœtui inesse cognouit, illas ei non à parẽtibus inditas, sed ab ista, quam cõmentus est, formarum datrice intelligẽtia, sub nomine Cholcodeæ impertiri credidit: nõ qui- 6. *nat.part.* 4. *cap.* 4.

dem immediate, vt rationalem, cæteras à Cholcodea oriri voluit; sed contra opinatus est, cœlestem hanc mentem vti semine, tanquam instrumēto ad producendam animam vegetalem, ac sentientem fœtus, quemadmodum scalpro vtitur sculptor ad efficiendam formam statuæ in marmore. Itaque à semine ortum non ducit vegetalis, ac sentiens anima hominis, nisi tanquam ab instrumento operante in virtute agentis principalis; quod secundum mentem Auicennæ, vt refert etiam *9. de animal.* Albertus Magnus, est mundi Rector Deus Optimus, vel aliquis alius intellectuum superiorum, nomine Cholcodea. Qui sane intellectus, vbi mediante semine fœtui primas indiderit animas, vegetatricem nempe, ac sensitiuam procedente tempore, illi ipsi nullo mediante instrumento, ex se communicat perfectissimam omnium animarum rationalem. Quam sententiam Auicennæ sectatores ita corroborant, dicentes, quod animæ substantia, etiamsi corpore vtatur, & in opere quoquo pacto à materia dependeat, corpus tamen non est, neque materia (vt aliquando *9. de an. in pr.* scripsit etiam Aristoteles) quum autem effectus omnis vbique naturam causarum referat, causarum, inquam, potissime efficientium, & inter effectrices immediatarū, proculdubio animæ humanæ causa efficiens immedia-

mediata esse debet omnino incorporea, quoad sui naturam, & essentiam, & si oporteat eã in agendo vti instrumento corporeo quoquo pacto; ita ergo inter supernas intelligentias Cholcodea est, quæ primum mediante semine inferiores animas à materia dependẽtes producat, vegetalem, ac sentiẽtem; deinde vero immediate ex se rationalem à materiei commercio absolutam creet, corporiq; prioribus animabus informato infundat.

Cap. V.

Expenditur opinio Auicennæ, & ostenditur semen in generatione hominis non subire vices instrumenti, quo Cholchodea proxime vti debeat.

Sed neque Auicennæ opinio satis firmo nititur fundamento; apertum namq; puto instrumentariam quamque causam quidquã non moliri, nisi moueatur, regaturque ab agente proximo, & principali, cui per se primo competit ratio caussæ efficientis. Quum autem eiusmodi principale, proximumque agens, quo moueri simul, ac regi proxime necesse est semen in generatione hominis (si semen solius instrumenti vicem gerit, vt ipse iudicat) neque Deus optimus, neque superiorum corporum intellectus vllus esse queat, tum quia vniuersales, & remotissimæ caussæ

animalium generationi non modo incumbentes, verum etiam quorumcunque effectuum naturalium, seu sublunarium quum existant cælestes intelligentiæ, ac inter illas Deus gloriosus: quumque idem esse nequeat simul, ac eiusdem rei caussa tum proxima, & immediata; tum remota, & communis; nõ poterunt profecto intelligentiæ superiores, & proxime semini præesse, illudque ceu instrumentum immediate regere, ac gubernare ad generãdas animas in humano cõceptu; simulque & statui caussæ hominis, humanæque animæ vniuersales, atque remotissimæ. Adde & ex Aristotele dedecori esse diuinis mentibus ipsas fædum sperma contrectare, illoq; proxime vti tanquam instrumento ad propria obeunda munera; iure igitur cum Aristotele ablegandæ sunt diuinæ mentes à tã vili operatione. At vero esto quod citra dedecus Cholcodea id agere valeat, quando quascunq; fætus habet animas, hæ illi à Cholcodea sunt siue mediante semine, vt vegetalis, ac sentiens, siue nullo mediante instrumẽto, vt rationalis; qualẽ homo in generatione hominis rationẽ effectiuã habere: quomodoue homo, à quo semen decisum est, constitui conceptus genitor, paterque vocari; quave ratione homo ab homine proprie generari possit, ego quidem non video: neque enim

2. De gen. an. c. 3. & lib. de Mun. c. vlt.

scal-

ſcalprum vllam habere poteſt rationem, agẽtis, aut ſtatuæ cauſſa efficiens eſſe dicitur, niſi improprie admodum: ſi quidem effectrix ea eſt cauſſa, vnde primum motus principium: inſtrumentum vero non mouet, niſi prius ipſum moueatur ab agente principali, quod inſtrumento vtens totam rationem agendi in ſe retinet. At hominem eſſe veram, propriamq; cauſſam effectricem conceptus humani: illudque animalium, à quo ſemen deciſum eſt, vere patrem appellari; hominemque ab homine vere generari, ſic vel vulgo notum eſt, quod vlteriori confirmatione non indiget. Ita ergo corruit ſententia Auicennę.

Cap. VI.

Satisfit rationi in oppoſitum: imo ea retorquetur ad hominem, monſtrando maiorem eſſe ſimilitudinem inter animas rationis expertes & agens materiale, corruptibileq;: quam inter eas, & Cholcodeam Auicennæ.

QVod vero pro ea confirmanda ſectatores Auicennæ afferebant argumentum deſumptum à ſimilitudinę effectuum cum ſuis cauſis, ac propterea humanæ animæ adſcribi nõ poſſe niſi agens incorporeum, quod mentem procreet ex ſe immediate, cęteras autem partes animæ mediante organo corporeo, quale nihil niſi ſemẽ ęſſe poteſt; quippe

pe quod & anima secundum se incorporea est,cuius pars rationalis ad agendum corporeo famulatu non vtitur, quo bene vti solet necessario altera pars animæ nostræ ratione vacans, continens animam tum vegetalem, tum sentientem;facile tolli potest.Quoniam existimantes inferiores animas,vegetalé scilicet,ac sensitricem,vt quæ sunt omnino materiales(quod infra longe patebit) & corruptibiles,dependere non quidem à superis omnino immaterialibus,& immortalibus, sed à parentib.non tanquam à caussa instrumentaria,sed veluti ab agente principali, ac proprio;nihilominus,imo melius seruant similitudinem inter effectus,& eorundem caussas; si quidem animabus materialib.atq; mortalibus(cuiusmodi sunt vegetatiua, & sensitrix) materialem caussam adscribunt, atque mortalem;quales sunt animalium genitores.Quã similitudinem prorsum negligere videntur Auicennæ sectatores cum ipso Principe: qui vegetalem, sentientemque animas mortales ac materiales ab immateriali penitus, & immortali Cholcodea originem habere iudicant.

Cap.16.

Sed sit Auicennæ Cholcodea vndique similis animę humanæ, amplius,dico intercedere apud Aristotelem similitudinem solum inter effectus, & agentia naturalia vniuoca.

7. Met.te.29. 2. de an.t.34.

Quum

Quum ergo Cholcodea nequaquã esse possit ad mentem Aristotelis efficiens naturale, etiam si physice operetur; quippe non mota 2. De phys. t. 73.
mouet; verum transnaturale; neque vniuocũ vllo modo cum anima humanã; differunt enim plusquam genere intelligentia abstracta & anima hominis; quum illa sit incorruptibilis, hæc autem naturam habeat mortalẽ; qua de re infra latius: at vero ea, quæ sunt proprie vniuoca, eiusdem speciei esse oportet: Non recte profecto Auicennæ sectatores, neque necessario ex eo quod anima vegetalis, ac sentiens in homine est non corpus, neq; materia, demonstrare potuerunt, eandem originẽ habere ab ipsa Cholcodea, quæ pariter neq; materia est, neque corpus, tanquam ab efficiente proprio, ac principali.

Cap. VII.

Adducitur opinio Platonicorum existimantium animæ humanæ partem intellectiuam immediate à Deo summo prodire: partes vero irrationales à diis iunioribus oriri.

Tertia succedit superiori nõ multum dissimilis in hac secta quorundam Platonicorum sententia, iudicantium humanæ animę partem immortalem, seu rationalẽ proxime à Deo Maximo proficisci in generatione hominis ad fœtum: partes vero caducas, expertes-

pertesque rationis humano conceptui à superis pariter impertiri, nempe à diis iunioribus, qui apud ipsos sunt vel cœlestia corpora, vel eorum aut spiritus, intellectusque mouētes: aut partes nobiliores, nempe sydera, vel Dæmones, vel tandem cum dictis anima mundi.

Quam sane opinionem tum grauissimorum virorum autoritate, tum etiam ratione confirmant. Sic enim (aiunt) aperte testatus est Plato, & in Epinomide, vbi ait *Animatum à nemine quam à Deo fieri posse*: Et clarius in Timæo (quod etiam obseruat Themistius) inquit *Deos iuniores quum animam immortali origine præditam*, quæ est rationalis, *accepissent à Deo summo mundi opifice, obduxisse ei corpus mortale, quod vti fieri posset, vtique immortalis forma in mortali corpore clauderetur texuisse genus animæ alterum fragile, ac mortale* (sentientem animam puta, & vegetatricem) *nam vinculum id, quo immortalis natura conglutinatur mortali, ipsum quoque haberi mortale oportuit: atque hæc sunt, quæ de anima dici potuerunt, & quantum in ea esset tum mortalitatis, tum immortalitatis.*

3. *De an. c.* 27. 28.

Hoc ipsum confirmauit Ficinus super libro Platonis de sanctitate, inquiens ita, *corpus quidem (vt Plato in libro de Natura disputat) ab elementis quatuor: naturalem speciei complexionem, quæ temperamentum dicitur, à cælestibus sphæris:*

ris : partes animæ, quæ trahuntur affectibus: à Dæmonibus, & animis syderum, spherarumque suscepimus: rationem vero, ac mentem nostris Parentis imaginem ab ipso mundi totius opifice sine vllo cælicolarum, aut Dæmonum ministerio. Et super Timæo Platonis inquiens. *Hactenus patere cuique potest ab intellectu diuino mundi opifice animos, Deosque mundanos, & Dæmones, & omnes mundi spharas, speciesque ipsarum absque mediis causis processisse. Mandat ergo posthac Architectus mundi filiis suis, id est, animabus sphararum, stellarumque, & Dæmonum, vel etiam inferioribus Angelis, vt ad imitationem sui mistionem sub Luna rerum aggrediantur, hominique subijciant omnia, rationalemque eius animam ab ipso acceptam corpori caduco concilient per vitam quandam irrationalem partim ab ipsis, partim ab animo hominis dependentem.* Cap. 37.

Sic & Alcinous in libro de doctrina Platonis scriptum reliquit, *animam hominis immortalem à primo Deo suscipientes Dij mortalium generum conditores partes illi duas mortales adiunxerunt, quoniam de hominum genere, vt pote Diis cognatiori, tum patri Deo, tum etiam natis cura erat.* Cap. 25.

Hanc ipsam opinionem Plotinus quoque professus est passim in suis operibus, ne singula eius dicta longiori sermone recenseam.

Quin

In lib. de ad. & inuid. Quin & Empedocles, qui referente Plutarcho ait, *animum nostrum non habere principiũ à sanguine, & contẽperato spiritu: sed huiuscemodi ortum corporis esse: namque animus huc tanquam peregrinus, & exul profectus est aliunde, nempe à superis.*

Li. de potest. & sapi. Dei. Addunt Mercurium Trismegistum hominis procreationem in Deum referre, quem vocat Patrem omnium, intellectum, vitam, & fulgorem. His & similibus aliis quamplurimis autoritatibus obstant aduersariis, & propriam opinionẽ roborant Platonici. Sed & rationibus etiam certant non vulgaribus: Quarum prima est, quia plurium caussarum in eodem genere ordinem inter se habentiũ nunquam priores cum vltimis absque intermediis vniuntur ad generandum effectum: neque enim ars medica, vel calor naturalis ægrotantium, nũcupatus ab Hippocrate morborum medicator, sine remediis parit, ac generat sanitatem in male se habente, aut conseruat in sano animali. Modo in genere caussarum efficientium hominem inter Deum summum, & hominem generantem intercedunt mediæ cælestes animæ, quas vocat Plato Dæmones, Deos iuniores, Deorumque filios: ergo in generatione hominis non solus Deus cum patre sufficit ad generandam animam fœtus: sed necessarii sunt quoque ad hoc

hoc opus, & cœli, eorumque virtutes infra Deum: hisque quum non possit delegari procreatio animæ rationalis, quæ à Deo est, adscribenda est procul dubio generatio animæ tum vegetalis, tum etiam sensitricis.

Secunda vero ratio est, quia effectus omnis referre debet naturam caussæ, vnde ortum habet; quomodo ergo potest vegetalis anima; & sensitrix incorpoream naturam habens, ab animali aliquo generari, quod materiale est, atque corporeum? sed si aliqua intercedere potest inter effectum & caussam disparitas, hęc tamen ea esse nequit quod caussa minus perfecta præstantiorem effectum generet; quia nihil agit vltra suas vires; est autem simpliciter præstantius immateriale materiali, incorporeum corporeo, simplex, & vnum composito, ac multiplici. Quocirca rationi non consentaneum quod anima vegetalis, ac sensualis secundum se immaterialis existens, incorporea, simplex, & vna, dependeat ab homine materiali, corporeo, compositæ, atque multiplicis naturæ. Reliquum est ergo, vt à cœlestibus spiritibus, Diisq; iunioribus, quos Plato appellat Dei filios, oriatur animi nostri pars ratione carens, nam à Deo summo sola mens animatum præstantissima proficisci potest.

Hæc illi.

CAP. VIII.

Platonicorum ſententia expenditur, oſtendendo vegetalem & ſentientem animam in nobis, non à ſuperis, ſed à Parentibus originem habere.

SEd neque deſunt autoritates doctiſſimorum ſcriptorum, neque rationes, quæ oppoſitam ſententiam perſuadeant. Plutarchus enim, qui vt Philoſophiam Ariſtotelis nunquam non magnifecit, ita Platonicam doctrinam diuinam potius, quam humanam ſemper exiſtimauit, in libro De virtute morum; primum ex Ariſtotele ait, eam animi partem, qua ſentimus, nutrimentumque ſuſcipimus, & vegetamur, ex carne germinaſſe, & penitus in corpore demerſam eſſe. Deinde infra dicit, Id quod iraſcitur in nobis, & cupit, & dolet, & lætatur, hoc eſt animi noſtri pars rationis expers, à natura dependet; per naturam innuens agens naturale, cuiuſmodi in generatione Hominis parens eſt, non ſuperos, qui potius agentia ſunt tranſnaturalia, licet agant phyſice. Clariuſque hoc ipſum ſcribit adhuc inferius inquiens, Quum ratio ſit diuinitus Homini data, conueniens eſt eam præſtare, atque imperare ei, quæ caret ratione, tum quia originem ducit à corpore, tum quia natura ſua completur affectibus, & illorum fit ſimilis, & eos induit, & cum illis cõmiſcetur.

Adde

Addo & Aristotelem scribere in excrementum fœminæ afferri à semine maris principium, quo tale excrementum fit animatum. At aperte magis infra dicit, geniti animalis corpus ex fæmina esse, animam vero ex mare. Et paulo post subdit, animam sensualem masculum conceptui dare aut per se, aut per genituram. Quæ loca omnia diligentius suo loco expendemus. *2. De gen. ani cap. 3.* *Cap. 4.*

Verum præter allatas autoritates ratio ipsa est, quæ propositam Platonicorum sententiam euertat, nam patrem generare, ac efficere, producereq; filium, sic vel notum est vulgo, vt pudeat Aristotelis testimonio confirmare. Si ergo munus caussæ efficientis, generantis, ac producentis est educere de sinu subiectæ materiæ formam substantialem eius, quod efficitur, ac generatur ad actum existendi; non poterit profecto animæ humanæ gradus omnis à superis originem trahere, sed aliquomodo anima ipsa & à parentibus ortum habebit. *2. Phy. tex. 15 & 26. & alib.*

Præterea, quomodo possit vegetalis, sensualisque anima, vtraque corruptibilis, ab astris, Dæmonibus, Diisque iunioribus, quorum omnium natura est immortalis, proximè, ac immediate generari, difficile est assequi, si illud verum est, quod vulgatissimum, omne caussatum referre naturam suæ

7.Met.tex.28 caussæ efficientis proximæ; & omne gene-
2.De gen.an. rans actu tale esse, quale potentia est id, quod
cap.1. generatur, dogma apud Aristotelem in vsu
2.De an.tex. frequentissimo.
51. 54. & alib.

CAP. IX.

Soluuntur Platonicorum rationes, interpretando multa obscura loca veterum, monstrandoq; Deos iuniores, quicunq; illi sint, esse efficientia remota non autem proxima vegetalis, ac sensualis animæ.

VErum quoniam ad euertendam quamlibet opinionem non sat est rationibus, atque autoritatibus oppositam astruere, nisi ea, quibus ipsa innititur, fundamenta destruantur; iccirco confutata Platonicorum opinione, nostra nunc interest eorum rationibus, ac autoritatibus satisfacere.

Illud ergo imprimis reuocandum est in memoriam, Platonem, ac sectatores eius circa naturam animæ, ac Dei, caute legendos esse; namque vt plurima ab antiquis Theologis Mercurio, Orphæo, Homero, Empedocle, Pindaro, Sybillis, & aliis dicta sine vlla rationis indagatione, sola talium virorum autoritate fræti in suis operibus inseruerunt; ita quæ ipsi sua Minerua protulere, ob phrasim sermonis altissima misteria non omnino adæquantem, non sic ac vnguem, vt verba sonant,

nant, sunt intelligenda; illud enim maximè verificatur in doctrina Platonis, quod & in sacra scriptura, in qua verba non habent efficaciam ex se plene significandi sensus ineffabiles, Littera occidit, sensus autem viuificat.

Quare quod primum afferebatur dictum Platonis in Epinomide, *Animatum à nemine quam à Deo fieri posse*, licet ad aliud propositum, & fortasse in alio sensu in vsum venerit Platoni; ipsi tamen non significat solius Dei munus esse animantia procreare (nisi loquatur de prima viuentium creatione, quæ facta fuit in principio mundi) nanque omnibus notum est Deum Optimum tribuisse cunctis animatis virtutem, qua illa ex seipsis absque vllo alio Dei particulari interuentu, generare possunt animatum sibi simile. Concurrit quidem Deus in cuiusque rei productione tanquam caussa prima, & vniuersalis; at id, ex quo proximè oritur effectus, sunt caussæ secundæ; quippe inter animal productum, & Deum physice operantem necessario mediat animal producens; quod quidem vltro concedimus, tanquam id quod vltimum mouet, mouere non posse nisi motum ab eo, quod primum mouere dicitur, nempe à Deo. Quare inquiens Plato animatum à nemine quam à Deo fieri posse, perinde est ac si Plato dixisset, animatum à nemine sine Deo fieri posse;

 hoc

hoc autem non tollit quominus pater in generatione filii habeat rationem caussæ effectricis proxime generantis formam sui effectus; quod probare nituntur aduersarii. Deus enim dicitur omnium rerum caussa efficiens, non quia omnia sigillatim ex eo immediate prodeant, sed quia ipse tribuit caussis secundis, & immediatis vim, ac facultatem producendi suos effectus, sine qua virtute hæc agentia proxima ex se nihil omnino generare possent. Sic enim Aristoteles aut vir non multum Aristotele ipso inferior, in libro de Mundo, de Deo scribit. *Vetus igitur sermo est à maioribusq; proditus inter omnes homines, vniuersa tum ex Deo, tum per Deum constituta fuisse, atque coagmentata*: paucisque interpositis: *Etenim cunctorum, quæ rerum Natura complectitur, cum seruator est Deus, tum vero quæcunque hoc in mundo quoque modo perficiuntur, eorum omnium genitor est.* Hoc autem quod ait Deum esse rerum omnium genitorem, intelligendum esse quod à Deo omnia fiant, non immediate, sed mediantibus caussis secundis, apertum facit autor hoc ipso in capite pluribus in locis: & primo dum talia scribit. *Summam igitur & primam sedem mundi sortitus, ea de caussa supremus appellatus est, & (vt inquit Poeta) in summo culmine vniuersi cæli suum habet ipse domi-*

Cap. vlt.

cilium

cilium situm, & collocatum. Maxime vero vim eius sentit, numineque eius ante omnia fruitur id corpus, quod proxime eum situm est: tum quod secundum ab hoc situm habet, & vnumquodque deinceps, prout situum ortu ad nostrum vsque locum natura constitutus est.

Quo fit vt terra, & terrena omnia quam longißime ab diuinitatis adminiculatione abscedunt, tam infirmitate summa sint ipsa, concinnitatisque sibi consentanea maxime expertia: atque ideo multo tumultu exagitata. Atqui quum ita sit numen diuinum natura sua comparatum, vt quoquouersum permeet, nimirum ea in quibus ipsi versamur, ac superiora nobis, pro eo quantus est accessus ad Deum, vel abscessus ab eo, eius opitulationem quoq; sentiunt. Quæ sane dicta apprime consentiunt iis, quæ habentur in primo de Cœlo, vbi scribitur conciliari à Deo rebus omnibus mundanis esse, & viuere, aliis quidem clarius, aliis autem obscurius. Subiungit autem autor libri de mundo. *Proinde id præstabilius esse censemus, Deoque tum decentius, tum magis consentaneum ita de eo opinari, vt dicamus potestatem illam in cœlo sedes suas habentem, incolumitatis caussam rebus vniuersis præstare: iis quoque quæ longius ab eo remota sunt: nec illis assentiri, qui eam ipsam potestatem per omnia pertendentem, & ventitantem ad ea quoque, quæ nec adire ipsam honestum est, nec dictu* Tex. 100.

speciosum sua illic opera efficere contendunt, resq; terrenas administrare. Atqui ne ex hominum quidem Principium dignitate esse dixeris cuilibet operi incumbere: vt, verbi gratia, Exercitus Ducis, aut vrbis Præfecti, atq; etiam domus primarij Dispensatoris, si fasciculum sarcinarium componere, aut viliorem aliquam operam obire vsu venerit, vt necesse sit cuiusmodi munere magni regis tempore ne quoduis mancipium eius facile obiuisset. Quod fusius ostenditur exemplo Cambysis, Xersis, ac Darii, inde subdit; *Atqui statuere nos oportet magni ipsius Regis fastigium, prout quidem est Dei eminentia, qui pro potestate mundum tanquam prouinciam obtinet, tam esse infimum, quam esse summum hoc ipsum regis fastigium, si cum animante quodam vilissimo componeretur. Quapropter si è dignitate Regis haudquaquam esset Xersem functione propria administrare omnia, & absoluere quæcunque facta cuperet, ne ipsum quidem operibus instantem curatoris operum officio perfungi, longe id nimirum minus Deo conuenit. Quare augustius id, decentiusq; existimandum est Deum summo in loco ita esse collocatum numinis vt tamen eius vis per vniuersum mundum pertinens tum Solem, Lunamq; moueat, tum Cœlum omne circumagat, simulq; caussam prabeat eorum, quæ in terra, sunt salutis, atque incolumitatis.* Infra vero subdit idem autor. *Atq; ea quidem, quin aere fiunt quoquomodo affecto, quæ in terra, quæ in aqua, ea certe Dei*

te Dei opera esse merito dixerimus, Dei inquam opera, cum imperio summo mundum hunc ac pro potestate obtinentis. Ex quo Deo vt inquit Empedocles Physicus,

Omnia quotquot erunt, quot sunt præsentia quotq;
Orta fuere ante hac, stirpes, hominesque feræque
Inde etiam volucres, piscesque humores alumni.

Subintellige, prodeunt veluti à causa remota, ac omnium prima, adiuncta tamen causis hisce propinquis.

Hæc omnia diligentius contemplari voluimus, vt appareret ex Aristotele, aliisq; antiquis Philosophis, ac omnino duce Natura de efficientia Dei nos nihil aliud posse asseuerare, nisi quod ad omnes effectus peragendos concurrat vt causa prima, & vniuersalis, non proxima, & immediata, sine qua tamen inferiora hæc agentia peculiaria nihil omnino possent efficere; at vbique generationes rerum referendas esse in agentia hæc immediata, vtpote vniuoca, & eiusdem naturæ. Ita quod in Meteoris testatur Aristoteles, *Necessarium fuisse mundum hunc inferiorem contiguum extare superioribus lationibus, vt omnis eius virtus gubernetur inde:* ad id maxime facit, quod diximus superos esse horum causas vniuersales, ac remotas, non immediatas, & proximas; alioqui multum derogaret, neque conueniret diuinæ naturæ statui causam immmediate *1. Mete. c. 2.*

te producentẽ omnia viuẽtia, quare & vermes pulicesq;, & alia fœda, & turpiſſima animãtia.

Quod vero deinde ex Themiſtio de Platonis ſententia dicebatur genus animæ caducum, & fragile fieri, ac texi à Diis iunioribus: vt idem locus eſt, ac ille, qui quarto ex Ficino afferebatur: ita iuxta illius ſenſum, & hic intelligendus eſt. Habetur autem ex vicino vitam illam, animamq; irrationalem, per quam rationalis anima caduco corpori aſſociatur, non à ſuperis tantum dependere, ſed partim à ſuperis, & partim ab animo hominis generantis, hoc eſt, ab hoc tanquam à cauſa proxima ob innatũ deſiderium æternitatis, quam, vt Deo aſſimiletur, tentat aſſequi ſecundum ſpeciem, generante ſibi ſimile: ab illis vero veluti à cauſa remota gubernante, & adiuuante proximam.

Ita plane quod ex Themiſtio affertur gloſſandum eſt, Deos iuniores, non immediate, ac proxime, ſed interuentu Parentum, vtpote cauſarum vniuocarum, & immediatarum, texere animas illas mortales, quibus immortales animæ à Deo proxime orituræ mortali, caducoque corpori coniungi valeant.

Verum quod tertio proponebatur ex Ficino de mente Platonis, vti toto cœlo veritati repugnat nos ſuſcepiſſe tum corpus ab elemẽtis immediate, quippe quod proxime formatur

matur in vtero ex ſanguine, ac ſemine parentum, quæ tamen conſtant ex elementis inuicem miſtis: tum complexionem à cœleſtibus ſphæris, vt quæ (quum primis careant qualitatibus, caliditate nimirum, frigiditate, ſiccitate, atque humiditate, ex quarum miſtione adinuicem cõplexio reſultat) complexionem nobis tribuere nequeunt, niſi mediantibus elementis, ac ſanguine, ſemineq; Parentum, rectis adiutiſq; à ſuperis in omnibus, eorum actionibus eo modo quo, cauſa prior, atq; remotior ſecundas, proximaſque adiuuat, atque gubernat. Sic falſum eſt omnino partes animæ, quæ trahuntur affectibus, proxime oriri à dæmonibus, & animis ſyderum, ac ſpherarum; ſed vt Mentem, quæ quum ſit immortalis, immaterialiſque, Diuinamq; naturam referens, proxime, ac ſine vllius alterius cauſæ miniſterio à Deo creari fatetur loco citato Ficinus; ita partem animæ, quæ trahitur affectibus, à dæmonibus & animis cœleſtib. immediate oriri, dicere non eſt auſus: ſed partim ab illis, partim ab animo hominis generantis eam pendere ſtatuit: & merito, namque animi noſtri pars irrationalis, quum non ſit immortalis vt dæmones, cœleſteſque orbes, ac ſpiritus, illis non eſt vndique ſimilis, vt eſſe debet omnis effectus ſuæ cauſæ vniuocæ, ac immediatæ in omni generatione phyſica.

Hoc

Hoc modo intelligenda etiam eſt quinta autoritas Alcinoi, Deos mortalium generum conditores animæ hominis immortali à primo Deo ſuſceptæ, partes duas mortales, vegetalem nempe, ac ſentientem, adiunxiſſe; nam quemadmodum tales Dii non niſi mediantibus cauſis proximioribus generum mortalium ſunt conditores; ita partes duas animi noſtri mortales immortali adiungere non potuerunt niſi Parentum interuentu.

Sed & Empedoclis dictum, non de animi noſtri partibus irrationalibus, verum de rationali parte intelligendum eſt; quæ ſola non habet principium à ſanguine, & contemperato ſpiritu, vt corpus virtuſque omnis immerſa corpori: atque huc tanquam exul ac peregrina profecta eſt à ſuperis.

Similiter Mercurii placitum, quo dicebatur. *Pater omnium intellectus, Vita, & Fulgor exiſtens hominem ſibi ſimilem procreauit*; niſi intelligatur de creatione primi hominis facta à ſolo Deo in principio mundi abſque aliarum cauſarum miniſterio: dicendũ eſt quando idem effectus proficiſcitur à pluribus cauſis, illius generationẽ referendam eſſe in cauſam præſtantem magis, magiſq; præcipuam, quæ rem præ cæteris digniorem effectui eſt elargita, & ſine qua cæteræ cauſæ talem effectum procreare nequeunt, quẽ tamen ipſa ſine cæteris pro-

producere poteſt. Quum ergo Deus præſtantiſſima ſit omnium cauſarum, nedũ efficientium hominum, magiſq; pręcipua, Hominiq; intellectum cunctis reb⁹ in homine exiſtentibus nobiliorem largiens; quumq, ſine Deo à cæteris Homo generari nequeat, contra tamen à Deo ſine aliis cauſis fieri poſſit Homo; merito retulit Mercurius in Deum generationem Hominis. Nõ obſtant ergo autoritates obiectæ. Nunc expendamus argumenta.

Quod itaq; primum afferebatur, plurium cauſarum in eodem genere ordinem inter ſe habentium nunquam prima cum vltima ſine intermediis coit ad procreandum effectũ; ſed in genere cauſarum efficientium hominẽ inter Deum, & Parentes mediæ intercedunt cœleſtes ſphęræ, earumq; ſpiritus, ergo in generatione hominis, præter Deum, & Parentes, neceſſarii ſunt cœli, eorumq; virtutes ad generandam hominis animam, facile tollitur declarata maiori, nam vbi plures cauſæ ſimul coeunt ad generationem vnius effectus, nunquam priores vniuntur ad opus cum vltimis abſque intermediis, dummodo ſint diuerſæ coordinationis, ac ſeſe habeant ad inuicem vt cauſæ ſubordinatæ, nempe vt proximæ ad remotas, alioqui ſi cauſa vna alteri non ſubordinetur, veluti proxima ſe habet ad remotam. Quum ergo Deus ad hominis generatio-
nem

nem respectu animæ rationalis non concurrat tanquam causa remota, nam proxime à Deo pendet Intellectus, ideo iuxta hunc sensum falsa est minor inter Deum, ac parentes in generatione hominis intercedere alia efficientia media, vbi enim coordinatio abest, ibi non est primum, vltimũ, aut medium; Vbi autem talis est coordinatio, vt in generatione animæ vegetalis & sentientis, vt quorum efficiens proximum est parens homo, remotũ vero cœlum, at Deus remotissimum: nunquam Deus physice operando sine cœlorum ministerio cum parentibus nostris iungetur ad nostri animi partes mortales efficiendas, hinc tamen non sequitur eos proxime oriri à superis sine interuentu Parentum, vt putant obiicientes.

Secunda vero ratio conuincere videtur animas mortales in homine à superis tantum oriri, quia vt ii sunt immateriales, & incorporeæ, ac simplices: sed soluitur primum dicendo eadem lege prorsus animas ex se incorporeas, & simplices oriri ab animali corporeo, ac naturę multiplicis, qua & formę inanimes, & qualitates ipsæ, aliaque accidentia incorporea, simpliciaq; à corporibus vel inanimatis, compositisque quotidie nasci experimur.

Deinde, quum hæ inferioris gradus animæ caducam naturam habeant, materialemque aliqua-

aliquatenus, & corpoream, nam & materia, corporeque vtuntur in ſuis operibus obeundis, & ab eiſdem pendent in eſſe, atque ad ſubiecti corporis mutationes & ipſæ mutantur: diuiduntur enim ad illius partitionem, ac etiam intereunt ad corporis diſſolutionem, quum inquam hæ animæ mortales ſint, & quoquo pacto materiales, & corporeæ, non à ſuperis, ſed à parentibus potius veluti à ſimilioribus oriri debent.

Tertia demum ratio, qua dicebatur animas rationis expertes, vtpote immateriales, incorporeas, ſimplices, & vnas, proindeque nobiliores, pendere non poſſe à parentibus, qui materialem, corpoream, compoſitamque & multiplicem ſubſtantiam habent, ideoque imperfectiorẽ; quia nihil agit vltra ſuas vires aliquid ſeipſo perfectius generando: præterea quod ſupponit formam eſſe quid nobilius compoſito, quod tamen adhuc eſt cõtrouerſum inter grauiores Philoſophos, ne dicam falſum in propoſito, etenim ſatis clarum puto hominem ob participationem melioris naturæ, nimirum animæ rationalis, longe nobiliorem naturam ſortiri quam vegetalis, quam ſenſualis anima. Si enim viri doctiſſimi negãt totam animam humanam, gradum etiam intellectiuum amplectentem, eſſe digniorem Homine ipſo cõpoſito ex anima & corpore;

mino-

minorem ſane controuerſiam, vel nullam iure habebit exiſtimans totum hominem eſſe nobiliorem anima vegetali, ac ſentiente, ideoque quidquam illum vltra ſuas vires non agere vtramque generando. Apertiſſime etiam profert obiecta ratio partes animi noſtri caducas, & irrationales naturam obtinere immortalem, & incorpoream, quod ſatis falſum eſſe conſtabit ex inferioribus. At vero & Cap. 16. quis non dicat hominem licet materialem & corporeum, ſecundum ſui aliquam portionem tamen, mentem dico, immortalem, & immaterialem penitus eſſe perfectiorem animabus irrationalibus, ſecundum omnem ſui partem caducis, & quoquo pacto materialibus, atque corporeis? Non ergo anima humana oritur à ſuperis, vt aiunt Platonici.

CAP. X.

Promulgatur opinio quarta Fernelii arbitrantis Animæ Humanæ partem tum rationalem, tum ratione vacantem à cœlo mediante ſpiritu fœtui in vtero degenti communicari.

SED longe ſubtiliorem huiuſce rei Philoſophiam habemus à doctiſſimo Fernelio in ſuo primo De abditis rerum cauſis, Ibi enim acriter contendit nullam formam, nullamq; animam aliunde oriri quam à ſuperis, hoc eſt à cœleſtibus corporibus. Quum enim

ponat

ponat mundum, & quæcunque in eo continentur omnia, non ab æterno extitisse, sed aliquando incepisse, vult ab initio omnia tum caduca, tum incorruptibilia à Deo condita, & creata fuisse; quæ vero postea genita sunt, nunc generantur, ac oritura ea omnia suas formas non amplius à Deo, sed à cœlo accepisse, continueque accipere, atq; acceptura esse, nam si quæ dicuntur apud nos causæ effectrices rerum infra cœlum, eæ non sunt efficientes quia formam genito impertiant, sed quia materiam præparant, ac idoneam reddunt, quæ ideo possit diuinitus, siue cœlitus formam sibi conuenientem excipere. Atque suam hanc opinionem multis corroborare nititur argumentis, quibus etiam oppositam infirmare studet. Ne autem nos illi hæc falso imposuisse quis putet, ac vt melius hanc eius opinionē postea cribrare possimus, illius verba in medium afferre decreuimus. Habet ergo de effectrice formarum causa talem sermonem; *In animalium procreatione semen conceptum vteri vi, ac benigno tepore, ad agendum impellitur, non vt animam, animalisque formam de se excitet, aut edat, sed tantum vt exsuscitata, aut impulsa ipsius potentia, aut facultas, deincepsque aucta, subiectam sibi materiam omni præparationum genere instruat, vt substantiæ tandem particeps forma extrinsecus assumatur,* *1. De abd. rer. caus. c. 5. in fin.*

D At

At in capite ſeptimo eiuſdem libri eadem de re ſic ſcribit. *Quicquid fit ex ſubiecto, in quo potentia ineſt, effici aſſero ab eo quod actu iam eſt & ſubſiſtit, non quod efficiens illi actum formamq́ impertiat, ſed quod cum ſemine potentiam conferat, quæ ſuopte impetu ad perfectionem adoleſcens, idonea ſit ſubiecti præparatio, quæ ſpeciem extrinſecus deinde excipiat, vel alliciat in materiam.*

Mox paucis interpoſitis in eodem capite ſubiungit, *Rerum omnium, quas Parens rerum Natura progenuit, conſtitutio prima è ſubſtrata materia & ſpecie fieri intelligitur è quib. quum longe maxime præſtet ſpecies, naturæ nomine multo ſæpius quam materies appellatur. Vt autem quod genitum ſit ſtabile nihil, aut permanens cernimus, ſed occidere aliquando & euaneſcere, ſic ea ſpecies, per quam res vigebat, non potuit perpetuo, materiæ inhærere. Immigrauit illa quondam, idque repente admodum, & vno temporis puncto, quem illius ortum appellamus: Emigrabit item aliquando, & vno temporis momento, iſque erit illius interitus. Sed priuſquam illuc appelleret, ornatum quendam, & præparationem materiæ deſiderabat, per quam & ſine qua eo appellere non poſſet. Hæc præparatio potentia dicitur, quæ non quidem portio, non minimum quidquam eſt aduentantis formæ, ſed vt dixi, illam tantum præcurrens inſtructio. Quiſquis rem aliquam genuit, potentiam hanc cõtuliſſe putatur, alias per ſe & ſolitarie, alias cum ſemine, aut quodam ſemina-*

rio

rio illi respondente. Itaque quum multiplex illa sit & varia corporis præparatio, tum ex quatuor illis rerum initiis haudquaquam corruptis, sed minutissime, & ex toto inter se confusis reddita temperatio, tum concinna corporis confirmatio, & partium apta secum coniunctio, tum vero ingeniti spiritus omnis commoderatio, totus hic potentiarum ordo à facultate, & vi seminis, & ab eo, qui semen iecit, dependet. Vbi vero iam omnis ad plenum absoluta est præparatio, quo tempore consummatam potentiam dicimus, tum extrinsecus accedit ipsa species naturali quadam, & quasi dicas ineuitabili necessitate.

Ea simplex est quidem omnino, nullam ex subiectorum formis compositionem sortita, sed quæ multa tamen pro variis, quas habeat facultatibus, gerere & moliri possit: Qui sensibus omnia metiuntur, proximamque causam duntaxat animaduertent, illam de materiæ potentia educi, suscitarique contendunt, quæ sententia multis est & efficacibus argumentis proscissa. Non enim efficiens ac genitor, dum per se, aut seminis, seminariive interuentu aliud quiddam sui nominis ac generis gignit, illius speciem, vel facit, vel immittit, sed hic huius vnius concursus causa est, vt nempe in materia sit forma. Atque id est, quod geniti causa esse, ipsumque genuisse perhibetur, sed est certe supra illum sublimior & præstantior opifex extrinsecus formam ceu quodam afflatu inspirans.

2. Phys. 26. 12. Meta. 4. Deinde in fine capitis hæc habet eadem de re. *Ex Aristotele tum in Physicis, homo hominem generat & Sol: tum in Diuinis, homo hominem generat, præter hoc autem id quod est omnium primum omnia mouens; quibus in locis non vult Aristoteles hominis aliam esse causam efficientem quam homo, sed ne quis crassius putaret eum, qui vel hominem, vel equum progenuit; quæcunque illius sunt vna procreasse, caducæ mortalisque natura limites hic prætergressus Aristoteles duplicem rerum autorem opificemque constituit, alterum compositi totius, ceu hominis hominem, alterum solius formæ conditorem, quem sempiternum & immortalem esse profitetur. hic rursum se bifariam secat, vbi rerum causas physica ratione scrutatur, species rebus immitti putat ab illa quinta natura, quam solis nomine exprimens cælestium omnium corporum conuersiones immutabilesque cursus comprehendit. Quum vero quæ supra naturam sunt subtili contemplatione rimatur, rerum omnium opificem Deum, solutamque mundi mentem, Platonis æmulatione, causam esse decernit.*

Et rursum in capite octauo demonstrans quomodo formæ omnes è cælo prodeant, hæc ait. *Vt à Sole, cui lux ingenita est, effluit non quidem ipsa lux, sed lumen splendorque, qui perspicua corpora collustrans, non splendida modo sed lucida quoque illa exhibet. Sic vnaquæque efficiens causa, maximeque supera illa cælestia corpora rerum or-*

tus

tus promouent, rebusque species impartiunt. Non enim perennes illas, sibique insitas rerum ideas ac species à se excutiunt, aut suæ substantiæ quidquam genitis rebus elargiuntur, aut iam in cœlis genitam, absolutamque formam solam, ac per se, incommode præparatum subiectum submittunt; sed hac vna ratione res nouas excitant & edunt, quod superæ illæ cœlorum vires motu, lumine ac spiritu tanquam vehiculis huc deuectæ, circumfusæq; nobis in subiectum potentia præparatum sese insinuant, & substantiarum, à quibus dimanarunt, vim ac naturam recens genitæ rei imprimunt, & speciem sic inducunt, vt à Solis luce in perspicuum, instructumque corpus, irradians lumen, ipsumque collustrans, illi lumen non modo, sed suam quandam lucem tandem immittit. Hac itaque ratione mundus hic inferior à supero illo gubernatur, & quæ gignuntur omnia, suam inde formam suscipiunt.

Tandem totam suam hac de re sententiam Epilogo complectens, ait in capite decimo: *Quocirca cœlum nullo semine multas profert tum animantes, tum stirpes: at semen nihil quidquam sine cœlo generat; semen gignendis rebus materiam concinne duntaxat, & conuenienter apparat, & instruit; cœlum in apparatam illam speciem, summamque perfectionem immittit, vitamque suscitat in omnibus.*

Et paulo post in eodem capite subiungit hæc verba: *Quæ Deus olim propriis operibus in-*

choauit, eadem nunc quasi feriatus cœlo, tanquam administro, continuanda credidit. Et quæcunque Naturæ legibus existere dicimus, eadem primum processerunt à Deo, qui certe nunc admodum pauca proxime, nec cœlo, nec Natura, nec semine interueniente ingenerat, sed conditis Naturæ legibus omnia per cœlum administrat.

Mox vltimo loco ibidem subdit iste autor. *Quæcunque olim Deus tum in cœlis, tum in terris progenuit, omnia vnus tuetur, atque regit, cœlestia quidem per se ac proxime, animantia vero, stirpes, aliaque mortalia, cœlorum ope & interuentu, quibus Naturæ leges tum procreatrices, tum conseruatrices indixit & imposuit. Itaque animantium stirpium, lapidum, & metallorum omnium, quæcunque & fuerunt, & esse possunt formas vna cœli forma potestate comprehendit, & innumerabilibus illa quasi grauida formis omnia gignit & fudit ex sese, vna illius vis & facultas præ se fert omnium caducorum vires, quæ vel olim comparuerunt, vel posthac vnquam comparebunt. Has autem mundi vector spiritus cœlo in totam vniuersitatem diffusus reb. omnibus impertit simul & speciem, & natiuum vitalemque calorem gignendis illis, atque conseruandis accommodatum. Is omnia continet, omnia calore vitaque fouet, vt nihil vsquam non sit huius vbertate confertum. Huius vi, & ope, & inanima quæque per se sunt, & animata sui quæque generis animam habent, alia quidem nutrientem, alia sentientem,*

alia

alia mentis rationisque participem. Sic illa sese rebus accommodat, sic singulorum naturis inseruit, vt quantum cuiusque natura & conditio desiderat, quantum ipsa subiecti præparatio ferre potest, tantundem illa exhibeat. Sol quanquam abest longissime, aduersis tamen corporibus lumen sic impartit vt niteant splendeantq; illa fulgoribus: sed aliter aqua, aliter lapis, aliter lignū, aliter argētum. Ita propemodum & vis illa cœlitus demissa, & omnibus quidem est vitalis, sed ita vt aliis tantùm hoc largiatur vt sint, & aliis animam insuper habeant, & idque aut nutrientem, aut sentientem, aut mentis compotem, non enim vno modo ab omnibus illa suscipitur. Sed hoc velim postremo admonere ne illam quidem ipsam vim semper sui similem esse, & vno se semper modo rebus exhibere, sed alias aliter pro stellarum statu multiformi, quarum commistio, complexioque plærumque euariat, tametsi vectoris spiritus vna est & impermutabilis substantia. Fieri igitur non potest quod quidam interpretatur, mundi spiritum vitam statumque rebus sic impertiri vt ne minimam quidem astrorum opem desideret. Hoc si est, cur quæso non similia, & similiter perpetuo generet, quum semper æque præsens rebus adsit? Hæc ille sentit De Ortu Animæ.

Quæ sane & multis, iisque acutissimis argumentis roborat, quorum nunc illa tantum proponā quæ formas omnes proxime à cœlo nasci confirmant, cætera vero quæ tum for-

mas omnes esse simplices substantias, tum à peculiaribus agentibus apud nos non prodire contendunt, commodiori loco in tertio libro examinabūtur. Ea igitur, quib. ostendere conatur animas, & formas omnes cuiusq; generis à cœlo immediate ꝓficisci, argumenta sunt numero duodecim, quorum primum est huiusmodi. Quicunque frutices aut animantia ex putri materia prosilierunt nullo semine, nulloque patre, nullo satore, vt ait Themistius, propriam profecto animam cœlitus à summa & totius mundi gubernatrice anima hauserunt, quę quum omnes omnium rerum formas in se potestate contineat, Datrix formarum à plerisq; est appellata. Perfectiora vero animalia, quæ semine propagantur, si animas non item è cœlo hauriant, sed à semine, vel à parentibus, id profecto sequetur absurdum, quod imperfectis animalibus vermi & culici præstantior, ac longe diuinior inerit origo quam Homini, Leoni, & aliis perfectioribus animalibus ex semine ortis; attamen Aristoteles aperte fatetur minoris rei, & imperfectioris minus esse originis principium, & imperfectius.

64. probl. sect. X.

12. Meta. t. 3. Secundo dicebat, apud Aristotelem in procreatione cuiusq; rei quod generatur, ac fit, non est materia, neque forma seorsim, sed compositum ex his; nō enim fit æs, aut rotun-

ditas, ſed æs rotundum; ergo à generantibus hiſce peculiaribus non producuntur formæ, ſed compoſita; forma autem ſi non generatur à noſtratibus hiſce efficientibus, relinquitur plane vt huc in materiam ſublunarem immittatur à ſuperis corporibus.

Tertio vero afferebat Ariſtotelem homini tribuiſſe duas cauſſas effectrices, dum alicubi ait, quod homo hominem generat & ſol: alibi vero, homo hominem generat, præter hoc autem, id quod eſt omnium primum omnia mouens; ſi ergo in hominis procreatione duo ſunt efficientia, profecto ab his non poteſt vnum & idem opus prodire: & eo magis, quo maximo inter ſe diſtant interuallo: quare quum duo in omni generatione facienda ſint, nempe vt apparetur materia, & idonea reddatur ad formam ſuſcipiendam, & vt forma immittatur in materiam iam præparatam; neceſſario confitendum eſt alterum ex his agentibus materiam apparare, alterum vero apparatæ illi formam conciliare; ſed decentius eſt hominem, vtpote imperfectioris naturæ, materiam apparare: ſolem vero ac Primum Motorem in idoneum ſubiectum formam immittere, quam viciſſim; igitur Hominis anima, & huius exemplo omnis alia forma in generatione rerum à cœlo in ſubiectum immittitur. *2 phyſ.t.26.* *12.met.t.24.*

Quarto, si forma, & anima extrinsecus materei non accederet, sed ex materiæ potentia (quod aiunt) à sublunari agente educeretur, sequerentur omnia hæc absurda, Quod materia esset efficiens; ex ea enim oriretur forma: Quod formarum varietas penderet à varietate subiecti, quare & forma esset gratia materiæ: Quod omnes formæ essent corruptibiles: & denique, Quod actiones non proficiscerentur ab anima vtente corpore tanquã instrumẽto, sed vicissim corpus esset id, quod agit vtens anima; quare quum instrumentũ sit ignobilius artifice, qui instrumento vtitur, anima dubio procul corpore esset ignobilior.

Quinto, si quicquid habet mistũ proxime ortum ex elementis, id omne ab iis sortiretur; quum elementa talem habeant formã, cuius actio est motus rectus; proculdubio & mistũ non nisi motu recto cieretur; at vero mistum tali gaudet forma, quę illas actiones edit, quas nullum elementorum obire potest, ergo forma misti proxime orti ex elementis, quum ab iis nasci non potuerit, necessario in mistum cœlitus est delapsa.

Sexto, Generatio est quædam motus, siue mutationis species: sed inter motus, circularis est omnium primus, à quo reliqui omnes defluunt; ergo corpora cælestia, quæ sempiterna latione feruntur in gyrum, omniũ quæ generantur, caussa sunt.

Se-

Septimo, ex Aristotele rerum generationes, & corruptiones attribuuntur accessui, & recessui solis ad nos; igitur quæcunque generantur, è cœlo ducunt originem. 2. de gen. t. 58

Octauo, scribit Aristoteles necessarium fuisse mundum hunc inferiorem contiguum extare superioribus lationibus, vt omnis eius virtus gubernetur inde. Si itaq; omnis huius mundi virtus à cœlo gubernatur, qui fieri potest vt formæ rerum, quæ hic generantur, à cœlo non confluant, atque in materiam immittantur? 1. mete. c. 2.

Nono, Ea prima seu proxima caussa omnibus putanda est, vnde omnibus est motus initium; sed cœlum est principium omnium motuum; ergo cœlum est prima, seu proxima caussa cunctarum rerum, quarum ideo formę non nisi à cœlo esse possunt. ibid.

Decimo, fatetur & Aristoteles aperte ab elementis materiam, à cœlo speciem genito conferri, dum inquit, *Itaq; rerum quæ in ipso eueniunt caussas, quod quidē ad materiæ genus pertinet, ignem & terram, & his cognata corpora existimari conuenit, hoc enim modo appellamus id quod subiicitur, & quo aliquid fert: id autem quod ita caussa sit vt motus sit principium, ad eorum vim referri debet, quæ semper mouentur*; hæc autem sunt cœlestia corpora. ibid.

Vndecimo, si geniti omnis substātia ab agēte

sub-

ſublunari ortum duceret, profecto cœli tum eſſentia, tum motus inutilis eſſet, ac fruſtra huic mundo elementari.

Poſtremo, Omnis anima vnitur corpori huic craſſo mediante ſpiritu, & calore naturali; calor autem innatus, & ſpiritus ab elementis non oritur, ſed proxime à cœlo pendet, vt nos edocet tum Ariſtoteles, tum ipſa ratio, qua videmus in animante, dum moritur, permanere per multum ſpacium temporis, & elementa omnia ſimul miſta, & temperamentum ex illorum miſtione prodiens: calorem vero naturalem, & ſpiritum ſimul cum anima euolare; indicium certiſſimum illi non eſſe originem à temperamento, aut elementis, ſed cœleſtem. Si ergo natiuus calor, qui eſt animæ vehiculum, & vinculum, quo ipſa corpori adnectitur, adnexaque permanet, à cœlo ortum habet; quanto magis anima ipſa à cœlo principium, naturamque trahere debet?

2. de gen. an. cap. 3.

His ille acriter ſuam opinionem confirmare contendit fuſius in primo libro de abditis rerum cauſſis.

CAP. XI.

Fernelij placita trutinantur, probaturq; nullam animi noſtri partem ſic à cœlo pendere: multaque loca Ariſtotelis explicantur: oſtenditurq; quomodo Sol hæc inferiora illuminet, quod in exemplum affertur.

Quę

QVæ tamen si intimius perscrutemur, ea profecto reperiemus; nec Aristoteli (quod ipse opinatur) nec veritati consentanea; Inprimis enim quod ab eo scribitur, In animalium procreatione semen non animalis futuri formam gignere, sed tantum pręparare materiam; eamque aptam reddere ad suscipiendam formam extrinsecus: non ne aperte repugnat Aristoteli scribenti tum principium, quo oua animalium animata fiunt (id enim nihil est nisi anima) à semine maris afferri: tum masculum fætui animam sensualem dare aut per se, aut per genituram? 2 de gen. an. cap. 3. & 4.

Quod autem secundo dicebat, Quicquid fit effici ab eo quod actu iam est, non quod efficiens illi actū formamq; impertiat, sed quod cum semine potentiam conferat; quæ est idonea præparatio subiecti: non minus à ratione dissentit; nam quid oportet hoc efficiens actu esse, & eundem actum cum effectu in specie habere, si effectui non tribuit actum, sed solam potentiam subiecto? nonne sufficeret, & ipsum illius generis potentiā obtinere, quam subiecto indit sine actu? At vero & id, quod dicitur agens conferre subiecto potentiam, totam plane Philosophiam euertit: qua docemur potentiam omnem vel esse ipsam essentiam subiecti, vel ab illa prodeuntem affectionem: quomodo ergo quis recte afferat po-

ten-

tentiam ab efficiente materiei conciliari si potentia secluso quocunque actu efficientis subiecto inesse reperitur?

Sed & sibi obest in iis, quæ mox adducit, & primo dum inquit formam omnē, antequam in materiam feratur, desiderare in illa præparationem quandā, sine qua in talem materiam ferri non posset: verum sane dicit: sibi tamen aduersatur dum hanc præparationē efficiendam tribuit agenti sublunari; nam quæ ex putredine oriuntur, quum apud ipsum ex toto à cęlo prodeant, nec vllū habeant efficiens sublunare; ꝑfecto dum fiunt vel dicendū est eorū animam demitti in materiā non præparatam, ꝙ ipse hic negat: vel etiā hæc (licet nobis ignotū) habere tamen propriū efficiens sublunare, à quo non solū præparationes præuias sed & formā sortiri nos dicere poterimus soluentes primā illius rationē; de qua etiā posterius.

cap. 6.

Quod mox proponitur, Aristotelem in generatione hominis duo constituisse agentia hominem & Solem, ambo immediata: sed quorum vnū, nempe homo solummodo materiam præparet: alterum vero, quod est Sol, seu cœlum, aut Deus, in apparatam materiam formam immittat: multa habet incommoda, & primum illud falso dicitur hanc sentētiam vsu venire Aristoteli sub exemplo hominis comprehendenti generationē cuiuscunq; alterius

terius; quia reuera (vt ostendetur suo loco) eam protulit Aristoteles de homine ad differentiam cæterorum animalium, & entium, quæcunque generantur.

Falso deinde assumitur Aristotelem duo efficientia tribuisse generationi hominũ, quia alterum materiã præparet: alterum in apparatam formam immittat; sed idcirco hoc præstitit, quia vidit hominẽ præ cæteris animalibus habuisse animã diuersi admodũ generis, quæ ab vno eodemque agente prodire non potest; quare dixit in generatione hominis duo efficientia concurrere, hominẽ scilicet, ac Deum, quem appellat nomine Solis, à quibus tota anima humana ꝑficisceretur: ab homine quidem secundũ sui partem caducam, & rationis expertem, à Deo a. iuxta partẽ rationis compotem, atq; immortalẽ. Sed de his alibi fusius.

Adde circa hæc perperam afferri locum illum ex Metaphysicis, tanquã superiori ex Physicis allato consentaneũ, *homo hominem generat, præter hæc autẽ id quod est omnium primum omnia mouens*; In his enim verbis non assignat Aristoteles homini duo agentia immediata, ꝙ putat Fernelius hominẽ, & Deum: sicut in Physicis hominem & Solem; nam quum paulo supra dixisset Aristoteles caussas, & principia rerum esse quatuor, materiam puta, formã, efficiens, finẽ; quia sæpe contingit vt forma, & efficiens coin-

t.24.12.*mt*. t.26. 2.*phys*.

coincidant in ſpecie, hinc in dubium vertit quod prius ſtatuerat de numero cauſſarum; nam ex eo colligitur non vbique quatuor eſſe genera cauſſarum, ſed alias tria, nempe in quibus coincidit in ſpecie agens cum forma: alias vero quatuor; Quod autem in multis id contingat, vt efficiens ſpecie coincidat cum cauſa formali, ibidem triplici exemplo demonſtrat Ariſtoteles; primum eſt, Quia medendi ſcientia eſt quodammodo ſanitas, in medicina vero ſanitas eſt forma introducenda in ſubiectũ medicinæ, corpus humanum, at medendi ſcientia eſt cauſſa efficiens talis formæ; Alterum exemplum eſt de arte ædificatiua, quam eſſe dicit Ariſtoteles ædium formam, quum ipſa eadem ſit ædium cauſſa efficiens: Tertium eſt de homine, qui hominem generat ſibi ſimilem in ſpecie, quare & in generatione hominis cauſſa efficiens ſecundum ſpeciem coincidere videtur cum cauſſa formali.

Sed ſoluit ſtatim Ariſtoteles hanc difficultatem inquiens, *Inſuper præter hæc eſt id quod eſt omnium primũ omnia mouens.* Cuius ſolutionis vis conſiſtit in hoc, quod certum eſt ſumma genera cauſſarũ eſſe quatuor in omni productione; nam ſi pręter hęc agentia particularia, quę multoties coincidunt cũ forma, non eſſet quidpiã aliud agens; fieri quidem poſſet vt nõ vbiq; eſſent quatuor ſumma cauſſarũ genera,

ſed

ſed alias tria,alias quatuor, quemadmodum obiicitur: Verum quoniam in omni mutatione,etiam in dictis,in quibus agens peculiare coincidit cum forma,pręter effectricem caussam peculiarem,eſt id quod eſt omnium primum omnia mouens,Deus optimus, qui cũ nulla forma à ſe creata in ſpecie coincidere poteſt:Ideo ſtatuendum eſt in omni mutatione adeſſe ſimpliciter quatuor genera cauſſarum,non tria ſolum.

Et ſane noſtræ huic interpretationi fauet litera contextus,quam omnino peruertit expoſitio Fernelii: conuertitur enim adagium in doctrina Peripatetica, quippe Ariſtoteles quum vbique, & de quauis re, etiam incorporea loquatur ſenſu ductus, aut ratione à ſenſu deſumpta: verba profert quæ proprie indicent conceptus animi,non quæ ab iis ſuperentur: ſcribit enim loco citato Ariſtoteles, *homo hominem generat*. Hic autem punctũ facit autor, ſignificans, completam eſſe ſuperiorem orationem,& quæ ſequitur eſſe nouam: deinde ſubdit, *Adhuc præter hæc*, ſupple efficientia peculiaria, quę notauimus coincidere cum forma: vel etiam quod eſt in alia lectione *præter hoc*, puta itidem genus efficientis, quod peculiare exiſtens ſæpe coincidit cum forma: *eſt id quod eſt omnium primum omnia mouens*, puta Deus optimus efficiens

vniuersale ac remotum concurrens ad omnem mutationem, quod cum nulla forma à se effecta coincidit in specie: Quumque id sit omnia mouens, hoc est, reperiatur in omni generatione tanquam caussa prima, & remotissima, ideo fit vt vbiq; sint quatuor caussarum genera.

Adde hoc in loco Aristotelem considerare Deum, non vt est caussa hominis immediata, quod præstitit in Physicis: sed vt caussa remota, & vniuersalis, quod significant verba illa, *id quod est omnium primum omnia mouens*: Quare quum formę genitis non accedant nisi à causis immediatis, quæ tangendo agunt: male Fernelius hunc locum putauit, & consentire cum loco citato ex Physicis, vbi de Deo agit Aristoteles sub nomine Solis, quatenus est caussa immediata mentis humanæ: & sibi fauere dicenti animas, formasq; omnes proxime à superis oriri.

Plenum dubiorum deinde est, quod ipse ait de modo, quo à cœlo immittantur formæ rerum generandarum in apparatam materiã nimirum non esse, quod formæ in cœlo genitæ, sine subiecto demandentur in materiam, sed quod quædam cœlorum vires motu lumine, ac spiritu, tanquam vehiculis, huc apud nos deuectæ, in subiectum præparatum propriam formam imprimunt, ac generant, perinde

perinde ac lumen à Solis luce prodiens in hęc nostratia corpora, & lumen immittit, & suam lucem quandam : Primo etęnim illud Aristoteli aduersari videtur, quod corpora cœlestia in hæc inferiora agant mediante spiritu supra lumen & motum : nam vbique vires cœli huc demitti ad nos fatetur beneficio luminis, ac motus, nulla facta mentione Spiritus : si quidem vbi docet quomodo Sol sit caussa generationis, & corruptionis, sola facta mentione motus ait Solis lationem congregare, & disgregare : caussamque esse generationis, & corruptionis, alibi motui addidit lumen, sed nusquam spiritus illius meminit, quem commentus est Fernelius hoc in loco. 1. met. 2.

Amplius, si formæ rerum immediate non generantur à cœlo, quia non in cœlo, sed huc apud nos oriuntur: immediatum vero agens omne tangendo mouet: si inquam formæ rerum substantiales hic fiunt à viribus illis cœlestibus huc ad nos delatis motu, lumine, ac spiritu (si placet) quęri potest de hisce viribus sintne accidens, an substantia : alterum enim horum eas esse oportet: si profecto sunt substantiæ, vt quid egerent accidentibus motu, ac lumine, quibus innixæ à cœlo huc descenderent? Perturbari namq; sic videtur ordo naturæ, vbi asseritur accidentia substerni

ſubſtantiis,& haſce ſecundum locum moueri ad illorum lationem: ſin autem hę vires ſint accidentia, quomodo eas aſſeuerare poſſumus genitrices ſubſtantiarum, imprimenteſque ſubiecto formas cum Fernelio, qui enixe
6.3. & 5. negat miſti formam, quia ſubſtantia eſt, prodire ab elementorum temperatura, quæ eſt accidens? Accidens namque omne imperfectius eſt quacunque ſubſtantia: ſi ergo nihil ſupra ſuas vires agit, nihilque gignit ſeipſo perfectius: ſique agentium phyſicorum naturaliſſimum eſt generare ſibi ſimile in ſpecie: qua ratione vires hæ cœli, quæ ſunt agentia phyſica (mouent enim motæ) & de genere accidentis, generare queant formas ſubſtantiarũ, difficile admodum eſt quod aſſequatur.

Sed neque appoſitum videtur exemplum deſumptum à lumine Solis, quod à Solis interna luce prodiens in hæc corpora & lumen, & lucem quandam infundat: Quia quum lux ſit quid lumine prius, imo vnde lumen per ſe primo prodiit, proindeque lumine perfectius, non poteſt profecto ab vllo lumine lux vlla ortum habere: ſed corpora quæ ab extrinſeco lumine lucida fiunt, non id patiuntur quia ex eo lumine lucem aliquam nacta ſint ab eo diuerſam: hanc enim retinerent eo abſente: quod non contingit: nam Luna, quæ à Solis lumine fit lucida, vbi eo priua-

tur,

tur, lucem nullam obtinet, sed statim obscura remanet, ac tenebrosa: ratio inquam cur corpora multa ob præsentiam externi luminis, non illuminata solum, sed lucida, & luminosa reddantur, est, quia tale lumen repercutiunt: Et quo magis apta nata sunt lumen reflectere, ob suæ substantiæ lenitatem, densitatemque, ac perspicuitatem, seu (quod aiũt) diaphaneitatem: eo magis irradiantia, & lucida conspiciuntur, ita vt appareant in se habere lucem quandam, & ex ea lumen fundere: at reuera hic non est noui luminis exortus, sed veteris reflexio.

Quod vero tandem afferebatur, à spiritu tertio illo virium cœlestium vehiculo in totã hanc nostram vniuersitatem diffuso & in anima, & animata omnia, quæcunque fiunt, suam habere formam, & animam tum vegetalem, tum sensitricem, tum rationalem, eodem prorsus modo, quo à Solis lumine diuersa corpora diuersimode illuminantur, pro sua cuiusque natura: maximas habet controuersias: tum quia inprimis ponit eodem modo, ab eademque vi cœlesti oriri animam rationalem, quo & aliæ cæteræ formæ tam animatorum, quam corporum anima carentium: hoc enim aperte repugnat Aristoteli demonstranti solam mentem genito extrinsecus accedere, quia non habet actiones cor- *2. de gen. an. c. 3.*

 pora-

porales: at vegetalem animam, & sensitricem, quarum actiones non fiunt sine corpore, non indi fœtui extrinsecus: si ergo id verum est, quod ait Aristoteles, quomodo assentiemur Fernelio scribenti eodem prorsus modo, & ab eadem vi cœlesti oriri, atque extrinsecus indi genito in animam & nutrientem, & sentientem, & mentis compotem? Sic enim oporteret omnes extrinsecus fœtui adiungi, non solam mentem ad aliarum differentiam forinsecus aduenire.

Apertius hoc ipsum repugnat rationi, si n. eodem modo materię imprimitur mens, quo cęterę formę, & ab eodem efficiente: quomodo dicere potest Fernelius illam esse incorruptibilem, hasce vero cũctas mortales?

At vero, & vires illæ cœli, quæ indunt Embryoni animam rationalem, quæ est apud ipsum immortalis, quomodo ab eo statui possunt variabiles pro varietate aspectuum stellarum? Neque enim vel sana mente concipi potest incorruptibile quidpiam pendere à natura mutabili, atque obnoxia corruptioni: sed si sunt inuariabiles, semperque eædem, quomodo diuersa generant, puta & caduca, & immortalia formarum, animarumque genera? Ab eodem namque agente eodem modo semper affecto nunquam non idẽ efficitur.

Ne-

Neque hic locum habet obiectio ab eodem Sole eodem modo dispofito simul indurari lutum, & picem colliquari: nam diuersitas horum effectuum, vt qui competunt cõposito quatenus constat ex materia, pendet à varietate materiæ subiectæ: at formæ rerum substantiales, & animæ, suam mortalitatem, ac immortalitatem, quæ illis per se primo inest seclusa habitudine illa, qua referuntur ad materiam, nanciscuntur proprie ab efficiente, à quo & naturam sortiuntur, non à materia: qua quum sint priores, ante illam ipsæ suam naturam habent mortalitatis, vel immortalitatis conditione affectam: id quod satis apparet in eisdem formis, vbi mẽtis ope abstrahantur à materia: Nam formæ naturales omnes (mente excepta) ex se habent naturam mortalem, atque finitam, sine ministerio materię, licet actu nõ intereant nisi in materia: quippe ab ea reipsa separari nequeunt; mens vero quam habet immortalitatem, à materia sortiri non potest, quæ vbiq; radix est, & seminarium corruptionis, iudice vel Aristotele. 7.met. t. 53.

Præterea: Quomodo potest anima rationalis à cœlo esse, quum illi tales insint actiones, quæ nullatenus à cœlo dependent: imo cœlo quodammodo vim afferunt, inclinationibus cœlestibus obstando, reluctandoque, quod

quod & testatur ipse Ptolęmeus dicens, anima prudens cœlos superat? Si enim mens habet actiones inde pendentes à cœlo, vti sunt, quæ ex voluntate fiunt, liberoque arbitrio, necessario & ipsa secundum sui substantiam independens erit ab astris; ita enim Aristoteles & ipse animæ separabilitatem, ac inseparabilitatem colligebat à separabilitate, ac inseparabilitate operationum eius.

1. de an. t. 13. c. 9. & 10.

Cæterum quum non consentiat doctrina hæc Fernelii neque Aristoteli, neque rationi, consentiet ne forsan (quod ille prędicat) Platoni, vel sacris literis?

De sacris literis res ex se ipsa loquitur.

De Platone vero illud tantum adducam, ipsum in Timæo dicere Deos iuniores animā rationalem immortali origine præditam accepisse à Deo summo mundi opifice, obduxisseque ei corpus mortale mediantibus vegetali, ac sensuali anima, quas ipsi condiderunt, vt pote caducas.

Ita ergo satis constat neque huic opinioni subscribendum esse.

CAP.

CAP. XII

Diluuntur argumenta Fernelij, ostendendo, Deum ac cœlum esse efficientia remota animæ nostræ vegetalis, ac sentientis, nõ proxima: & monstrando, spiritum caloremq́ naturalem in nobis à cœlo non esse, sed elementarem omnino.

ET eo magis, quo nec argumenta, quibus illam corroborat, sunt necessaria. Quod enim primo loco obiiciebat, si homo, cæteraque omnia, quæcunque generantur, suam formam à cœlo non haurirent; quum certum sit, imperfectissima animalia ex putredine orta, suam non aliunde, quàm à cœlo proxime suscepisse; inde fieret, vt diuinior esset origo imperfectis illis animantibus, quàm perfectis; iam solutum fuit in superiori capite: sed exactius illi nunc occurrimus dicentes, falso assumi, quæcunque ex putredine oriuntur, nullum habere efficiens, nisi cœlum; prodeunt ipsa quidem è cœlo, tanquam à causa remota, & vniuersali: sed insuper habent peculiarem ac proximam causam, vnde immediate hauriunt proprias formas; hæc autem est vel Solis calor, quod innuit Aristoteles; vel est potius quid nobis ignotum, vtens calore Solis, tanquam instrumento: Solis autem calor quum proxime non à cœlo *2. de gen. an. cap. 3.*

pendeat, quod eſt expers omnium qualitatum, ſed à motu & radiis atterentibus aërem, qui quanto atteritur, tanto naturam igneam acquirit; non eſt quid nobilius ipſis agentibus, quæ ſemine vtuntur ad prolem, ſed imperfectius: ipſe etenim eſt accidens, illa ſubſtantiæ; ita cauſa illa ignota vtens calore Solis ad propaganda ea, quæ fiunt ex putri materia, imperfectioris & infimæ naturæ cenſenda eſt. Quum itaque orta ſuæ originis nobilitatem maiorem, vel minorem ſortiantur, non ab vniuerſali cauſa, & remota, quæ omnibus vna eſt, Deus Optimus, & cœlum; ſed à cauſis immediatis ac proximis: hinc factum eſt, vt quæ ſemine propagantur, nobiliorem habeant originem, quàm orta ex putredine, quia cauſæ illorum immediatæ ſunt digniores cauſis, à quibus proxime fiunt orta ex putredine: Si enim cœlum ſine ſemine generat aliquot animantes, non tamen id præſtat ſine interuentu agẽtis alicuius particularis, quicquid illud ſit, cui per ſe primo competit actio generandi: ſic autem ſaluabitur Ariſtoteles, inquiens, minoris rei minus eſſe principium, quem vti ſaluet is, qui cenſet omnia è cœlo proxime ſuas formas haurire, ego quidem nunquam aſſequi potui.

Quod ſecundo obiiciebatur: Quod fit in generatione cuiuſque rei, eſt compoſitum,

non

non materia,non forma; ac proinde si forma non fit, neque illa potest fœtui à parentibus indi, sed huc ipsa demandatur à Superis: tenue satis est,tum quia ex eo,vnde ipse colligit formam non indi conceptui à parentibus,licet nobis inferre eam, neque à cœlis oriri, si ea non fit; tum quia vere quidem, quod propriissime fieri dicitur, est compositum: non materia,vt quæ præexistit: non forma,vt quæ non fit ex subiecto tanquam inexistente,quomodo fiunt omnia, quæcunque proprie generari dicuntur; Verum quoniam forma aliquando incipit esse, quum antea non fuerit, ideo & ipsa quodammodo fieri dicitur; hæc autem formæ productio non est quidem ex alio,tanquam ex subiecto inexistéte, sed productio quædam sui generis, quam nusquam formis denegauit Aristoteles, qui eisdem loco citato priorem interdixit.Fit ergo suo modo & ipsa forma, atque ideo inesse dependet ab aliquo agente immediate, id autem in homine quale sit, mox explicabitur: in cæteris vero generabilibus nos dicimus esse agens sublunare, à quo proxime vereq; generatur compositum.

Quod tertio asserebatur, Aristotelem tribuisse homini duo efficiétia,hominem & Solem,aut Deum: quæ quum maxime diuersa sint,opus est,vt diuersa quoque obeát munia: quare

quare si in hominis constitutione duo hæc præstanda sunt, vt materia apparetur, atque in eam iam apparatam forma immittatur, rationi consentaneum est, alterum illorum agentium apparare materiam, alterum vero apparatæ illi speciem imprimere; sed agentia debent proportionatas suæ naturæ operationes edere: & ex consequenti nobilius agens, digniorem actionem habere oportet: Quum ergo præstantius longe sit, formam parere, quam materiam disponere; propterea Deus & cœlum formam procreabit, homo autem solummodo materiam præparabit: facile etiam tolli potest; & primo, quia non inconuenit diuersa efficientia in eadem generatione idem omnino præstare, vbi se habeant ad inuicem, tanquam causa remota & proxima, vniuersalis & particularis. Sic Deus, & cœlum præparant materiam mediantibus hisce causis sublunaribus: sic causæ nostrates tribuunt formas suis effectibus gubernatæ à superis. Falso ergo assumitur simpliciter, vbi in vna generatione sint duo agentia, hæc diuersa munera præstare: id enim tantummodo est verum, vbi hæc agentia sint æque immediata: vt fortasse mas & fœmina in eadem generatione fœtus, cui hæc producit corpus, ille vero formam, vt alicubi nos docuit Aristoteles: sed cœlum, ac Deus sunt causæ vniuersales

2. de gen an. cap. 4.

es & remotæ : Homo vero quoad animas mortales, & aliud omne agens ſublunare eſt efficiens proximum, & particulare. Deinde in generatione hominis, quod pertinet ad Deum, quum Deus ſit æque cauſa immediata, ac homo parens, & longe præſtantior, diuerſum quid facit ab eo, quod facit homo, & multo perfectius: non tamen homo ſolum materiam præparat, Deus vero totam illi formam humanam impertit: ſed quum homo ſortitus ſit animam duplicis naturæ, partim mortalem, partim immortalem, in procreatione hominis parens homo indit materiei partem animi noſtri mortalem, Deus autem immortalem; quæ omnia fuſius ſuo loco patebunt. At quod pertinet ad cœlum, id eſt ſolum cauſa remota, & non recte dicitur eſſe nobilius homine : hic enim ob participationem mentis longe dignior eſt corpore ipſo cœleſti, quod, ſecluſa intelligentia, eſt inanime : habent autem compoſita ſuam nobilitatem à forma, & ab actu eſſentiali, per quem ſunt id, quod ſunt.

Sed quarta ratio non minus facilis eſt ſolutu, quia tamen multas habet conſequentias, vnamquamque ſigillatim examinemus. Dicitur ergo primo loco : Si forma ex materiæ potentia educeretur: Ergo materia eſſet efficiens formæ. Id argumentum falſo nititur

fundamento, quod omne, ex quo aliquid fit, fit causa efficiens eius, quod fit: nam fit ex ære statua, tanquam ex materia: ex non ente ens, tanquam ex priuatione: ex nocte dies, tanquam ex termino, quorum nullum est efficiens: Ita ergo forma educitur de sinu materiæ, non tanquam ex efficienti, nec tanquam ex subiecto inexistente, nec tanquam ex priuatione, sed tanquam ex fundamento, siue subiecto subsidente, ac rudi sua inchoatione.

Si forma educeretur de sinu materiæ, secundo colligebatur: ergo formarum varietas penderet à varietate subiecti: & ita forma esset gratia materiæ: sed id quoque tollitur, quoniam aliud est cõsiderare formam, quantum ad fieri, seu ad suam originem, & aliud quantum ad esse: quia forma non potest indi, nisi subiecto sibi proportionato: hinc factum est, vt formæ varietas, quantum ad fieri, pendeat aliqua ratione ex varietate subiecti: verum quia forma existens iam facta determinat subiectum, alioquin ex se indeterminatum, ad certam speciem: ideo sic varietas subiectorum pendet à varietate formarum, & subiectum est gratia formæ, non vicissim.

Tertio dicebatur, si formæ elicerentur de potestate materiæ: igitur omnes essent corruptibiles: Respondetur, verum esse omnes

formas

formas eductas de ſinu materiæ ſubire notam mortalitatis: ſed ab his vnam ſegregamus animam rationalem, quæ extrinſecus materiei accedit: cæteræ omnes generabilium formæ ſunt caducæ, vt ſunt vegetalis ac ſenſitrix animæ humanæ portio.

Tandem arguebat, ſi forma eliceretur de gremio materiæ: igitur actiones non prodirent ab anima vtente corpore, tanquam inſtrumento, ſed potius corpus eſſet id, quod agit vtens anima: quare & illud eſſet anima nobilius, opifex enim eſt ſupra omnia ſua inſtrumenta: Concedimus primam ſequelam: actiones enim ſunt compoſitorum, non materiæ, non formæ: imo dicere animam intelligere, perinde eſt, ac ſi dicas, animam texere ac ædificare: ſed homo eſt, qui per animam intelligit apud Ariſtotelem: neque ſe habet anima ad corpus, tanquam artifex ad inſtrumentum, ſed tanquam actus ad potentiam, & perfectio ad perfectibile. *1. de an. t. 64. 3. de an. t. 1.*

Quod quinto obiicitur, ſi miſtum non eſſet ſortitum aliquid à cœlo, ſed totam ſui naturam haberet ex elementis: profecto id non poſſet efficere, niſi ea, quæ ab elementis, contra quod ſenſus docet: falſum habet ſuppoſitum, totum non poſſe habere actionẽ diuerſam ab actionibus ſuarum partium: nam & decem homines ſimul mouent pondus, quod

à nul-

à nullo seorsim moueri potest: & quatuor voces faciunt harmoniam, quam nulla earum per se edere valet: & theriaca tales morbos curat, quos nullum ex ingredientibus theriacam à seipso sanat.

Sexta ratio nihil aliud conuincit, nisi cœlum, ac eius motum esse simpliciter causam omnium generabilium: quod nos non negamus, dum dicimus, cœlum esse eorum causam remotam & vniuersalem, non tamen proximam & immediatam.

Idem dico de septima, octaua, & nona ratiocinatione: eas non colligere à cœlo immediate oriri formas, sed tantum illud esse causam primam, hoc est, supremam & vniuersalem, non proximam: duplici enim significatione pollet particula (primum) aliquando enim significat id, quod supremum ac primum in ordine, vt loco citato: aliquando quod proprium, & proximũ quasi primum, quoad nos, vt sæpe alibi; Sic omnes formæ generabiles proxime oriuntur ab agente sublunari, sed gubernato à virtute cœlesti.

1. met. c. 2.

1. post. tex. 5.

In decima ratione perperam ipse interpretatur Aristotelem, dicentem: *Id autem, quod ita causa est, vt vnde motus principium, ad eorum vim referri debet, quæ semper mouentur*, vt velit à cœlo speciem genito conferri: nihil enim aliud his sibi vult, quam cœlum esse causam

3. met. c. 2.

effectri-

effectricem omnium generabilium, sed nos intelligimus primam, seu remotam ac vniuersalem, quæ regit fouetque proximam, vnde proprie forma enascitur; Et quidem, sicut eo loco agit Aristoteles de materiali causa remota, vti sunt elementa; sic par est, ibidē eundem de cœlo, tanquā de efficienti causa agente, de remoto, nō proximo efficiēte tractare.

Vndecima ratio falsam habet consequentiam: licet enim à cœlo nulla forma proxime oriatur; non tamen ideo cœlum cœlive motus frustra est; imo necessarius, quia conseruat hæc inferiora, quorum est causa communis, ipsaque gubernat, quæ propterea sine illius ope nihil vnquam facere, quinimo neq; consistere possent vllo modo.

At maioris momenti non est, quod vltimo loco proponebatur argumentum: Anima omnis corpori elementari adnectitur mediante spiritu, & calore naturali: hic autem spiritus natiuusque calor non oritur ab elementis; sed & Aristoteli ortum ducit è cœlo, cuius etiam apertissimum est indicium, quod eiuscemodi calor simul cum anima euolat è corpore in obitu animantis, in cuius tamen cadauere permanent elementa eadem, & ex horum commistione orta temperies per notabile spacium temporis: non enim corrumpitur animal simul, & vt viuens, & vt mistum;

quia corruptio animati vt viuens eſt, mors appellatur: corruptio antem miſti propria, eſt putredo: ſed dum moritur animatum, id ſimul non putreſcit, verum multo poſtea: ſi ergo vinculum & vehiculum animæ proxime à cœlo prodiit, non ab agente aliquo ſublunari: multo magis aſſerendum eſt, cœleſtem eſſe & ipſius animæ originem.

Nam primo loco ſibi ipſi inconſtans valde videtur hic author circa principium & originem huius ſui ſpiritus, & caloris: aliquando enim ipſum proxime à cœlo ortum habere fatetur: aliquando vero (fortaſſe veritate coactus) à facultate & vi ſeminis: necnon ab eo, qui ſemen iecit, & omnino ab agente ſublunari.

Cap. 4. in fin.

Cap 8. & 10.

Cap. 7.

Falſum enim eſt, reuera calorem noſtrum natiuum appellatum, ac primigenium, non ex elementis eſſe, ſed à cœlo immediate prodire: nam calor noſter innatus, quem inſitum appellant, reipſa nihil aliud eſt, quam temperamentum ſingularum partium noſtri corporis, ortum ex miſtione elementorum, ac primarum qualitatum: Verum quia calor illud eſt in temperamento, cui per ſe primo debentur omnes operationes animæ: frigidum enim non ingreditur opera naturæ, hoc eſt, per ſe nihil efficit in animantibus, ſed ſolum temperat ac moderatur calorem, vt reli-

quæ

quæ duæ qualitates, quæ passiuæ nuncupantur: Et quoniam in misto ignis, & omnino calor, continet simul vnita elementa reliqua, alioqui, vt discrepantia atque contraria, abinuicem sese disiunctura: Et demum, quia vinculum, quo anima corpori adnectitur, est talis temperies cum certo ac determinato gradu caloris: ideo calor noster natiuus, qui est determinati gradus, dici solet primum animæ instrumentum, vinculumque, quo illa corpori adnectitur: quare eo dissoluto, necesse est corpus anima priuari. Est ergo calor noster natiuus ex elementis, quia quascunq; is actiones edit, easdem obire potest elementaris calor in certo gradu gubernatus ab anima: sed iccirco, dum morimur, dicitur cadauer non habere calorem innatum hunc, qui est principium vitæ, quum tamen habeat elementa, & ex his ortam temperaturam: quia quum calor noster insitus consistat in certo gradu, qui si intendatur, aut remittatur, ita vt transgrediatur vel amittat hūc sibi proprium gradum: iam non amplius calor innatus dicitur, sed igneus ac febrilis, aut simpliciter calor vel temperies: hinc factum est, vt, dum morimur, quia id fieri nequit, nisi ob extinctionem vel imminutionem caloris nostri natiui vltra propriū sibi gradum, dicatur calor insitus aboleri, & remanere tēperamen-

 tum;

tum; sed vere idem reipsa calor est, qui vige in viuente, cum eo, qui est in cadauere ex ele mentis ortus: at in viuente, verbi gratia, e vt octo: in cadauere vero imminutus est v quatuor: Quo factum est, vt quum anim corpori nequeat vniri, neque in eo operar nisi mediante calore, qui est intra sex & de cem; ille calor, qui in aliquo viuente est, vt o cto, si aliqua ex causa imminuatur infra sex, & fiat vt quinque, non amplius possit adnecter animam corpori; vnde ex horum vnionis so lutione mors; huiusque rei apertissimum ar gumentum præbet id, quod obseruatur i proxime morituris: in iis enim sensim conti nue calor imminuitur; quæ caloris decreti vbi deuenerit ad certum terminum, necessa rio animal interit; in eius tamen cadauere ad huc superest aliquid caloris, parum distans i quantitate ab eo, quo animal pollebat, dun adhuc viueret, sed in vltimo vitæ; qui sane ca lor sensim identidem imminuitur vsque a vltimam sui extinctionem: non enim ince pta caloris imminutio in vita animalis, i ipsius obitu desinit: nam calor competit vi uenti, non quatenus viuens est, sed quatenu mistum: viuens autem mistum permanen etiam post obitum, nuper ostendebamus: a dicta caloris diminutio etiam post mortem animalis continue perennat vsq; ad vltimum

calo-

aloris exterminium, quo tempore, quia sol-
itur vinculum, quo elementa simul mista
ontinebantur, ideo singula separantur abin-
icem, ac in suum quæq; locum commeant;
que hæc est putredo cadaueris.

Vnde obiter apparet ratio, quare tum ani-
nalium calidiorum cadauera tardius cæteris
utrescant: tum cadauera aliqua balsamo, &
doratis, aliisque rebus calidioribus atque
iccioribus seruentur imputria: primum et-
nim contingit, quoniam maior calor tar-
ius ac difficilius absumitur: secundum ve-
o, quia calor ille, qui post mortem animalis
dhuc remanet in cadauere in eo gradu, qui
oßit continere cætera elementa simul mi-
ta, continue fouetur à rebus illis calidiori-
us, à quibus etiam magna ex parte absumi-
ur humiditas, quæ alioquin calorem extin-
gueret; ob cuius consumptionem ea etiam
corpora & cadauera seruantur incorrupta, si-
ne à putredine intacta, quæ igne, seu fumo,
vel Sole, aut etiam sale solent exsiccari.

Sed vnde digreßi sumus, iam pedem refe-
ramus. Ita ergo corruit ea ratio, qua probare
conabatur Fernelius, calorem naturalem seu
primigenium non esse elementarem, sed cœ-
lestem omnino.

Ad Aristotelem vero dicentem, calorem *2 de gen. an.*
in animalibus contentum, nec esse ignem, *cap. 3.*

Cap. 51. nec ab igne originem ducere, infra opportuniori loco respondere conabimur: in præsentia id tantummodo sufficiat, Philosophum nobis non aduersari, qui constituimus, calorem innatum esse temperamentum, non ignem; & ortum habere à mistura omnium elementorum, non à solo igne.

Et hæc de primæ sectæ opinionibus dicta sint satis.

CAP. XIII.

Exponitur opinio quinta ex Pomp. & alijs iudicantibus, animæ humanæ partem, & rationalem, & irrationalem, originem ducere à parentibus, non à Superis.

SVccedit nunc secunda secta omnium angustissima, vna solummodo opinione suffulta, quæ statuit, totam animæ humanæ naturam, vegetalem scilicet, sentientem, ac rationalem gradum complectentem, originem habere à solis parentibus, mediante semine. Hæc autem est Hierardi, Pomp. & aliorum quorundam opinio, hoc innixa fundamento, Quod anima humana, qualemcunque naturam habeat, siue simplicem, siue compositam, est in hominibus ad subiecti corporis partitionem diuisibilis: quamuis per se sumpta sit non quanta, & indiuisibilis, qualis secundum se est forma quæuis alia. Ex quo fundamen-

damento hunc in modum argumentantur, dicentes, quod quemadmodum & quæ in vipera, aliove quouis insecto animali sensitrix anima vna numero existens, vbi animalis corpus diuiditur, illa etiam fit multiplex: quum in cauda entomi præcisa sensitrix anima eiusdem speciei cum ea, quæ in reliquo insecti corpore remaneat solo numero diuersa: Et quæ in stirpibus vegetalis anima vna numero quum sit, si tamen ramus ab arbore separetur, illa ad subiecti diuisionem pariter diuisa in ramo auulso anima eiusdem speciei cum anima totius reliquæ plantæ remanet ab ea solo numero dissita, qua mediante, ramus in humum iterum immissus nouam arborem solo numero à paterna, seu à priore distinctam in eadem specie constituit; ita plane in homine, quæ est anima rationis mentisque compos, vna numero existens, diffusa per singulas humani corporis partes, vbi in Venere à reliquo corpore semen effunditur, ad proprii subiecti diuisionem & ipsa partita, in spermate permanet anima humana eiusdem speciei cum anima totius residui corporis, vnde semen exiuit, ab ea solo numero differens; qua mediante sperma in vterum eiaculatum nouum hominem solo numero varium ab eo, qui semen genuit, in eadem specie constituere, plane est verisimile.

Suæque hi opinionis fundamentum præcipuum, nempe, animam humanam esse saltem per accidens, hoc est, ad proprii subiecti partitionem, diuisibilem, atque multiplicabilem, tum superiori argumento desumpto ab exemplo animæ vegetalis in plantis, & sentientis in brutis; tum præcipue hac ratione tueri possent, dicentes:

5. Metaph. tex. 18. Quum apud Aristotelem diuisibilitas sit differentia de intrinseca ratione quanti; Quumque ea, quæ sic alicui competunt secundum substantiæ rationem, illi insint secundum quod ipsum; apertum cuique est, omne quantum, quatenus est quantum, eatenus esse diuisibile. Quum igitur anima humana more cæterarum formarum secundum se quidem quantitatis expers, quatenus tamen in homine est, extensa sit in tota corporis quantitate, ac per accidens quanta, hoc est, ad subiecti corporis quantitatem; ipsa eadem proculdubio licet ex se sit indiuisibilis, in homine tamen, ad cuius dimensiones dimensa est, per accidens pariter, hoc est, ad subiecti corporis diuisionem partibilis esse debet, ac multiplicabilis. Verũ quod alicui suspectum esse poterat, animam humanam ad corporis nostri dimensiones expansam esse, atque ita per accidens quantam, plærisque aliis argumentis late se cõfirmare arbitrãtur; & primo dicen-

dicentes: Quodcunque augetur, docente Aristotele, crescere debet secundum quamlibet particulam quæ possit sensu percipi, & hę particulę augentur, non penes materiam, sed secundum formam, quę est anima; quum itaque homo vere hoc modo augeatur, necesse est formam illius, quę est anima humana, extensam esse in singulis corporis particulis etiam minimis: quæ tamen sint sensibiles. *1. De gen & cor. tex. 35.*

Deinde, si anima hominis secundum sui quantitatem non esset extensa in omnes, ac singulas humani corporis partes, ita vt anima & tota esset in toto, & sui partem haberet in qualibet parte corporis: sed (quod Alberto, Simplicioque placuit) si anima omnino quantitatis exors, penitusq; indiuisibilis, in solo corde, vel alia quauis parte Principe residens, indeue tanquam Rex in regno vniuersas corporis partes mediantibus facultatibus sibi ministris regeret, ac viuificaret: multę profecto essent in humano corpore partes, quæ reipsa in se animæ essentiam non haberent: Quum autem, testimonio Aristotelis, principium quo primo viuimus, sentimus, loco mouemur, ac intelligimus, sit animi nostri essentia, dubio procul partes omnes in nostro corpore, illa excepta principe, in qua est animæ nostrę substantia, sigillatim ex se non alerentur, non viuerent, non *2. De an. tex. 24.*

2.De an. t.9. crescerent, non sentirent, non mouerentur
2.De gen. an. c.1. secundum locum: imo nec vere Aristoteli dici possent partes hominis, nisi æquiuoce, perinde ac manus lapidea, manus dicitur. Adde quod in corpore nostro sola pars princeps, cor, aut cerebrum, per se primo nutriretur, augereturque, non ad alterius nutritionem, & augmentum.

1.De gen. & cor. tex. 35. Sed hæc omnia tum Aristoteli repugnant dicenti partes dissimilares, cuiusmodi est cor, manus, caput, nutriri, ac augeri, non per se primo, sed ad nutritionem & augmentum similarium, ex quibus constat, carnis inquam, nerui, venæ, & id generis: tum sensui refragantur, quo experimur, præcipue in sensu tactus, sectam, aut punctam quamlibet particulam in corpore nostro per se vere sentire, statimque dolere, adhuc vel nulla communicata passione parti principi, cui dicitur inesse anima: ad cuius sensationem subinde fieri possit vt pars proprie læsa lædens sensibile sentiat: neque enim sic à materia sunt absolutæ, ac liberæ species tangibilium sensatorum sensiterio impressæ, vt momento, vel tempore imperceptibili á pede, verbi gratia, cordi aut cerebro, partibus tam remotis communicari valeant, quo pes illico doleat punctus, non quidem, per se, sed sentiendo noxam ab obiecto improportionato

in virtute animæ residentis in corde, aut cerebro: Si quidem & species audibiles, tangibilibus immaterialiores, per spacium effatu dignum non feruntur nisi in euidenti ac notabili differentia tēporis, vt in tonitru, q non sentitur à nobis nisi post visum fulguris, cui tamen origo est ex præcedente tonitru; eiusdēq; rei habemus argumentū familiare magis in iis, q eminus scindunt ligna, quos videmus secundum, vel ēt tertium ictum securi repetere super lignū, antequā audiamus crepitum, ac sonum, quem primus ictus peperit. Quæ omnia satis ostendunt species audibiles moueri de vno loco ad alium in tempore sensibili, quanto ergo magis id verum erit in tāgibilibus, quæ sunt materialiores?

Tertio idem confirmant ex eo quia quantitas quum sit de intrinseca ratione augmenti & decrementi apud Aristotelem. proculdubio omne augmentabile, & diminuibile, quatenus est huiusmodi, eatenus est quantū: Itaque anima humana, quæ saltem per accidens, hoc est, ad corporis incrementum, & decrementum, augmentabilis est, ac diminuibilis, necessario pariter erit quāta ad quātitatem subiecti corporis. *1. De gen. & cor. tex. 25. & sequētib.*

Sed quod non minus erat suspectum, animam humanam esse sic augmentabilem, & diminuibilem, alia etiam ratione confirmāt,

dum

1. De gen. & cor. tex. 33. dum ſupponentes ex Ariſtotele animam eandem numero permanere in nobis ab ortu vſque ad occaſum, dicunt quod Anima, quæ prius erat in puero quantitatis bipedalis, exẽpli gratia, vel eſt extenſa ad quantitatem pedalem, quæ bipedali adiuncta eſt nunc in puero eodem aucto ad quantitatem tripedalem: ſed ita eſſet aucta per accidens, ad incrementum corporis: quod quærimus: vel non eſt extenſa, ſed coarctata remanet in ſola bipedali quantitate priori: at vero ſic quæ ex alimentis per nutritionem adiuncta eſt pedalis ſubſtantia bipedali præexiſtenti in eodem puero nunc aucto ad quantitatem tripedalem, vere non informabitur anima, nec erit proprie animata, nec viuens, ideoque non nutrietur, ſecta vel puncta non ſentiet: quæ tamen ſenſui non reſpondent: eſt igitur anima humana ſaltem per accidens, hoc eſt, ad ſubiecti corporis incrementum augmentabilis.

Deinde vero arguunt, Animã, quæ prius erat in homine integro, aut bicubitali, exempli gratia, vbi vel illi brachium abſcinditur, vel ipſe ſenio confectus ad cubitalem magnitudinem decreſcit: neceſſario aut contrahitur & ipſa ad reliquum corpus, ac imminuitur ad imminutionem ſubiecti: atqui hoc eſt quod volumus: aut non contrahitur: ſi quidẽ

in

in homine integro, quando illi amputatur brachium, aut alia pars eo superstite, animæ portio, quæ ante actuabat, informabatque membrum illud, tunc non contrahitur ad reliquam animam remanentem in residuo corpore: igitur remanebit adhuc in parte illa à corpore seiuncta: ergo quæ prius vna erat in integro homine, anima diuisa nunc erit, ac multiplicata in duas: quod & nos arbitramur.

Sic præterea in homine bicubitali, vbi is in senio per decrementum imminuitur ad quantitatem cubitalem, illa animæ portio, quæ perficiebat, viuificabatque cubitalem illam corporis magnitudinem deperditam nisi contrahatur ad reliquum animæ, quod est in residua cubitali quantitate: necessario fiet, vt anima obtineat aliquam sui partem extra corpus, alia corpus actuante: quod est absurdum: imo sic anima secundum se, non ratione subiecti, haberet partem extra partem, quare esset per se quanta, & diuisibilis, ne dum per accidens, quod nos contêdimus.

Id quod & tertio hoc argumento ostendimus quia vt habetur ex Aristotele contra dicentes aerem esse animatum colligente id tâquam absurdum, fore vt anima non inesset in quacunque aeris parte, proprium est, formarum informantium ita dare esse corpori vt illi vnian- *1. De an. t. 88.*

vniantur extensibiliter secundum omnem sui dimensionem.

Adde & hoc esse proprium animarum, quæ sunt actus corporis organici: id enim cõstat ex multis partibus similaribus: at quod inest multis partibus corporeis, necessario illis inest quantitatiue, ac extensibiliter: Quũ itaque anima humana, etiam penes gradum intellectiuum, sit informans corpus organicum, oportet eandem partem animi nostri rationalem expansam esse in omnes corporis particulas.

1. De an. t. 92. Amplius, & ex eodem Aristotele patet intellectum per vniuersum corpus diffusum esse, non autem applicitum vni tantum particulæ: si quidem scribit difficile esse vel fingere quam partem, aut quomodo contineat eã intellectus, contra Platonem, qui mentem locabat in cerebro solo, non in omnib. corporis nostri particulis.

2. Aph. 6. Sed & ipse Hippocrates censuit mentem esse extensam per singulas corporis partes, dum scribit, quicunque dolẽtes parte aliqua corporis omnino dolorem non sentiunt, iis mens ægrotat: Qui enim fieri posset vt facultas tactrix in pede, verbi gratia, non sentiens caussam dolorificam, arguere possit mentem ægrotare, si hæc á pede lõge absit in cerebro, aut corde: non facile assequi potest.

At

At vero & alio insuper argumento suam opinionem roborant dicentes quod si in semine, ex quo in vtero constituitur conceptus hominis, dum à mare decidit, non remaneret tota anima humana, etiam penes gradum intellectiuum, sed vel animæ gradus tantum sensitiuus, vel vegetalis, vel nullus semen informaret; quum nihil vltra suas vires agat, nec quicquam generet aliud seipso præstantius: imo quicquid immediate generat agentium Physicorum, & præsertim vniuocorum, quale semen esse dicit Aristoteles, id semper sibi simile in specie producat, docente eodem Aristotele: profecto reipsa homo non generaret hominem mediante semine, sed aut animal ratione carens, aut vegetans animatum, aut quidpiam inanime: id quod & à veritate abest, iudice vel sensu, & ab Aristotele scribẽte hominem ex materia generare hominem. *7. Met. t. 32. 2. De an. t. 35.* *2. Phys. t. 26.*

Addunt vltimo loco tum illud Plinii apud Democritum, in Venere hominem alium ex homine exilire: tum illud Auerrois ex Aristotele, seminis virtutes similes esse arti & intellectui, atque differre à virtutibus naturalibus: quod plane falsum extaret, nisi in semine adesset animæ gradus rationalis. *Lib. 28. c. 6.* *7. Met. t. 31.*

CAP.

CAP. XIV.

Examinatur opinio Hierardi, & Pomp. proposita, demonstrando animi nostri partem rationalem proxime oriri, non à Parentibus, sed à Superis eamq́; non esse vllo modo quãtam per accidens.

CÆterum quamuis huius opinionis assertoribus, quibus vere neque ætate, neque ingenio, neque alia quauis in re sum cõparandus, subscribendũ & mihi esset alio nomine: Vbi tamen potior me vergit ratio, ab eorum autoritate recedere cogor: siquidẽ ea nec firmis ita innititur fundamentis quæ validior non prosternat ratio: quod enim primo dicunt in semine reperiri totam hominis anima, ẽt quoad gradum intellectiuum, tum falsum est alio nomine, tum quem inprimis
2. De gen. an. cap. 3. venerantur, Aristoteli aperte repugnat, qui partitus animam humanam in vegetalem: sentientem, qua fœtus est animal: & rationalem, qua homo: in menstruo vegetalem animę gradum esse negauit eo ductus argumento quod menstruũ (quamuis tanto à seminis natura non distet interuallo, quin illud Aristoteles semen esse dixerit) indignum est cui vniatur præstantior essentia vegetalis animæ: quippe non solet Natura inuicem illa connectere, quæ valde dissita sunt: quanto sane ma-

nagis animæ noſtræ gradus rationalis, in perfectione cum vegetali haud comparandus, aſſociari ſemini ac excremento non debebit à Natura, quæ nihil niſi admirabili cum ordine, ac proportione perficit apud Ariſtotelem? Imo iure optimo Ariſtoteles demonſtrat partem animi noſtri rationalem nobis non indi, dum ſimus, à parentibus mediante ſemine, ſed extrinſecus aduenire à ſuperis; quæ omnia fuſius ſuo loco explicabuntur. 8. *Phyſ. tex.* 15. 2. *De gen. an. cap.* 3.

Adde ſi in ſemine eſſet anima humana penes gradũ intellectiuum, & ſenſitiuum; quum abortus ſit intempeſtiuus, ac immaturus exitus animalis ex vtero matris; mulieribus profecto quæcunq; corruptiones accidunt non ſolum vltra ſeptimum diem à coitu, ſed & effluxiones puri ſeminis, quæ accidunt intra ſeptimum, abortiones eſſent; quippe ſemen in vtero habent etiam tunc mulieres, quod ob participationem ſentientis, & rationalis animæ, animal eſt, ac homo; oppoſitum tamen opinatur aliquando Ariſtoteles. 7. *Hiſt. cap.* 3.

Amplius, quum illud vel aduerſariis in anteriori capite in vſum venerit, nihil vltra ſuas vires operari, neque quidquam aliud ſeipſo perfectius generare poſſe; ſi profecto animæ humanæ pars intellectiua à paterno ſemine, ſeu à patre ipſo trahens originem, mediante ſpermate fœtui adiungeretur; quum homo

ipſe quatenus compoſitum naturale eſt, caducam naturam habeat atque mortalem, quæ profectò ab eo naſcetur anima rationalis, immortalis eſſe non poterit.

Idipſum ex iis plane ſequitur, quæ ſtatuunt in anima rationali augmentum, decrementum, quantitatem, ac diuiſibilitatem; ſi enim mens noſtra ſic à corpore dependet, vt ad huius auctionem, decretionem, quantitatem, ac diuiſionem, ipſa pariter augeatur, imminuatur, quanta ſit, ac diuiſibilis; cur eadem non erit quoque ad corporis diſſolutionem, atque interitum, mortalis?

Hoc autem licet ſecundum ipſos fortaſſe Ariſtoteli non repugnet (ſi modo vera opinentur, nam ſecus Ariſtotelem ſentire inferius patebit) eſt tamen reipſa falſum, & abſurdum iis Philoſophis, qui in omni contemplatione nudam veritatem affectantes non iurarunt in verba Magiſtri; nam quæ ipſi vel Ariſtoteli ſupra Socratem, ſupraque Platonem erat amica veritas, cur vel apud nos ipſo Ariſtoteli, & cuiuis alteri præferenda non erit?

Cap. 33. 42. 43. 45. 46.

Vlterius falſo etiam, gratisque ſibi aſſumunt animam rationalem per ſe quidem non quantam, ac omnino indiuiſibilem, in homine tamen ex commercio corporeo reddi aliquo modo quantam, ac diuiſibilem; quan-

do vul

lo vulgatum non minus, quam verum passim in Philosophia legitur axioma, quod per se tale est, nunquam à sui natura deflectere, sed tale semper permanere in quocunque, & vbicunque ponatur.

Præterea si sufficeret vniri, & habere commercium cum subiecto quanto ad hoc, vt formæ perse non quantæ per accidens quantæ fierent; inde profecto contingeret vt mentes diuinæ substantiæue separatæ, ex consortio corporis cœlestis, cui assistunt, & magis vniuntur, testimonio Auerrois, quam formæ naturales materiei huic sublunari; euaderent aliqua ratione quantæ, atque diuisibiles per accidens; quod satis constat repugnare tum aperte Aristoteli, tum apertius ipsi veritati. 3. *Cæl. com.* 3. 8. *Phys.*

Non est igitur vera positio Hierardi, Pomp. & aliorum existimantium essentiam animæ humanæ, non solum quoad portiones ratione carentes (vegetatricem scilicet, ac sensitricem) verum etiam quoad partem rationis, mentisque participem, esse corpori coextensam, seu quantam per accidens, atque ab ipsis parentibus ortam.

CAP. XV.

Resoluuntur aduersariorum rationes, ostendendo mentem humanam esse omnino indiuisibilem, ac immaterialem, non in vniuersum corpus extensam, sed in præcipua corporis parte residentem, nec à Parentibus ortam.

NEque sane quæ iidem pro sua opinione argumenta nectebant, sic firma sunt, vt rei naturam intimius perpendentibus facile non sit ea diluere; Propterea quod notum est quantitatem, ac extensionem esse accidens perse primo prodiens à materia, quo ideo materialia ab immaterialib. differunt in eo quod talia; quare & eatenus quid esse quantũ quatenus est materiale: Non minus certum est actus, & formas trifariam esse materiales, vel quod inesse, ac operari à materia dependeant, vel quod in sui definitione materiam accipiant; vel tandem quod, instar materiæ, sint vlterius subordinatæ ad alios actus, tanquam perfectibile ad propriam perfectionem. Formæ quæcunque vno, aut pluribus, aut omnibus hisce modis sunt materiales, hæ penitùs à quantitate non absoluuntur, vt dici queant perse non quantæ; non sunt tamen perse quantæ; etenim apud Aristotelem perse est nexus, qui reperitur inter definitionem, & definitum; inter caussam immediatam, seu ad-

1. Post. tex. 9. & 10.

adæquatam, & effectum; modo nulla forma oritur à quantitate, nec viceuersa vlla forma est caussa immediata, & adæquata quantitatis; sed materia: neque omnino vlla forma recipit in sui definitione quantitatem, neque vicissim; licet enim aliquæ formæ definiantur per materiam, à qua perse primo est quantitas, diuersum tamen quid est quantitas à materia; sed & ex Aristotele scribente physicum non definire per materiam, non tamen sine materia, clarum est materiam in definitione formarum poni, non tanquam quid eis internum, & essentiale, sed veluti vehiculum, ac fulcrum, & omnino sine quo non; perse vero est nexus essentialis, & internus. Non potest ergo vlla forma vere dici perse quanta. Sunt tamen hæ formæ materiales media quadam ratione quantæ, hoc est per accidens, puta ad quantitatem subiecti, cui extensibiliter vniuntur. Quæ vero formæ à materia ita sunt liberæ, vt per eam neque sint, neque agant, neque definiantur vllo modo, neq; eius more in potentia sint ad vlteriorem perfectionem, eæ sunt perse non quantæ, atque omnino indiuisibiles. *2. Phys. t. 21.*

Quum ergo tria præcipua sint formarum genera; aliæ nanque sunt merè naturales, vt formæ omnes inanimes; aliæ supranaturales, vt diuinæ mentes; aliæ inter has mediæ,

Loc. cit. vt animæ; Naturales formæ omnes vndique materiales, tum quia à materia in esse, ac operari dependent; tum quia non sine materia definiuntur; tum quia, more materiei, sunt subordinatæ, ac in potentia ad alias formas; non sunt perse non quantæ, sed ad quantitatem subiecti, & ipsæ fiunt dimensionum aliquomodo participes.

Formæ supernaturales vtomnino à materia liberæ, quia sunt, ac operantur, & diffiniuntur sine illius interuentu, nec in potentia existunt ad alios actus, sunt penitus indiuisibiles, atque perse non quantæ.

At vero animarum genus, vt pote mediam naturam habens vtriusque extremi participem, partim est materiale, ideoque aliqua ratione quantum; partim immateriale, ac idcirco perse non quantum; nam sicuti formæ elementorum, ac mistorum omnium inanimatorum in esse, ac operari dependent à materia, non sine illa definiuntur, ac generatim subordinatæ sunt ad alios actus; forma quidem elementi ad eam, quæ est in misto, & hæc ad animam; Ita in genere animarum vegetalis, ac sentiens sunt omnino materiales; etenim à materia in esse, ac operari dependent, non sine illa definiuntur, & sunt in potentia, vegetalis quidem ad sentientem, & hęc ad intellectum; quare non sunt perse non

quan-

quantæ, ſed extenſæ ad ſubiecti dimenſiones.

Et veluti mentes diuinæ ita ſunt à materia abſtractæ, vt ſine illa ſint, agant, ac definiantur, nec ſubordinentur ad alias formas; ſic in genere animarum mens noſtra à materia nec in eſſe, nec in operatione dependet, & ſine materia definitur, nec ſubordinatur ad vlteriorem formam; vt infra latius apparebit cum ex Ariſtotele, tum etiam ex Themiſtio; Quare mens humana eſt perſe non quanta, & prorſum indiuiſibilis, more Intellectuum ſuperiorum, ac veluti punctus in corpore. Neque ideo dicenda eſt mens noſtra materialis, atque in operari, dependens à materia, quia operationes eius ſint circa phantaſmata, quæ non ſine materia; nam & Diuinæ mentes, quarum actiones ſunt circa corpora tum cœleſtia, tum ſublunaria, quæ non ſine materia, non tamen ideo materiales dici poſſunt, aut à materia in agendo dependentes; At de hac re ſuo loco fuſius.

2. De gen. an. cap. 3.
3. De an. c. 23

Quum itaque anima humana contineat in ſe gradum vegetalem, ſenſitiuum, & rationalem; poteſt illa quidem & abſolute, & quoad gradus rationis expertes, eſſe quanta, diuiſibilis, augmentabilis, & imminuibilis per accidens, & ſecundum quam apud Ariſtotelem corpus, ſeu animal augetur, quod probant aduerſarii, eo quia vegetalis ani-

Cap. 41. 43.
1. De gen. tex. 35.

ma, & ſentiens, quum ſint materiales, & proinde aliqua ratione quantæ, in hominis conſtitutione corpori vniuntur ſecundum omnes dimenſiones, perinde ac ſpiritualis altera corporeitas, ac tanquam lumen, radiique Solis per omnem aeris dimenſionẽ diffunduntur. Sed eandem animam humanam, quoad gradum intellectiuum, eſſe pariter quantam, ac diuiſibilem, non concludunt rationes oppoſitæ; quippe mens noſtra vt perſe nõ quanta, ac prorſus indiuiſibilis, in generatione hominis, ſeu ad conſtitutionem humanæ animę prædictis animabus vegetali, ac ſenſitrici per totam corporis quantitatem extenſis adiungitur, non quidem ſecundum omnem illarum dimenſionem, ceu ſpiritalior altera corporeitas (vt ita loquar) trinæ alteri dimenſioni; ſed tanquam punctus perſe indiuiſibilis trinæ dimenſioni in vna tantum parte ipſius; quæ illa eſt ſane, qua materiales animæ actuant partem corporis, non quamcunque, vt ſemen, ſed omnium membrorum principem, quæ Platonicis, ac Medicis eſt cerebrum, Ariſtotelicis autem cor.

Anima igitur humana quum (licet ab eo aliquatenus dependeat) verum corpus non ſit, ſed incorporea ſubſtantia; nihilominus quaſi ſpiritalis altera corporeitas (quod legitimo, ac vero corpori denegatur) corpori noſtro

noſtro vnitur, perinde ac lumen aëri, quantitatiue, hoc eſt, ſecundum omnem ſui dimenſionem, non quidem quoad ſui partem rationalem, quæ exiſtens per ſe non quanta nullatenus quantitatis compos reddi poteſt, ſed quoad animas materiales, quę ſolę ſunt quantitatis aliquomodo participes.

Quod itaque opponebatur, quemadmodum & anima tum vegetalis in ſtirpibus, tum ſenſitiua in brutis, & forma quęuis alia inanimata, quanta ęſt per accidens, extenſaq; corpori, cuius eſt actus; quare & diuiſibilis, ac multiplicabilis ad partitionem ſubiecti, ſic anima humana, quum actus formaque ſit ſubſtantialis vegetatiuum, ſenſualem, ac intellectiuum gradum in ſe continens, plane quanta eſſe debet, ſaltem per accidens, extenſaque noſtro corpori, & ex conſequenti diuiſibilis, ac multiplicabilis ad partitionē ſubiecti, proindeque ad effuſionem ſeminis in Venereo congreſſu; licet verum eſſe poſſit de anima humana iuxta illius gradum vegetalem, pariter ac ſenſitiuum, non tamen tenet in gradu rationali, quippe ratio, humanaque mens præſtantiſſimam naturam Diuinæ ſimilem obtinet, ſupra quaſcunque alias tum animas, tum formas inanimes, immaterialem, per ſe non quantam, & indiuiſibilem omnino, quamuis forma ſit, & actus, neque

iuxta hanc partem animus nōster vel brutorum, ſtirpiumque animabus, vel inanimatis formis, vt iuxta partes materiales, vegetalem nempe ac ſenſualem, in re propoſita eſt comparandus, quod faciunt tria priora aduerſariorum argumenta.

Sed & ex his habeo, vnde diluam cætera ſupra quatuor vltima ratiocinia, diſtinctionem hanc, Anima humana eſt extenſa, quanta, augumentabilis, diminuibilis, diuiſibilis, multiplicabiliſq; per accidens iuxta gradum vegetalem, ac ſenſitiuum, qui quum ſint materiales, habent rationem corporis ſpiritalis, vt lumen, non autem penes intellectum, qui omnino abiunctus à materia, ſubit vicem puncti in corpore, nullum autem corpus diuiſibile eſt ſecundum punctum, ſed bene ſecundum dimenſiones; quia diuiſio neceſſario fit inter duo puncta, at inter quælibet duo puncta media intercedit quantitas aliqua diuiſibilis.

Quod autem in ſeptima ratione dicebatur, Proprium eſſe formarum informantium, & maxime animarũ, quæ ſunt actus corporis organici, ac proinde corporis vt habet multas partes, ita dare eſſe corpori, vt illi vniantur extenſibiliter ſecundum omnem ſui dimenſionem, quare animam humanam etiam penes gradũ intellectiuum, iuxta quem eſt for-

ma

ma informans, ac tribuens esse corpori, necessario expansam esse in omnes corporis dimensiones, dupliciter, tolli potest, & primo negando simpliciter vnionem quantitatiuam cum subiecto ita esse propriam formarum informantium, vt omnibus, ac singulis formis conueniat: Neq; obest Aristoteles contra veteres, qui conscripsere philosophiam quibusdam carminibus, quæ Orphica vocabantur proprio nomine, non quod ab Orpheo fuerint edita, in quibus ii dicebant mundum totum, eiusque partes singulas, quare & aërem animam habere; dū scribit quod si aër esset animatus, fieret vt anima non inesset in quacunque aëris parte, quia id non colligit Aristoteles tanquam absurdum simpliciter (vt aiunt aduersarii) sed tanquam negatum ab Autoribus carminum Orphicorum, vt suis argumentis, ac fundamentis (quamuis non absolute veris) illorum opinionem euertat. 1. De an. t 88

Deinde soluitur idem nodus dicendo Animam, & formā omnem informantem posse accipi & secundum se totam, & secundum partes eius, concedimus formam informantem secundum se totam vniri corpori extensibiliter, ac iuxta omnem illius dimensionem non tamen id etiam necessario contingit in singula eius parte, vt ipsa quoq; corpori insit quantitative, sed nihil prohibet aliquā ipsius

partem

partem vniri subiecto veluti punctus corpori; ita hominis anima secundum se tota expansa est in omnes corporis partes, quum tamen potior illius pars intellectus, tanquam punctus omnino indiuisibilis non possit toti corpori extendi, totusque esse in quauis parte corporis; alioqui saltem per accidens dimensus, ideoque diuisibilis; sed in vna tãtum corporis parte cæteris animabus adiungatur, ceu illatum actus, ac perfectio essentialis.

3. De an. t. 92. Multo minus turbat nos Aristoteles inquiens difficile esse vel fingere quam partem corporis, aut quomodo contineat intellectus; Et primo, quia per hæc non innuit Philosophus intellectũ extensum esse in omnes corporis partes; sed solum negat eundem in suis operationibus obeundis vti vlla parte corporis, tanquam instrumento, cui ideo sit alligatus; quæ iis valde consentiunt, quæ alibi scripsit actionem mentis non communicare cum actionibus corporalibus.

2. De gen. an. cap. 3. Deinde, dicimus hoc in loco inuehi Aristotelem fortasse aduersus Platoné, qui (si verum est quod censuit Galenus) tripartitus animi nostri essentiam, nempe in animã vegetalem, quam vocat concupiscibilem, sentientem, quam appellat irascibilem, & rationalem; non putauit ipse ex his tribus inuicem coniunctis fieri vnũ aliud, quod esset vna ani-

ma

ma humana actuans totũ corpus, ita vt secundum gradum vegetalem, & sensitiuum esset in singulis corporis partibus, ac penes omnes gradus simul esset in parte omnium principe; sed existimauit hasce animas in corpore ita distingui loco, & subiecto, vt poneret sic vegetalem, seu concupiscibilem in hepate, quod neque hæc esset in alia vlla parte, neque in iecore vllam aliam animã comitem haberet, ita statuebat sensitricem, siue irascibilem, citra vegetalem, ac mentem, esse in solo Corde; ac demũ ponebat mentem, siue interuentu irascibilis, ac vegetalis, tãtummodo in Cerebro. Id negat Aristoteles hoc in loco supponens irascibilem, atq; vegetalẽ, quia materiales existunt, vnitas esse corpori secundũ omnem sui dimensionem propterea que nullam esse partem in corpore, quæ vegetalẽ, ac sensitricem animam non habeat; ita ergo difficile erit vel fingere quam partem solus citra aliarum animarũ interuentum contineat intellectus: aut quomodo non mediantib. inferioribus animabus, si hæ insunt singulis corporis particulis. Nihil ergo contra nos habet Aristoteles dum dicimus mentem nõ esse extensam toti corpori, sed vniri priorib. animab. in vna tantũ corporis parte, quæ est omnium princeps.

Quod postea ex Hippocrate adducebatur, ipsi etiam mentem extensam esse per singulas corpo-

corporis partes; vt qui dicat iis mẽtem ægrotare, quicunque dolentes parte aliqua corporis, omnino dolorem non ſentiunt, leue eſt; Quia quum duplici polleat homo facultate ſenſitrice: altera, qua immediate percipit ſenſibilia in proprio organo, cuiuſmodi ſunt ſenſus particulares, viſus, aditus, tactus, guſtus, odoratus: altera vero, qua ſentit ſe ſentire, cuiuſmodi eſt ſenſus communis appellatus ab Ariſtotele; Quũ autem hi ſenſus abinuicem re, loco, & ſubiecto differant; nam ſe habet communis ad particulares, tanquam punctus in centro ad ea, quæ ſunt in circumferentia; docente Ariſtotele; Hinc factũ eſt vt lædi quilibet illorũ poſſit altero illæſo. Quotieſcunq; igitur lædatur ſenſus communis, hoc eſt, habeat ſuum organũ male affectum (ſecus enim facultates animæ ex ſe à morbo lædi nequeunt) ſenſu particulari exiſtente illæſo, tunc ſi occurrat extrinſec9, vel intrinſecus obiectum ſenſibile ſenſui particulari, vt puta, tactui, neceſſario quidem illud percipietur à proprio ſenſu, nã ſenſus bene valens, in debita diſtantia conſtitutus, medioque recte diſpoſito exiſtente, non decipitur circa proprium obiectum; ſed homo non ſentiet ſe ſentire ob vitium ſenſus cõmunis; Quoniam vero ſenſus cõmunis reipſa, aut ſaltem ſubiecto idem eſt cum phantaſia, quæ non raro à veterib. nuncupatur

3. De an. tex. 136. & 149.

cupatur

cupatur mens, & intellect9, idcirco bene scribere potuit Hippocrates quod Quicunq, dolentes parte aliqua corporis omnino dolorem non sentiunt, iis ægrotat, non sensus particularis, quia hic probe fungitur suo munere, quum doleant aliqua parte corporis: sed mens, hoc est, phantasia, siue sensus cõmunis, qui læsus ob organi indispositionem nõ facit quod est sui muneris, vt nos sentiamus nos sentire, atque dolere. Ex his clare patet quam inepte inde colligant apud Hippocratem intellectum proprie, ac potiorem partem animi nostri mentem extensam esse in singulas corporis partes, hoc etenim loco sub nomine mentis, non rationalem animæ gradum, sed phantasiam intelligit, ac sensum communem pertinentem ad gradum sensitiuum.

Quod vero in alio argumento dicebatur, si in semine, dum à mare in vterum decidit, non remaneret tota anima humana, etiam quoad gradum intellectiuum, ergo homo mediante semine generaret non hominem; quod est absurdum, & Aristoteli non consentaneum; facile tolli potest, primo quidem, quia vegetalis, ac sentiens animæ nostræ pars, quib. vna cum intellectu constituitur essentia humanæ animæ, ita est homini vtraque propria, vt specie differens à quauis alia cuiusque viuentis, conceptum solo ab homine genitum iri

primo

primo quadragenario hanc vtramq; tantum habentem specie quoque differre faciat ab omni planta, & ab vniuerso irrationalium brutorum genere; quare is fœtus, licet careat intellectu, tunc etiam quadantenus homo vocari potest: imo reipsa est homo incompletus: Itaq; sic homo quoq; hominem generat.

Lib. 28. c. 6. Sic etiam intelligenda est sententia Democriti ex Plinio, In venere hominem alium ex homine exilire, nam exit à generante semen, quod ob participationem animæ vegetalis, ac sentientis homini propriæ, homo & ipsum imperfectus vocari potest, atque inchoatus.

Deinde vero tollitur idem nodus, quia non solus homo apud Aristotelem hominem generat, vt aduersariorum argumentum supponit, sed homo, & Sol, hoc est, Deus Optimus, quod infra latius apparebit commodiori loco: Quum enim inter cætera generabilia sortitus sit homo formam, siue animam duplicis naturæ, partim scilicet materialem, & corruptibilem: partim vero immaterialem, & æternam: Hinc factum est vt idem ad aliorum generabilium differentiam in sui origine duplici quoque causa effectrice particulari, ac immediata gaudeat, materiali nempe, atque corruptibili, quæ est homo parens, ex materia, seu mediante materia vegetalem, ac sensitricem conceptus animam producens: & immateriali,

teriali, atque incorruptibili, Deo nimirum, qui quoque Aristoteli sub nomine Solis nulla mediante materia infundit fœtui humano immaterialem, & æternam animi nostri partem rationis participem.

Quæ autem postremo afferebatur autoritas Auerrois, & Aristotelis, nihil noui adstruit; quoniam dicere virtutes seminis esse similes arti, & intellectui, non est ponere intellectum in semine; alioqui & dicere virtutes hirundinis in nidificando, formicæ in recondendo tritico æstate ad hyemem, aranearum in texenda tela, & rete ad muscas capiendas, & Apum in fingendis alueolis, in creando, custodiendoq; rege, in præstando illi honorem, & obedientiam, esse similes arti, & intellectui, quod verum est; esset ponere mentem, ac intellectum in brutis, quod est falsum penitus; sed est ponere in semine quid simile intellectui, cuiusmodi est anima sensitrix, quæ in hoc arti, ac intellectui assimilatur, quod est capax cognitionis, licet longe aliter; similitudo autem, vt ab identitate differat, comitem habet necessario aliquam dissimilitudinem. Et profecto per animam sensitricem, quæ cum aliqua cognitione agit, dici potuit semen, siue seminis virtutes differre à virtutibus naturalibus, vt quæ sine vlla cognitione operantur.

Adde, Auerroi virtutes ſeminis intellectui ſimiles non vſuuenire ad ſignificandum gradum animæ rationalem, quē velit eſſe in ſpermate, ſed ad denotandam vim formatricem partium conceptus, quam non animam ſemen actuantem, ſed putat eſſe diuinam quandam Intelligentiam ab omni corpore ſeiunctam, quæ in hoc ſolum incumbat, vt formet, efficiatque in conceptu partes, ac organa omnia futuro animali neceſſaria cū admirabili illa diſpoſitione, quæ opportuna eſt operationibus tam variis, quales edit homo, rite obeundis; quicquid ſit de hac opinione Auerrois, quam infra expendam.

Lib. 2. c. 5.

Præterea, dicens Ariſtoteles ſperma facere ſicut quæ ab arte, id in eo ſenſu verificatur, non quod actiones ſeminis ab anima rationali in eo exiſtente prodeant, ſicuti actiones artis à mente artificis, ſed (vt ea declarat ibi Ariſtoteles) quia ſicut artifex habet poteſtatem producendi formam artificioſam in determinata materia, & cognoſcit ea, quæ facit, ita ſemen poteſtatem habet gignendi formam ſubſtantialem in conceptu apud Ariſtotelem, & fortaſſe quæ in eo eſt anima non ſine cognitione operatur, quod monſtrabitur poſterius; ex quo fit, vt ſperma ſit quodammodo vniuocum, quia ſcilicet non quamcunq; formam impertit ipſi conceptui, ſed illam, quæ eſt

7. Met. t. 31.

est eiusdem speciei cum ea, quam retinet, quę Aristoteli rationalis non est, nec vegetalis sola, sed sensitiua, vt inferius demonstrabitur. Non ergo tota essentia animæ humanæ ortum ducit à Parentibus, quod statuunt autores secundæ Sectæ.

2. De gen. an. cap 3. & 4.

CAP. XVI.

Recensetur opinio asserentium vegetalem, ac sensitricem animæ nostræ partem genitam esse, dum essemus in vtero, ab anima materna sibi similem animam quoad gradus irrationales generante in humano conceptu.

IIs iam confutatis opinionibus, quæ tum à superis tantummodo, tum à solis parentibus animam humanam secundum omnem sui partem oriri contendunt. Postremã nunc aggrediamur sectam omnium amplissimam, quinque præcipuis opinionib. confirmantem animam humanã partim à Deo, partim à Parentibus ortum ducere, quæ quum in hoc omnes conueniant, vt arbitrentur potiorem animi nostri partẽ rationalem proxime à Deo creari discrepant inter se tamen de animę partib. irrationalibus; Nam alii tum sensitricem, tum vegetalem animam fœtui à Matre communicari volunt, horumq; multi hoc fieri dicunt anima materna aliam sibi similem, quoad gradus irrationales, generante in fœtu;

 Pleri-

Plerique vero eadem numero anima matern seipsam communicante, extendenteque ips conceptui, qui in vtero degit, eodem prorsu modo, quo in augmentatione anima præexistens in membris animalis, quod augetur, eadem numero permanens expanditur, cõmunicaturque adiunctæ materiei ex alimentis Aliiauté has ambas à Patre generari censen mediante semine, multi quidé moto, rectoq more instrumenti à Patre tanquam ab agent principali, nonnulli vero proxime, ac immediate generante animã fœtus beneficio eius quam ab eo nactum est, vnde effluxit; Alii demum aiunt hasce animi nostri partes mortales partim à matre, partim à patre ortum habere, ab illa quidem vegetalem, ab hoc autem sensualem animam in conceptu produci existimantes. Singulas expensuri primam huius sectæ opinionem aggrediamur.

Pleriquæ sunt, vt obseruabamus, qui in humano conceptu ante quadragesimã diem, hoc est ante aduentũ animæ rationalis, quam in eo reperiri aiunt animam cum sentientem, tum vegetalem; hanc non à patre ortam, sed à matris anima genitam esse contendunt multiplici ratione, & primo quidem; quia, quum naturalissimum sit agentium physicorum generare sibi simile in specie tum essentiali, quæ substantialis forma dicitur, necessa-

rio;

io;tum accidentali, quæ eſt corporis figura, frequentiſſime: profecto, ſi quod fœtui animam indit agens naturale eſſet pater, vel paternum ſperma, non autem mater, omnis fœtus, quare & is, qui ex parentibus diuerſarum ſpecierũ gignitur, patri quidem vel in omnibus, vel in pluribus, iiſque eſſentialibus neceſſario eſſet ſimilis, matri vero vel in nullis, vel in minimis, iiſq; accidentalibus tantummodo; At vero mulus ex equo & aſina, vel aſino & equa ſatus, in omnibus non aſſimilatur patri, ſed multa etiam habet, quibus matrem referat; Quinimo dum aſinus equam impleuerit, qui inde mulus oritur, idcirco animam à patre ſortiri non potuit; quippe muli natura longe perfectior eſt aſinina; nihil vero poteſt quid ſeipſo præſtantius generare; quando nullum agens vltra ſuas vires operatur.

Adde mulas ex equo, vel aſino impletas quandoq; peperiſſe, nõ equum, neq; aſinum, ſed mulũ; qui vt ſenſu matrem in omnib. accidentalib. formis, non autem patrem referre conſpicitur, ita ratione illum in eſſentialibus eandem quoque repræſentare probabile eſt.

Amplius, ex Plinio conſtat in Luſitania circa Vlyxipponem oppidum & Tagum amnem equas Fauonio flante obuerſas animalem cõcipere ſpiritum, idque partum fieri, & gigni *Lib. 8. c. 42.*

perniciſſimum ita, ſed triennium vitæ non excedere, huic profecto ex patre anima deſtituto animam ineſſe conceptui, non autem ex matre animata, nemo affirmauerit.

Inſuper quid rei huius teſtimonium deſideratur, quādo ex hiſtoriis noſtris haberi poteſt Attilam Hunnorum Regem Italis flagellum Dei appellatum, & Romæ anno Pont. Alex. Semicanem genitum, ſatumq; fuiſſe ex muliere, & Cane? huius autem ſignum euidentiſſimum creditur illud extare, quod riſum rex ille edere non poſſet niſi leui præmiſſo latratu; Attilam autem hunc, & figurā humanam in corpore habuiſſe, & anima itidem humana conſtaſſe, nulli dubium eſſe debet, quum illud ſenſibus apertum fuerit, hoc autem intellectui, qui eum actiones omnes hominibus conſuetas proprie edidiſſe cognouit; quare, & anima humana conſtaſſe, vnde illæ prodeunt.

Langi. Epiſt. med. li. 2. c. 9.

Sed quid taceam ſimile huic exemplum Minotauri ex Paſyphe Cretenſium Regina bubulum concubitum experta generati, qui matrem & in corporis medietate, vt patrem in reliqua, & in toto animo, quo pollebat humano, vltra patrem æmulabatur?

Fœtus igitur in vtero non à patre, ſed à matre ipſa vitam ſortitur, & animam cum vegetalem, tum ſentientem.

Id

Id quod vel certo monſtratur ex Ariſtotele, qui alicubi ſcriptum reliquit mures ſi ſalem lambant impleri ſine coitu. Addé Ariſtotelem alibi tum dicentem auibus & piſcibus partum conſiſtere ſine coitu; tum admittentem fœminas parere præter incubitum dum ſcribit fœminas, quæ non incubant à partu deterius affici; tum demõſtrantem in genere piſcium Channas, & Erithinos, ſiue rubros, vel quos vocant rubelliones, abſque maribus propagare, ea ratione, quia nullus in eo genere mas adhuc viſus ſit, ſed omnes fœminæ, eæque fœtu plenæ capiantur. Quum autem quod euenit in generatione brutorum, circa productionem animarum ratione carẽtium, veriſimile ſit quoque contingere in generatione hominis proportionabiliter, ex his patere poteſt animas mortales humano fœtui non indi niſi à Matre. Hæc illi.

6 Hiſt. c. vlt.

2. De gen. an. cap. 1. 7. & 10.

3. De gen. an. c. 2.

2. De gen. an. c. 4.

Cap. XVII.

Ponderatur dicta opinio, & oſtenditur ab anima materna nullo modo poſſe generari animas mortales fœtus in vtero degentis.

Et ſane nihilo firmiora quam ſuperiores tuentur q̃ ſic opinãtur; Neceſſe eſt ſiquidẽ illos vel cũ Ariſtotele arbitrari ſeminis ſubſtantiam non permanere partẽ in conceptu, cui ſanguis tantũmodo menſtruus (q̃ omnes

2. De gen. an. cap. 3.

partes fœtus in poteſtate gerit (cuiuſvis ille ſexus extiterit) decentem ſubminiſtrare materiam queat; verum inde cogerentur aſſerere fœminam poſſe concipere abſque maris interuentu; etenim ſic in fœmina principium conceptus haberetur materiale ſimul, & efficiens; Ita ergo maſcul⁹ eſſet ſuperuacaneus in rerum natura, quum nõ alio nomine creauerit homines Natura maſculum & fœminam, quã propter generationem, ſed huic illud obſtat in Philoſophia vulgatiſſimum, Naturam non redundare in ſuperfluis, Deumq; & Naturam nihil fruſtra facere; Vel potius cũ Galeno, & Medicis exiſtimare fœtui neceſſariam eſſe ſeminis corpulentiam, ex qua partes animalis albæ, ab illis propterea ſpermaticæ nuncupatæ, generari valeant, ſed ita maſculum conceptui ſolam impertiri materiam, fœminam vero eidem imprimere formã exiſtimarent; ꝙ ſane, licet falſum magis exiſtat, quam dignũ vt in eo refellendo diutius commoremur; Illud tamen adnotabimus ab hinc eos iterum vel inuitos, maſculum non eſſe neceſſarium fœminæ ad concipiendum, aſſerturos, quando mulieres vltra menſtruum ſanguinem (teſtimonio Medicorum, & ſenſuum in anatome) proprium quoq; obtinent ſperma album pariter, & craſſum, & ſi tantum albedinis & craſſitiei, imo & vigoris

nactum

nactum non fuerit, quantum virile; quocirca dignum illud Aristoteles non existimat quod seminis nomine vniuoce vocetur cum masculeo, quod & Albertus adnotat. Id itaque muliebre semen sufficiens quum sit materiale principium pro generatione albarum partium corpori humano necessariarum; cæterarum vero menstruus sanguis: quid prohibere potest fæminam generandi fætus principium effectiuum simul, & materiale in se habentem, ad concipiendum non egere actione maris? *9. De animal cap. 3.*

Nam ob id asserere ad conceptum opus esse & genitura maris, quia semen in fæmina longe parcius existat, quam satis sit, ex quo tot, quot in humano corpore requiruntur, albæ partes procreari valeant, Dissimulantis est animi summam, admirabilemque Parentis rerum Naturæ vim, & prouidentiam, qua sensu vel ipso videmus in stirpibus exiguam vnius seminis corpulentiam ad vastam grandioris arboris molem propagandam sufficere; Si enim vegetalis plantarum anima in terra ex tantulo grano fici potest magnam arborem procreare; quum vegetalis animæ gradus, quo pollet humana natura, longe perfectior existat quacunque anima vegetali stirpes, aut quoduis aliud animatorum genus animante; quumque quicquid potest virtus inferior,

valeat multo melius efficere superior; quanto magis animæ quiuis gradus in homine ex parua seminis portione partes omnes albas pusilli fœtus in vtero degentis generare poterit?

Præterea quod solet sensus ipse fidem facere non paucas fœminas (vt quæ coeuntes magnam genituræ copiam, non modo in vterum, sed & extra illum effundunt) tanto redundare semine, quanto ad tale magisterium, nempe ad spermaticarum animalis partium constitutionem, opus esset.

Idipsum confirmat ratio cum in brutis, tum in mulieribus; si enim (quod sensui liquet) oua subuentanea, quæ à fœmina parta sunt absque maris auxilio, nihilominus magna, & plena atque illa, quæ sunt aspersa semine maris; profecto hæc vitalia non sunt, non quia fœmina citra marem suggerere nequeat sufficientem materiam pro constituendo corpore fœtus, vt aiunt aduersarii; sed quia conceptus non aliunde quam à patre vitam sortitur, & animam.

Si præterea mulieres aliquæ tanto abundant semine, ex quo cum illius quoque interuentu, quod in vnico congressu à masculo suscepere duorum, imo quatuor, & plurium (quos concipere simul nõ raro contigit vnicæ mulieri, Alberti, & Aristotelis testimonio, vt mi-

9. De animal cap. 5.
7. Hist. cap. 4.

vt mirabilia recentiorum sileam) fœtuum partes omnes albæ producantur; ex eodem plane fœmineo semine, absque interuentu genituræ virilis (cuius sane exiguam quantitatem vnico initu mas in fœminam immittit) vnius saltem conceptus partes albas vniuersas oriri posse valde probabile esse debet.

Atque huius rationis vis adhuc magis conspicua est in animalibus brutis, quorum & suem viginti porcellos vnico partu edere pluries visum est: & mures (mirum dictu) vno itidem partu viginti supra centum fœtus peperisse aliquando experientia compertum esse scribit Aristoteles; Quis ergo in his neget fæminam tanto abundare semine, quanto vel ad vnum constituendum conceptum opus esset; proindeque illam ad concipiendum non egere pessura maris, si ipsa est illud agens, quod fœtui vitam impertit, & animam? *6.Hist.c.vlt.*

Multo minus veritatem assequuntur hac in re dicentes masculi opus necessarium esse ad conceptum, quoniam concipere non potest mulier, nisi proprium semẽ vna cum sanguine menstruo in vterum effundat; id quod ipsa non præstabit, nisi apertis osculis vasorum, quæ semen tale, ac menstruum continentia terminantur in vteri ceruicem; horum autem vasorum oscula reserari solent actione maris, q suo semine tales vteri partes,

in quas

in quas vasa ista terminantur, humectet; quo humore partes illæ perfusæ flocciditatē contrahunt, faciliorem que extensibilitatem; hinc prona redduntur, quæ in eis infixa desinunt vasa vt à calore, cuius munus est rarefacere, ac dilatare, qui à motu oritur, & petulanti affrictu facto à mare in eis locis, aperiantur; In primis enim falso, & gratis assumunt vasa mulieris spermatica ab earum testibus semen in venere ad vterum deferentia, eiaculatoria nuncupata, in vteri collum desinere, ac implantari: Neq; obstat quod obseruatur à Laurentio in anatome vtrinque ad latera ceruicis vteri ramulum quendam ab eiaculatoriis venis iuxta testium regionem ortum habentem protendi, ac disseminari, quia tam exigua sunt vasa ista, vt plane sufficientem vnico fætui materiam seminalem impertiri nequeant, Nisi; fortasse dicas ea esse vsui mulieribus ad coitum, & in eo voluptatē repetendam, grauiditatis tempore, quo vera spermatis vasa eiaculatoria, quæ in vteri cauitatem figuntur, ab embryone obturata semen effundere non possunt.

Lib. 7. cap. 9.

Quare non ab re dixeris, vbi mulierem superfætare contigerit, ideo illam superfætatū conceptum non posse complere, atque perficere ad vitam; quia tantum ex illis ramulis venarum seminalium ad vteri collum descenden-

den-

dentibus (qui ſoli, aliis dicta de cauſſa occluſis, effundere valent mulieris genituram ad ſuperfœtationem) non effluit humoris, quantum ſatis eſſet pro alimento ſeminis virilis (vt medicorum phraſi vtar) ad conſtitutionem, & incrementum ſecundi conceptus.

Atque huc tendunt ſine dubio illa, quæ alicubi ſcripſit Ariſtoteles, *Solam animalium mulierem, & equam grauidam coitum pati, etiam ad ſuperfœtationem, quam tamen fere nunquam perficiunt: quippe homo ſua natura præfœcundum animal eſt, in cuius vtero tempore prægnationis aliquid etiam, tum ſpacij, tum excrementi*, hoc eſt, muliebris genituræ, *ſupereſt, quanquam non tantum, vt vel alterum poſſit alere ſuperfœtatum conceptum.* Sed hæc obiter dicta ſint. 4. De gen. an. cap. 5.

Nam ſatis eſt ad euertendum aduerſariorum refugium, obſeruaſſe venas, quæ à teſtibus genituram fœminæ ad vterum deferre ſolent ordinarie, ac fere ſemper ex inſtituto Naturæ non ad vteri ceruicem, ſed ad ipſius fundum terminari eo prorſum loco, vbi ſunt cornua matricis appellata, & quę ad vteri ceruicem terminantur ſemen non emittere, niſi in ea venere, quæ exercetur tempore grauiditatis: quippe tunc ſolum tument, quum in non prægnantibus ſint admodum exiguæ, vt fere ſenſum fugiant.

Deinde, ita dicentes confiteri oportet, fœmi-

minam concepturam suum semen semper, & menstruum eiaculari in actu concubitus, simul tempore cum masculo; vel saltem paulo postea; quod quidem, quantum pertinet ad menstruum, falsum est omnino; quia, quum vasa menstrui quædam in vteri ceruicem dissseminentur, ac desinant: si profecto inde in coitu sanguis emanaret, cruentã mas omnem venerem experiretur: quod non respondere ipsi experientiæ coniugati asserunt.

Quantum vero ad sperma spectat, etsi frequenter contingat mulieres concepturas genituram suam emittere vna cum mare, vel paulo post: id tamen perpetuum non est, ac necessarium; mulieres nanque aliquas concepisse non semel est obseruatum, quæ semen dum coirent, nec simul, nec postea, sed antequam vir suum sperma eiacularet, effuderũt; quinimo aliæ pariter se vtero gestasse confessę sunt absq; eo quod in coitu semen emiserint vllum: harumque nonnullæ id postea vnius, vel alterius diei interstitio: quædam vero nusquam postea in vterum promanare sensisse protulerunt: sed vt mulierem sine proprii seminis interuentu concipere probabile non est: ita hasce à concubitu effusionem seminis non sentientes, dum somno postea occumberent genituram emisisse, verisimile est.

Amplius, dato etiam fœminam concepturam

pturam ea ratione, qua dicunt aduersarii, eiaculare semen, & menstruum in actu veneris: non profecto opus esset masculo ad conceptum; nam mulier ex seipsa potest arte in ista loca inducere similem calorem, & humorem, quibus vasa illa recludantur, atque ita mare vel neglecto concipere.

Adde aduersarios doctrinæ Aristoteleæ tantum fidei non adhibere, quantum profitentur, dum pro huius quæsiti solutione ea non afferunt, quæ ipse, inquiens ad concipiendum mulieri opus esse mare, quoniam conceptui à mare inest anima sentiens, quam fœmina procreare nequit: qua de re postea fusius. *2. De gen. an. cap. 4.*

Præterea omnem vim effectricem in generatione fœtus hi sic fœminæ adscribentes masculorum generationem destruunt omnino: Quum enim nihil vltra suas vires agat; proindeque quidquam non gignat aliud seipso præstantius: Quumque fœminam, vel Aristoteli, masculus multa perfectione superet: si profecto generandi vis soli fœminæ tota inesset nullus vnquam masculus nasceretur inter homines: quo quid absurdius? *1. Phys. te. 81. 2. De gen. an. cap. 3.*

Tandem isti dum in generatione fœtus vim effectricẽ semini masculeo intercipiẽtes eam vniuersam fœminæ conciliant, simul & omnem rationem tollunt, tum cur filii patri potius quam matri, vel alteri cuiuis oriantur similes;

ſimiles: tum cur oua orta ſine actione maris, quæ ſubuentanea vulgo nuncupantur, prolifica non ſint, atque vitalia: Si enim fœmina in ouo in ſe genito abſque interuentu maſculi animam generare poſſet cum vegetalem, tum ſentientem ad quas eſt ſuapte natura in poteſtate; quamobrem id tale ouum, quod materiale principium ſufficienter ſuppeditat futuro, gignendoque animali, vitale non ſit, atque prolificum, nequaquam apparet; naturale nanque agens non impeditum, & appropinquatum paſſo bene diſpoſito, in ipſum, quam ſuopte ingenio edere valet, operationem neceſſario emoliri, ſic vulgatum eſt inter Philoſophos, vt notum iis quoque ſit, qui vel primis labris doctrinam guſtauerint Peripatheticam.

Concludendum eſt igitur non eſſe ſatis firmam, nec tutam illorum opinionem qui exiſtimant hoc modo partes animæ humanæ rationis expertes (vegetatiuam ſcilicet, ac ſenſitiuam) generari ab anima materna ſibi ſimilem, quoad gradus ratione vacantes, generante in embryone.

CAP. XVIII.

Tolluntur argumenta obiecta, oſtendendo tum in quibus fœtus poßint aßimilari Patri, ac Matri: tum quomodo non ſemper agentia phyſica generent ſibi ſimile: tum in omni generatione

tione viuentium esse distinctionem sexus, tum Plantas omnes maris naturam habere, quarũ fœmina communis est terra.

VErum neque ideo subscribendum est huic opinioni, quia ipsa non plane firmis fundamentis fulciunt, qui eam tenent: Quod enim obiiciunt, si fœtui à Patre anima inesset, non a.à matre; igitur ex Parentibus diuersarũ specierum satus necessario patri quidem vel in omnibus, vel in pluribus, iisque essentialibus esset similis: matri vero vel in nullis, vel in paucis, iisque accidentalibus, sed hoc refellit experientia: ergo & illud ratio: solutu non est difficile illud in memoriam reuocanti tria præcipue in conceptu iam in lucem edito reperiri: formam substãtialem, qua est, id quod est; materiam, ex qua constituitur; accidentia, quibus ornatur, & pollet; atque hæc rursum triplici differentia contineri, nam accidentiũ alia necessario, perpetuoque in fœtu reperiũtur ita quod in alio dari non possint; hæc sunt quæ sub nomine proprii circumferuntur accidentia, vt in homine admiratio, & risibilitas; in equo hinnibilitas; alia quidem non necessario, ac semper, sed vt plurimum sunt in genito, vt in homine rectitudo, talis structura corporis, huiusmodi faciei lineamenta: in brutis pariter talis partium ad totum corpus

proportio, animæ affectus, ac propensiones: alia demum sunt in sobole accidentia, quæ nec semper, nec vt plurimum, sed modo insunt, modo non insunt subiecto, vt colores, quantitatis moles tanta, vel tanta, cicatrices, & similia, quæ sane accidentia tanto a se inuicem quum distent interuallo, non poterunt profecto cuncta ab eadē caussa similiter proficisci: ideoque ab re non erit si primi generis accidentia dixerimus, non a materia, quę in continuo fluxu versatur, sed à forma prodire, quæ semper est eadem: at accidentia secundi modi retulerimus in formam quidem, sed prout huic, vel illi materiei adiuncta est: tertiæ tandem speciei accidentia ad materiam relegauerimus, quæ nunquam pariter in eodem statu permanet: quippe orta suorū principiorum naturam referre debent.

Ex his plane habetur illum, qui conceptui dat formam, neçessario eidem impertiri, & accidentia illa propria primi generis: qui vero materiam, postremo narrata: & vtrumque medio loco posita, quæ vt plurimum insunt subiecto.

Neque prætereundum est cuique agenti physico naturalissimum esse generare sibi simile hoc pacto, vt vbi agens debile, aut impeditum sit in opere, quid seipso imperfectius, sibique ideo dissimile producit: hac enim ratio-

tione Natura masculum semper intendens, apud Aristotelem, vbi infirma, vel impedita illum producere nequit, ad fœminam constituendam se transfert, quæ mas est imperfectus: ita vbi agens robustum sit, & non impediatur, quemadmodum ex se sibi vndequaq; similem partum progignit: sic etiam vbi ab altiori, præstantioriq; natura regatur, adiuueturq;, quid seipso perfectius generare potest, ideoq; sibi dissimile.

2. De gen. an. c. 3.
4. De gen. an. c. 6.

Nos igitur si dicamus conceptui materiam quidem præcipue à matre, formam vero à semine paterno, seu à patre ipso impertiri, adiuto tamen, fotoq; ab anima, & calore matris: ex hoc solvere poterimus rationem obiectam, & primo: Quia fœtus referre potest vtrunque genitorem: siquidem conceptus sortitur formam, & animam à semine virili, seu à patre tanquam ab agente principali: à matre vero tanquam ab adiuuante: materiam autem, & corpus nanciscitur pariter à matre plurimum, à semine vero paterno reliquum.

Deinde speciatim in sobole orta ex diuersis speciebus, dicimus mulum in accidentalibus vtrunque parentem repræsentare, in essentialibus autem neutrum: quia rationi cōsentaneum est, dum equus asinam implet, equinum semē impeditum ab indispositione

subiecti (quippe materia asinina omnino tales non habet præparationes, quæ conueniũt subiecto recepturo formam equi nobiliorẽ) & imbecillum, quia destituitur auxilio sufficienti, quo indigeret à calore, & anima fœminæ ad procreandam animam equinam; necessario producit quid seipso imperfectius muli genus, matre vero nobilius; quia materia fœminę admista semini paterno, indę quasi supra se elata aliquanto se ipsa perfectior effecta est, & idoneum mulinę animæ (vt ita dicam) receptaculum.

Si dum asinus equam presserit, semen aselli, quam ex se non posset, adiutum, fotumque ab anima, & equæ calore, quasi supra sui naturam elatum, animam muli generat sua ipsa perfectiorem.

6. Hist. c.24. 36. Lib.8.ca.44. Non secus, vbi contigerit mulam impleri, quod & Aristoteli quam rarissimum, & ipsi vel Plinio est portentum; non mulus, sed ginnus orietur: Nàm quæ in Cappadocia, & Syria super Phœnicem mulæ & coeunt, & pariunt omnes, apud Aristotelem, ac Plinium generis cuiusdã proprii sunt, ac diuersi à vulgaribus, quæ ex diuersarum specierum parẽtibus oriuntur mulæ, quamuis eis sint valde similes.

Reliqua vero, quæ subdunt aduersarii de equis Fauonio vento impletis, de Attila Hunnorum

norum Rege,& aliis exemplis, sunt fabulæ, vt viri doctissimi arbitrantur. Sed aliter etiam mihi liceat illis occurrere.

Fert Lusitania, vt omnis etiam Hispaniæ regio, animantia vniuersa calidioris temperamenti; eo quia sub calidiori cœlo prope Zodiacum est sita; quę igitur ibi degunt equę receptum semen ab aliquo alio animante cogeneæ naturę, si non ab equo, clãdestine (qui mos est plurium brutorum, præsertim Elephanti apud Aristotelem) suo, quo pollent intensiori, calore adurerent, absumerentque penitus, nisi tepidiori aura Fauonii tantus illarum vteri æstus temperaretur ad sobolem propagandam; quę plane & leuissima, seu velocissima est, & breuis durationis; quoniam à temperamento calidissimo ob leuitatem pernicitas, seu velocitas; ob citam humidi radicalis consumptionem vitę breuitas proficiscitur: quemadmodum à frigidiori temperie ob grauitatem tarditas, & segnities: ac ob exiguam, & lentam substantifici humoris absumptionem vitę longitudo emergit.

Sed cachinnus ille latratum referens in Attila Rege, corporis potius, vultusque, ac faucium structurę, & animi etiam feritatis, quam caninæ originis argumentum prębet: nam & hominum aliquorum risum si aduertas, non raro senties, qui tibi primum nescio

quem latratui similem auribus tonum videbuntur insonare.

Quod autem à Langio scribitur nobis nō obest concedentibus mulierem ex cane peperisse semicanem, non hominem, quasi tertiam quandam speciem ab vtroque parente dissimilem, vt ex equo & asina mulus oritur.

Porro de Minotauro illo fabuloso quid habent, quo ipsum humana potius, quam bubula forma pollere demonstrent: quando is aliter, loco materni eloquii, paternis vbique impleret mugitibus auras?

Quinimo an experimento compertum non habemus mulieres aliquas ex viro peperisse monstra, quibus caput, vel pedes erant canini, caprini, vel aliorum brutorum, reliquo humano existente corpore?

Sed si ille Minotaurus est tertia quædam species ex humana, & bubula; perinde ac mulus tertia species est ex equina, & asinina: vt nuper de mulis, ita de Minotauro nunc dicere possumus, semen taurinum à mulieris anima, & caliditate naturali supra sui naturam elatum quid seipso perfectius edere potuisse.

Nihilo firmius est argumentum de muribus, auibus, & piscibus quos vt Aristoteles non ex seipso, sed ex aliorum dictis referens ait, si salem lambant impleri sine coitu, & eis

par-

partum consistere sine coitu: ita quia tales autores non laudat, illis ipsum non consensisse omnino est arbitrandum: ideoque & nos, nisi vrgeant magis, eis haud subscribemus.

Nihil ergo contra nos aduersariorum ratio: Imo eam sic nobis licet ad hominem retorquere maiori cum efficacia dicendo quod fœtus ex diuersarum specierum parentibus ortus in omnibus fere, ac præsertim in essentialibus patrem repræsentat, in nullis vero, vel saltem non in essentialibus, matrem refert: Ergo fœtus animam, sui partem essentialem, à patre nanciscitur, non autem à matre. Antecedens confirmari potest multiplici autoritate: nam & ipse Aristoteles fatetur aliquando in India ex cane, & bellua quadam alterius generis, sed simili, oriri canes patrem semper in omnibus referentes: Et Plinius ex asina domestica, & asino Syluestri, qui Onager dicitur, non asinos domesticos, sed onagros generari scribit: Et inter vulgares nostri temporis Speronius mulierem peperisse serpentes aliquando pro vera historia affirmare non dubitauit: hosce tamen fœtus vt in vtero ex semine concipi nullo pacto crediderim: ita è cœnoso illo sanguine menstruo, qui sępe venenatã naturam habẽs canes eum lingentes enecat, per putredinem in vtero gigni affirmauerim, non secus ac tũ

2. de gen. an. c. 5.

Lib. 8. c. 44.

lumbrici, ac vermes in inteſtinis ex putri excrementorum colluuie generari ſolent, atq; aluo excludi: tum mola nuncupata ex menſtruo ſanguine puriori, ſola fortaſſe quantita-
10. Hiſt. c. 9. te peccante, citra putredinem procreatur, ac tandem mingitur, ſeu paritur ſponte, vel potius arte extrahitur: Adde Valerium Maximũ
Lib. 1. c. 6. retuliſſe in exercitu Xerxis equam, non ſibi ſimilem, ſed leporem partu edidiſſe: Hunc tamen vt ex equo patre ſatum fuiſſe fœtum probabile non eſt: ita leporem eo ſecuritatis, & audacię deueniſſe, vt cum equa coiret, veritatem non redolet: Id ergo eſto vel portentum ſupra naturę limites, vel figmentum potius.

3. De gen. an. c. 2. Quod autem ex Ariſtotele afferebatur animalium fœminas, quę non incubant, à partu deterius affici: veluti eſt in gręco codice, quem male vertit Gaza traducens, quamobrem & ab incubitu laborant in prole nutrienda, à partu vero deterius afficiuntur, quaſi priuatę aliquo ſibi natiuo geſtamine: neque interpretatur bene, neque ſuffragatur aduerſatiis, qui nomen (incubitus) hoc loco ſignificare putant idem, quod & coitus, tum quia male diceret Ariſtoteles fœminas incubare, quum in coitu ſint ſicubę, incubent autem mares, & pręſertim in brutis, de quibus eo loco mentio eſt Ariſtoteli, tum quia Philoſophus

phus ibi (vt alibi quoque) dicens, incubitu 6. hiſt. c. 3.
auium fœtum excludi naturæ ratio eſt, non tamen ita ſolum oua aperiuntur, &c. ſatis aperte videtur vti nomine incubitus in ſuo ſignificatu proprio, quod eſt cubare ſuper ouum: loquens enim de cura & diligentia parentum erga prolem, hæc habet: *Tum etiam natura attendere videtur, vt ſenſum prouidum curamq; diligentem erga prolem parentes habeant: ſed in genere deteriore hoc facit, quouſq; pariant: in alijs quibuſdam etiam, donec perficiant: prudentioribus vero plus curæ mandatur, vt etiam enutriant: poſtremo ijs, quæ prudentia iam maxime prædita ſunt, conſuetudo, amor, & charitas in prolem etiam adultam ſeruatur, vt homini, & quadrupedum nonnullis: auibus cura, donec pariant, & enutriant: quamobrem*, ait cum Græco codice antiquus interpres, *fœminæ, quæ non incubant, à partu deterius afficiuntur:* quaſi dicat Ariſtoteles, inter aues, quæ contra communem auium naturam & conſuetudinem non incubant fouentes oua, quæ pepererunt, id præſtant, quia ob difficilem ac doloroſum partum propriam prolem odio habent, tanquam à qua in ea edenda male ſe habuerunt; ita canes multi & feles, quos primo enixu pariunt, fœtus omnes pre nimio dolore in pariendo furentes, crudelius interimunt. Diuerſum, ac planiorem ſenſum habet lectio Gazæ, ſed falſum, vt cuique patere po-

est: nam fœminæ omnes à coitu nutriunt quidem prolem, quam in vtero habent, sed non laborant in ea nutrienda.

Quod autem postremo probabant de mẽte Aristotelis rubros, siue rubelliones, seu Erithinos & Channas matres, quæ in piscium genere absq; interuentu masculi sobolẽ procreare videtur, suis fœtibus vitam & animam ex se indere, tenui plane fundamento innititur: id etenim primo loco Aristoteli suspectũ est, in eo genere pisces esse fœminas omnes, ac sine marium ministerio concipere, prolemq; generare: sed vbi id verũ fuerit in hoc, vel in alio quouis genere animalium, fœminas non distingui à maribus; illud tamen certum est, ex eo non colligi, animam fœtui potius à matre, quam à patre conciliari; quia quum idem animal sit promiscue mas & fœmina simul; ideo vtriusq; sexus officiis fungitur, & patris, & matris: ita ergo idipsum, quatenus fœmina est, concipit, conceptum nutrit, vtero gerit, ac tandem parit, munera matris obeũdo; at quatenus est masculus, cõceptui formã indit, atq; animam sui generis.

2. de gen. an. cap. 4.

Tale aliquid iampridem suspicatus sum euenire in vniuerso stirpium genere, ratus, in plantis non esse distinctionẽ sexus, sed vnamquamq; promiscue nasci & marẽ & fœminã, quod aliquando sensisse videtur Aristoteles.

1. de gen. an. cap. vlt.

Cæte-

Cæterum, quum viderim ſtirpes intra ſe non concipere, conceptum nullum aut vtero gerere, aut parere, more aliarum fœminarum, ſed maris ſolummodo fungi muneribus, ſua quæque generis ſemina matura, & prolifica eiaculando in gremium terræ, quæ quum matris ac fœminę vices obeat erga ſtirpes, ab eis deciſa ſemina quaſi intra vterum recipiendo, receptaque amplectendo, fouendoque, ac fota quaſi concepta nutriendo, indeq; debito tempore ceu partus proprios in lucem edendo; conatus fui mutare ſententiam, opinando ſtirpes omnes ſigillatim eſſe naturæ maſculinæ, terram vero (& ipſo Ariſtotele atteſtante) communem omnium plantarum fœminam ac matrem: Neque obeſt, quod aliquæ ſtirpes nullum ſemen emittant; nam & in animalium genere multi mares ſunt natura infœcundi, vt muli; Multo minus obſtat, quod terra ſit diuerſi generis à ſtirpium natura; quoniam ſimiliter in animalibus mares cum fœminis diuerſi generis coeunt, & generant, vt aſinus cum equa, & viciſſim equus cum aſina, ex quibus muli oriuntur. Atque vti plantis orientibus animam ineſſe clarum eſt, non à matre, vt quæ terra eſt, ex ſe inanimata, ſed à paterno ſemine; ita plane & in mulis, & huius exemplo in alio quouis animantium genere id contingere

2. de gen. ani. cap. 4.

gere putandum eſt, vt fœtus non à matre, ſed à patre vbiq; formam & animam acquirant. Sed ad penſum.

Verum cur etiam in Erithinis, Channis, rubellionibus, & ſi qui alii eiuſcemodi ſunt piſces, mares eſſe non credamus? non enim perpetuum illud eſt, ſemper vtero gerentes conſpici, ſed eos frequenter eſt videre, non fœtos. Vbi autem prægnantes omnes viſuntur, cur id in hoc piſcium genere fieri non poteſt, quod feris quoque omnibus aut plurimis ex terreſttium genere in more poſitum
1.*hiſt.c.18.* eſſe, ſcribit Ariſtoteles? nempe ſegregari à fœminis mares, & ſeorſum paſcere, ac nunquam ad commune paſcuum conuenire, niſi quum tempus eſt coeundi; quod obſeruat alicubi excellentiſſimus Medicorum noſtræ
3.*diſquiſition. phyſiolog.* ac ſuperioris tempeſtatis Ioannes Coſtæus, præceptor noſter, vir ea in omnibus rebus ſapientia & prudentia inſignis, cui nullus alius mihi ſeſe offert comparandus, niſi Philoſophorum omnium decus & ornamentum Federicus Pendaſius, vir inter omnes doctrina pariter, ac pietate ſpectabilis; quibus non ſolum plurimum debeo, quia quicquid in Philoſophia ac Medicina profeci, id totum eis præcipue acceptum refero: verum etiam, quia Bononiæ, vbi eminentiſſime hic Philoſophiam, ille Medicinam profitebatur, iis ita

fami-

familiaris exciti, vt per quadriennium vnius, alterius vero per biennium continuus alumnus, discipulus fuerim, & conuictor.

Cap. XIX.

Septima opinio Portij, & aliorum dicentium, fœtum in vtero primis quadraginta diebus viuere beneficio animæ maternæ, tanquam partem ac fructum corporis materni: in partu vero fœtui animam remanere sibi communicatam à materna diuisa penes gradus mortales ad partitionem subiecti.

At vero (vt cæteras opiniones prosequamur) alii plærique, inter quos Portius, arbitrantur ante aduentum animæ intellectricis, quam solam à Deo prodire opinantur, sed diuersimode ac Portius, Embryonem in vtero anima sibi propria, quæ diuersa sit à materna, gaudere nolunt; vt qui existiment, fœtum, dum in vtero permanet, ante adeptionem intellectus, hoc est, toto primo quadragenario, eadem prorsus anima viuere, qua mater ipsa viuit, ceu matris alia membra, his præcipue ducti rationibus, quia fœtus est fructus matris: ergo quemadmodum se habet fructus ad arborem, ita sese habere debet fœtus ad matrem: quum ergo fructus, dum arbori adhæret, eadem prorsus anima viuat, qua

qua & ipſamet arbor; neceſſario aſſerendum eſt,fœtum in vtero,antequam polleat virtute intellectiua, toto primo quadragenario eiuſdem prorſum animæ beneficio viuere,qua & mater ipſa viuere dicitur.

Deinde,eadem prorſus anima quicunque viuit, qua quiſque nutritur, eademque nutritur, qua ſibi ad nutritionem alimentum concoquit:ſed fœtus in vtero animę maternę beneficio ſibi ad nutritionem alimentum concoquit: neque enim Embryon per os aſſumit ſibi cibum in ſtomacho prius,inde in hepate digerendum; ſed hiſce carens inſtrumentis à principio,dum nutritur, per venam vmbilicalem, à maternis venis iam plane concoctum,& in hepate & in ventriculo matris,attrahit ſibi ſanguinem,quo alatur: ergo fœtus in vtero, non propriæ alicuius animæ à materna diuerſæ officio alitur ac viuit, ſed eadem penitus,qua & mater ipſa viuit.

Tertio etiam arguunt dicentes,quod certum eſt in animalibus, homineque præſertim,arterias ad venarum differentiam hunc vſum habere,vt per eas à corde, vnde ortum ducunt,partibus,ad quas feruntur, communicetur ſpiritus,facultaſque vitalis, imo & vita ipſa: quum ergo apertiſſimum ſit, à corde matris arteriam quandam ferri in Embryonem, quæ vna cum vena ſibi adnexa per fœ-

tus

tus vmbilicum tranſiens vmbilicalis appellatur: quis non exiſtimet, fœtum in vtero vitam non aliunde habere, quam ab anima materna; proindeque vere ac proprie non eſſe animal diuerſum à matre, ſed partem matris animatam?

Poſtremo, quemadmodum ouum non adhuc partum ſe habet ad gallinam, & aliam quamcunque fœminam ouiparam; ita prorſum ſe habet fœtus quiuis alius in vtero ad matrem: At vero quodcunque ouum, etiam ſubuentaneum, quod maris ſemine non eſt aſperſum, in corpore matris eadem prorſus, qua & mater ipſa, anima viuit, nutritur & augetur; id quod eo maxime argumento conſtare poteſt: quo extra fœminam oua ſubuentanea non viuere apertum eſt: fœtus igitur in vtero non aliunde vitam ſortitur, quam ab anima materna; nimirum hac primis vel ipſis diebus à conceptu ipſa ſeſe communicante ſemini: factoque conceptui in vtero degenti, perinde ac in actu augmentationis anima præexiſtens in cæteris partibus animantis, eadem numero perſiſtens expanditur in materiam alimentalem corpori adiunctam: Et quemadmodum materia illa ex alimentis adiuncta corpori eius, quod augetur, eadem ac illud ipſum anima gaudet; quippe in vnoquoque animante vna ſolum-

modo

modo anima est ſecundum numerum, cuius vnius eſſentia perficit, actuatque tum animatum ipſum totum, tum quoque ſingulas illius particulas, quæ vitæ operationes quoquo pacto edere ſolent: ſic penitus Embryon tanquam vna ex partibus corporis materni, viuit beneficio maternæ animæ, quæ quoad gradus inferiores diuiſibilis, atque multiplicabilis ad ſubiecti diuiſionem, in partu diuiditur in eam, quæ remanet in matre, atque illam, quæ permanet in fœtu iam in lucem edito. Hæc illi pro ſua opinione afferunt.

CAP. XX.

Conuellitur ſuperior ſententia, demonſtrando fœtum in vtero non viuere beneficio animæ maternæ, ſed alterius ſibi propriæ, neq; eſſe vllo modo partem corporis materni.

QVorum ſane opinio quanti ſit roboris, vel ea optime demonſtrant, quæ in proxime confutatam adduximus argumenta: nam illis omnibus & hæc ipſa ſuccumbit, quod cuique apertum eſt: ſed & quæ ſpeciatim hanc etiam oppugnent, videamus.

Primo itaque humanum corpus affabre ſic à natura factum, vt nullam ipſius partem vel toti corpori, vel alteri parti vlli impedimento eſſe poſſit: imo vnamquamque particulam, quemadmodum toti ipſi ornamentum,

tum, vſum, & aliquam peculiarem propriamque operationem impertit; ita & aliis partibus omnibus; partiumque aliarum officiis, muneribusque vniuerſis adiumento eſſe, clare nos docuit Hippocrates his notis: *Confluxio vna, conſpiratio vna, conſentientia omnia; Iuxta totius quidem corporis naturam omnia, iuxta partem vero partes in vnaquaque parte ad opus*: quum ergo fœtus in vtero neque toti corpori materno actionem propriam vel vſum vllum præbeat, vel ornamentum: imo potius totius actiones & vſus impediat atque lædat, & ornamentum vitiet; neque ſingulis totius partibus adiumentum, ſed contra quamplurimis noxam impertiat; quippe vtero gerentis corpus, quoad colorem, pallidum: quoad motum, pigrum: quoad vires, imbecillum: quoad menſuram, nimis quam par ſit circa ventrem protuberans extat: aliaque multa mala patitur apud Ariſtotelem mulier à conceptu; vtputa dolorem capitis, caliginem oculorum, nauſeam, vomitum, inappetentiam, appetitum varium, ac deprauatum, cruciatus renum & dorſi, tormina, tumores crurium, & plæroſque alios affectus præter naturam: veriſimile igitur non eſt, Embryonem in vtero eſſe partem animatam prægnantis, non animal diuerſum à matre.

Lib. de alim.

7. hiſt. c. 4.

Amplius, ita partes corporis Naturá construxisse, vbique conspicimus, vt cum corpore toto vna gignantur in vtero, cum corpore toto perpetuo maneant Naturæ lege, certo numero claudantur, singulisq; eiusdem speciei animalibus, & vniuersis insint eodem modo, eademque forma, magnitudine ac numero: quum autem ex aduerso fœtus vna cum matre non oriatur, neque in vtero naturaliter perpetuo degat, neque in omnibus mulieribus reperiatur, neque in quibus adinuenitur, omnibus eodem modo, numero, eademve magnitudine, formaque spectetur: dubio procul ipsum, dum in vtero est, materni corporis partem animatam esse, arbitrandum non est.

Præterea, si pars aliqua animalis morbo, aut affectu quouis alio vexetur, vt doleat: animal ipsum necessario talem dolorem sentit: quippe apud Hippocratem, quicunque dolentes parte aliqua corporis, omnino dolorem non sentiunt, iis mens ægrotat: fœtus autem in vtero plurimos affectus & dolores perpeti, probabile est: quos tamen quum vtero gerens persæpe non sentiat, etsi mente constet, fœtum nunquam dici posse partem matris animatam, rationi est consentaneum.

6. Aph. 2. sect.

Vlterius nulla pars in animali ope musculorum moueri potest ipso animali vel non

sen-

ſentiente, vel ſaltem inuito; imo ſic totum corpus corporiſque partes vniuerſæ animo ac voluntati obtemperant, vt ad arbitrium ac propriæ voluntatis nutum animal quamlibet ſui particulam prompte, quocunq; vult, mouere valeat, dummodo muſculos habeat illa pars, ac neruos motui voluntario inſeruientes: ſed Embryon in vtero ſæpe mouetur, matre non percipiente, imo aliquando vel inuita: quin vbi ipſa vult, ad ipſius arbitrium fœtus minime mouetur, nulloque modo paret imperio maternæ voluntatis, licet muſculos habebat, ac neruos, quibus moueri poteſt: ergo fœtum in vtero eadem prorſus anima viuere, qua & mater ipſa viuit, ceu matris membrum aliquod, impoſſibile eſt omnino.

Adde, fœtum, ſi pars matris extaret, neceſſario vel inter organicas, vel inter ſimilares corporis materni partes collocatum iri: at vero à partium ſimilarium numero ſua ipſius multiplex, ſibique ipſi plane diſſimilis ſubſtantia remouet: ab organorum autem ſpecie vſus, actioneſque inſtrumentariarum partium propriæ, quibus Embryon in vtero caret, quia nullam tunc matri ſubminiſtrat operam: Non eſt ergo materni corporis membrum aliquod fœtus in vtero.

Id quod & inde etiam colligitur, quod certum eſt, vnumquodq; totum mutilari, vbi

ab eo pars aliqua separetur; quum itaque in partu, dum fœtus ab vtero exit, & à matre separatur, ea ideo non mutiletur; necessario confitendum est, fœtum in vtero non esse illius partem.

Amplius, non potest mortua matre per vllum vel temporis momentum aliqua pars eius viuere; quippe tamdiu mater viuit, quamdiu respirat, proindéque quamdiu cor ipsius viuit, cuius gratia est respiratio: cor autem Aristoteli inter cætera membra omnia vltimum moritur: At videmus non raro in vtero gerentibus matrem, ipsiusque cor, cessante respiratione, interire, fœtu superstite per notabile spacium temporis: sic Cæsar Romanorum Imperator è cæso ventre matris mortuæ viuus prodiit in lucem, & alii plærique.

2. de gen. an. cap. 4.

Neque euasio est, in morte animalis partes illius omnes non simul interire, sed alias prius, alias vero posterius; fœtum autem in prægnantibus ex iis partibus esse, quæ post omnes alias moriuntur, sicque fieri posse, vt omnibus aliis partibus materni corporis emortuis, fœtus aliquandiu superuiuat; tum quia non fœtus, sed & in prægnantibus, & in alio quouis animali cordis priuilegium est, apud Aristotelem, vltimum omnium membrorum interire, tum quia si fœtus in

vtero

vtero pars matris existens post cor, & omnes alias partes in obitu matris interiret; quum animal non possit dici mortuum, vbi vel vna tantum ipsius pars vita fruatur; profecto mater non amplius spirans, corde mortuo, viueret vsquequo fœtus ipse viuit, quem in vtero habet; contra tamen Hippocrates sanxit, homines ne tantillo quidem temporis citra respirationem viuere posse. *Lib. de flat.*

Denique, si fœtus in vtero ante adeptionem intellectus eadem anima viueret, qua & mater ipsa; ceu pars aliqua corporis materni; sique animam vegetalem sensualemque fœtus à matre sortiretur, materna anima in partu quoad gradus ratione carentes multiplicata, & ad subiecti diuisionem partita in eam, quæ in matre, & eam, quæ in orto fœtu remanet; dubio procul post quadraginta dies, ac omnino post aduentum animæ rationalis, eadem numero anima materna, seu animæ maternæ portio rationis expers simul frueretur, perficereturque duobus intellectibus, materno scilicet, atque illo, quem hausit conceptus à Deo immortali, eademque mater polleret duplici anima rationali; quod quantum à veritate absit, tu ipse iudica.

CAP. XXI.

Enodantur obiecta ratiocinia, ostendendo, fœtum non esse vere fructum matris, neq; necessario, qua nutritur, eadem anima sibi alimentum concoquere.

IAm ergo nunc aduersariorum rationes expendamus. Qua in re illud inprimis ipsis arguentibus fœtum esse fructum matris, ac propterea, sicuti fructus, dum arbori adhærent, viuunt beneficio animæ totius arboris, non merito alicuius sibi propriæ: sic & fœtus in vtero vitam habet ab anima matris: Non concedimus, fœtum in vtero degentem, eandem habitudinem ad matrem habere, quam habent fructus ad arborem: Quum enim arbor illud sit, à quo semen decidit; terra vero id, in quod semé recipitur, receptum continetur, ac tanquam in vtero alitur, fouetúrque terræ calore, ad alteram ab ea, vnde decidit, in eadem specie stirpem propagandam: arbor masculum æmulatur, terra vero fœminam: Quare verius dixissent, quam fructus habent rationem ad arborem, eandem habent semina & conceptus ad masculum: quippe fructus omnes aut semen continent, aut semen existunt stirpis, à qua decidunt, Theophrasto assertore: quam vero fructus seu semina ad terram, eandem sortiuntur habitu-

1. de his pl. cap. 3.

bitudinem fœtus ad matrem : quod perſpi-
cuis verbis docuit nos Ariſtoteles, inquiens: *Quamobrem vtero, & matre animal, vt terra planta vtitur ad cibum hauriendum, donec perficiatur, & iam ſit animal potentia geſsibile.* Ex his, quum ſemina & fructus in terræ viſceribus propria, quam ab arbore ſuſcepêre, à qua producuntur, anima viuant, non beneficio formæ terrenæ, quæ natura eſt inanimis, aperte colligitur, fœtum in vtero non merito maternę animæ vitam ducere, ſed ope alterius ſibi propriæ, quam à patre ſortitus eſt. *2. de gen. ani. cap. 4.*

At vero data, ſed non conceſſa propoſita analogia, obſeruamus in argumento aduerſariorum probari fœtum viuere per animam matris, non ſolum toto primo quadragenario, verum etiam toto tempore nouem menſium, quo ipſe degit in vtero : quippe fructus eadem anima viuunt, qua & arbor, cui adhærent, non ſolis primis diebus, ſed ſemper, quouſque ab arbore ſeparentur : id tamen vel illorum plurimis refragatur, vt qui infra primum quadragenarium fœtum in vtero, non materna amplius, ſed ſibi propria, quam à Deo nactus eſt, anima viuere opinantur.

Quod autem ſecundo afferebatur, fœtum in vtero diuerſa ab anima materna nõ viuere, quia eadem cum matre anima nutritur, vt

qui eiusdem animæ beneficio ad nutritionem sibi alimenta concoquit, facile diluitur ex traditis: licet enim nutritionem multiplex alimentorum digestio coctioque præcedat; ad hoc tamen, vt quid nutriatur, necessarium non est, illud in seipso, quascunque habere debet cibus, antequam nutriat, coctiones obire; alioqui nec panis furno, nec alia esca vlla culinæ commendanda esset; sed sat est nutriendum alimento aliunde accepto, vbi id vlteriori elaboratione non indigeat, eam saltem postremam coctionem dare, qua alimentum conuertitur in propriam substantiam nutriti; ad quam sane coctionem solam, quando nec ventriculo, nec hepate, nec aliis eiuscemodi partibus opus sit, bene potest fœtus in vtero illis carens partibus, vel primo quadragenario nutriri per propriam animam à patre mediante semine receptam, concoquendo sibi alimentum, dum sanguinem priores coctiones expertum ab anima, & calore materno, per venam vmbilicalem attractum conuertit vltima coctione in sui propriam substantiam: quare falso dicunt aduersarii, vel eadem anima quemque viuere ac nutriri, qua quisque sibi ad nutritionem alimentum concoquit (si de prioribus coctionibus intelligant, quæ fiunt in hepate, ac in ventriculo) vel fœtum in vtero non anima sibi propria,

Cap. 4.

pria,

pria,& à materna diuersa,sed eadem penitus anima matris digerere, seu coquere sibi alimentum ad nutritionem:si de postrema coctione loquuntur,quæ fit in singulis partibus corporis nostri solidis.

Ad tertiam rationem, qua ex eo quod à corde matris per vmbilicalem arteriam fœtui communicatur spiritus,facultasque vitalis,colligitur fœtum in vtero viuere beneficio maternæ animæ: dicimus vere quidem à corde matris arteriam ferri per vmbilicum in Embryonem; sed fœtum per eam vitales spiritus,& calorem naturalem,quem vocant influentem à materno corde haurire,non autẽ vitam:quippe arteriarum vsus est à corde,vnde prodeunt, deferre calorem influentem, quo fixus vnicuique parti calor naturalis adiutus, idoneum fit animæ instrumentum ad obeundas quascunque animalis operationes, non autem ad conciliandam vitam,eamque deferendam à corde partibus vniuersis,quod aliqui opinantur:quia vita non est actio, non facultas aliqua prodiens ab anima, sed ipsamet vnio animæ cum corpore;qua de re fusius agitur in opere nostro de Vita,quod breui Deo fauente studiosis in lucem edemus.

Quod tandem afferebatur argumentum fundatum super analogia,quæ dicitur esse cũ inter ouum in aluo ouiparæ ad animam eius:

tum inter materiam alimentalem in augmẽto ad animam eius, quod augetur: & fœtum in vtero ad animam matris: tollitur negata vtraque analogia: Nam constare cuique potest, vel ex Aristotele, in ouiparis fœminam ex mare non concipere ouum, vt quod passim editur sine actione maris subuentaneum, sed pullos in ouo ex se genito: quemadmodum in viuiparis, & homine, fœmina ex masculo, non menstruum nec sperma proprium concipit, sed in menstruo, & propria genitura, filios: Iam satis liquet quam rationem habet ouum in corpore ouiparæ animantis, eandem habere, non fœtum in vtero, vt qui citra marem, ouorum instar, non gignatur: quod sibi gratis assumunt aduersarii: sed menstruum, vel potius genituram, seu semen fœmineum.

1. De gen an. c.20.

At vero neque obiicias, si fœminæ menstruum, ac sperma in homine, ouum æmulatur in ouiparis: inde fieri, vt in homine semẽ, ac menstruum viuat, animatumque sit, ceu partes viuentis: quemadmodum ouum non adhuc partum nutritur, augetur, ac viuit, ceu quoddam illius membrum, per animam eiusdem animantis: nam dicentes ouum in ouiparis sese habere vt menstruum, & semẽ muliebre in homine, ponimus inter hominis menstruũ, semenque similitudinem quantũ

ad

ad hoc, vt ſint quid productum à fœmina, ex quo per receptionem ſeminis maſculei fieri poſſit conceptus, ac generari fœtus: non autem quantum ad aliquid aliud, vti eſt vita, ſeu animæ participatio in qua differunt.

Sed ſi & muliebre ſemen dixero, dum in matre eſt, anima materna viuere, quemadmodũ & fructus, dum arbori hęret, anima arboris: & ouum non partum anima ouiparæ: piaculum me non commiſiſſe credidero: hoc tamen de menſtruo ſimiliter affirmare non auſim.

Quæres hîc fortaſſe cur fructibus ab arbore auulſis animam, quam habebāt arbori hęrentes, retinentibus; eandem legem non ſubeant oua ſubuentanea, quæ dum in fœminæ corpore degunt, anima, vitaque pollent, ab aluo autem excluſa omni vita ſimul, & anima priuentur ſubito? ſed altiorem hæc ſpeculationem poſtulant, prolixioremque indaginem: quare in opportunum magis locum mittantur. *Lib. 3. cap. 11.*

Cap. XXII.

Recitatur octaua opinio Alberti Magni dicentis Animæ noſtræ partes ratione carentes nobis indi immediate à ſemine: non quidem ceu ab agente principali, ſed tanquam inſtrumento operante in virtute patris, qui eſt agens principale.

Con-

CONsiderans Albertus masculum necessario ad generationem, & conceptum concurrere sub ratione caussæ effectricis, nō quidem immediate, sed mediante semine: fœminam vero (alioqui sine ope maris conceptum) nonnisi sub ratione materiæ, aut fœtui solam materiam impertientis: ratus est conceptum humanum sortiri & vegetalem, & sensitricem animam, non à matre, sed à masculo, mediante semine: & hoc, non quia pater proprio semini talem animam communicet: quod ideo vel eandem numero fœtui conciliet, vel ea mediante alteram eiusdem speciei in conceptu producat: sed quia semini tribuit non nisi virtutem, qua mediante, patre vel mortuo, semen fœtui formam, & animam tribuit: ita vt in semine (quod ex se nō habens animam, fœtus tamen animam generat, non à seipso, sed in virtute patris) idem contingat, quod in elementis, seu grauibus, & leuibus atque in proiectis, quæ mouentur à generante, ac à projiciente, etsi hoc amplius non sit, ac mortuum esse possit quando illa mouentur: sicuti enim proiecta, & elementa mouentur, non quidem à seipsis, sed à proiiciente, ac generante, per virtutem ab eo illis impressam: sic semen inanimatum quum sit, generat tamen (vel mortuo illo, à quod decisum est) animam fœtus, non ex se, sed per vir-

tu-

tutem ſibi impreſſam à patre. Quare ſemen fœtui animam tribuit inanimatum exiſtens etiam non ſecus ac malleus, vel ſerra artis habitum in ſe non habens, formam tamen artis in ligno producit, non per propriam ſed per virtutem artificis, qui ſerra, & malleo ceu inſtrumentis vtitur.

Cap. XXIII.

Alberti ſententia deſtruitur, demonſtrando ſemẽ non poſſe in generatione agere vt purum inſtrumentum in virtute Patris.

CÆterum, apertum cuique arbitror omnia agentia vniuoca in ſuis operibus talia eſſe vt ſubire nequeant vicem inſtrumenti: ſed neceſſario ſint agentia principalia, vt quæ ſuis effectibus formam impertiant illi ſimilẽ, qua & ipſa conſtituuntur: Quum itaque apud Ariſtotelem, ſemen inter agentia vniuoca connumeretur, falſo dicitur illud in generatione ſubire vices inſtrumenti: namque inſtrumentum nulla ratione dici poteſt agẽs vniuocum. *7. Met. c. 31.*

Amplius, quod ſupra quoque obſeruabamus in Auicennam, quum notum ſit inſtrumentariam quamcunque cauſſam nihil operari, niſi dum actu mouetur ab agente principali, cui per ſe primo cõpetit ratio cauſſę effectricis: ſed quoniã pater, fœtu adhuc orituro, peri-

periisse potuit ante sextam diem à coitu,quo tempore non adhuc factus est,aut animatus conceptus : non potest profecto fœtus animã vllam sortiri à patre,tanquam ab agente proximo,ac principali vtente semine,tanquã instrumento:si quidem efficiens principale, in cuius virtute instrumentum operatur, simul cum instruméto esse opus est,iudice vel sensu.

At vero negabit fortasse aliquis conceptũ fieri non posse ante sextã diem à concubitu: imo dicet aduersarius fœminã concipere in ipso actu Veneris,quo tépore conceptui à patre mediante semine anima cõmunicatur:atque ita non tolli quod pater sit proximum,ac principale agens,à quo semen tanquã instrumentum regulatur,ac mouetur in generanda anima Embryonis.Sed in oppositũ adest Pythagoræ obseruatio,qua memoriæ traditum est à Censorino,illorum conceptum, qui septimo mense prodituri sunt in lucem,sexto die fieri:illorum autẽ,qui nono, aut decimo, die septimo. A Pythagoræ opinione non recedunt Philosophiæ, ac Medicinæ Primates Aristoteles inquiens, *Vbi semen in vtero dies septem permanserit,certum esse conceptus facti indiciũ & paulo post,quæ fœminis intra septimum diẽ corruptiones,incidũt,effluxiones vocari,nõ abortiones vt quæ à septimo die infra contingunt* : Vtpote nõ

Li. de die na.

7. Hist. c. 3.

ad

adhuc facto conceptu, cuius solius intempestiuus, ac immaturus ab vtero exitus, abortio nuncupatur: Albertus & ipse dicens, *Ex peritiorum experientia post dies sex à principio apparere conceptum quasi lac spumosum, in quo tres magnæ spectantur ampullæ ad locum hepatis, cordis, & cerebri:* Auicennas idem fere pronuncians: & ætatis nostræ decus D. Costæus propositas autoritates omnes confirmans in suo libro de humano conceptu. 9. de animal. c. 5. 21. 3. c. 2.

Satis ergo constare cuique potest semen non generare animam vllam fœtus tanquam instrumentum operans in virtute Patris, qui solus in generatione habeat rationem agentis principalis, vt existimat Albertus. Ita ergo simpliciter confutata opinione proposita ex Alberto, opere precium erit modo vt rationes, quibus ipse illam confirmare conabatur, diligenter expendamus, iisq; omnino satis faciamus.

CAP. XXIV.

Alberti obiecta infringuntur, probando semen similitudinem non habere cum proiectis ab extrinseco, neq; cum instrumentis artis.

QVæ in oppositum afferebantur argumētationes necessitatem profecto non habent: nam ꝙ primo dicitur, semē & nō amplius existēte illo, à quo decisū est, conciliare fœtui animas mortales, non ex se sed in virtute eius,

à quo

à quo decidit, vnde talem poteſtatem acquiſiuit: eo modo, quo & proiecta, & elementa ſe mouent, non ipſa à ſeipſis, ſed per virtutem ſibi impreſſam à generãte, aut piiciente, quo vel corrupto, ſemper vbi mouentur, ab illo moueri dicuntur: tutum non habet fundamentum, & primo, quia certum non eſt adhuc, ſed maxime controuerſum, nunquid grauia, & leuia moueantur ab extrinſeco, an à ſeipſis, ſeu à propria forma. Verum dato ea moueri ab extrinſeco: quum tamen id non alia ratione fiat, quam quoniam agens illud externum elementis, ac proiectis quandam virtutem imprimit, ſecundum quam permanentem vel poſt corruptionem agentis extrinſeci, talia corpora (etiam non exiſtẽte primo agente) mouentur: Si profecto ita dicendum eſt de ſemine, quod à patre ſortitum fuerit vim aliquam in ſe, qua mediante (patre vel interempto) tamen in virtute patris dicatur generare animam in conceptu: multa contingerent abſurda: neceſſario enim aſſerendum eſt hanc virtutem a patre ſemini impreſſam vel animam eſſe, vel accidens aliquod: ſi primum, quum anima non ſit niſi in eo cuius eſt forma ſubſtantialis, actus intrinſecus, perfectioque eſſentialis: ſemen profecto eſſet proprie animatum: quare & per propriã animam operando in generatione

ne hominis, per se ageret, essetque ideo agens principale, ac perperam diceretur obire rationem instrumenti operantis in virtute alterius; sin autem dicatur vis hæc à patre indita semini esse accidens; non poterit profecto generare animam fœtus; quippe nihil vltra suum gradum operatur; potest quidem substantia efficere accidentia; sed non vicissim accidens potest substantiam producere; atque ideo, licet virtus impressa grauibus, ac leuibus, & proiectis ab externo agente (siue sit accidens, vt in proiectis ab ipso iaculante, siue forma substantialis, vt in elementis à generante) motum producere potest; quia huiusmodi motus est de genere accidentis; non tamen vis à masculo indita semini, si fuerit accidens, poterit vnquam producere animam fœtus, quæ est forma substantialis.

Neque euasio est, quod tale accidens adiuuetur in opere, ac subleuetur ab anima matris ad tantam vim, vt possit ita suæ naturæ limites prætergressum generare animam fœtus; nam sic fœmina potiorem vim agendi sortiretur quam masculus in generatione hominis; quod nemo vel patrum in Philosophia professus affirmabit.

Quod vero secundo loco argumentabatur secundum analogiam, quæ est inter semen, & instrumenta artificis; facile soluitur ex tra-

ditis; nanque falsum est, quam rationem habet serra, & malleus in productione formæ scamni ad artificem, eandem similiter habere semen in generatione animæ irrationalis fætus ad patrem; quare ex eo, quod serra tanquam instrumentum, non ex se, sed in virtute artificis producit formam scamni in ligno; non bene concluditur semen in virtute patris tanquam eius instrumentum generare animam caducam Embryonis; Nanque instrumenta sunt agentia æquiuoca, quæ non coincidunt specie cum eo, quod generatur; semen vero formam eiusdem speciei habet 7.Met.tex.31 ac fætus ipse, cuius ab Arist. statuitur esse agens vniuocum.

CAP. XXV.

Noua opinio Pernumiæ dicentis vegetalem, ac sentientem animam fætus genitam esse ab anima seminis, seu ab agente principali.

SVccedit modo sententia Pernumiæ arbitrantis patrem proxime indere suo semini animam cum vegetalem, tum sentientem; quibus semen in vterum proiectum ex menstruo conceptũ constituens, illi animam impertit suæ similem, tanquam agens principale immediate generans; Quæ quidem opinio, quoniam ingeniosa est, & multa continet,

niet, ex quorum cognitione facile magis in quæſitæ veritatis notitiam nobis deuenire licebit; ideo illam intimius perſcrutaturi ad vnguem referamus. dicit ergo.

Materia ſeminis, vt inquit Ariſtoteles, eſt reliquum illud alimenti, quod ſuperfluum eſt pro corpore, quod nutritur, quæ alimenti reliquiæ quum à partibus corporis deciſæ fuerint, ab iiſdem etiam, ad quas olim acceſſerant, credendum eſt acquiſiuiſſe ſimilem ſubſtantiam, formam, ac facultatem, quam proximum alimentum membro iam aſſimilatum acquiſiuit, vtrumque enim, tam id, quod eſt aſſimilatum corpori, alimentum; quam id, quod ſuperfluit, ſemen appellatum, iam partium temperamentum, formam, vim, & naturam accepit, in hoc ſolum differunt, quod alimentum aſſimilatum partibus corporis, actu ipſo nunc eſt vel manus, vel facies, vel animal totum definitum; ſed alimentum, quod ſuperfluit, quodque à partibus corporis decidit, futurum ſemen, non actu illo perfecto eſt aut manus, aut facies, aut animal, ſed indefinita manus, indefinita facies, atque animal totum indefinitum; quod eſt dictu, ſemen facile effici poſſe tale, quale vnumquodque illorum membrorum reuera iam eſt, habens iam ſcilicet in ſe adumbrationem quandam futuri operis ſimilem illi, vnde deciſa fuit; quam adumbrationem intelligo eſſe totam formam ipſam futuram, ſed imperfectiori modo exiſtentem. Lib. 1. cap. 2.

Ex quibus patere iam potest, formam per initia statim à genitore semini inditam esse eiusdemmet essentiæ, qualis reperitur in eo, à quo decisa fuit, imperfectioris tamen gradus, donec aptatis instrumentis remotum sit omne impedimentum, ratione cuius imperfectionis, non proprie forma, sed priuatio eius formæ, quæ ad hominem pertinet, habet appellari; vnde quum nullum habeatur nomen, quo priuatio eius formæ, quæ ad hominem pertinet, indicetur; hominem non dicimus ex illa priuatione, sed ex semine humano fieri, perinde ac si semini insit illius formæ
1. Phy.te.61. *priuatio: hoc autem modo loqui solemus, ait Themistius noster, quasi ex semine informato ea priuatione: quæ spectat ad hominem, homo efficiatur: quæ quidem nihil aliud est, quam forma humana ibi in semine, sed imperfecto modo existens; Quod Aristoteles*
7.Met.cap.31 *significare volens, semen (inquit) perinde atq; artifex facit: habet enim potentia ipsam formam: ergo semen quia à seipso, naturaliq; motu cietur, & impetu, animal fit sine artificis manu. Vnde patet totum animal, atq; eius formam à solo semine prodire, nullius extrinseci opificis labore.*

Amplius si homo hominem generat, vt ait Aristoteles: ergo parens semini animam iniecit, quæ deinde ipsam genito confert.

Adde quod si generans semen præbens in semine potentiam solam misisset, quæ (vt aiunt isti) esset accidens: non autem rei gignendæ formam immisisset: nunquam possemus saluare Aristotelem dicentem

quic-

quicquid fit, ab eo, quod est actu, fieri: nisi semine ipsam quoq; actus, & formæ essentiam tribuamus.

Præterea, quum fabæ granum aliud de se proferat granum, licet non adsit aliud actu granum: & in animalibus emisso semine in vtero, si moriatur parens, aget tamen per seipsum semen, & animal efficit, & ex ouo fornacis tepore pullus nascitur non existente ibi gallo, è cuius semine natum est ouum: Quod si generans olim, dum viueret, semini formæ essentiam non immisisset, sed solum potentiam, quæ esset accidens, quomodo vnquam poßibile esset quod forma accederet? Signum profecto euidentißimum, quod formæ essentia olim fuerit in semine.

Adde quod quum simile generet sibi simile: & quæque substãtia ab eiusdem nominis, & formæ substantia generetur, si genitor in semine formam non dedisset: profecto genitor nihil generationi conferret: quum ex Aristotele habeamus semen non fieri materiam rei gignendæ: vnde sequeretur genitorem nihil generationi conferre, si nec formam, nec materiam præberet.

Ex quibus omnibus iam patere potest generationem formarum gignendarum fieri, atq; emergere ex præexistente sui ipsius forma, tanquam mutilo quodam suiipsius inchoamento in ipsa materia præexistente; quæ sit eiusdem generis essentiæ, atq; ordinis eiusdem cum forma perfecta, sed imperfectioris gradus; quæ quidem in semine latens, quum primum se detexerit, actus vtiq; fit, & nascentis forma, At quod

1. Phy. tex. 15. *alludens Simplicius, Porro (inquit) negatio formæ est ante eam aptitudo, ac indoles quædam subiecti, quocirca etiam afficit subiectum aliquo modo, quod quidem est proprium formæ.* Hæc ille.

CAP. XXVI.

Pernumiæ sententia reiicitur, probando semen non acquirere animam à partibus vniuersis in digestione vltimi alimenti; nec aliam à sua animam fœtui communicare posse.

AT difficultates, contradictionesque & arduæ, & crebræ in proposita opinione existentes, ab ea animum meum auertunt; quod enim primo loco fatetur animã, quam semini ascribit, illi inesse à partibus corporis illius animantis, vnde semen decidit, dum illę partes nutriuntur proprio alimento: quare & semini, quod reliquum est nutrimenti superabundantis nutritioni earundem, suas omnes proprietates, non modo, sed & naturam, formamq; substantialem, quæ anima est, impertientibus, apprimè conuellit ratio; quæcunq; enim pars corporis nostri alitur, sanguine alitur, qui in hepate primam sortitus originem, ab eo in grandiores venas diducitur, à quibus in minores semper sese recipit, donec peruenerit ad capillares, vnde illum partes corporis nostri singulæ, in quas minima vasa figuntur, ad se alliciẽtes, eo irrigãtur instar roris, quem

ante omnia ſibi ſimilem in primis qualitatibus, hoc eſt, in temperamento reddunt, actione primarum qualitatum, quas in eo primo loco exercent: deinde illum ſibi adglutinant: adglutinatum in ſecundis qualitatibus, in colore nempe, craſſitie, lentore, leuitate, & aliis, deinceps ſibi aſſimilant: aſſimilato denique propriam naturam, ſubſtantialē, ſpecificamque formam conciliant; Rationi ergo conſentaneum eſt, alimentū reipſa formam ſubſtantialem partis nutriendæ non obtinere, dum illud ipſi agglutinatum, & omnino cum in primis, tum in ſecundis qualitatibus, vt pote præuiis ad formam diſpoſitionibus, aſſimilatum adhuc non extiterit. Quum itaque ſemen partibus in digeſtione vltimi alimenti, quæ fit in tertia coctione omnium poſtremà, nondum adglutinatum, aſſimilatumue ſit, præſertim in ſecundis qualitatibus; ſeminis etenim materia ea eſt alimenti portio, quæ ſubterfugit agglutinationem, & aſſimilationem partibus ſolidis in poſtremis qualitatibus; alioqui neque ipſum à partibus noſtri corporis, à quibus decidere dicitur, ſecedere poſſet abſque dolore, qui neceſſario ſequitur ſeparationem portionis alicuius ſubſtantiæ à parte noſtri corporis, cui coniuncta ſit; neque idipſum (ſemen dico) homogeneum, ſimiliumque partium con-

ſpiceretur, vti apparet; quum partes à quibus recedere dicitur, longe inuicem diſtent colore, tenuitate, leuitate, cæteriſque tum primis, tum ſecundis qualitatibus; Neceſſario itaque confitendum eſt, ſemen formam propriam, ſeu animam ſortitum non eſſe à partibus noſtri corporis, à quibus decidere dicitur in digeſtione vltimi alimenti.

Quod ideo etiam aſſerendum eſt, quia ratione, & ſenſu ipſo per anatomen docemur reliquias illas alimenti ſuperabundantes partium nutritioni non acquirere formam ſeminis, niſi poſteaquam à partibus illis, quibus roris inſtar aſperſæ fuerant, regurgitent denuo in venas capillares; & ab iis in maiores pertranſeant donec ad magnam venam peruenerint, à qua per Emulgentes, quæ ab ea naſcuntur, ſeſe recipiunt in vaſa ſpermatica teſtes ambientia, in quibus accipiũt primum rudimentum ſeminis, quod Medicis perficitur, ſuamque vltimam perfectionem, ſpecificamque formam nanciſcitur in teſtibus; id quod & Ariſtoteles ſenſiſſe videtur dum ſcribit teſtes emittere, vel etiam conficere ſemen genitale; licet alibi videatur tribuiſſe vim conficiendi ſemen vaſis ſeminalibus, non ſubſtantiæ teſtium. Materia vero ſeminis totum illud ſpacium, quod recenſuimus à partibus vniuerſis noſtri corporis ad vaſa vſque

5. De gen. an. cap. 12.
1. De gen. an. cap. 4.

sa vsque seminalia, peragratur sub forma sanguinis tenuissimi, atque purissimi, cuiusmodi esse illum oportet tum qui tot coctiones iam passus est, tum qui à venis capillaribus effusus, rursum per earundem angustissima ostiola crassiori substantiæ minime peruia, in easdem regurgitat, quod innotescere forte dissectione poterit, si namque rami omnes; & qui ab arteria, & vena magna propagantur vsque ad vasa spermatica, quę etiam præcisa, non puro semine, vt testes, sed cruenta materia semper affluere visuntur, & qui ad eam à singulis corporis nostri partibus terminantur, dissecentur, non semine, nec seminali rudimento, sed mero sanguine referti conspiciuntur; At sanguini, qui corpus est interminatum, fluidum, minimeque consistens, inesse animam, nunquam ego crediderim, frustraque illi animam esse opinarer, à quo nulla vitæ operatio prodit, sed contra verum sperma censetur Aristoteli animatum, eo quia prolificũ est, & exercens facultatem generatricem actionem edit propagandæ sobolis, quæ potior est operatio vegetantis animæ. Quum itaque quicquid sub forma sanguinis in nostro corpore degit, nullum vitæ munus obeat, sanguini profecto illi, qui residuus est nutritioni singularum partium, vita omnis, omnisque animæ gradus adimendus est. 2. De gen. an. c. 3.

Quod præterea subdit, eam esse differentiam inter alimentum, quod partibus iam est assimilatum, & illud, quod superfuit, futurum semen: quod primum actu, determinateque sit manus, facies, ac totum animal: secundum vero non actu hoc sit, sed indefinita manus, facies, & animal totum indefinitum, hoc est (vt ipse interpretatur) semen facile effici posse tale, quale vnumquodq; illorum membrorum actu est à quibus decidit: verissimum est dogma Philosophi; verissimum quoq; est propterea semini animã inesse imperfectiori modo, quam sit in completo iam animante; Neque falsum est animam seminis esse quasi adumbrationem futuræ animę in viuente generando, & adumbrationem istam appellari posse priuationem formæ futuræ. Sed omnia hæc in suam retorquet opinionem, dum vltro concedit Aristoteli seminis substantiam non fieri materiam generandi viuentis. Quomodo enim semen non cedere in materiam fœtus is iure asserat, qui vult semen facile effici posse tale, quale vnumquodque illorum membrorum actu est, à quibus decidit? Quomodo forma, seu anima seminis est priuatio, ac rudimentum formæ futuræ, si semen non est materia conceptus? est namq; priuatio indoles, & affectio quædam subiecti, ac materiæ, non causæ efficientis, vt refert vel aduersarius

1. De gen. an. c. 19.

ſarius ex Simplicio. Quomodo tandem ex traditis colligere poteſt, generationem formarum gignendarum fieri ex præexiſtente ſuiipſius inchoatione in materia, ſi hæc talis inchoatio eſt forma ſeminis, & ſemen fœtus principium eſſe, non materiale, ſed efficiens ſolummodo arbitratur? Non ergo ſatis firma eſt opinio Pernumiæ.

Cap. XXVII.

Reſpondetur argumentis in oppoſitum, oſtendendo ſemen cedere in materiam geniti, & tamen facere, ſicuti quæ ab arte & aliquo modo eſſe, atque dici poſſe hominem.

Sed neque ſatis firma ſunt ea, quibus ſua dogmata adſtruere conatur argumenta; quod enim primo ex eo quod Ariſtoteles ait, ſemen facere perinde atque artifex, habereque potentia ipſam formam, colligitur totum animal, atque eius formam non eſſe eam, quæ in ſemine eſt, ſed bene ea mediante à ſemine prodire nullius extrinſeci opificis labore; nam ſicut artifex in ſe habens ideam formæ artis in potentia ſecunda, ſeu proxima, quæ eſt vel actus ipſe primus, vel actui primo adnexa; hanc talem ideam non communicat ipſi materiæ dum opus efficit, ſed ea mediante ſimilem de nouo generat formam in ſubiecto, ita pariter dicendum *7. Met. t. 31.*

eſt

est de semine, quod habens animam in potentia proxima, seu habés in se essentiam animæ non operantem, illam, dum transit ad actum operationis, non eandem numero fœtui conciliet, sed ea mediante similem in conceptu producat, facile tolli potest, quum enim artifex ea ratione formam idealem operi suo non impertiat, sed ea mediante alteram illi similem, quia ipse non ingreditur tanquam materia ipsum opus, quod effingit, alioqui artifice cedente in materiam sui effectus, illi quam ipse habet eandem numero formam impertiret, non aliam de nouo, namque id superuacaneum esset; Quum vero seminis corpus fiat materia generandi conceptus, vt fusius suo loco apparebit; ideo rationi consentaneum est, animam, quæ in semine est, seipsam fœtui communicare, non aliam in eo gignere, & statim corrumpi, neq; enim Naturæ legibus consentit aliquid naturali propensione aliud gignere, ob cuius ortum illud agens intereat; Quare nulla quantum ad hoc esse potest similitudo inter semen, & artificem, vt recte dici potuerit, semen facere sicuti artifex eo modo quo ait aduersarius, nam Aristoteles dicens semen facere sicut quæ ab arte, aliter est inrerpretandus, quod supra dictum est. Cap. 15.

Quod autem secundo dicebatur, si homo homi-

hominem generat; ergo parens semini animam iniecit, quæ anima seminis non ipsa sit geniti anima, sed ipsi genito similem sibi animam confert, falsam habet consequentiam; Nam si seminis anima non ipsa sit anima futuri animalis, sed alteram sibi similem in eo gignit, profecto semen nulla ratione esset homo, neque actu, neque potentia, sed generans hominem; Quare pater non generaret hominem, sed semen: & hominem non generaret homo, sed genitura; At si dicamus formam seminis eandem fieri animam fœtus ideo fiet vt semen aliquatenus homo sit, & ita homo generando semen, generaret hominē, licet incompletum, cui sane vltima perfectio, & postremum complementum accedit ab eo, qui ei mentem indit Sol, siue Deus, non enim solus homo ex Aristotele hominem generat, sed homo, & Sol, quare verius hoc erit coniunctum, si homo hominem generat; ergo parens semini animam iniecit, quæ deinde, non aliam sibi similem, sed ipsa seipsam genito communicat.

Tertia vero, quarta, & quinta ratio, quum nihil aliud concludant, nisi quod semen à patre suscipiat, non qualitatem solum, sed animæ substantiam: non magis profecto suam opinionem firmant, quæ est, quod anima seminis illi à patre indita, aliam sibi simi-

lem

lem genito formam conferat, quam oppositam, qua dicitur ſeminis animam ſeipſam fœtui communicare.

Sed in poſtrema ratione dum ait aduerſarius animam, quæ ineſt in ſemine latens, ac imperfectiori modo, puta tu otioſa, in actu primo, nihil operans, quam primum ſe detexerit tranſiens ad actum ſecundum nimirum ad operationes vitæ; fieri actum, & formam naſcentis, quæ anima eſt in actu ſecundo, vtpote à quo nunquam feriari videatur; Ipſe à ſua opinione deflectere videtur in oppoſitam ſententiam, qua dicitur quod forma, & anima ſeminis ipſamet fiat, atque euadat forma, & anima generandi animalis.

Hactenus de Pernumia. Nunc accedamus ad Ariſtotelem.

CAP. XXVIII.

Decima opinio Ariſtotelis legitur in capite tertio & in quarto ſecundi de Generatione, animalium, quæ tractatio diuiditur in quinque contextus.

IIs iam examinatis in hac tertia ſecta opinionibus, quæ animæ humanæ partes irrationales, vegetalem ſcilicet, ac ſenſitiuam, cum à matre, tum à patre ſeorſum oriri contendunt; vt eam nunc expendamus, quæ ſtatuit infra mentem, cui diuina eſt origo, vegetalem

lem animam à matre, sensualem vero à patre generari, doctrinæ ordo requirit; Huius opinionis autor est Aristoteles; Ipse enim de ortu Animæ humanæ nusquam alibi, quam in tertio; & quarto secundi de generatione animalium accuratius, & ex professo magis doctrinam habuit; Ea itaque, quæ ibi tradidit, obscurissima quum sint; & reconditarum quæstionum in hoc proposito contingentium pulcherrimæ determinationes, afferamus ad vnguem explicaturi. Scribit igitur Aristoteles in illis capitibus, quæ nos facilioris doctrinę gratia diuisimus in quinque contextus, tanquam in partes principales, hunc in modum:

1 *Sequitur, vt & dubitemus, & dicamus si in iis, quæ semen emittunt in fœminam, nulla pars constituendi conceptus sit quod subierit, quonam vertatur corpulentia eius, quando ipsum facultate, quam in se continet, agit. Definiendum igitur prius est, vtrum quod in fœmina constituitur, accipiat aliquid ab eo, quod subierit, an nihil accipiat. atque etiam de anima, qua animal dicitur (est autem animal parte animæ sensuali) vtrum in semine, & conceptu inest, an non, & vnde. Conceptum enim inanimatum esse nemo statuerit vita omnib. modis priuatũ: quippe quum nihilominus semina, & conceptus animalium viuant quam stirpes, & aliquandiu prolifica sunt; ergo animã in iis habere vegetalem palam est.* Tex. 1.

Sed

Sed quamobrem eam primum haberi necesse sit, ex iis, quæ alibi de anima disseruimus, apertum est. Sensualem etiam, qua animal est, tempore procedente recipi, & rationalem, qua homo, certum est, nõ enim simul & animal fit, & homo: nec animal, & equus: eademque in cæteris animalibus ratio est. finis enim postea contingit. proprium autem est finis cuiusque generationis.

Quamobrem de mente etiam, quonam tempore, & quomodo, & vnde eam recipiant, quæ principium id participant, plurimum dubitatur. Sed enitendum pro viribus, & quoad fieri potest accepisse operæpreciumest. Animam igitur vegetalem in seminibus, conceptibus, scilicet nondum separatis haberi potentia statuendum est, non actu priusquam eo modo, quo conceptus, qui iam separantur, cibum trahant, & officio eius animæ fungantur. principio enim hæc omnia vitam stirpis viuere videntur. De anima quoque sensuali pari modo dicendum est, atque etiam de intellectuali. omnes enim potentia prius haberi quam actu necesse est. Sed aut omnes contingere, quũ ante non fuerint, necesse est: aut omnes quum ante fuerint: aut partim quum ante fuerint, partim quũ ante non fuerint: & contingere aut in materia non subeuntes semen maris, aut eo quidem inde venientes. Sed in mare aut omnes extrinsecus contingere, aut nullam, aut partim extrinsecus, partim non extrinsecus. Cæterum, omnes ante esse, impoßibile rationibus his esse ostenditur. Quorum enim principiorum

actio

ctio est corporalis, hæc sine corpore inesse non posse certum est, verbi gratia, ambulare sine pedibus. itaq; extrinsecus ea venire impoßibile est. nec enim ipsa per se accedere possunt, quum inseparabilia sint: neq; cum corpore. Semen enim excrementum alimenti mutati est. Restat igitur, vt mens sola extrinsecus accedat, eaque sola diuina sit. nihil enim cum eius actione communicat actio corporalis.

Sed enim omnis animæ siue virtus siue potentia corpus aliud participare videtur, idque magis diuinum, quam ea, quæ elementa appellantur. Verum prout nobilitate, ignobilitateve animæ inter se differunt, ita & natura eius corporis differt. Inest enim in semine omnium quod facit vt fœcūda sint semina, videlicet quod calor vocatur. idque non ignis, non talis facultas aliqua est, sed spiritus, qui in semine spumosoque corpore continetur, & natura, quæ in eo spiritu est proportione respondens elemento stellarum. Quamobrem ignis nullum animal generat, neque constitui quicquam densis, vel humidis, vel siccis videtur. at vero Solis calor, & animalium, non modo, qui in semine continetur, verum etiam si quid excrementi sit, quanquam diuersum à natura, tamen id quoque principium habet vitale. Cæterum calorem in animalibus contentum nec esse ignem, neque ab igne originem ducere, apertum ex his est. Corpus autem genituræ, in quo semen animalis principii contentum vna prouenit, partim separabile à corpore, in quibus diuina pars comprehenditur, qualis est Tex. 3.

M qua

quæ mens appellatur; partim inseparabile. hoc inquam genituræ semen dissoluitur, versumque in spiritum euanescit. quum naturā humidam, aquosamque habeat. quamobrem an semper id foras exeat, quærendum non est, neq; an pars vlla sit formæ constitutæ, quomodo nec de succo, à quo lac cogitur, quæri tale quid conuenit. nam is quoque mutat, & nulla pars constitutæ magnitudinis est. De anima quemadmodum conceptus, & genitura habeant eam, & quemadmodum non habeant, definitum iam est potentia enim habent, actu non habent.

Tex. 6. *Semen autem quum excrementum sit, eodemque moueatur motu, quo augetur corpus digestione vltimi alimenti, constituit, & mouet excrementum fœminæ eodem motu, quo ipsum mouetur. nam illud quoque excrementum est. habetque omnes partes potentia, actu nullam. habet enim eas partes potentia, quibus differt fœmina à mare, nam vt ex læsis interdum læsa, interdum non læsa gignuntur, sic ex fœmina partim fœmina, alias non fœmina, sed mas generatur. fœmina enim quasi mas læsus est. & menstrua semen sunt, quanquam non purum. Vnum enim illud non habent originem, & principium animæ. quamobrem quibus animalibus oua subuentitia gignuntur, partes quidem vtrorumque obtinet ouum institutum, sed principio caret, quapropter animatum non est. id enim à maris semine affertur: quod principium vbi fœminæ excrementum receperit, conceptus fit. humidis vero corpulentiis, quum*

inca-

incalescunt, obducitur vt in pulte refrigerata crusta. Corpora autem omnia cohærent, & continentur lentore, quem indies iamque adauctis corporibus natura accipit nerui, quæ partes animalium continet: in aliis neruo, in aliis eo, quod neruo proportionetur. Cutis etiam formæ eiusdem est, & vena, & membrana, & omne eiuscemodi genus. differunt enim hæc inter se maioris, minorisque ratione, & omnino excessu, defectuve.

Hæc habet Aristoteles in secundo capite tertii de generatione animalium. Sed in medio quarti capitis hæc alia profert ad eandem contemplationem pertinentia.

Atqui quæsierit quispiam, qua de causa fœmina desideret marem, nec ipsa ex seipsa generet: quando quidem animam habet eandem, & materia excrementum fœminæ est. Causa illud est, quod animal sensu differat à planta. nec fieri potest vt vel manus, vel facies, vel caro, vel alia pars sit, nisi anima sensualis insit aut actu, aut potentia: & aut aliquatenus, aut simpliciter. erit enim vt mortuus, aut pars mortui. quod si mas est efficiens talis animæ, impossibile est vt fœmina ex seipsa animal generet, vbi mas à fœmina separatur. eo enim, quod diximus, mas definitur, qua mas est, ratione. Quæstionem vero propositam ratione non carere patet in auibus, quæ oua subuentanea pariunt, quæ fœmina aliquatenus possit generare. quod & ipsum recipit quæstionem quonam modo oua eorum dicuntur viuere. Nec enim ita vt Tex. 5.

oua fœcunda possunt. sic enim actu animatum ex iis efficeretur; neque ita se habent ista vt lignum, aut lapis, quippe quæ corruptione aliqua pereant, vt quæ vitam quodammodo ante participarent. Constat igitur hæc aliquam habere potentia animam. sed quam? istam vltimam prorsus habeant animam necesse est, quæ vegetabilis est. hæc enim æquè in omnibus tam animalibus, quam plantis inest. sed cur partes & animal non efficiant? Quia sensualem animam habere ea oportet. non enim animalium partes ita sunt vt plantarum. quamobrem maris societate opus est. mas enim à fœmina separatus in iis est. & quidem sic vsu euenit. subuentanea enim illa fœcunda redduntur, si mas coiuit tempore quodam. sed de eorum causa post. si quod autem genus est, quod fœmina sit, & mas distinctum non habeat, id ex seipso animal generare potest. Quod etsi nondum fide digna exploratum habemus, tamen facit vt in genere piscium dubitetur. eorum enim, quos rubros, siue rubellones vocant; mas nullus adhuc visus est, sed fœminæ omnes fœtu plenæ reperiuntur. verum de his nondum compertum habemus quod fidem faciat satis. quod autem nec mas, neque fœmina sit, in genere piscium quoque est, vt anguillæ, & genus mugilum quoddam in lutulentis fluuiis. At vero in quibus sexus maris, & fœminæ distinctus habetur, fieri non potest vt fœmina ipsa per se generet perfecte. ita enim mas frustra esset. quamobrem in iis mas semper perficit generationem. hic enim sen-

qualem dat animam, aut per se, aut per genituram.
Hæc ille.

Cap. XXIX.

Affertur circa primum contextum expositio Io. Grammatici dicentis; Aristotelem in eo nihil aliud sibi velle, quam animam humanam in fœtu primum edere operationes plantales, deinde animales, tandem vero humanas.

IO. Grammaticus cognomento Philoponus, alias Laboriosus, iudicans animæ nostræ naturam esse simplicem substantiam, ita primum ex allatis contextibus interpretatur, vt in ipso non vere dixerit Aristoteles, dum generatur homo, priori tempore in fœtu produci animam vegetalem, huic procedente tempore sensitiuam connecti, hisque tandem rationalem copulari, sed arbitratur hic Aristotelem eandem numero animam semel in conceptu genitam primo loco edere plantales operationes: vlteriori tempore animales, motum scilicet, ac sensum: vltimo intellectuales, ac humanas; Idque eo nomine fieri dicit, quia existimat animam non exercere proprias facultates, nisi idoneorum instrumentorum ope, quæ pro vegetalibus edendis operationibus quum rudiora, paucioraque sufficiant, copiosiora, politioraque sensuales actiones organa postulent: & omnium pluri-

ma, atque exculta maxime intellectuales; proindeq; Natura, cui ab imperfectis ad perfectiora proprius est ordo in quibusque suis operationibus obeundis, prima omnium instruméta effingit ad vegetalis facultatis actiones edendas: mediis temporibus ea, quibus in operando vtitur anima sensualis: & postremo illa, quæ rationalibus potentiis famulantur; ideoque recte ait ille hîc assertum esse ab Aristotele fœtum humanum prius viuere vitam plantalem, posterius animalem, postremo autem humanam.

CAP. XXX.

Exploditur interpretatio Philoponi, demonstrando totam animam humanam non indi fœtui simul, nec simpliciter prius edere actiones plãtales, deinde animales, tandem humanas, & hîc agi de fœtu in vtero, qui nec animales, nec rationales edit actiones.

CÆTERVM, quam longe hæc absint à mente Aristotelis difficile non est assequi; quod enim primo dicitur eandem animam numero apud Aristotelem semel in fœtu genitam, vel eidem quomodocunque impertitam primo edere operationes vegetales, posteriori tempore sensuales, postremo intellectuales, & humanas, refragatur pluribus in locis Aristoteli, & primo dum scribit in quinto

quinto contextu superius allato, fœtum sortiri animam vegetalem à matre, sensualem vero à patre; deinde dum in superiori textu dixerat animam rationalem solam extrinsecus aduenire, ex eo quod obtinuit actiones corporeo famulatu non indigentes, quum paulo antea demonstrasset eidem conceptui sensualem non accessisse forinsecus opposita ratione, quia videlicet omnes actiones eius corporeæ sunt, quę omnia suo loco patebunt; eandem autem numero, indiuiduamque animam eidem conceptui contingere non posse & à matre, & non à matre, sed à patre: & extrinsecus, & non extrinsecus, nemo non affirmauerit. 2. De gen. an. c. 4. Cap. 3.

Scribit præterea in superioribus allatis contextibus ita Aristoteles, *sed quamobrem vegetalem animam primum haberi in conceptu necesse sit, alibi ostendimus. sensualem etiā, qua animal est, tempore procedente recipi, & rationalem, qua homo, certū est. non. n. simul & animal fit, & homo.* Quæ plane dicta respuere interpretationē allatam à Philopono eo nomine docemur, quo late quum pateat quodcunque subiectum, in quo anima insit cum sensualis, tum rationalis nullis prorsum aut sensualibus, aut intellectualibus functa muneribus, vere esse animal, atq; hominē; negarit siquidem nemo Geometram dormientē, etsi omnis in eo sensitricis, & ra-

tionalis animæ facultas sopita sit, & ocietur, reipsa esse animal, hominem, & geometram; illud quoque manifestum est fœtum non esse animal, aut hominem, quia sensuales, aut rationales edat operationes; sed potius, quia principium tale habet tum quo sensitrices actiones edere valeat, quod est sensualis anima; tũ quo intellectuales, quod est rationalis, alioqui corpus, quod in centro mundi quiescit, quum actu non moueatur deorsum, quæ est propria terræ actio, vere terra non esset, neq; ignis in sua sphæra quiescens ꝓprie ignis appellandus esset. Relinquitur ergo dũ scribit Aristoteles animam sensualem, qua fœtus est animal, in conceptum recipi post vegetalem: & intellectiuam, qua ipse fit homo, in eodem suscipi post sensitricem: perperam interpretari ab asserentib. per hæc eum significare solũ actiones rationales succedere sensitiuis, & has præcedi à vegetalibus omnium primis; quippe ab animæ ipsius essentia, non ab eiusdem operationibus fœtus fit & animal, & homo; siquidẽ veluti esse simpliciter naturæ ordine præcedit ipsum agere simpliciter, ita prorsus esse homo natura prius est ipso edere actiones humanas, quare quum prius simus homines, quam obeamus actiones humanas, nõ possumus profecto fieri homines eo quia fungamur officiis humanis: sed bene viciſsim.

Am-

Amplius apertum eſt Ariſtotelem in hoc textu inquirentem vtrum in ſemine, & conceptu ineſt, an non, & vnde, ſenſualis anima, qua animal eſt; dicentemque animam vegetalem primam omnium in conceptu haberi, ſenſualem vero, qua animal eſt, tempore procedente recipi, & rationalem, qua homo; nomine conceptus intelligere fœtum dum adhuc in vtero eſt, ac generatur, formaturq;, non autem iam in lucem editum, pluribus nominibus: & primo quia nati extra vterum nonniſi impropriè conceptus nomine donari poſſunt. Deinde propoſita ſibi ab initio, quæſita vtrum quod in fœmina conſtituitur, conceptus videlicet, accipiat aliquid à ſemine, quod ſubierit vterum fœminæ, an nihil accipiat: proindeque (quum nihil conceptus à ſemine ſuſcipere valeat niſi id, quod & ſemini primum, & conceptui deinde ineſt) vtrum in ſemine, & conceptui ineſt, an non, & vnde anima cum ſenſualis, qua animal eſt, tum rationalis, qua homo: rectè allatis verbis non determinaſſet Ariſtoteles loquens de conceptu, qui non amplius conſtituitur in vtero fœminæ, ſed qui iam plene conſtitutus extra uterum degit; quippe notum cuique eſt ſemen aliquid impertiri non poſſe conceptui iam formato, ac extra vterum fœminæ in lucem edito.

Deinceps, nonne aperte fatetur Aristoteles in hoc capite se loqui de conceptu, dum adhuc in vtero degit, vbi ex primo ita concludit? *Animam igitur vegetalem in seminibus, conceptibus, scilicet nondum separatis haberi statuendum est. De anima quoq; sensuali pari modo dicendum est: atq; etiã de intellectuali*: Quid enim sibi vult conceptus nondum separatus nisi conceptum aut nondum distinctum, seu distincte organizatum: aut nondum ab vtero seiunctum, seu in lucem editum?

Denique, nonne ab inscriptione libri satis constare potest loqui Aristotelem de fœtu quatenus est in actu suæ generationis, non autem quatenus iam est reipsa genitus? At vero Aristotelem scribentem in cõceptu primum haberi animam vegetalem, procedente tempore in eodem recipi & sensualem, qua animal est, & rationalẽ, qua homo; perperam interpretatur Philoponus quasi dixerit Aristoteles humanum conceptum animæ illius beneficio, quam semel adeptus est, primum actiones edere vegetales, procedente tempore sensuales, tandem rationales; quia quum hic loquatur de fętu dum in vtero degit, vt ostendimus: contra tamen sensualis animæ actiones quamplurimas, easque præsertim, quæ attinent ad sensus tum interiores, tum exteriores (tactu fortasse excepto, & gustu) & intel-

lectua-

lectuales omnes fœtus non edit nisi in lucem editus, teste & Aristotele alicubi scribente quod *acceptio à principio scientia non est generatio, nec alteratio: ex eo nanque, quia perturbationes sedantur, atq; tranquilla fit anima sciens quispiam, atq; prudens euadit. Quemadmodũ igitur quum experrectus est quispiam dormiens, aut quum ab ebrietate sese recepit, aut quum à morbo conualuit, non factus est tunc sciens. quanquam antea non vti scientia poterat, operariq; per eam, sed extincta perturbatione, menteq; iam ad tranquillitatem redacta, aptus, ac idoneus ad scientiæ vsum euadit: sic etiam quum à principio oritur in nobis scientia, simile quid sane fieri solet. fit enim perturbationis sedatio, quies, & tranquillitas quædam. Accedit eodẽ & id, quod in pueris natura fieri solet: non enim discere pueri, neq; perinde sensibus, atq; ij qui sunt prouecti magis ætate, discernere possunt: est enim vehemens in eis turbatio, atq; motus; sedantur autem nonnunquam à natura,* hoc est, ab ortu, seu nascitura, *nonnunquam ab aliis, desinuntq; turbari.* 7. Phys. t.20.

Præterea, nonne falso assumit aduersarius vegetales actiones absolute priores esse sensitiuis, ac rationalibus, liquido enim cõstat fœtum hominis non posse generare sibi simile, quæ in viuentibus actio est animæ vegetantis, nisi ad quartumdecimum, vel saltim ad duodecimum annum ab ortu, ante quod tempus in homine conspicuæ sunt sensitiuæ, ac rationalis animæ operationes vniuersæ. Am-

Amplius necesse est Philoponum arbitrari animam rationalem, quam solam conceptui humano concedit, vel fœtui forinsecus accedere, vel eidem à Parentibus indi; sed vndique sunt angustiæ; si nanque dicat illam fætui extrinsecus accedere, quum ad hominis generationem materia, quæ illi à matre suppeditatur, & ex Aristotele, & ex antedictis sufficiat vna cum forma; quam illi inesse ait ab extrinseco, non à parentibus; quid prohibere poterit fœminam ex seipsa sine maris auxilio concipere posse, ac sobolis propagationi consulere? id tamen sensus non patitur, si vero dicat rationalem animam fætui de foris non accedere, sed potius eam illi à parentibus indi, reclamantem habebit Aristotelem allato contextu secundo ita scribentem, *Restat igitur vt Mens sola extrinsecus accedat, eaq; sola diuina sit.*

Quærendum insuper est à Philopono, si dicat animam fætui extrinsecus non accedere, sed à parentibus: à quonam parentum censeat eam oriri; nam si à fœmina, quum eius quoque officium sit conceptui materiam suggerere; fateri cogetur iterum nihil opus esse mare ad concipiendum in vtero; sin autem animam humanam à patre generari censeat; quum pater agens materiale sit, ac physicum generans ex materia; aperte constituet rationalem

nalem animam eductam de sinu materiæ, more formarum corruptibilium; proindeq; ab anima eiuscemodi remouebit, & immortalitatis priuilegium, & actiones, quæ sunt absque corporeo interuentu; quæ tamen omnia animæ nostræ inesse tum ipsemet opinatur, tum Aristoteles sæpe nos docuit.

Adde quod, quando embryoni omni prorsum anima carenti rationalem adnectit Io: Grammaticus, aperte refragatur Aristoteli in textu quarto allato superius vel vegetalem animam menstruo sanguini eo tantum nomine interdicenti, quo arbitratur menstruum indignum participatione præstantioris naturæ, cuiusmodi est anima vegetalis; idque propterea quod insuetum Naturæ videt sic discrepantes, ac diuersas essentias immediate in vnum coniungere; quanto magis ergo renuet Aristoteles animam rationalem vegetali longe digniorem immediate vniri Embryoni omni penitus anima destituto, atque ideo Aristoteli puræ menstrui substantiæ?

Dum itaque in suam Opinionem Aristotelis dicta hic trahere studet, eum vndique sibi magis, atque magis in offendiculum concitat.

Cap. XXXI.

Soluuntur argumenta Philoponi demonstrando operationes vegetales non fieri ope vegetantium rudia

rudium, quæ primum fabricentur à vi formatrice: non absolute præcedere sensualibus, & rationalibus: hasq; non indigere instrumentis corporeis.

SED neque ratio illa satis firma est, qua ipse confirmare conatur sua dogmata inquiens propterea recte dici ab Aristotele fœtũ prius viuere vitam plantalem, posterius animalem, postremo autem humanam; quia is primo exercet operationes vegetales, deinde sensuales tandem rationales eo nomine, quo quũ hæ omnes obeantur nõ sine instrumẽtis corporeis fabricatis à Natura; quumq; ad vegetales actiones edendas longe minora, rudioraq; organa sufficiant, quam ad sensuales, & ad has quam ad rationales; Natura, cuius ordo est vbique ab imperfectis ad perfectiora, primo loco vegetalia instrumenta fabricat; secundo sensualia; tertio & postremo intellectualia; atque ideo iis prius vtitur ad agendum anima organis, quæ prius à Natura efformantur, posterius vero iis, quæ posterius; qua ratione fit vt eadem anima nos primo viuamus vitam plantæ, deinde vitam animalis, tandem vitam hominis; quia inprimis (quod supra etiam obseruabamus) falso dicitur actiones vegetales præcedere necessario sensualibus, ac rationalibus; minoraque minusque polita instrumenta postulare; nam multi, & ante decimum

mumannum ab ortu, & sine testibus, probe funguntur officiis, & sensualis, & rationalis animæ; quum tamen sibi simile generare nequeant, quæ potissima est vegetalis animæ operatio.

Præterea, neque illud minus à veritate abest, quod aiunt animæ opus esse corporeis instrumentis ad hoc, vt vegetales, & rationales operationes edat; nam, quod pertinet ad actiones vegetales, quum & Aristoteli facies, manus caputque, & aliæ vniuersæ partes corporis nostri dissimilares, nutriri, augerique dicantur pure per accidens, hoc est, ad nutritionem, auctionemque partium similarium, ex quibus illæ constituntur; si quidem solum caro, neruus, os, atque aliæ partes similares, vere, ac proprie nutriuntur, & augentur; quæ sunt duæ primæ operationes animæ vegetalis; non ergo necessaria sunt instrumenta vlla, quibus vtantur quæcunque nutriri, ac augeri dicuntur; si partes non organicæ, sed similares per se primo nutriuntur, & augentur; Nisi fortasse dicamus partes hasce similares in nobis ad conuertendum alimentum in sui substantiam (quæ nutritio est, vnde auctio) vti proprio sibi calore innato, qui qualitas est corporea, tanquam instrumento. At vero vtuntur certe partes similares ad sui nutritionem, & augmentum

1. De gen. 35.

tum calore naturali, atque ideo instrumento corporeo: sed non tali quod in vtero fabricetur à vi formatrice, de quo genere instrumenti loquitur Philoponus, calor nanque natiuus in nobis præcedit operi virtutis formatricis, & non est ab anima, sed ante animam ab elementis in materia seminis.

Quod autem attinet ad actiones intellectus, reclamantem sibi habet Io. Grammaticus Aristotelem in textu secundo superius allato aperte scribentem rationalem animam pollere actionibus incorporeis, seu corporeo famulatu non indigentibus: & alibi dicentem tum hoc ipsum, nempe quod intellectus possibilis nullo vtitur corporeo instrumento; tum difficile esse vel fingere quam partem corporis, & quomodo contineat eam intellectus.

3. De an. c. 1.
2. De an. t. 92

Amplius dato, & non concesso, quod mens ad exercendas suas facultates vteretur organo corporeo, falso asseritur id postremo in vtero à Natura fabricari, ac omnino post instrumenta famulantia operationibus animæ tum vegetalis, tum sentientis; nam si dari oporteret aliquod membrum corporis ceu organum menti ad operandum; id profecto esset vna ex partibus corporis nostri principalibus, Cor scilicet, aut Cerebrum; At vero hæ partes primæ omnium efformantur

tur in fœtu à Natura, atque omnino ante organa deseruientia operationibus animæ sensualis: si itaque anima prius vteretur ad agendum iis instrumentis, quæ prius à Natura fabricantur, prius vigerent in nobis actiones rationales, quam sensuales: ideoque non bene dixisset in textu Aristoteles fœtum viuere prius vitam animalis, quam hominis.

Vlterius, dum probat Aristoteles rationalem animam in conceptum, qui per eam fit homo, vltimam omnium recipi: quia propria cuiusque rei forma finis est, ac terminus ad quem terminatur generatio illius rei: & finis post omnes alias caussas vltimo loco acquiritur: non potest ita glossari, vt inquiat animam in fœtu postremo loco edere actiones intellectuales: quia protulit hanc sententiam Aristoteles, de fœtu nondum separato ab vtero, qui nullas eo loci obire potest rationales operationes, vt cuique vel parum in Philosophia exercitato manifestum est, quum oriri à principio in nobis scientiã, imo & addiscere, ac sensibus discernere pueros dicat Aristoteles non nisi sedatis perturbationibus, quæ in nostro corpore vigent à sui primordiis vsque ad ortum, & sæpe adhuc vlterius. 7. Phys. t. 20.

Denique, etiam si demus quod vera sit illa doctrina de instrumentis inseruientibus animæ pro suis actionibus obeundis in diuersis

temporibus:non tamen ideo fit quod animæ substantia sit simplex:sed reuera quum illam prorsus falsam demonstrauerimus, necessario fatendum est animæ naturam apud Aristotelem esse compositam.

CAP. XXXII.

Expositio alia primi textus ex D. Thoma dicente fœtui quidem primum indi animam vegetalē: procedente tempore sensualem: demum rationalem: sed vbiq; priorem corrumpi ad ortum posterioris.

VErum, Diuus Thomas longe aliter animæ simplicitatē tuetur, & explicat præsentem locum Aristotelis: nam concedit ipse quidem nobis hoc in loco ex mente Aristot. fœtui primis temporib. vegetalem solūmodo animam inesse: secundis autem illi adiungi sensitricem, qua fit animal: vltimis vero rationalem, qua est homo: ea tamen lege, vt prima omnium vegetalis extirpetur, pereatq; dum fœtui copulatur sensitiua, quam pariter perimi, abolerique ait, quum illi adiungitur intellectiua : & hoc dogma se tueri arbitratur de mente Aristotelis, cui semper, & maxime in physiologia, vbi perspicuis verbis fatetur, *Vnius numero vnum tantum numero esse actum* : negata est pluralitas formarum substantialium in eodem subiecto, quum illarum prior in a-

5. Phys. t. 38.

ctu generationis ad posteriorem se habeat tāquam priuatio ad formam procreandam: quare quemadmodum priuatio aduentu nouæ formæ aboleri solet à subiecta materia; sic formarum peculiare munus esse debet in generatione, vel inductione nouæ formæ, vt prior omnino interitui obnoxia cadat vel saltem à subiecto recedat, si sit incorruptibilis: quemodo accidit animæ rationali, quæ immortalis existens, per eductionem formæ cadaueris de materia, non moritur, sed à corpore separatur, tanquam æternum à corruptibili: alioqui perperam dixisset Aristoteles generationem vnius esse corruptionem alteri9, & vicissim corruptionem vnius esse generationem alterius. *1. De gen. & cor. t. 17.*

CAP. XXXIII.

Conuellitur allata sententia D. Thomæ, monstrādo mentem nō posse corpori vniri immediate, atq; animam humanam non esse simplicem substantiam.

AT vero neq; mentem Aristotelis hoc in loco assequutus est D. Thomas inquiens, vere quidem ante ingressum rationalis animę in corpus Embryonis, in eo præfuisse sensitricem, quam pariter vegetalis antecessit: sed ideo animā humanā cōpositā esse negās: qa, q̄ primo loco in cōceptu est, vegetalis corrūpi-

tur exoriente sensuali: quæ itidem occidit aduentu rationalis: Quoniam inprimis obstat Aristoteles affirmans tum quid generari non posse, continuo & corrumpi: tum illud, quod augetur, idem numero manere à principio, quo incipit augeri vsque ad finem: quare & ab initio sui ortus: nam conceptus statim ac est, nutritur, ac augetur indies vsque ad senectutem: quum autem testimonio D. Thomæ, quæ diuersas formas habent, ac suscipiunt, ea esse nequeant eadem numero: proculdubio infans, seu fœtus in vtero ante adeptionem intellectus, non erit idem numero cum eo, cui iam aduenerit anima rationalis: quare, quum primis vel ipsis diebus Embryon in vtero beneficio animæ vegetalis augeatur antequam habeat sensitricem, & intellectiuam (nisi dicas tunc illam animam frustra ociari, & sensum tollas, quo conspicitur in abortibus Embryonem ab actu conceptionis continue augeri) & augeatur quoque vbi habuerit sensitricem ante mentem, & adepta mente etiam vsque ad ætatem consistentiæ, hoc est ad annum quintum supra trigesimum: si profecto fœtui ad originem animæ sentientis corrumpitur vegetalis anima, & adueniente intellectu interit sensitiua: quomodo fieri potest, vt quod augetur idem numero permaneat à principio sui augmenti ad finem?

8. Phy. t. 63.

1. de gen. t. 33. & sequent.

non

non poteſt enim apud D. Thomam idem numero eſſe id, quod generatur, cum eo, ex quo corrupto generatur: quare neque Embryon vegetans idem numero erit cum eo ſentiente, nec ſentiens cum rationali: ſi rationalis oritur ex corrupto ſentiente, & ſentiens ex corrupto vegetali. *De ent. & eſſ. c. vlt.*

Deinde, ſi mēſtruo, quia excrementum eſt vegetalem animam Ariſtoteles interdixit, vt ſuo loco patebit: multo minus rationalē vegetali anima longe præſtantiorem, vel eidem menſtruo, quale eſt Embryon, ſi omni anima exuatur, apud Ariſtotelem, vel ignobiliori ſubiecto, cuiuſmodi eſt materia prima, cui quaſcunque formas immediate annectit poſitio D. Thomæ, coniungere patietur ſumma cum ratione: quia ſcilicet, Natura non permittit vniri ſine medio res valde inter ſe diſſitas, ac diſcrepantes: quod apertiſſime confeſſus eſt tum Philoponus dicens rationalibus datam eſſe imaginationem, hoc eſt, animam ſenſualem, cuius potior facultas eſt imaginatio, vt corpus ſit efficacius, & accommodatius ad melioris ſuſceptionem: niſi enim id eſſet aptum ad ſuſcipiendam imaginationem quomodo etiam rationalem animam admitteret? tum Themiſtius dicens intellectum collocari, habitareve in corpore non valiturum, niſi affectibus mediis necteretur, obli- *3. de an. t. 30.* *3. de an. t. 38.*

9.En.l.5.c.6. gareturque:tum Plotinus afferens quod omnino eſt purum non repente, hoc eſt, non immediate, corpori commiſceri: tum Plato ſcribens purum cum impuro ſociari non poſſe abſq; medio: ac propterea Deos, quum animã immortali origine præditam accepiſſent, obduxiſſe ei corpus mortale: quod vti fieri poſſet, vtiq; immortalis forma in mortali corpore clauderetur, texuiſſe genus animæ alterum fragile, ac mortale: nã vinculum id, quo immortalis natura conglutinebatur mortali, ipſum quoq; haberi mortale oportuit.

In Tim.

Quin & ibidem Plato animam humanam compoſitam eſſe affirmauit ea ratione duct⁹, quod pars rationalis aduerſatur animæ affectuoſæ: nihil enim ſecum cõtendit, nec quidquam ſibi ipſi repugnat: quare in homine ſẽtiens animæ, quæ affectuoſa dicitur, idem eſſe non poteſt cum rationali.

Hoc ipſum dictat & alia ratio: nam ſimplicis eſſentiæ ſimplex itidem eſt potentia, ſimplex & actio: at vero animi noſtri potentia, actioque multiplex apparet: ergo & anima noſtra multiplicem habet eſſentiam, non ſimplicem: imo neq; aliqua præter primam ſimplex omnino eſſentia reperiri poteſt.

Lib. de ſemi. His adde Galeni authoritatem, dum ita loquitur de Embryone eo tempore, quo ſolum habet animam vegetalem: *Si v. ſanguineã hanc plan-*

plantam cernis, aut carneam, non propterea oportet existimare aliud esse, quam plantam: nam opifex idē vtriq; est, scilicet anima vegetalis: verum illud aduertas, quod hæc planta futura est animal, non quod illam, quam prius habuit, potentiam abijciat, sed alteram super acquirit.

Est igitur superstes in fœtu anima tùm vegetalis, cui adiungitur sentiens: tum sensualis cui adnectitur intellectrix: Alioqui in homine gradus intellectiuus, potestas sensitrix, & vegetalis, non tres essent partes animæ humanæ ab inuicem realiter, seu formaliter, ac essentialiter distinctæ: sed tria accidentia illi⁹ simplicis naturæ, quam dicunt animam humanam eminenter in se continentem vires omnes animarum inferiorum: sed hoc aperte renuit Aristoteles, primo quidem vbi dicit quod, *si oculus esset animal, potentia visiua esset illius anima: quia oculus materia est, & potētia visiua est forma specifica, quæ complet definitionem oculi, ita vt deficiente potentia, iam non sit amplius oculus, nisi æquiuoce vt lapideus aut pictus: Oportet igitur accipere* ꝙ *est in parte, in toto viuente corpore: proportionabiliter nanq; habet sicut pars ad partem: ita totus sensus ad totum corpus sensitiuum secundū quod huiusmodi.* 2. De an. t. 9.

Deinde vero vbi ait, *animal autem est ob sensum primo.* Ex quibus satis apparet potentiam sensitiuam non esse accidens, sed animam 2. de an. t. 16.

ipſam ſenſualem, à qua corpus, in quo eſt, per ſe primo fit animal.

2. De an. t. 36. & ſequēt. Tertio vbi negat animam eſſe cauſſam materialem, quod ſane contingeret, ſi ſubiectaretur ſuis potentiis tanquam ſubiectum accidentibus.

2. de an. t. 50. Poſterius vbi ſcribit ad obeundas actiones vegetales concurrere duo agentia: alterū mouens non motum, quod eſt anima: alterum mouens motum ab anima, cuius eſt instrumentum, quod eſt calor naturalis: nam inter calorem, & animam collocanda eſſet potentia vegetalis: ſi ea diſtingueretur ab anima, & ita eſſent tria efficientia.

2. de an. t. 33. Poſtremo vbi proponens methodum inueſtigandi eſſentiam animæ, ait quidditatem, & intrinſecam cuiuſque animæ naturam cognoſci ex obiectis, & operationibus immediate, dicendo ex obiectis tranſeundum eſſe ad operationes, & ex his ad animæ potentias: quo loci ſi nomine potentiæ intelligit accidens realiter diſtinctum ab anima, hîc non debebat quieſcere, ſed vlterius progredi à potentiis ad animæ ſubſtantiam: ſin autem nomine potentiarum intelligit eſſentiam animæ (quod reuera ex eo colligitur apertiſſime, quod tractans de anima vegetali, poſteaquam explicauit naturam obiecti, operationes obſcure tetigit, & ſtatim per nutritio-

Tex. 47. 48. 49.

nem,

nem, ac per generationem definit, vegetalem animam esse principium conseruatiuum indiuidui alimento, speciei vero generando sibi simile) clarum est, ipsum non distinguere animam vegetalem à suis potentiis: alioqui per eas potius, tanquam per intimiores, ipsam definiuisset, quã per suas operationes.

Quum ergo potentiæ vegetales ac sensitrices, & rationales à se inuicem essentia differentes, reipsa non differant à natura, & essentia animæ vegetalis, sentientis, ac rationalis sigillatim; profectò asserendum est, animæ humanæ substantiam, cui tres illæ potentiæ insunt, esse compositam ex anima vegetali, sensitrice, ac rationali, non simplicem intellectum, quod censuit D. Thomas. Sed hac de re infra latius. *Lib. 2. c. 1.*

Cap. XXXIV.

D. Thomæ argumenta soluuntur, declarando, quomodo plures formæ poßint esse in composito, & quomodo priuatio seu forma prior corrumpatur aduentu, seu etiam ortu formæ posterioris.

CÆterum nec D. Thomæ subscribere possum, quoniam ea, quibus ipse suam opinionem confirmare nititur, argumenta non concludunt necessario: quod enim primo loco ait, Aristotelem negare pluralitatem

formarum substantialium in eodem subiecto, tenue est: nam sicuti aliquando fatetur Aristoteles, in vno & eodem composito non adesse, nisi vnam formam specificam, vel etiam totalem: ita nusquam negauit Aristoteles, huiuscemodi formam esse substantiam constitutam ex diuersis partibus essentialibus.

Non est maioris momenti, quod secundo obiicitur ex physicis, vnius numero vnum tantum esse actum numero: vbi tantum abest, vt vnicuiq; composito Aristoteles vnam solummodo formam concedat, quod potius videatur ibi adstruere pluralitatem formarum in eodem subiecto, si nomine actus intelligat formam substantialem, vt Thomistarum obiectio accipit, non autem accidentalem, vt ipsemet explicat Aristoteles, dum
5.Phys.t.37. 38. hæc verba profert: *Si igitur eadem atq; vna sit mane, & nunc sanitas: cur & quum rursus quispiam amissam recuperauerit, & hæc, & illa non vna numero erit? Est enim eadem ratio: verum hoc interesse videtur, quod si habitus sint duo, duo erunt & ipsi actus, sicut si actus sit vnus, & habitum vnum esse necesse est. At si habitus sit vnus, non fortasse cuipiam videbitur vnus etiam actus esse: quum enim cessauerit quispiam ambulare, non est ipsa ambulatio: rursus ambulante erit. Quod si vna & eadem est, idem ac vnum & corrumpi & esse persæpe potest:*

quod tamen est impossibile. Liquet enim hic Aristotelem nomine actus, non formam substantialem intelligere, sed eius operationem, quæ est actus secundus, assentiente & D. Thoma in commentario.

Quod autem postremo affertur argumentum ex mente Aristotelis, in omni generatione formas priores se habere ad posteriores, tanquam priuatio ad formam, priuationemque omnem à subiecto aboleri aduentu formæ, cuius est priuatio; ac propterea fieri tum, vt in generatione hominis prima omnium vegetalis anima sit priuatio gignendæ sensitricis, & hæc accessuræ rationalis; tum vt vegetalis in fœtu corrumpatur, exoriente sensitiua, & hæc itidem pereat adueniente intellectu; soluitur hoc modo, quia in priuatione qualibet duo sunt, alterum est carentia formæ futuræ, & hoc est id, quod in omni generatione aboletur exoriente noua forma: alterum vero est fundamentum, quo innititur talis carentia, atque id est forma præcedens, seu forma eius, ex quo fit id, quod generatur: sed formarum præcedentium duplex est differentia; aliæ namque sunt incompatibiles cum formis gignendis, nec ad eas sunt subordinatæ, tanquam inchoatio ad complementum, & hæ quoque pereunt ad productionem nouæ formæ, sic forma iguis interit

2. Phys. t. 15. 1. Phys. t. 59. & seqq.

exo-

exoriente forma aquæ, dum ex igne generatur aqua; aliæ vero sunt formæ, quæ compatiuntur formas nouas, ad easque subordinantur tanquam rudimentum ad perfectionem; atque hæ permanent exoriente noua forma, cuius naturam induunt, acquirentes nouam essentiam: quod sane significauit Aristoteles quando scripsit, in generatione non solum subiectum fieri hoc, seu acquirere nouum esse; sed multoties etiam priuationi id contingere, vt fiat hoc, atque acquirat nouum esse, nempe quando mutila inchoatio existens nouæ formæ, eius aduentu hoc nouum esse acquirit, quod actuatur, ac magis perficitur: si itaque dixit alicubi Aristoteles, priorem formam corrumpi exoriente posteriori, hoc ab eo prolatum est de iis formis, quæ non sese compatiuntur, quæve non sunt subordinatæ adinuicem, ita vt prior sequentis inchoatio sit, ac rudimentum: quam rationem subit apud Aristotelem in generatione hominis vegetatrix anima ad sensitiuam, & ex duabus hisce constituta ad rationis mentisque participem.

1. Phys. t. 64.

Neque ideo (quod obiicitur) Aristoteles plures ponit animas siue formas substantiales in composito: nam cēset animam sensitiuam ita illi, quam reperit in fœtu, vegetali animæ vniri, vt ex hac, tanquam ex ente in potentia, & illa

& illa tanquam ex actu, vnum per se ens, vnaque numero substantia formaq; resultet: cui rursum veluti enti in potentia, vlteriusque perfectibili, si ceu actus adiungatur intellectus, vnum pariter vere per se ens, vnaque numero emergit anima humana, in qua tum rationalis, tum irrationalis anima inter se reipsa diuersæ continentur, non secus ac duo trianguli sunt in eodem quadrato: in tetragono siquidem ita insunt duo trigoni, vt ii ab inuicem disiungantur excitatione diametri, quæ antea in eorum coniunctione latebat: diuidi autem hi non possent ab inuicem trigoni, nisi reipsa prius ab inuicem distincti coissent postea, tanquam principia componentia, ad constitutionem tetragoni: vnumquodque etenim resoluitur nō nisi in ea, ex quibus prius cōstitutum fuit: sic etiam ex tribus candelis accensis, vbi in vnum contortæ coeant, vna tantum numero lux enascitur: ita prorsus anima humana apud Aristotelem consurgit ex coniunctione rationalis animæ cum irrationali, quæ similiter ex vegetali anima & sensitrice inuicem coniunctis constiterat. *2. de an. t. 31.*

Quod autem ideo non fiat, quo minus generatio vnius sit alterius corruptio, commodiori loco videbitur. *Lib. 3. c. 8.*

Iam ergo satis perspectum esse potest de mente Aristotelis, animam humanam non

esse

esse simplicem substantiam, sed compositam ex rationali, sensitriceque, & vegetatiua; quæ prima omnium in fœtu genita, deinde tanquam actum suscipiens sensitricem, vna fit anima irrationalis; quæ tandem pariter excipiens intellectiuam, vna fit anima humana.

Ex aliis itaque quum firmam non habeamus primi textus explanationem, nos eam à nobis ipsis inuestigemus.

CAP. XXXV.

Declaratur primus contextus, in quo Aristoteles docet, generationem hominis fieri tum interuentu animæ vegetalis, quæ prima omnium in fœtu reperitur: tum ortu sensitiuæ, quæ procedente tempore in conceptum recipitur: tum demum aduentu rationalis.

QVæ in primo textu ab Aristotele traduntur, qui certe procul à passionibus trutinauerit, & æquo pensitauerit animo, vt Philosophum decet, cui scopus est in omnibus nuda veritas; reperiet inprimis Aristotelem sibi determinandum proponere, si maris semen, quod in vterum fœminæ subierit, nulla pars est, aut efficitur constituendi, seu futuri conceptus, quo nam eiusce seminis materia, seu corpulentia vadat, quando ea, quam in se continet, facultate, quicquid

nata

nata eſt ſuapte natura efficere in conceptum, operari deſierit, talemque determinationem dubitabundum inquirere: Pro faciliori vero iſtius problematis determinatione, vniuerſaliter ſibi prius, non amplius dubitandum, ſed certo definiendum proponit, vtrum conceptus, qui in vtero fœminæ conſtituitur, aliquid accipiat à maſculeo ſemine, quod vterum ſubiit, an ab eo nihil ſuſcipiat.

Sed, quod ipſi nunc eſt propoſitum, videns Ariſtoteles à ſemine conceptui quidquam impertiri non poſſe, niſi id, in quo vtrunque, ſemen videlicet & conceptus, communicet; merito inprimis definiendum dicit, an ſenſualis anima, cuius beneficio conceptus fit animal, in ſemine, & conceptu inſit, an non; & vnde tum ſemini, tum conceptui adueniat ipſa hæc anima, an ſcilicet à matre, an à patre, an potius extrinſecus.

Quo loci prætereundum non eſt, animam ſenſitiuam dici ab Ariſtotele, non animam ſimpliciter, ſed partem animæ eo nomine, quo cuiuſque animalis animam, non ſimplicem ſubſtantiam, ſed formam compoſitam eſſe iudicat, ceu ex partibus eſſentialibus, ex vegetali anima, qua fœtus fit vegetans; & ſenſitrice, qua fit animal; atque ex ea, qua conſtituitur in propria & determinata ſpecie animalis: Quod etiam patet ex eo,

quod

quod ait in fine textus, fœtum non simul fier & animal & hominem : nec animal & e quum.

Quoniam vero Aristoteli quis obiicer posset, rationi magis consonum esse, deter minare prius, nunquid in fœtu & semine ani ma insit vegetalis, quam eandem quęstionen habere de sensitrice, quum sensitrix sit vege tatrice posterior: Respondet, immorandun sibi non esse in hoc problemate de vegetal anima, quoniam illam à semine vel iure ne mo abdicauerit, aut à conceptu : quod e quoque argumento demonstrat, quo aper tum quum sit, quicquid vegetales edit opera tiones, necessario vegetali anima pollere quippe actiones vitæ citra animam adinueni ri in aliquo, est impossibile: vti cæterarum v namquamque absque illo, à quo pendet, ob iri est improbabile: Quum autem semini vi insit prolifica, & conceptus animalium nihi lominus, quam plantæ viuant, nutriendo se se, ac augendo: & quoniam propagatio sobo lis actio existens peculiaris eius facultatis quæ in semine est, non minus inter vegeta tricis animæ operationes connumeranda est quam nutritio & augmentatio: necesse es asserere tum semini, tum etiam conceptu inesse animam vegetalem: quam primam o
2. de an. t. 34. mnium in eo haberi admonet iis de causis

qua

quas alibi se retulisse ait, vbi demonstrat, animam vegetalem esse omnium primam, hoc est, ante cæteras gigni in conceptu, quia omnium est communissima: mos est enim hic naturæ proprius, à communioribus & imperfectioribus exordiri, ac progredi ad minus communia & perfecta magis: Est autem vegetalis anima omnium tum imperfectissima, quia omnis prorsum est cognitionis expers, quum aliæ omnes aliquam vim cognoscendi habeant: tum communissima, quia in omni viuentium genere reperitur, quum sentiens denegetur plantis, rationalis vero & plantis, & brutis vniuersis.

Subdit hinc Aristoteles, animam sensualem, qua fœtus fit animal, non simul cum vegetali in conceptum recipi, sed procedente tempore: posteriusque adhuc vlteriori tempore itidem suscipi asserit in conceptum animam rationalem, qua ipse fit homo: idq; non solum certum esse ait sine alia probatione, sed confirmare conatur duplici ratione: Et prima, quoniam conceptus humanus, quum sit animal merito animæ sensitricis, & homo beneficio ratiocinatricis: quumque is idem fœtus non sit simul, & animal, & homo, sed animal prius, homo deinceps: Certum iam est, sensualem animam, quam probauerat alibi, in conceptum recipi post vegetalem, priori *2. de an. t. 34.*

tempore in fœtum suscipi, quàm rationalem. Minorem vero huius rationis propositionem non solum in homine verificari scribit, sed in equo, & in cæteris quoque animalibus, nempe quod animal quoduis, dum generatur, vegetalem prius animam sortitur, posteriori tempore sensualem, postremo autem illam, qua mediante in propria specie determinatur & constituitur: quamuis huius ordinis nunc rationem non assignet, quæ est seruata methodus à natura in suis operibus progrediente, vt nuper diximus, ab imperfectis ad perfectiora semper, & à communioribus ad minus communia.

Altera vero ratio est, quia finis ad effectum vltimo post omnes causas alias accedit: pro-
2.phys.t.74. prium autem, hoc est, propria specificaque forma cuiusque rei, quum sit finis, seu terminus, ad quem tendit generatio eiusdem entis; illa huic dubio procul contingere debet post omnes alias, non solum causas, verum & formas, si quæ sint ipsi cum rebus aliis communes: merito itaque in generatione hominis ratiocinatrix anima, quæ hominis est propria specificaque forma, conceptui vnitur post cæteras omnes, vegetalem nempe ac sensitricem, quibus cum animalium plantarumve genere vniuerso cõmunicat humanũ genus.

His liquido constare puto apud Aristotelem,

em, quod antea quoque adnotauimus, animam humanam non esse simplicem substantiam, sed formam ex rationali anima & irrationali constitutam, quum irrationalis pars animæ humanæ ex vegetali & sensitrice anima pariter componatur, quicquid senserit vel Io. Grammaticus, vel etiam D. Thomas,

Et hæc de primo contextu. Iam nunc secundum explicaturi, primum videamus eius expositiones ab aliis inuentas.

Cap. XXXVI.

Proponitur quædam secundi textus expositio, qua dicunt aliqui, Aristotelem in eo probare, animam sensitricem non oriri à parentibus mediante semine.

QVa in re aliqui in secundo contextu verba illa, *Itaq; extrinsecus ea venire impossibile est, neq; cum corpore: semen enim excrementum alimenti mutati est*: ita interpretantur, vt velint Aristotelem per ea probare animam sensitiuam fœtui non posse contingere à parentibus; quia id fieret mediante semine, quod vel ab iis acceptam animam sensualem conceptui communicaret, vel ea mediante alteram sui generis in Embryone produceret: at vero id omne præsupponit semen esse animatum, & animatum

anima ſenſitrice: quod tamen falſum eſt omnino; quoniam ſemen, quum excrementum ſit, indignum eſt, cui coniungatur præſtantior natura ſentientis animæ: idque non immerito, quippe Natura, quæ nihil niſi cum ſummo ordine, maximaque proportione efficit; quinimo quæ eadem ex Ariſtotelis teſtimonio eſt perfectiſſimus ordo; non conſueuit vnquam res ita diſſitas, atque ſic diſcrepantes eſſentias adinuicem connectere, ac in vnum componere.

CAP. XXXVII.

Refutatur dicta expoſitio, monſtrando ex Ariſtotele, animam ſenſualem ineſſe fœtui à parentibus, mediante ſemine, & hoc non eſſe indignum, cui aſſocietur talis anima.

PORro ſic dicentes, non ſemel habent Ariſtotelem ſibi reclamantem, & primum quidem hic, dum ſcribit, ſolam mentem fœtui extrinſecus aduenire: nam ſi ſenſualis anima non prodiret à parentibus, procul dubio forinſecus ineſſet ab externo agente: Deinde vbi apertiſſimis verbis ait, marem fœtui tribuere animam ſenſualem, aut per ſe, aut per genituram.

Adde, quod ſecus falſo vteretur fundamento Ariſtoteles, ſi (quod aiunt aduerſarii) nunc probaret, parentes non poſſe indere con-

conceptui animam ſenſitricem mediante ſemine, propterea quod ſemen excrementum eſt, quare non poteſt ſubiici animæ ſentienti, quæ ſibi proportionatam magis, ac longe præſtantiorem materiam poſtulat: nam primo loco ipſi demonſtrandum erat, ſemen vere ac proprie dici poſſe excrementum: id enim fructus nomine potius, perinde & lac, donandum eſt, quam excrementi, vt ſuo loco monſtrabitur; quod ſi id ea ratione excrementum vocat, quia eius materiale principium eſt id, quod ſupereſt tertiæ coctioni, quæ vltima eſt in nutritione ſingularum partium noſtri corporis, eadem ratione profecto & ſanguis redundans nutritioni hepatis, & fructus, quorum origo eſt ex alimento, quod ſupereſt nutritioni totius arboris, vere ac proprie vocari excrementa deberent: quod tamen fieri nequit ſine maximo abuſu vocis excrementi.

Præterea, ſi non raro in corporibus humanis ex fœdiſſima & putrida alui excrementorum colluuie vermes gignuntur, quos lumbricos appellant: ſi ex menſtruo ipſo fæculentoque ſanguine in vtero produci poteſt viuens illud carnis fruſtum informe, quod Mola dicitur: ſi denique ex aliis quoque excrementis, & intra & extra homiuem, eiuſcemodi alia quamplurima inſecta oriuntur,

 quibus

quibus omnibus ineſt anima ſenſualis; quanto magis ſemini, cui ex puriori ſanguinis portione eſt origo, animam ſenſitricem ineſſe eſt aſſerendum.

CAP. XXXVIII.

Reſpondetur ad obiectam rationem, declarando, quomodo Natura ſoleat inuicem connectere res valde diuerſas.

ILlud autem, quod pro ſuæ opinionis confirmatione adducũt aduerſarii, dicẽtes, propterea geniturę ac ſemini, quod excrementum eſt, recte ab Ariſtotele interdictam fuiſſe animæ ſenſualis eſſentiam præſtantiorem, quia nunquam ſoleat Natura res valde ab inuicem differentes in vnum componere, atque aſſociare; tenue eſt fundamentum: nam ſicuti verum eſt, Naturam res maxime diuerſas adinuicem non coniungere ſine medii cuiuſpiam interuentu: ita veriſſimum eſt, eam id præſtare beneficio mediæ alicuius eſſentiæ, quæ vtriuſque extremi naturam ſapiat: Hoc enim modo apud Ariſtotelem natura comparatur, vt ipſum menſtruum ſemine longe imperfectius, participatione animæ vegetalis, quam à ſemine maris ſuſcipit tempore conceptionis, fiat idoneum ſuſceptaculum animæ ſentientis, & huius participatione poſtea euadat ſimiliter aptum, cui adiungatur

tur omnium animarum perfectiſſima rationalis.

CAP. XXXIX.

Aſſertur alia eiuſdem textus expoſitio ex Pomp. & Alexandreis, dicentibus, in hoc textu Ariſtotelem nomine Mentis intelligere non partem animæ humanæ, ſed mentem diuinam, cuiuſmodi eſt intellectus agens.

SEd & illa in eodem textu verba: *Reſtat igitur, vt mens ſola extrinſecus accedat, eaq́; ſola diuina ſit: nihil enim cum eius actione communicat actio corporalis*, ita interpretatur Pomp.& alii grauiſſimi Philoſophi de mente Alexandri, vt velint, Ariſtotelem hic nomine Mentis non poſſe intelligere animam rationalem, quæ eſt forma hominis ſpecifica: quandoquidem animæ ratiocinatricis operationes apud Ariſtotelem ſcribentem, tum opus eſſe intelligentem phantaſmata contemplari; tum quoque intellectum, qui aut phantaſia eſt, aut non ſine phantaſia, non poſſe à corpore ſeparari, neque quantum ad eſſe, neque quantum ad agere: non poſſunt eſſe ſine corporeo famulatu, ſeu ſine inſtrumenti corporalis miniſterio: at vero ſub nomine Mentis intelligit Philoſophus mentem cœleſtem ſeu diuinam, quæ eſt Intellectus agens ab Ariſtotele nuncupatus; huncq́; aſſe-

3.de an. t.39.

1.de an. t.12.

3.de an. t.19.

uerant reuera, non partem aliquam animæ humanæ, sed esse Deum Optimum Maximum, vel etiam quempiã alium intellectuũ superiorum, extrinsecus nobis accedentem nostræ intellectioni opitulaturum, quæ in nobis sunt phantasmata à rebus sensibilibus ministerio sensuum externorum ad phantasiam transmissa collustrando, ex iisque illuminatis naturam vniuersalem, quam appellant speciem intelligibilem eliciendo, vt de illa nostri animi potior pars intellectus possibilis appellatus proprium conceptum formans, quidditatemq; rei à tali specie intelligibili significatæ, ceu speculum quoddam repræsentans, intellectionem edat, quæ est omnium actionum humanarum præstantissima.

CAP. XL.

Expenditur hæc expositio, & probatur, Aristotelem hic nomine mentis non posse intelligere mentem diuinam, sed necessario intelligere partem animæ nostræ rationalem.

VErum & hi absunt à mente Aristotelis hoc in loco, quod & modus ipse loquendi, quo nunc vtitur Aristoteles, & ratio apertissime demonstrant: nam scribens ipse Philosophus ita: *Restat igitur, vt mens sola extrinsecus accedat, eaq; sola diuina sit. Nihil enim cum eius actione communicat actio corporalis*: hanc senten-

ſententiam manifeſtiſſime colligere videtur tanquam concluſionem ex ſuperioribus: Etenim vim habent illatiuam verba illa; Reſtat igitur: quum autem nullus in concluſione terminus eſſe queat, qui nõ præfuerit in præmiſſis: profecto hîc nomine mentis nihil aliud ſignificare potuit Ariſtoteles, quam aliquid eorum, de quibus ſupra: at vero ſupra in textu nihil eſt, quod nomine mentis gaudere poſſit, niſi anima rationalis, qua dicit fœtum eſſe hominem, quamque mox ait tum poſt vegetalem, ſenſualemque in fœtum recipi: tum eſſe proprium hominis: tum etiam eſſe finem, ac terminum ad quem tendit hominis generatio: tum denique eſſe in fœtu, antequã is eius animæ officio fungatur, potentia, pari modo ac anima vegetalis in eodem habetur potentia antequam ipſe cibum trahat, & officio eius animæ fungatur: modo quum nullus intellectuum ſuperiorum ſit anima rationalis, qua proxime fœtus ſit homo: conceptui accedat in vtero degenti poſt vegetalem, ac ſentientem: ſit homini propria, ſpecificaque forma: ſit finis, ac terminus ad quem in generatione hominis: ſit de mente Alexandri in fœtu, antequam intelligat, in actu primo, ſeu in potentia ſecunda eo modo, quo fœtui in potentia ineſſe oſtendit Ariſtoteles animam vegetalem, antequam cibum trahat, & alias

vegetales operationes edat: sed bene omnia ista sigillatim conueniant animæ rationali, quã vocat Alexander intellectum possibilem, seu materialem: necessario cofitendum est in hoc textu Aristotelem nomine mentis nobis significare intellectum humanum, quem nuncupant possibilem, non intellectum diuinũ, quem Alexander dicit esse intellectũ agentẽ.

Amplius, liquido constare puto hîc in fine textus, vbi ait: Restat igitur vt mens sola extrinsecus accedat, Aristotelem determinare propositam sibi ab initio textus quæstionem de mente, dum dixit: *De mente etiam quoniam tempore, & quomodo. & vnde etiam recipiant, quæ principium id participant, plurimum dubitatur: sed enitendum pro viribus, & quoad fieri potest accepisse operæpretium est:* alioqui promissis non staret Aristoteles pollicitus se hoc indagaturum: quum nusquam alibi in hoc, vel in sequentibus capitibus id quęsitum determinet: quare hîc nomine mentis idem significare debet Aristoteles, quod superius sub eodem nomine: verum ab initio textus per mentem significasse animam, substantialemque formam hominis, non Deum, aut quemuis alium intellectuum superiorum, multa sunt, quæ doceant: Primum est, quod ait Aristoteles non esse manifestum quo tempore talem mentẽ recipiant, quæ illam participant: quum tamen

men Alexandro clarum sit intellectum agentem cuique aduenire eo tempore, quo primū incipit intelligere: atque apud Aristotelem incipiamus intelligere posteaquam orti sumus, sedatis corporis perturbationibus, ac generationis tumultu. 7. Phys. t. 20.

Deinde, quando sibi inuestigandum proponit Aristoteles quonam tempore mentem recipiant quæcunque eam participant, supponere videtur omnes homines à sui constitutione eodem tempore mentem suscipere: hoc autem non est suscipere intellectum illū, qui nobis non aduenit nisi in prima nostra intellectione: quum nō omnes eodem tempore ab ortu incipiamus contemplari, sed alii prius, alii posterius, iudice vel Aristotele, cui non incipimus intelligere, nisi sedatis perturbationibus, quas in aliis citius, in aliis vero tardius sedari sensus ipse docet.

Amplius, id quod ait Aristoteles plurimū dubitari quomodo, & vnde nobis adueniat mens: nam si hæc est aliqua intelligentia superior, nulli dubium est, imo cuique notissimum eam non posse nobis advenire, nisi extrinsecus, non à parentibus, ac nullo mediante corpore: quum itaque vel cuiuis idiotæ apertum sit mentem diuinam fœtui non aduenire à Parentibus, cur tantopere laborat Aristoteles in demonstrando mentem

fœ-

fœtui extrinſecus accedere éo quia actiones habet corporei famulatus non indigentes ſi nomine mentis, non partem aliquam animæ humanæ, ſed ſuperiores intellectus ſignificat.

Vlterius, non poteſt hoc in loco agere Ariſtoteles niſi de illa mente, quæ accedit fœtui adhuc in vtero degenti: quum de conceptu nunc ſermonem habeat Ariſtoteles, qui nondum eſt ſeparatus, ſeu nondum in hanc lucem editus, quod fuſius fuit monſtratum ſuperius; Itaque intellectus agens apud Alexandrum adueniens hominibus non antequam actu intelligant (quod ex Ariſtotelis teſtimonio, & ex ipſa experientia non præſtant niſi extra vterum in lucem orti) nõ poteſt eſſe ille, de quo nunc tractat Ariſtoteles ſub nomine mentis: ſed vere intelligit animi noſtri partem rationis, mentiſque participẽ, dum ſcribit in præſenti Ariſtoteles ſolam mentem, inter alias animæ humanæ partes, fœtui extrinſecus aduenire, eamque ſolam inter eaſdem eſſe diuinam eo potiſſimũ nomine, quia eiuſdem operationes non obeãtur interuentu, aut miniſterio corporei inſtrumenti, vt euenit de aliarum omnium animæ noſtræ partium operationibus vniuerſis.

CAP.

Cap. XLI.

Pomp. & Alexandri ratio illa iam pridem putata insolubilis exactißime expenditur, & ad hominem retorquetur, monstrando intellectũ humanum ad speculandum non vti corpore.

QVod autem pro sua opinione afferre putant argumentum validissimum dicentes apud Aristotelem, si intelligere, quod est propria intellectus nostri operatio inter cæteras alias, vbi verum sit eum habere aliquã actionem, aut passionem non communem corpori: si (inquiunt) intelligere aut phantasia est, aut non sine phantasia, nõ poterit hoc opus esse sine corpore: quum autem alibi apertissime fateatur Aristoteles intellectum hominis, qui est anima ipsius, quum speculatur necessario cum phantasmate contemplari: satis apertum est intellectum humanũ non habere vllam actionem corporeo famulatu carentem: ac propterea hic, dum scribit Aristoteles mentem solam fœtui extrinsecus aduenire, eamq; solam esse diuinam eo quia cũ actione illius nihil communicet actio corporalis, nomine mentis nõ posse significare humanum intellectum: falso id nititur fundamento quod intellectus hominis ad contemplandum vtatur organo corporeo: quia si mẽs nostra intelligẽdo vteretur famulatu corporeo,

1. De an. tex. 12. 13.

3. De an. t. 39.

poreo, profecto quum tres tantum sint actiones mentis, quarum prima dicitur simpliciũ apprehensio, secunda compositio ac diuisio, tertia vero discursus: nullaque harum obeatur ope corporis: fatendum necessario actiones mentis fieri citra corporis interuentum: quod autem secunda, & tertia mentis actio fiat sine organo corporeo, ideo probatur; quia tale instrumentum nullum aliud esse posset nisi phantasia, aut quiuis alter sensus organo affixus: at vero quum discurrere, cōponere, atque diuidere conueniant homini vt homo est, specie distinctius à quocunque alio viuente, sintque ideo actiones intellectus quatenus à sensu quolibet, ac ab omnibus aliis rebus distinguitur: quippe homo ab aliis animalibus distinguitur intellectu, sensu autem quolibet cum natura animalis, siue cum brutis conuenit: non potest profecto mens in discursu: aut in secunda sui operatione vti phantasia, & omnino instrumento corporeo.

Auer. 3. de an. com. 61. Potest quidem phantasia intellectum discurrentem interpellare, nunq̃ vero illi opem ferre tanq̃ instrumentum, vt mox ostendetur.

Quod vero & prima mentis actio, quę est simplicium apprehensio, non efficiatur mediante phantasia, ac omnino interuentu organi corporei, non vnum est quod doceat: si enim

enim mens noſtra, dum intelligit, corporeo famulatu vteretur: id profectò contingeret, quia ad intelligendum phantaſmatibus indigeret, quæ ſunt materialia, & corporea: at vero mens non ſemper phantaſmate vtitur: neque quando eo vtitur, ipſum intelligit: Neque illud intelligendo corporeis inſtrumentis nititur: Primum ideo patet, qa multa ſunt intelligibilia, de quib. format mens noſtra conceptus, quorum nullum eſſe poteſt ſimulachrum in phantaſia, vti ſunt immaterialia omnia, & præſertim ipſamet anima hæc enim ex ſui ipſius in ſemet conuerſione, dum ſeipſam intelligit, actionem ſibi comparat ſine corporeo famulatu: alioqui inter ipſam cognoſcentem, & eandem cognitam mediaret inſtrumentum: quod eſſe nullo modo poteſt.

Liquet idipſum & eo, quia ex Ariſtotele intellectus poſſibilis, cuius actio, non circa phantaſmata, ſed verſatur proprie circa ſpeciem intelligibilem è phantaſmatibus eductam miniſterio intellectus agentis: intellectus inquam poſſibilis, ſimul atque ſingula factus eſt, ac ſciens, per ſeipſum contemplari poteſt ſine opera intellectus agentis, quare & abſque phantaſmatibus: ita ergo dum verſatur mens circa ſpecies intelligibiles, quas habet ſibi impreſſas, quid opus habet phantaſia, 3. de an. t. 2.

aut

aut alio quouis corporeo famulatu ad eas deinde iterum, atque iterum contemplandas Hæ namque ſpecies intelligibiles, quum abſtractæ ſint à conditionibus materiæ, quemadmodum ſunt omnino immateriales, atque incorporeæ : ita organo corporeo, aut facultate, ſeu virtute materiali non indigent, neque vt eius beneficio ab intellectu cognoſcantur : neque vt in ea, tanquam in Promptuario conſeruentur : ſed & ab intellectu immediate cognoſcuntur, qui idcirco dicitur Ariſtoteli fieri res, quas intelligit: & in eo ſeruantur impreſſę tanquam in loco proportionato ſuæ naturæ, immateriali pariter, atq; incorporeo, qui propterea ab eodem dicitur factus eſſe ea, quorum ſpecies ſibi habet impreſſas, & locus ſpecierum.

Ibid.
3. De an. t. 6.

Secundum quoque manifeſtum eſt, nempe; quod vbi mens vtitur phantaſmatibus, ea non intelligit: nam mens eo nomine phantaſmata poſtulat, vt ex eis educat ſpeciem intelligibilem, quæ vere ſtatuitur mentis obiectũ; at vero ſpecies elicitur è phantaſmatibus citra eorum intellectionem: quia intellectus agens, qui ex ſe nihil intelligit, ceu lumen depurans ipſa phantaſmata à conditionibus materiæ, quas indiuiduales appellant, hic, & nunc, detegit latentem in eis naturam, in qua omnia illa conueniunt, quam apparentẽ ſtatim

tim percipit intellectus possibilis nuncupatus ex se sine opera vllius instrumenti; perinde ac speculum, statim ac ob præsentiam luminis illustrata fuerit ex se latens in tenebris imago qualibet, eam repræsentat sine ministerio vllius organi externi.

At vero quia fortasse intellectus agens reipsa idem cum possibili (ab eo enim sola ratione distinguitur) non alio modo potest educere speciem intelligibilem de phantasmatibus, nisi comparando illa ad se inuicem, & ita inueniendo in quo illa omnia conueniunt, quod est species intelligibilis; alioqui & Auerroes, & Themistius, qui hoc aperte fatentur, & ratio ipsa reclamat; nam secus quum posset intellectus agens illustrare non minus vnum, quam multa phantasmata, perinde ac Sol æque & vnũ, & multos colores illuminat; quippe illustrare est efficere, & efficientium quod potest multa facere, idem ex Aristotele possit facilius vnum præstare; fieret profecto vt ad eductionem speciei intelligibilis sufficeret vnum phantasma; contra tamen Aristoteles ait vniuersale, quod est species intelligibilis, non fieri nisi ex multis singularibus, ac omnino ex multis phantasmatibus, quę etiam haberi possunt de eodem indiuiduo multoties sensu cognito; quum autem comparatio necessario sit opus facultatis cognitricis, vt

12. Met cõ.4.
1. De an. t.8.
1. Post. t.43.

vt cognoſcens eſt; ideo forte dicendum eſt & ab intellectu phantaſmata ipſa cognoſci, dum ea cōparando ex ipſis elicit naturā vniuerſalē.

Quapropter mōſtratur tertium, puta quod mens intelligendo ipſa phantaſmata corpore non vtatur; id autem oſtenditur tum quia id tale corporeum inſtrumentum nihil aliud eſſe dicitur, quam phantaſia: at vero actio inſtrumenti nunquam pręcedit actioni agentis primarii, ſed neceſſario eam ſequitur: nam principale agens eſt id, vnde primum motus principium, inſtrumentum vero non tale quid eſt, quum non moueat niſi motum ab alio prius; quum ergo actio phantaſiæ, quæ eſt vel ſuſcipere ab externis ſenſoriis ſenſibilium ſpecies, vel ſuſceptas in ſe continere, vel contentas aliquantiſper depurare, eaſque ita conuertere in naturam phantaſmatis proprie dicti, vel phantaſmata intellectui agenti proponere vlterius illuſtranda, abſtrahendaque à conditionibus materiæ, tranſmutandàue in ſpeciem intelligibilem: quum inquam actio phantaſiæ neceſſario præcedat actioni mentis: quippe intellectus non verſatur niſi circa ea, quæ vel in phantaſia quieſcunt ſub ſpecie phantaſmatis, vel è phātaſia iam tranſlata ſunt ad intellectum ſub natura ſpeciei intelligibilis: propterea dicendum eſt intellectum, quomodocunq; verſetur circa phantaſma-

tasmata, non vti phantasia, aut vllo alio instrumento corporeo; tum quia si ad hoc vt necesse esset, animam operando vti corporeis instrumentis; sat esset quod ipsa versaretur circa obiectum corporeum, & materiale, cuiusmodi sunt ipsa phantasmata; proculdubio opus esset quoque Intellectus superiores ad intelligendas suas circumductiones orbium cœlestium, aliaq; corporea quæ cognoscunt, vti corporeo famulatu; quod nemo sanæ mentis affirmare audebit. Falsum ergo est aduersariorum fundamentum, Quòd homo egeat instrumento corporeo ad edendas operationes intellectuales.

Ad argumentum verò in huius fundamenti confirmationem allatum, quod est Alexandreorum Achilles, dicimus ipsum nihil omninò concludere; nam propositio illa, si intelligere est aut phantasia, aut non sine phantasia, non erit sine corpore, potest habere duplicem sensum, prout ipsum intelligere dupliciter potest esse non sine phantasia; nam intelligere dici potest nõ sine phantasia, vel quia mens ad intelligendũ opus habeat phantasmate, quod est effectus phantasiæ, vel quia intellectus ad contemplandum vtatur ipsa facultate phantasiæ tanquã instrumento; si dicant Aristotelẽ dixisse, intelligere ipsum vbi sit aut phantasia, aut nõ sine phan-

tasia, hoc est, vbi mens nostra ad intelligendum vtatur actione phantasiæ tanquam instrumento, fieri non posse vt actio intelligendi sit sine corpore; verum dicitur in maiori; sed vbi in minori adducitur altera sententia Aristotelis scribentis intellectum, quum speculatur, necessario cum phantasmate contemplari, si accipiatur in eodem sensu, intellectum scilicet, dum contemplatur, vti phantasia tanquam instrumento ad edendam intellectionem: multifariam erratur; & primum, quia male torquentur verba textus, quæ clare significant intellectum, dum contemplatur, vti phantasmate, quod est opus phantasiæ, non ipsa phantasia operante.

Deinde quia falsum est intellectum possibilem ad intelligendum vti phantasia operante tanquam instrumento; quippe phantasiæ operatio quum præcedat actioni intellectus agentis, cui subministrat phantasmata collustranda; & ideo inter actionem phantasiæ, & operationem intellectus possibilis, quæ est ipsa intellectio, necessario mediet ipsi & Alexandro actio intellectus agentis; non potest profecto mens nostra intelligendo proximè vti phantasia operante tanquam instrumento. Id quod & duplici alia ratione confirmari potest, & prima est, quia operatio instrumenti non potest esse prior actione agentis

3. De an. tex. 161

gentis principalis, vt quod eſt id, vnde primum motus principium; inſtrumentum vero non agat, niſi motum ab agente primario: at actio phantaſiæ prior eſt actione intellectus poſſibilis; ergo is ad agendum vti non poteſt phantaſia operante tanquam inſtrumento. Altera vero ratio eſt, quia ſi mens, dum intelligit, neceſſario vteretur phantaſia: quũ mens noſtra, & ſubſtantias, & vniuerſalia cognoſcat: fieret profecto vt actio phantaſiæ quoq; circa ſubſtantias, & vniuerſalia verſaretur: oppoſitum tamen vbique docet Ariſtoteles inquiens nullum ſenſum, quare nec phantaſiam, quæ ſenſus eſt interior, poſſe vllo modo attingere ſubſtantias, & vniuerſalia: ſed hoc officium eſſe intellectus, prout contra diſtinguitur à ſenſu. 3. De an. tex. 161.

At ſi minoris allatæ (vt reuera eſt) ſenſus ſit, quod intellectus ad contemplandum opus habeat non ipſa facultate phantaſiæ, quæ ſenſus eſt, ſed effectu illius facultatis, qui eſt phãtaſma ipſum ſenſibile; non minora ſequentur incommoda, & primum, quod ratio Alexandri erit ex quatuor terminis, atque ideo non concludens: quippe medium, quod eſt eſſe non ſine phantaſia, non item in vtraque præmiſſa ſignificabit.

Deinde, ſi quia intellectus poſſibilis non poteſt in homine contemplari niſi cum phantaſma-

tasmate, sequitur illius actionem esse corpoream, seu corporeo instrumento indigere ad hoc vt efficiatur: pari pacto, quum & actio intellectus agentis (iudice vel Alexandro) non sit nisi cum phantasmate; imo quum magis actio intellectus agentis dependeat à phãtasmate, circa quod sit ceu circa proprium obiectum, quàm actio possibilis intellectus, qui ea supponit, vt ex illis ope agentis proprium obiectum educatur, quod est species intelligibilis; & agentis intellectus nulla profectò actio esset sine corporeo famulatu; quod tamen vbique negat Alexander.

Sin autem velint aduersarii, Aristotelem in maiori scribentem, si intelligere non sine phantasia sit, hoc est, non sine phantasmate, quod est opus, & effectus phantasiæ; ipsum etiam non sine corpore futurum assere re: & à veritate, & à seipso cogetur dissentire Alexander; à veritate quidem, quia si ad hoc vt necesse esset mentem nostram habere actiones corporeo famulatu indigentes, sufficeret eam illas edere circa obiectum corporeum, & materiale, cuiusmodi est ipsum phantasma; oporteret quoque (vt antea obseruabamus) cælestes Intelligentias ad intelligendum suas circulationes, aliaq; corporea, & materialia, quorum cognitionem assequuntur, vti corporeo instrumento ali-

quo,

quo, quod tamen falſum eſſe omnibus eſt apertiſſimum.

A ſeipſo autem, quoniam (vt nuper etiam adnotauimus) ipſe confeſſus intellectum agentem edere ſuam operationem circa phãtaſmata, ea comparando, & illuſtrando perinde ac Sol colores: fateri ſanè cogitur eiuſdem intellectus agentis actiones non edi ſine interuentu organi corporei; contra tamen ipſe vbique reclamat Intellectum agentem eſſe Deum, mentemque cæleſtem ab omni corpore ſeiunctam, operationesque incorporeas habentem, atq; immortalem.

Ex his ergò manifeſtum ſatis eſſe poteſt apud Ariſtotelem intellectum humanum, etſi cum phantaſmate contempletur, non tamen eſſe aut phantaſiam, aut non ſine phantaſia, ita vt ad intelligendum (quod eſt propria illius operatio) vtatur facultate ipſa phantaſiæ, tanquam inſtrumento, ac proinde non admodum tutum habere fundamentum ad oſtendendum Ariſtotelem tum in allato contextu ſub nomine mentis, quam ſcribit fætui non à parentibus, ſed extrinſecus aduenire, habereque actiones non indigentes corporeo inſtrumento, ſignificare nobis mentẽ diuinam, atq; omnino intelligentiam ſeparatam, non autem ipſum intellectum humanum; tum etiam arbitrari par-

tem animæ nostræ rationis, mentisque participem, esse penitus materialem, à corpore ipso inseparabilem, atque corruptioni obnoxiam, qui cum Alexandro id ex hisce locis haurire putant.

Hactenus de expositione Alexandri, & Sectatorum suorum.

Age nunc & aliorum quorundam non multum ab Alexandro hac in re dissentientium, aliam huius contextus interpretationem examinemus.

CAP. XLII.

Recensetur alia huius loci explicatio ex Portio asserente Aristotelem hic nomine mentis intelligere, non intellectum potentia, qui nihil est antequam intelligat: sed intellectum in actu, cuius solius omnis actus tum primus, tum secundus ab extrinseco est.

Cap. 15. INter hos est & Portius, qui in sua disputatione de mente humana diuersam valde à superiori loci huius interpretationem adducit, inquiens: *Arist. lib. 2. de gen. an. quærens an semen, & conceptus animati sint, declarat animatos esse anima vegetali in actu, quoniam crescit, & augetur conceptus: nec non procedente tempore sensiuam animam habet, postremo fit homo: omnesque hæ animæ, puta vegetalis, & sensiua, habent à semine*
Tex. 59. *actum: ob id Aristoteles 2. de an. ait, sensitiui autem*

prima

prima mutatio fit à generante, quum autem generatum est, abiit iam ſicuti ſcientia, & ſentire, voluit Ariſt. quod actus primus ipſius animæ ſenſiuæ ſit à generante: verum quum in lucem prodiit fœtus, à ſenſibilibus, excitatus habet ſentire in actu. Intellectus vero potentia eſt datus à Natura, & à generante homine: verum quum ſit abſoluta, & ſimplex potentia, & ante ipſum intelligere nullum habeat actum, omnis actus ipſius eſt ab extrinſeco, nempe ab intelligibili, & ab intellectu, qui dicitur agens; habet enim ab hoc primum actum, qui eſt vt ſcientia, habet & actum ſecundum, ipſum conſiderare & intelligere. Idcirco Ariſt. quum dixit, ſola mens extrinſecus aduenit, loquitur de intellectu in actu, quoniam omnis actus eius eſt ab extrinſeco: ab intrinſeco autem eſt nuda illa potentia nullum habens actum. Nec id dixit de ſenſu, quoniam ipſius primus actus eſt à generante, & ſolum ſentire extrinſecus aduenit ab ipſis ſenſibilibus. De intellectu ergo ait ſolam mentem extrinſecus aduenire, quoniam omnis eius actus, vt diximus, prouenit ab intelligibilibus exterioribus, & ab intellectu agente.

Et paulo poſt in eodem capite ſubiungit dicens:

Hic Ariſt. loquitur de anima vegetali in actu, quam habent intra vterum ſemen, & conceptus. Et quoniam vbi in lucem prodiit infans, iam habet ſenſum in actu, ob id dixit, procedente tempore, nã ſi in vtero habent aliquem ſenſum, vt extenſionem, & contra-

ctionem, eum tamen non obtinet vt animal, sed vt pars animalis. Est enim pars matris fœtus, dum est in vtero, nec proprie vt animal per se mouetur, licet videatur pars animata, vt Græci interpretes notarunt. Quum igitur de vegetali, & sensitiua anima dixisset, quod vna sit in semine, quodque sensiua sit in potentia, simili ordine & de ipsa mente loquitur; dicens in actu ab extrinseco nobis accedere multo post tempore. Sunt quidem omnes istæ partes animæ, ceu facultates, in semine, & in conceptu, non tamen vt actus. Et quamuis infantes dicantur homines, attamen quia non habent vsum rationis, ob quem homo dicitur perfectus, & vere homo, Arist. ait eos primo esse animalia, & postea homines, non enim erat illi animus loqui de facultatibus, quoniam habent omnes facultates, sed de operibus, à quibus denominantur res in actu; equus enim quum non fungitur suo officio, non dicitur vere equus, & de aliis sic quoq; censendum est.

Postea longa oratione interposita, in eodem capite ait:

Hinc quæstioni satisfacit Arist. dicens quod sola mens extrinsecus nobis adueniat; quoniam cum eius energia, vt puta, ipso intelligere, non communicat actio corporalis, & per actionem corporalem intelligit eam, quæ obitur organo, & qualitate corporea. Hinc aperte habes, quod per mentem intellectum actu intelligit, qui quidem ante nō praexistit, quoniam ante ipsum intelligere nihil est, id est, nullum habet

actum,

ctum, ſed eius eſſentia eſt potentia pura, nec eius actus eſt in ſemine viri, aut menſtruo; Proinde tota eius eſſentia, totū eſſe nobis accidit extra genituram, eiuſq; cauſa eſt lumen diuinum & magiſter ordinans phantaſmata. Actus autem animæ ſenſiuæ eſt ab interiori, & eſt à generante, & non præeſt antequam generetur. Verum anima vegetalis quum ſit cæteris imperfectior, in ſemine, & in conceptibus eſt actu: tamen quoniam non operatur, vt quum animal iam vterum eſt egreſſum, ſumitque alimentum ab alio per os, & proprio inſtrumento: ob id Ariſt. dixit eum eſſe in potentia. Mentem autem humanam, quum omnem actū habeat à cauſis, quæ ſunt extra genituram, ſolam excepit dicens extrinſecus aduenire: addita ratione, qua probauerat non poſſe alias animas actu præeſſe ante generationem, quoniam actus ſuus eſt ſeparabilis à corpore. Quum ergo mens nihil ſit antequā intelligit, de ipſa non cadit quæſtio, an præſit actu antequā generetur, quia eſſentia ſua, & ſua ſubſtantia ſequitur generationem, in genitura vero, & conceptu ſolum eſt potentia, perinde atq; in infantibus, quamdiu vſu rationis carent. Id quod aliqui confirmant etiam ex ipſomet Ariſtotele alicubi ſcribente *Animam hominis in puerili ætate nihil à belluarum anima differre prope dixerim.* *8. De nat. an. c.1.*

Quæ omnia, vt ſummatim dicam, huc tandem tendunt, quod quum circa naturam cuiuſque animæ duo actus reperiantur, primus, qui eſt animæ ipſius eſſentia formaque

ſubſtan-

substantialis eius, quod animam obtinet: & secundus, qui est primi operatio, & accidens; censet Portius, quod pertinet ad animam vegetalem, illius actum fœtui inesse à principio intrinseco; primum quidem ab homine generante, secundum vero tum ab eodem, à quo suscipit alimentum per vmbilicum tanquam pars eius, tum ab ipso alimento intrinsecus assumpto.

Quod autem spectat ad animam sensualem, iudicat eius actum nobis impertiri partim ab intrinseco, vtpote actum primum à generante, sed post vegetalem procedente tempore, dum orimur, partim ab extrinseco, nempe actum secundum ab externis sensibilibus posteaquam editi sumus in lucem extra vterum.

Quod tandem pertinet ad animam rationalem; putat ipsius actum omnino pendere ab extrinseco, primum quidem à lumine Diuino, qui alio nomine dicitur intellectus agens, multò post sensualē, ac non antequam intelligamus, siquidem intellectus potentia nihil est; secundum vero tum ab eodem intellectu agente, qui Deus est, tum ab ipsis intelligibilibus exterioribus. Atque ideo, quum omnis actus, totaque essentia mentis nostræ sic pendeat ab extrinseco agente, recte hoc in loco inquit Aristoteles solam mentem nobis extrin-

extrinſecus accedere, nam ſenſitiuæ animæ actus primus ab intrinſeco eſt, licet ſecundus ab extrinſeco; vegetalis autem tum primus, tum ſecundus, vt diximus, ab intrinſeco.

Cap. XLIII.

Confutatur Expoſitio Portii demonſtrando verius quodnam ſit id, vnde prodeunt actus cuiuſque animæ & intellectum, quem vocet potentia, non eſſe nihil antequam intelligat, neq; à Natura, quomodo ipſe ait.

Verum ſi rem intimius contemplemur, reperiemus profecto hæc omnia, & à doctrina Ariſtotelis, & à ratione longe abeſſe; Nam, vt incipiamus ab anima vegetali, ſeu potius ab anima in vniuerſum, falſo inprimis illud aſſeritur actum ſecundum proxime prodire tanquam ab efficiente, vel ab obiecto, circa quod verſatur, vel ab eo, à quo naſcitur actus primus; vel etiam ab eo, à quo ſuſcipit obiectum, etſi enim verum eſt quod dat formam, dare quoque conſequentia formam; vbi tamen quæritur agens proximum operationum animæ, non niſi actus primus aſſignari poteſt, alioqui recte animam non definiiſſet Ariſtoteles eſſe principium, quo primo viuimus, nutrimur, augemur, loco mouemur, & intelligimus; neque bene dixiſſe

2. De an. tex 24.
8. Phyſ. t. 17.

xiſſet animalia moueri à ſeipſis, non à generante, ſi illorum actus, ac operationes potius ab illo prodirent, quam ab actu primo.

Deinde perperam interpretatur Ariſtotelem dum inquit animam ſenſualem, qua animal eſt, in conceptum recipi poſt vegetalem procedente tempore; hoc eſt, dum orimur, quia dum in vtero eſſemus, non ceu animalia, ſed tanquam partes animalis, fungeremur officiis animæ ſenſitricis, tum quia id ſatis confutatum eſt in ſuperioribus, tum quia ſimiliter dicendum eſſet de anima vegetali, quod quum in vtero nutriamur vt partes corporis materni beneficio animæ maternæ, non propriæ, qua non gaudemus niſi dum naſcimur, quo tempore & ſenſualem acquirimus, nimirum anima matris quoad gradum & vegetalem, & ſentientem diuiſa in partu ad diuiſionem ſubiecti, eam diſtinctam non haberemus à materna niſi dum orimur ſimul cum ſenſuali, non ante illam, quod tamen ipſe Ariſtoteli concedit.

Quod præterea dicit Ariſtotelem hîc tres quæſitiones proponere, quarum tertiam, quæ eſt de cauſa efficiente animæ tum vegetalis, tum ſentientis, tum rationalis, determinando, ſimul ac aliis ſatisfaciendo dicere ſolam mentem extrinſecus fœtui aduenire, quia omnis eius actus, tum primus, tum ſecundus

cundus est ab extrinseco, aliæ autem animæ ab extrinseco agente vel nullum habent omnino actum; vt vegetalis; vel secundum solummodo, vt sensualis; cuius actus secundus est ab externis sensibilibus, duos habet scrupulos; primus est, quod male sensibilia externa dicuntur causæ effectrices sensationum, quum tamen illa moueant potentiam sensitiuam; & omnino actum primum vt finis, ac propterea metaphorice, non proprie vt efficiens mouet materiam; Alter est, quod nihil prohibet primas sensationes in nobis fieri ab obiecto intrinseco, vtpote ab aliqua causa dolorifica intra corpus ante omnia sentiamus dolorem dum nascimur, & antea quoque, & ita non semper actus secundus animæ sentientis fit ab obiecto sensibili extra corpus. *1. De gen. tex. 55.*

At vero & circa animam intellectiuam illud primo adnotamus valde differre actũ ab eo, quod est in actu, ac proinde non idem esse intellectum in actu, & intellectũ, qui est actus, nam intellectus vt actus est, dicitur animæ essentia secundum se abstrahens ab operatione, at intellectus in actu est eademmet animæ substantia dum operatur, omnis enim forma secundũ se considerata dicitur actus, at eadem contemplata vt aliquid operans, dicitur in actu, quum autem operatio pro-

ficiſcatur ab actu, tanquam à ſui cauſa effectrice, ideo fit vt intellectus prius ſit actus deinde in actu, præter hæc autem nomẽ actu poteſt adaptari ad ipſam operationem intellectus, quæ accidens eſt, ac dicitur actus ſecundus; Ex his habeo trifariam accommodare nomen actus ad intellectum; eſt namq; actus primus, & eſt non actus mentis, ſed mens ipſa ſecundum ſe, non vt operans; & actus mentis puta operatio; & eſt mens in actu, nempe intellectus intelligens, atque operans.

His ita prælibatis quærendum eſt à Portio, quid intelligendum ſit nomine intellectus poſſibilis, quem commentus eſt Ariſtoteles alibi, & hic appellat Portius intellectum potentia, neceſſario enim aſſerendum eſt intellectum hunc potentia vel nihil aliud eſſe quam potentiam primam, quæ eſt ad actum primum, vel potius dicendum intellectũ potentia eſſe actum animæ primum, qui dicitur potentia ſecunda, ſi primum, male Portius primo loco inter intellectum potentia, qui eſt illa propenſio animæ ſentienti inſita à Natura ad recipiendum actum primum; ſeu eſſentiam animæ rationalis, & intellectum in actu, qui eſt mens operans, medium non poſuit intellectum in habitu, qui eſt actus primus; male ſecũdo loco Ariſtoteles dixit hunc intellectum potentia nil eſſe actu antequam intel-

3. De an. t. 17

3. De an. t. 5.

intelligat; nam oporteret antequam operaretur, suscipere actum primum, siquidem Aristoteli, vt infra ostendetur, inter potentiam primam, & operationem, quæ est actus secundus, necessario intercedit actus primus, vnde talis actio prodit; qui actus primus vel est ipsa potentia secunda, vel eius fundamentum; omne namque agens agit prout est actu, nec pura potentia quidquam operari potest.

Si vero per intellectum potentia intelligat aduersarius actum primum, qui est substantia animæ rationalis; quum talis intellectus apud Portium nobis insit à Natura, non ab extrinseco; fieret vtique vt sola ipsius operatio esset ab extrinseco; quare in hoc conuenirent anima sensitiua, & rationalis, vt vtriusque actus primus esset à generante, secundus vero ab extrinseco; & sic non sola mens, sed & anima sensualis extrinsecus pariter accederet, secus ac scripserit Aristoteles, & opinetur Portius.

Amplius & illud ab Aristotele multum dissentit, quod aiunt aduersarii animæ rationalis tum primum actum, tum quoque secundum sortiri homines in lucem iam editos, ab extrinseco agente, quod est & obiectum ipsum intelligibile, & intellectus agens nuncupatus, nam si actus primus, qui est for-

ma ſubſtantialis, qua homo eſt homo, nobis accederet, non à principio dum in vtero degimus, ſed iam ortis, dum prima opera intellectus agentis incipimus contemplari, ac intelligere, profecto accepto ſcientiæ à principio eſſet generatio, non enim generamur niſi quum propriam, ſpecificamque formam adipiſcimur, cuius tantum potentiam habebamus, non actum: At verò ex aduerſo monſtrat

7. Phyſ. t. 20. Ariſtoteles, acceptionem à principio ſcientię in pueris non eſſe generationem animæ rationalis, neque eiuſdem alterationem.

Quod autem neque actus ſecundus, qui eſt ipſum intelligere, perficiatur (quod aiunt) acceſſione formæ exterioris, ſeu pendeat ab obiecto externo, quare ſola mens dici poſſit extrinſecus aduenire, apertiſſime habetur ex

2. De an. t. 59. 60. Ariſtotele hoc potiſſimum diſcrimen ponente inter actionem ſenſus, & actionem mentis, quod ſentire, ſeu ſenſationis cauſſæ effectrices ſunt externa ipſa ſenſibilia; at ipſius intellectionis cauſæ ſunt internæ, rationem aſſignat, quia quæ mouent ſenſum ad ſui cognitionem non niſi ſingularia ſunt, quæ actu ſunt extra nos; at obiecta intelligibilia vniuerſalia ſunt, quorum ſedes eſt in anima, quapropter aliud ex his diſcrimen emergit inter ſenſum & intellectum, quod hic quum habeat ſua obiecta præſentia, & intra ani-

mam,

mam, poteſt idcirco homo intelligere ad placitum; at non poteſt ad libitum ſentire, quippe ſenſui non ſemper ſunt præſentia obiecta ſenſibilia. Ex his ergo liquet apud Ariſtotelem actiones mentis non indigere obiecto externo, ita vt ſola mens ad ſenſus differentiam propterea dici potuerit extrinſecus aduenire, nam multo magis ita extrinſecus aduenit ipſe ſenſus, vt qui vere fiat à cauſa externa.

Sed quod ait Ariſtoteles ſenſibilia externa eſſe cauſas effectrices ſenſationum, & vniuerſalia intra animam mouere intellectum ad ea intelligenda, recte accipiendum eſt, nam circa mentem quum intelligibilia ſe habeant ad intellectum tanquam finis, cuius gratia mens operatur, finis autem agat, ac moueat efficiens ad opus non niſi metaphorice; ideo non eſt arbitrandum obiecta eſſe proprie cauſas effectrices intellectionis; Ita dicendum eſt de obiectis ſenſibilibus, ſi referantur ad potentiam, facultatemque ſenſitiuam, ſed quoniam ſenſitrix potentia ad ſentiendum vtitur organo corporeo, ita vt ſenſitiua facultas non excitetur ad opus, niſi facta paſſione in ſenſiterio ab externo ſenſibili, ideo tale obiectum relatum ad ſenſorium, quo anima vtitur ceu inſtrumento, dici poteſt aliquo pacto cauſa efficiens ſenſationis. Sed hæc obiter.

1. De gen. t. 55

Præterea, & illud ſuſpectum eſt, quod ait Portius hominem vere hominem non eſſe niſi vbi humanas actiones edat; ſimiliter vere equum eſſe non niſi id, quod equi officio fungitur; & in aliis eodem modo, etenim multum intereſt inter operari cuiuſque rei, & eſſe ipſius, licet autem idem vbique principium ſit, quo quid eſt; & quo quid agit; hoc tamen eo prius eſt, quam operetur, conſtat namque res primo eſſe id, quod ſunt, deinde operari id, quod poſſunt, quare & nos prius eſſe homines, quam humanas operationes edere poſſimus, alioqui ſi ob id, quia edimus actiones humanas, homines eſſemus, agere prius eſſet ipſo eſſe; ideoque vel ageret id agens, quod non eſt, vel agens ageret quatenus eſt potentia; quum tamen vbique doceat nos Ariſtoteles quicquid operatur, agere quatenus eſt actu, non autem quatenus eſt potentia.

Vlterius quum eſſe homo, & eſſe animal ſit eſſe ſubſtantiale, quomodo poteſt id ab actione pendere, quæ eſt accidens?

At vero nonne tandem animaduertit Portius Ariſtotelem ſupra apertiſſimis verbis ſcribere fœtum eſſe animal per animam ſenſualem, & hominem per rationalem, non autem per earum operationes?

CAP.

Cap. XLIV.

Portii argumenta diluuntur, ostendendo fœtum in vtero tum alimentum suscipere non solum per vmbilicum, verum etiam per os: tum primo quadragenario sortiri animam & sensualem, & rationalem: necnon declarando obiectam Aristotelis sententiam, puta, mens nihil est antequam intelligat.

SED neque rationes, quibus suam ille opinionem roborat, necessitatem habent. Quod enim primo loco ait fœtum apud Aristotelem habere animam vegetalem, dum in vtero degit, ante omnes alias, sensitiuam autem, qua est animal, in eodem recipi procedente tempore, hoc est dum nascitur, rationalem autem, qua est homo, adhuc posterius, id est, dũ adolescens incipit intelligere, quia quum fœtus in vtero per venas vmbilicales à Iecore matris sanguinem pro sui nutritione trahat eodem prorsus modo, quo & alia pars quælibet in corpore matris per proprias venas ab hepate materno sanguinem pro sui alimento haurire solet; atque ideo vere animal à matre distinctum non sit, sed pars animata corporis materni, fieri non potest vt is nisi ortus extra vterum habeat animam sensitiuam, quare & post natiuitatem adipiscatur intellectum, tenui nititur fundamento, quod

ex parte confutatum est supra, vbi demonstrauimus fœtum in vtero non esse partem corporis materni, sed viuens à matre distinctum, ex alia vero parte nunc potest facile refelli, primum quidem dicendo, non recte ex eo, quod fœtus in vtero per venas sibi sanguinem maternum pro alimento haurit, colligi Embryonem esse partem animatam corporis materni, nam & mola in vtero, & cancer, & excrescentiæ præter naturam, quæ non partes corporis sunt, sed morbi, nutriuntur, atque augentur sanguine per venas ad se attracto.

Adde quod falso assumitur fœtum toto eo tempore, quo in vtero permanet, nutriri solum per vmbilicum; nam etsi primis quadraginta diebus à conceptione fœtus humanus veluti massa carnis indistincta, & informis non possit nisi per venas, more partium similarium, sibi alimentum trahere, ac nutriri per tertiam coctionem tantummodo; dum tamen procedente tempore in ipso iam grandiori membra, & organa omnia humanæ naturæ necessaria efformata fuerint atque ideo tum vberiori, tum elaborato magis refrigerio, & alimento ipsi opus fuerit, quam id sit, quod per vmbilicum trahit, rationi consentaneum videtur fœtum per os etiam sibi & spiritum, & pabulum attrahere, atq; ita tunc

primam

primam etiam coctionem obire, nedum secundam, ac tertiam.

Sed huius rei apertissimum & illud est argumentum, quod ab alui fœcibus, primæ coctionis excrementis depromitur, fœcibus namque scatet fœtus dum in vtero est, non enim vllum vsum habet intestinum cœcum Vessalii, aut si mauis cum aliis intestini cœci appendix, seu lumbricus, siue vermiculus in adultis, qui eo gaudent valde quam exili, neq; in infantibus nisi dum in vtero degunt, quo tempore (vt etiam inter neotericos anatomicos obseruauit Laurentius) in eis grandior apparet, & concauus, nisi ipsum esse dicas ad excipienda stercora fœtus, quæ extra aluum pueri in vterũ matris propellere tutum non erat, neque decebat, secus ergo frustra conditum fuisset à Natura tale intestinum, cuius nullum adhuc ante hunc nostrum inuenerunt vsum Anatomici, habet ergo fœtus, dum in vtero degit, fœces in intestinis, sed hæ sunt necessario excrementa, quæ supersunt primæ coctioni, quæ fit in stomacho, at in eo nil coqui potest nisi per os assumptum, alitur ergo fœtus in vtero etiam per os, non per vmbilicum solum. *Lib.6.c.14.*

Amplius, certum est quadragesima die ab actu conceptionis formata esse membra tum cætera omnia, tum stomachum, quem vsque

ad nonum mensem, quo tempore nascimur, ociosum à suis muneribus feriari, non est rationi consentaneum, at vero actio ventriculi propria est transmutatio materiæ assumptæ per os in chylum.

Et eo magis fateri cogimur fœtum in vtero non solum per vmbilicum semper sibi alimentũ attrahere, ita vt ventriculo nunquam antehac aggresso coctionem vllius portionis alimenti, in ortu statim offeratur cõcoquendum totum alimentum, quod vniuersi corporis & nutritioni, & augumento sufficiat; sed illum grandiorem factum assuefieri in vtero aliquid per os attrahere, & stomacho digerere, quia Naturæ consuetum est semper gradatim progredi à facilioribus ad ea, quæ cum maiori difficultate fiunt.

Id vero alimentum, quod trahit fœtus in vtero per os ad stomachum, sit sanguis maternus, vel pituita per vlteriorem coctionem cedens in naturam chyli, & sanguinis purioris pro alendo molliori conceptu; nihil enim refert quodcunque dicatur.

Sed quid non recenseam hac in re pulcherrimum locum Hippocratis, quem tanti fecit Galenus in libello. An animal sit id quod in vtero est? *Cæterum*, inquit Hippocrates, *puer in vtero comprimens labra ex vtero matris sugit, & tum alimentũ, tum spiritum cordi intrótrahit, vbi sane*

Lib. de Carnibus.

ſane mater reſpirarit; eſt enim hoc calidiſsimum in puero, & hoc calidum etiam reliquo corpori, & aliis omnibus partibus motum præbet; Colligimus hinc nos cor pueri vtero degentis, reliquumque ipſius corpus vberiori refrigerio indigere, quin & vberiori alimento, quam per vmbilicum haurire valeat; nam eidem Hippocrati corporibus calidioribus copioſiora alimenta ſunt exhibenda; ſubdit autem loco prææallegato Hippocrates; *ſi vero quis interroget, quomodo hoc quis ſciat, quod puer in vtero trahit, & ſugit: illi ſic reſpondendum eſt. Pueri naſcuntur ſtercus in inteſtinis habentes, & vbi nati fuerint, celerrimè ventrem tum homines, tum pecora exonerant; Atqui non haberent ſtercus, niſi in vtero ſuxiſſent; imo neq; mammam ſtatim, vt natum eſt, ſugere noſſet, ſi non in vtero ſuxiſſet.* ſed hac de re infra. *1. Aphor. 15.* *Lib. 3. cap. 2.*

Quod vero deinde gloſſatur dictum Ariſtotelis; fœtum primum habere animam vegetalem, hoc eſt, dum in vtero permanet; ſenſualem vero in eodē recipi tempore procedente, hoc eſt, dum naſcitur; at rationalem adhuc poſterius, puta in eo iam adulto; neceſſitatem non habet vllam; nam fœtus in vtero permanet ſpacio multorum menſium, non tempore imperceptibili, ac propterea nos dicimus Ariſtotelem cenſuiſſe cōceptum habentem à ſui conſtitutione ante omnia vegeta-

getalem animam, deinde procedente tempore, hoc est, ante quadragesimam diem ab actu conceptionis (quo tempore apud Aristotlem sentitur in vtero moueri) suscipere animam sensualem: qua animal est, tandem adhuc vlterius, puta quando corpus est plene organizatũ, & absoluta est actio generationis (putant die quadragisima Theologi nostri, vel paulo post) recipere animam rationalẽ, quæ est specifica, & propria hominis forma, atque ideo finis, seu terminus in generatione fætus humani, homo autem non semper est in fieri, dum in vtero permanet; sed perfectus est post quadraginta dies: inde vero in vtero permanet solum vt roborentur, ac firmentur tenella membra illius, quominus lædantur ab iniuriis externis ambientis.

7. Hist. 3.

3. De an. t. 5.

Quod autem deinde obiiciebat, quum mens nihil actu sit antequam intelligat; quumque homo non incipiat intelligere apud Aristotelem nisi post natiuitatem sedatis perturbationibus; merito ex illius sententia confitendum esse mentem homini extrinsecus aduenire iam in lucem edito; tollitur considerando sensum, in quo verum sit dictum illud Aristotelis; intellectus nihil est actu priusquam intelligat; quum enim intellectus intelligendo rem aliquam, dicatur fieri res illa, quam intelligit, non quidem

7. Phys. t. 20.

vere,

vere, ac proprie per transmutationem physicam; alioqui idem intellectus & substantias, & accidentia, imo & contrarias naturas quum speculetur, idem esse posset substantia, & accidens, ac sibi ipsi contrarium: sed metaphorice dicatur mens nostra fieri id, quod ipsa intelligit, hoc est, quia illius speciem, seu simulachrum induit, ac repræsentat, veluti speculum imagines rerum illi oppositarum; quum autem intellectus noster possit omnia intelligibilia contemplari, ac ita omnia fieri, opus est ipsum ex sui natura nullam in se habere speciem intelligibilem.

Quod ergo ait Aristoteles intellectu nihil esse actu antequam intelligat, bifariam exponi potest; primo vt exponit Alexander, quod nempe intellectus, antequam intelligat, nihil omnino sit actu in genere entis, sed pura potentia, non absimilis materiæ primæ; Verum sic esset falsa hæc propositio, si quidem intelligere est operatio, atque actus secundus, qui necessario præsupponit actum primũ, à quo pendeat; quare oportet intellectum in genere entis esse actum primum, & omnino aliquid actu antequam intelligat: secus enim in actione intelligendi, & promendi iudicium de obiecto intelligibili, id vnde primum principiũ motus, esset pure non ens;

quare

quare & id quod nihil est intelligeret obiecta intelligibilia; & omnino pura potentia aliquid agendo operaretur.

Deinde vero potest exponi propositio illa, quod intellectus, antequam intelligat, nihil sit actu in genere intelligibilium, quasi nondum indutam habeat vllam formam intelligibilem, ac ita non adhuc factus fuerit vllum intelligibile; quomodo reuera seipsum interpretatur Aristoteles alibi dicens: quod intellectus possibilis est potentia omnia intelligibilia, actu vero nullum, antequam intelligat; Quum autem in præsente contextu Aristoteles agat de mente, quatenus in genere entium est forma, qua fœtus fit homo: non autem quatenus per intellectionem induit, ac repræsentat naturam rei intellectæ; idcirco ex eo, quod intellectus non nisi orto iam homine intelligat, & ante intellectionem nihil actu sit eorum quæ intelligit, non potest colligi hoc in loco Aristotelem fateri mentem nobis extrinsecus aduenire non nisi posteaquam in hanc lucem orti sumus.

3. De an. t. 15

Quod tandem ex Aristotele afferebatur asserente se pene dicturum hominis animam in ætate puerili nihil differre ab anima belluarum, leue est admodum; quum enim nuper dixisset Aristoteles in plurimis cæterorum animalium reperiri vestigia morum animi humani,

8. De nat. an. cap. 1.

mani, id ſtatim ea ratione probat, quia in ætate puerili (quando ſcilicet mens noſtra adhuc eſt veluti tabella raſa; in qua nondum vllus eſt habitus prudentiæ, aut artis, ſed ſolum ſemina ſeu veſtigia, ac propenſiones ad ipſos) pene dici poteſt (non quod res ita ſe habeat ſimpliciter loquendo) animam pueri non differre ab anima belluarum; in qua pariter (licet latentius quam in anima hominis, & ſecundum proportionem ad illam) ſunt veſtigia artis, aut prudentiæ; hoc autem non eſt pueros deprimere ad naturam belluarum ipſis interdicendo animam rationalem; ſed belluas prudentiores, vt apes, formicas, & id generis alias attollere ad naturam humanam, earum animam ſentientem inſigniendo quibuſdam prudentiæ, & artis characteribus illi à natura impreſſis, quaſi veſtigiis morum humanorum.

Non eſt itaque ſatis firma huius loci interpretatio, quam commentus eſt Portius.

Reliquum eſt in præſentia vt quæcunque pro huius contextus explicatione proponuntur à Commentatore, in medium adducamus, & expendamus.

Cap. XLV.

Expoſitio Auerrois dicentis Ariſtoteli mentem humanam eſſe infimam Intelligentiarum abſtra-

ſtractarum, ſeipſam dum generamur nobis communicantem; ideoque ſolam fœtui extrinſecus aduenire: quum ſentiens, & vegetalis anima nobis à cœlo inſit ſed vtente parentibus, ac ſemine ceu inſtrumentis, quo fit vt non extrinſecus.

2. Coll. c. 11. VErum longe aliter hunc locum interpretatur Auerroes; hic enim homini præter intellectum concedens animam vegetalem, ac ſenſualem, ait quod etſi partes animæ noſtræ mortales oriantur à corporibus cæleſtibus, atque omnino à Superis: quum tamen ad generationem hominis Sol, ſiue corpora cœleſtia concurrant ſub ratione artificis, homo vero, ac ſemen vt inſtrumenta; hinc factum eſt vt animæ mortales in nobis, quum non generentur abſque interuentu ſeminis, & parentum; non dicantur in noſtri conſtitutione fœtui extrinſecus aduenire; quod quidem dicitur de ſola mente, quæ ſecundum ſe abſtracta exiſtens ab æterno ab omni corpore, dum naſcitur, ſeu cõſtituitur quilibet homo, illa ſtatutis temporibus ipſi cõceptui ſeipſam offert aſſiſtentem; perinde ac cæteræ intelligentiæ ſuis corporibus: quum enim intellectus abſtracti nõ ſic à corporum commercio ſeparentur; quin omnes ſigillatim corpori aliquo aſſiſtant, illudque promoueant ad opera, ad quæ à Natura eſt inſtitutum

8. Phyſ. com. 47. 12. Met. com. 13. 18.

tum

tum: quumque in tota Natura nihil ſit, in quo ſummus ordo,& maxima proporito non reluceat: ideo Naturæ legibus decretum eſt vt in genere intellectuum ſeparatorum perfectiores gradatim aſſiſtant corporibus dignioribus, ac ſublimioribus: quare prima omnium Intelligentia inter corpora nobiliſſimo aſſiſtit ſupremum cœlorum orbem circunuoluendo, ſecunda ſecundo, & ita deinceps: Verum infimus intellectuum abſtractorum non æternis illis corporibus aſſiſtit, ſed hiſce caducis: non quidem vniuerſis, ſed perfectioribus tantum, nempe humanis: ita tamen vt non ſigillatim vnicuique hominum vna mens aſſiſtat, ſed vna tantum Intelligentia poſtrema ſufficit ad gubernandos omnes homines, quibus aſſiſtit non ſecus ac Nauta naui, & artifex inſtrumento, quo vtitur ad agendum. 3. De an. com. 19.

Quod mens humana ſit vna ex Intelligentis abſtractis nobis aſſiſtens, multiplici ratione confirmant Auerroes, & ſequaces, & primo quia forma informans, quum ſit natura indiuidua, corporea, & materialis, non poteſt in ſe recipere, atque cognoſcere niſi ſibi proportionatas formas indiuiduas, ac ſingulares, præditaſque conditionibus corporis, & materiæ: quippe quod recipitur, atque cognoſcitur, per modum recipientis, cogno-

ſcentiſ-

centiſque recipitur, & cognoſcitur; ſed intellectus hominum in ſe recipit, & cognoſcit ſpecies vniuerſales, abiunctas à cõditionibus materiei, & corporis; ergo mens humana ſingularis natura eſſe non poteſt, nec virtus in corpore: quare dicenda eſt intelligentia ſecundum ſe à corpore abſtracta, illi tamen aſſiſtens vt Nauta naui, eoque vtens, ceu artifex inſtrumento.

3. De an. tex. 6. 7. Id quod & ab Ariſtotele ſcriptum habetur vbi ait; intellectum hominis non eſſe miſtum corpori, ſed ab eo ſeparatum.

2. De an. t. 11. Sed addunt etiam Ariſtoteli intellectum nullius corporis eſſe actum Auerroiſtæ.

Amplius, ſi non eſſet vna mens aſſiſtens omnibus hominibus, ſed ſinguli homines haberent proprium intellectum numero diſtinctum ab intellectu cæterorum hominum: profecto nec multi homines diuerſis in locis poſſent ſimul idem præmeditari: neque magiſter diſcipulo ſuam doctrinam communicaret, ſed ea mediante ſimilem generaret in mente diſcipuli, non ſecus atque ignis ſibi ſimilem ignem generare ſolet in combuſtibili; neque tandem alter alteri ſuos conceptus communicaret, ſiue alter alterum non intelligeret, quæ omnia ſunt abſurda: pollent ergo cuncti homines vna & eadem mente ſecundum numerum.

Id

Id quod ab Auerroe, & à sectatoribus, plerisque aliis rationibus confirmatur: verum quoniam hæ parum ad propositi loci interpretationem conferunt, & quia à multis Doctoribus bene solutę sunt: idcirco eas omittemus.

CAP. XLVI.

Confutatur expositio Auerrois, ostendendo animas vegetalem, ac sentientē in nobis non oririā à cœlo vtente parentibus, ac semine vt instrumentis: neq; hîc Aristotelem agere de mente, quæ abstracta existens, & vnica, omnibus hominibus assistat, quorum corpore, vt organo, vtatur ad intelligendum obiecta intelligibilia.

CÆterum, neque Auerroi hac in re subscribendum censeo: nam quod pertinet ad animas inferiores, quas dicit nobis indi à corporibus cœlestibus vtentibus homine, ac semine tanquam instrumentis: falso scribit in generatione hominis patrem, ac semen subire rationem caussæ instrumentalis: cœlum v. esse agens principale, ac proximum: tum quia cœlum apud Aristotelem est caussa remota, & vniuersalis omnium sublunarium, quorū & esse, ac viuere à cœlo pendet, aliis quidem clarius, aliis autem obscurius: & omnis virtus inde etiam gubernatur: quare dici nequit esse

8. Phys. com. 47.
12. Met. com. 13. 18.
1. Cœl. t. 100.
1. Met. c. 2.

agens proximum, & peculiare hominis: tum
7. Meta. t. 31. quia semen apud Aristotelem perinde atque artifex facit: male ergo dicitur subire rationem instrumenti: tum quia in omni actione instrumentum, vt quod non sibi, sed agenti primario simile quid producere conetur, naturam habet diuersam ab eo, quod efficitur, estque necessario agens æquiuocum: ho-
Loc. cit. mo autem, & semen testimonio vel Aristotelis sunt in generatione hominis agentia vniuoca, quæ intendunt producere quid sibi simile: non ergo recte dicuntur esse instrumenta: tum demum, quia vbi in actione aliqua multa sunt, quæ vim habent agendi, illud potius debet dici agens principale, quod est vniuocum cum effectu: illud vero instrumentum, quod est æquiuocum, quam vicissim, eo quia in Physicis præsertim principale agens vbique nititur generare quid sibi simile in specie, instrumentum vero itidem intendit in virtute agentis primarii producere effectum, non sibi, sed agenti principali similem in specie: vt in artibus Policletus scalpro statuam effecturus, quid producere intendit, non scalpro simile, sed illi simulachro, & ideæ, quam ex arte in mente gerit: ita scalprum simile quid facere conatur, non sibi ipsi, sed ideæ illi, quæ in mente Policleti subit

ra-

rationem agentis principalis: quum ergo cœlum hominis ſit cauſſa æquiuoca: homo vero, & ſemen, quibus eadem eſt natura in ſpecie, ſint eiusdem cauſſæ vniuocæ: potius aſſerendum eſt in generatione hominis hominem genitorem, ac ſemen eſſe agentia principalia, cœlum vero inſtrumentum, vel cauſſam remotam, & vniuerſalem, quam viciſſim, quemadmodum arbitratus eſt Commentator.

Quod autem pertinet ad intellectum, quum eius opinio de vnitate, & aſſiſtentia mentis humanæ à viris doctiſſimis paſſim fuerit confutata, pauca nobis ſuperſunt, quæ illi obiiciamus: aliqua tamen fortaſſe ab aliis non tacta proponemus pro intimiori huius loci ſpeculatione.

Inprimis enim ſi mens homini aſſiſtit tanquam nauta naui, & artifex inſtrumento: quum actiones omnes vbique debeantur agenti primario potius, quam inſtrumento: dicitur enim proprie nauta nauigare mediante naui, & Policletus ſtatuam façere mediante ſcalpro: non viciſſim dicitur nauis nauigare mediante nauta, & ſcalprum ſtatuam efficere mediante Policleto: ita ergo dicere oporteret quod mens intelligit, aliaſque vitę operationes obit mediante homine, nõ quod homo ſpeculetur, ſapiat, & cõſuetas

alias operationes edat mediante anima: quod tamen non semel negauit Aristoteles.

1. de an. t. 64. Deinde, si mens ista separata communicaretur, atque assisteret omnibus corporibus humanis: quum formarum, quæ magis est cõmunicabilis, ea quoque melior sit, atque perfectior: quippe bono, secundum quod tale est competit esse communicabile: profectò intellectus humanus, non infimus in genere intellectuum abstractorum dicendus esset, vt voluit Auerroes, sed supremus: quum alii intellectus separati sigillatim vni tantum corpori assistant. 3. de an. t. 1.

Præterea, quum in præsente contextu nomine mentis Aristoteli in vsum veniat rationalis anima, & mens illa, cuius actiones non communicant cum actionibus corporalibus quomodo potest Auerroes fateri Aristotelẽ hic agere de intellectu illo abstracto, hominibusque singulis assistente, quem ipse ait esse impossibile vt intelligat aliquid sine imaginatione, quæ est virtus corporea? 1. de an. com. 12.

Amplius, certum est Aristotelem hoc in loco agere de illa mente, de qua supra dixerat plurimum dubitari vnde, & quomodo eam habeant quæcunque tale principium participant: sed si de mente illa loqueretur, quę est intelligentia separata, & ingenita: clarum cuique esset eam corpori extrinsecus accedere nullo

nullo mediante corpore, non obſcurum, vt inquit Ariſtoteles.

Vlterius, Ariſtoteles loco allato determinat propoſitam quæſtionem ſuperius, qua quærebatur, non quonam mediante inſtrumento, ſed vnde hoc eſt, à quo efficiente prodeat mens, atque anima rationalis; non ergo bene talem quæſtionem determinaret dicẽs, quod ſola mens extrinſecus accedit ad differentiam animæ vegetalis, & ſentientis: nam & huiuſcemodi animæ, quum à cœlo pendeant, quod eſt agens remotum, licet vtatur parentibus, ac ſemine tanquam inſtrumentis, & ipſæ quoque fœtui extrinſecus accederent.

Cap. XLVII.

Auerrois obiecta tolluntur, monſtrando mentem eſſe tum formam informantem, & tamen cognoſcere vniuerſalia, dici corpori non miſtam, ſeparatam, & actum nullius corporis: tũ multiplicatam ad numerum indiuiduorum ſpeciei humanæ, & nihilominus homines multos idem intelligere poſſe, inuicem doceri, & alter alterum intelligere.

Sed & argumenta obiecta eam neceſſitatem non habent, quæ Auerrois ſententiã abunde roboret; quod enim primo loco afferebatur, formam informantem, vt quæ virtus eſt corporea, & materialis, atque indiuidua,

 non

non posse recipere in se, neque cognoscere nisi proportionata sibi obiecta materialia, & singularia: at mentem hominum cognoscere, & recipere in se species vniuersales abstractas à conditionib. materiæ: ac propterea esse non posse informanté, materiæ immersam, ac singularem: sed vniuersalem corporibus solummodo assistentem: ita soluitur: Nam quum forma informans nihil aliud sit, quam actus internus essentialiter materiam perficiens: ex eo quod bifariam actus interni se habere possunt ad materiam, quam essentialiter perficiunt: vel enim dependent sic à materia, quod oriuntur ex materia per ipsius transmutationem, & orti ad operandum vtuntur materia tanquam instrumento: vel non pendent à materia, vt qui forinsecus materiei aduenientes eam ita perficiunt, quod eius ministerio non indigeant ad agendum: duplex formarum informantium genus esse colligitur: alterum, quod in fieri, & operari pendet à materia: & huiuscemodi formę (vt obiicitur) non possunt in se recipere, aut cognoscere naturas vniuersales abstractas à conditionibus materiæ; alterum vero, quod materiam ita interne perficit, vt nihilominus nullo vnquam eius adminiculo indigeat, & eiuscemodi formæ quum non subiaceant conditionibus materiæ, licet sint informantes, quod nó

ad-

aduertit aduersarius, possunt in se recipere naturas vniuersales abstractas à conditionib. materiæ:& huius generis est mens nostra.

Quod autem secundo loco obiicitur ex Aristotele scribente intellectum hominis non esse mistum corpori,sed ab eo separatum:diluitur eo quia ibi loquitur Aristoteles de intellectu in actu secundo,ac prout operatur, non absolute ac secundum se,vt supponit allata obiectio;& quia licet mens sit forma informans, non tamen ad intelligendum vtitur organo corporeo,vti faciunt sensus; ideo recte scripsit Aristoteles intellectum,dum operatur, ad differentiam sensuum, non esse mistum corpori,sed ab eo separatum,hoc est, dicere mentem ad speculandum non vti corporeo instrumento aliquo,quod faciunt sensus.

Alia vero instantia,qua dicebatur Aristotelem perspicuis verbis scripsisse quod intellectus nullius corporis est actus; etiam tollitur; primum quidem quia hoc argumentum desumptum est ex vndecimo cõtextu secundi de anima,quem,vt omnes superiores,ipsemet Aristoteles admonet non esse magnifaciendum,vt qui rudem doctrinam de anima contineat:deinde vero quia quum apud Aristotelem duplex sit in anima genus actuum, nempe actus primus, qui est essentia animæ

abſtrahens ab operatione vitæ, ſeu ſecluſa omni actione vitæ: & actus ſecundus, qui eſt ipſa operatio, ſeu vt aliqui malunt anima ipſa operans: quumque huiuſcemodi actus & cõiunctim, & diuiſim corpori communicari poſſint: hinc factum eſt vt in genere animarũ aliæ corpori tribuant & primum, & actum ſecundum, ſeu corpori vniantur & vt actus primi, & vt ſecundi: cuiuſmodi ſunt animæ mortales, quæ corpus informant, & eo vtuntur ad operandum: cuius ideo ſunt actus & primi, & ſecundi: aliæ vero corpori tribuunt actum primum ſolum, ſeu corpori vniuntur vt actus primi, non vt ſecundi, quippe corpus intrinſece perficiunt, ac informant, ſed in eo non operantur, ſeu ipſo non vtuntur tanquã inſtrumento ad operandum: & huiuſmodi ſunt quidem actus primi alicuius corporis, at
2. De an. c. 1. nullius ſecundi: quare bene Ariſtoteles definiens totum genus animarum dixit animam eſſe actum primum corporis naturalis, nullãque fecit mentionem de actu ſecundo, vt qui videret in genere animarum aliquas non eſſe corporis actus ſecũdos, quippe nõ operantur in corpore ſeu corpore nõ vtunt̃ ad operãdũ: huiuſmodi ſunt mentes humanæ, animæque rationales, quæ ad intelligendum non indigentes famulatu corporeo, bene dici potuerunt Ariſtoteli nullius corporis eſſe actus, ſub-

ſubintellige ſecundos: nam eas eſſe actus primos corporis naturalis, aut actus informantes intrinſece corpus phyſicum, nunquam negauit Ariſtoteles.

Poſtrema vero ratio, qua dicebatur, quod ſi mens non eſſet vna aſſiſtens omnibus hominibus, hæc abſurda contingerent, quod multi homines nō poſſent idem mente contemplari, quod magiſter non poſſet ſuam doctrinam diſcipulo communicare, ſed ea mediante, aliam ſimilem produceret in mente addiſcentis, vt ignis ſibi ſimilem ignem in ligno gignit: quod homo homini ſuos conceptus notificare, nec alter alterum poſſet intelligere; quæ omnia ſunt abſurda; etiam tollitur, eo quia, quum mentes hominum ſint vnius ſpeciei, atq; omnes de obiectis ſibi à ſenſibus delatis conceptus formando ſimiliter intelligant: hinc factum eſt, quod ſi eadem obiecta à ſenſibus ferantur ad mentes multorum hominum, ii de eiſdem ſimiles conceptus (quippe Ariſtoteli conceptus mentis de eadem re apud omnes iidem ſunt) formantes ſigillatim eadem contemplentur: atq; ita magiſter offerens obiecta ſenſoriis addiſcentis, eaq́; inde ad intellectum trāslata, qui de ipſis format ſimiles conceptus, eandem ſpecie doctrinam in animo diſcipuli pariunt cum ea, qua pollet ipſe doctor; quod nullum cōtinet *1.periher. c.1.*

Loc.cit. inconueniens: sic quum voces apud Aristotelem sint earum, quæ sunt in anima passionum, notæ; cur aliquo voce significante alteri suos conceptus, ille, qui similem vim habet cognoscendi, seu qui pollet facultate eliciendi de iis vocibus similes conceptus, loquentem non debeat intelligere, ego non assequor; & eo magis quo video passim animantia bruta prompte ac bene intelligere, quæ illis præcipiunt homines, licet ea careant intellectu, quo hi præditi sunt.

Sed ad textum redeamus, illiusque nos expositionem afferamus.

CAP. XLVIII.

Expositio textus 2. in quo Arist. docet, fœtum, antequam edat actiones quascunque, habere animam illam, vnde prodeunt in potentia secunda, quæ est cum actu primo: & animas ratione carentes in eo fuisse genitas, quum sola mens extrinsecus tandem illi accedat, nullo mediante corpore.

QVum itaque demonstrasset Aristoteles in fine præcedentis contextus, mentem fœtui aduenire post cæteras animas, subdit in præsenti, non adhuc manifestum esse, quonam determinato tempore, quomodo, & vnde intellectus accedat aliis animabus in humano conceptu præexistentibus; id tamen dit

ait totis viribus inquirendum esse; quocirca statuendum esse admonet, quod sicuti vegetalem animam in seminibus & conceptibus nondum separatis, hoc est, nondum ortis ac separatis ab vtero, vel nondum distinctis, seu non adhuc distincte organizatis, vtpote quorum partes in vna quadam rudiori massa, cõfusáque mole congestæ, non sint quoque ab inuicem discretæ ac separatæ: sicuti, inquam, in hisce conceptibus animam vegetalem reperiri statuendum est in potentia, non autem in actu, antequam conceptus, qui iam separata & distincta habent organa, nutriantur, & alia edant munia vegetalia: primo namque semina & conceptus vitam degunt vegetalem; semina quidem ea, qua pollent, anima aliam in conceptu eiusdem speciei generando: conceptus vero sese nutriendo & augendo; quæ tria sunt officia vegetalis animæ: pari ratione arbitrandum est, sensualem & rationalem animam in fœtu, priusquam is earum officiis fungatur, haberi in potentia, postea vero in actu.

Ad hoc autem exacte intelligendum, nouisse oportet, apud Aristotelem reperiri duo genera tum potentiæ, tum actus illi proportione respondentis; est namq; potentia & prima, & secunda; est similiter actus primus, & actus secundus: est quidam actus, qui alio

Digressio de potentia & actu.
8. phys. t. 32. 2. de an. t. 5. 7. 53. 36. 59.

non

non indiget ad hoc, vt ſit, imo potius is eſt, à quo cætera in eſſe dependent; hic eſt perfectio cuiuſque rei intrinſeca, eſſentialis, formave ſubſtantialis, & dicitur actus primus, eſt præter hunc alter actus, quia primo in eſſe dependet, tanquam actio ab agente, ideoque dicitur actus ſecundus. Eſt ſimiliter quædam potentia, quæ reſpicit actum primum, qui eſt forma eſſentialis, & dicitur idcirco potentia prima, ſeu eſſentialis, alio nomine remota: eſt & potentia ad actum ſecundum, qui eſt operatio primi, & omnino accidens, vocaturque potentia ſecunda, accidentalis, & proxima.

Reperitur autem inter hæc omnia talis ordo, vt ſubiectum, quod eſt omnium illorum capax, ante omnia dicatur eſſe in potentia prima, quæ tendit ad actum primum; quo habito ſtatim fit in potentia ad actum ſecundum; ſic Ariſtoteles ait, exempli gratia, ante omnia addiſcentes ſumus in potentia ad habitum ſcientiæ, qui æmulatur actum primum, quo adepto ſumus in potentia ad contemplandum, quę eſt operatio à ſcientia prodiens: ſic applicando, menſtruum eſt in potentia ad animam, quæ eſt actus primus, vt ſcientia; quo accepto fit conceptus, qui poſtea eſt in potentia ſecunda ad actiones animæ: quare ſicuti potentia, in qua ſemina & conceptus dicuntur Ariſtoteli habere animam vege-

Loc. cit.

vegetalem, neceſſario eſt, non prima & eſſentialis, quia conceptus (quum fiat ſtatim ac menſtruum ſuſceperit à ſemine maris principium, quo animatum eſt) nunquam poteſt anima & actu primo carere: ſed ſecunda, & accidentalis, quæ præſupponit actum primum, vel potius ſimul cum eo extat: id quod & inde patet, quia dicit Ariſtoteles, in ſeminibus & conceptibus eſſe animam vegetalem in potentia, non autem actu, antequam cibum trahant, & officio eius animæ fungantur: at vero cibum trahere, & alias vegetales actiones edere, vel ipſe eſt actus animæ ſecundus, vel quid ſimul cum eo: ante hunc autem, ſaltem ordine Naturæ, in ſeminibus & conceptibus opus eſt eſſe actum primum, qui ſane vel idem eſt penitus cum potentia ſecunda, quæ eſt habitudo, ſiue propenſio animæ non operantis ad edendas proprias operationes, vel potius fundamentum poteſtatis huius: Sicuti, inquam, potentia, in qua ſemina & conceptus habent animam vegetalem, antequam vegetales actiones edant, eſt ſecunda & accidentalis: ita prorſus potentia & illa, in qua apud Ariſtotelem conceptus habet ſenſualem & rationalem animam, antequam earum officiis fungatur, eſt de neceſſitate accidentalis, & ſecunda, primoque actui coniuncta.

Verum

Verum etsi in eo conueniant prædictæ animæ, vegetalis, sentiens, ac rationalis, quoad potentiam secundam: differunt tamen Aristoteli, quoad potentiam primam; quum enim conceptus nihil aliud sit, seu nullo alio modo constituatur ab initio, quàm vbi menstruum receperit à semine maris animam vegetalem; quumque cæteras non similiter recipiat fœtus in sui constitutione, sed procedente tempore; ideo de mente Aristotelis, conceptus, qui non potest esse in potentia prima ad animam vegetalem, bene esse potest in potentia prima ad animam sentientem & rationalem.

Sed redeamus ad pensum. Vt autem solueret Aristoteles, quod ab initio sibi proposuerat determinandum vltimo loco, nempe quomodo & vnde sensualis anima, & rationalis fœtui adueniat, tali vtitur diuisione: Tres iam dictæ animæ, vegetatrix, sensualis, intellectiua, adueniunt humano conceptui, vel quum omnes ante illum non extiterint, vel quum omnes illæ antea fuerint, vel quum earundem aliqua prius extiterit, aliqua vero non: & rursus eædem aut in fœtum recipiuntur, non mediante semine: aut à patre conceptui communicantur mediante semine: aut non à patre, sed fœtui omnes extrinsecus accedunt: aut nulla ab extra ad

fœtum

fœtum collimat: aut partim conceptui de foris adueniunt, & partim illi non extrinsecus accedunt. Cuius sane diuisionis ante omnia destruit Aristoteles secundum membrum, vnde sextum corruit, hac ratione: Impossibile est, tres omnes prædictas animas fœtui necessarias esse ante illum; loquitur autem de anterioritate temporis: alioqui cum anima sit forma & causa fœtus, opus est, quæcunque illa sit, ipsam natura priorem esse eo, cuius est forma: inde quod nunc assumpsit, ita demonstrat: Animæ in conceptu existentes, si ante illum extitisse dicantur, de necessitate extrinsecus ad eum collimarunt, vel per se, ac nullo mediante corpore, vel alicuius corporis interuentu: At vero sensualis anima, quare & vegetalis, quæ magis materiæ immersa est, magisque à corpore dependet, nequit fœtui, nullo mediante corpore, conciliari, quia quarum animarum actiones corporales existunt, hoc est, cum corporeo instrumento fiunt, eas profecto sine corpore nusquam subsistere certum est: Sensitiuæ igitur, adde & vegetalis animæ operationes corporeæ quum sint (vt enim ambulatio, quæ est actio animæ sensualis, non fit sine pedibus, ita & cæteræ tum eiusdem animæ actiones, puta visio, auditus, olfactus, gustus,

tactus,

tactus, & reliquæ interiores ſenſationes: tum animæ vegetalis, nimirum nutritio, auctio, & generatio, non educuntur citra corporis interuentum) propterea eandem, à qua prodeunt, animam à corpore inſeparabilem eſſe declarant: & proinde ipſam fœtui extrinſecus, nullo mediante corpore acceſſiſſe, quare & hoc modo ante fœtum extitiſſe; impoſſibile eſt.

Verum ſi dicatur, illam ita ante conceptum fuiſſe, vt ei mediante aliquo corpore, quo prius fulciebatur, poſterius forinſecus, hoc eſt, non à parentibus, ſed à ſuperis communicata ſit (quod erat ſecundum membrum dilemmatis) id tale profecto corpus non poteſt eſſe quid præter ſemen, quod ſolum in vtero tempore conceptus huic vſui eſſe poſſit: ſiue latius hic aſſumatur nomen ſeminis, pro eo, quod commune eſt tum ad ſperma proprie dictum, tum ad menſtruum, quod dicitur ſemen nō purum, ſiue preſſius, pro vero ſemine, nil referre puto: At vero quum tale ſemen ſit excrementum quoddam, quod ſupereſt alimento iam mutato per nutritionem in ſubſtantiam viuentis, indignum eſſe inſtrumētum, quo proxime Deus vtatur ad procreandas ſeu ad conciliandas animas conceptui, iam ſatis ſupra ex Ariſtotele patuit: Impoſſibile igitur eſt, animam, quæ fœtui

1. de gen. an. cap. 20.

Cap. 5. & 9.

fœtui ineſt, & vegetalem & ſenſitiuam, illi non à parentibus mediante ſemine, ſed extrinſecus, ſiue à Deo aduenire; Relinquitur ergo, vt ſola mens & anima rationalis, qua fœtus eſt homo, cuiuſque operationes corporeo famulatu non indigent, inter cæteras animas humano conceptui neceſſarias diuina ſit, hoc eſt, diuinitus orta, ſeu fœtui extrinſecus à Deo adueniens, nullo mediante corpore; id quod & alibi Ariſtoteles inculcat, inquiens: *Intellectus autem aduenire videtur, & ſubſtantia quædam eſſe, ac non corrumpi:* & Theophraſtus, quem id non ex ſcriptis modo, ſed ex ore magiſtri Ariſtotelis didiciſſe veriſimile eſt, dum (referente Themiſtio) hæc verba profert: *Quum intellectus hominis extrinſecus accedat, quumque tanquam appoſitus; inuectusque ſit, quæritur, quomodo nobis congenitus dicatur.* 1.de an. t.65. 3.de an.t.39.

Ex his iam ſatis patere puto, determinationem Ariſtotelis propoſitæ quæſtionis, nempe vnde, & quomodo anima tum vegetalis, tum ſenſitrix, tum demum rationalis fœtui accedat; eſſe hanc in præſentia, quod anima vegetalis & ſentiens Embryoni impertiatur à parentibus interuentu ſeminis eorum; (nam infra diſtinctius docebit, vegetalem à matre, ſenſualem vero à patre prodire) anima vero rationalis ſola eidem conce-

ptui forinsecus adueniat, seu à Deo, nullo mediante corpore.

CAP. XLIX.

Explicato contextui comparatur 26.tex. 2.Phys. in quo docens Aristoteles, quousq; Physicus possit considerare formam, explicat, vnde & quomodo anima humana oriatur, dicens, Homo hominem generat, & Sol.

QVibus sane apprime illa consentiunt, quæ in textu vigesimo sexto secundi Physicorum scripta sunt; quorum interpretatio, quæ à nobis affertur, & comparatio ad superiora, vt magis pateat, verba textus ad vnguem afferamus explicaturi literaliter, ait ergo: *Amplius, eorum, quæ ad aliquid materia est: ad aliam enim formam alia materia. Quousq; ergo Physicum oportet cognoscere formam, & ipsum quid est? An quemadmodum Medicum neruum, aut fabrum æs, vsq; ad aliquid? Alicuius enim gratia vnumquodq; & circa ea, quæ sunt separabilia quidem forma, in materia autem. Homo enim hominem generat ex materia & Sol: quomodo autem se habeat hæc separabilis, & quid sit, Philosophiæ prima est officium determinare.*

Ad quorum explicationem accedentes, dicimus, quod quum in textibus superioribus monstrauerit Aristoteles, Physicum debere considerare vtramque naturam, materiam

riam ſcilicet, ac formam; quærit in præſenti, nunquid Phyſicus debeat conſiderare formam quomodocunque, an potius vſque ad certum terminum, primo afferens cauſam intentionis, ſeu rationem dubitandi, inquiens, quod quum materia referatur ad formam, & viciſſim forma ad materiam; quippe ad diuerſitatem formarum diuerſificantur etiam materiæ ſecundum varios apparatus: forma enim rudis primam materiam poſtulat, at perfectior ſecundam excultam magis, & ita deinceps: quum, inquam, materia & forma referantur adinuicem; rationi conſentaneum eſt determinare, quouſque debeat Phyſicus conſiderare formam, an ſcilicet quomodocunque, an potius ad certum terminum. Quæſitum determinat deinde, & determinatio fundata eſt ſuper analogia naturæ ad artem, dicens, quod ſicuti in artibus Medicus contemplatur neruum, & faber æs, non quocunque modo talia conſiderari poſſunt, ſed vſque ad certum terminum, puta Medicus neruum, vt eſt pars corporis humani ſanabilis, faber vero æs, vt eſt ſuſceptiuum ſtatuæ: refertur enim æs ad ſtatuam, & neruus ad ſanitatem, ſeu ad corpus humanum ſanitatis capax: ita prorſus dicendum eſt de Philoſopho naturali, eum ſcilicet debere conſiderare naturam, quæ

est forma, non quocunque modo ea contemplari possit, sed vsque ad certum terminum, nempe quatenus in materia est, seu non sine materia, si non secundum materiam, vt superius in textu vigesimo primo tactum fuerat: & hoc ita est munus proprium Philosophi naturalis non abstrahere à materia, vt circa eas formas naturales, quæ separabiles sunt à materia, ita se gerere debeat, quod eas non consideret, nisi prout sunt in materia: nam quomodo huiusmodi formæ separentur à materia, & quid sint secundum se, Physici negotium transcendens pertinet ad Metaphysicum: quod autem inter formas naturales aliquæ sint separabiles à materia, probat, inquiens: *Homo enim hominem generat ex materia, & Sol.* Quæ ita interpretabere, Homo quum nactus sit in sui generatione duo particularia efficientia, materiale vnum, ac naturale, quod est homo generans; immateriale alterum transnaturale, & immortale, quod est Deus Optimus, quem Solis nomine significat: quumque efficientium munus sit generare quid sibi simile, quoad fieri potest: necessario confitendum erit, hominem in sui generatione sortitum esse animam mediæ naturæ, partim materialem & corruptibilem: partim immaterialem, atque immortalem, quod verba illa indicant, *ex materia* homini proxime

me apposita, non autem Soli; quippe homo hominem generat ex materia, hoc est, educendo eius formam de sinu materiæ per physicam transmutationem : & Sol hominem generat, sed non ex materia similiter: quam enim in generatione hominis Sol, id est, Deus, animam procreat, eam non ex materiæ sinu per physicam transmutationem educit, sed extra materiam creatam materiæ inducit: & anima humana sicuti secundum eam partem, quæ à patre ex materia generatur, est à materia inseparabilis, & omnino pertinens ad contemplationem physicam; ita secundum eam, quæ à Sole aut Deo creatur, est separabilis à materia, & vt huiusmodi non amplius ad Physicum, sed pertinet ad Metaphysicum: ita enim Physicus materiei affixus est, vt nunquam sine ea contemplari quidpiam possit, vt qui per huius considerationem à cæteris omnibus Philosophis differat: nam Mathematicus considerat formas secundum se quidem in materia existentes, sed illas ope mentis abstrahendo à materia : Physicus autem considerat non solum formas, quæ in materia sunt, prout in ea existunt; verum etiam formas tum separabiles à materia, quatenus ab ea non adhuc separatæ sunt, vt animam rationalem hic ādmonet à Physico contemplari, non nisi secundum quod

 est

est reipsa in materia, quod præstitit in libris de anima, qui propterea videantur pertinere ad Physicum, & non exactè tractare de illa mentis actione, qua mens non vtitur materia ceu instrumento, quod est ipsum intelligere; tum re ipsa separatas, sed quatenus sunt appropriatæ aliquo modo ad materiam: sic in octauo Physicorum, & aliis operibus Physicis de intelligentiis agitur, quatenus sunt motrices, assistentes, & formæ appropriatæ materiei cœlesti: At Metaphysicus contemplatur formas abstractas, vt sunt à materia seiunctæ, & formas in materia, prout sunt ab ea tum separabiles reipsa, tum etiam separatæ: quod alibi quoque non semel docuit nos Aristoteles, & præcipue vbi docens, quodnam discrimen sit inter causas effectrices, & formas in relatione ad effectum, ait efficientia esse priora origine, at formas simul fieri cum effectibus, vnaque cum ipsis interire, sola excepta mente ac anima intellectiua, quam putat & ab æterno à Deo conditam, licet in tempore, dum simus, eam nobis infundat, & in æternum post mortem hominis duraturam.

Neque mirum est, Aristotelem hoc in loco nomine Solis Deum intelligere, tum quia ipse idem alibi nomine cœli Deum significa- [illegible]Meteor.c.2. uit, inquiens, *necessarium fuisse, mundum hunc inferio-*

feriorem contiguum extare ſuperioribus lationibus, vt omnis eius virtus gubernetur inde. Certum eſt enim, omnes virtutes ſublunares gubernari non poſſe à motibus cœleſtibus, ſed à ſolo Deo: anima namque rationalis, humanaque voluntas à cœlo cogi non poteſt; imo ipſi vel Ptolemæo anima prudens cœlos ſuperat: ſic idem per diuerſa alibi ſcripſit Ariſtoteles à Deo immortali, cuius ſedes eſt extra cœlum, cunctis entibus pendere eſſe, & viuere; tum vt inſinuaret ſe Dei, vt abſtractus eſt ab omni materia, meminiſſe non poſſe eo loci inter effectrices cauſas: ſi illud verum eſt, quod ab eodem inferius obſeruatur, quæcunque non mota mouent, vti eſt Deus, non eſſe phyſicæ conſiderationis, ſed metaphyſicæ: quare ipſum velauit nomine Solis: tum denique, quia ſatis aperte conſtat ex Alcinoo, idipſum & ab aliis Philoſophis factum fuiſſe, & iure, quoniam Sol eſt diuinæ naturæ imago, ſymbolum & ſimulachrum. *1. Cœl. t. 100.* *2. Phyſ. t. 71.*

Et eo magis huic gloſſæ adhæreo, quo nullam aliam video, quæ textui ſic apta, partium eius ſingularum connexionem ſeruet, propoſitam Ariſtotelis intentionem demonſtret atque explicet, veluti hæc à nobis propoſita: quæ ſiquidem paſſim eſſe ſolet loci huius in ore omnium interpretatio, qua dicunt, Ariſtotelem oſtendere in hominis genera-

tione concurrere non tantum agens particulare ac proximum, quod est homo parens: verum etiam vniuersale ac remotum, quod est Sol, voce Solis astra omnia, & cœlum intelligendo; vel etiam Solem ipsum tantummodo, eo nomine, quo Sol inter alia corpora cœlestia magis præest, maioremque opem affert generationi sublunarium, testimonio Aristotelis asserentis: *Accedente Sole ad nos fieri generationes, eodemq; recedente corruptiones*, hoc est vtplurimum: veris enim tempore quum Sol ad nos accedit ab hyemalibus signis ad Arietem pergens, arbores fere omnes emittunt folia & botros: Autumno autem, quum à nobis recedens, Libram & hyberna signa properat, eædem folia exuunt, & fructus: Hæc, inquam, expositio animum non firmat; nam mens non percipit, cur hoc potius de homine dixerit, quàm de alio quouis animali, & omnino de quouis alio generato, quod scilicet à Sole tanquam à causa remota, & à sibi simile in specie agente proximo generetur: sic enim & bos bouem generat ex materia, & Sol: sed si hic exemplo hominis intelligendum quoque esset id ab Aristotele pronunciatum de cæteris omnibus generabilibus; quorsum hæc protulisset pro determinanda quæstione, Quousq; Physicus debeat considerare formam, quam ait ab

4. Meteor. in fin.
2. de an. t. 55. & seqq.

ab eo considerandam vt à Medico neruus cõsideratur, vsq; ad certum terminum?

Cur vltra hunc terminum reiicit considerationẽ formarum in contemplationẽ Metaphysicam, eam attollẽdo supra limites Physici negocii? non ne forte forma bouis omnino, & vndequaque spectat ad Physicum, cuius muneris sunt omnia, quæ mota mouent, & quæ sunt non sine materia? 2. *Phys.t.* 21. 71.

Quorsum verba illa de separabilitate formæ à materia, puta formam separabilem à Physico cõsiderari prout est in materia, quomodo autem sit separabilis pertinere ad Metaphysicum: est ne forma plantæ aliqua ratione separabilis à materia, & contemplationis Metaphysicæ?

Quare prior magis nobis arridet expositio, quia tum verbis textus, tum aliis locis Aristotelis maxime congrua est, & præsertim textui allato ex tertio secundi de generatione animalium, vbi fatetur Aristoteles in generatione hominis animas vegetalem, & sentientem fœtui communicari à Parentibus, rationalem vero illi extrinsecus aduenire, nempe à Deo: Adde & alteri textui apertissime, in quo scribit omnia suum esse à Superis habere, alia quidem clarius, vt homo: alia autem obscurius: si namque hominis, vt cæterorum omnium, Deus esset solummodo agens vni- 1 *Cœl.t.*100.

uersale, ac remotum, non proximum: profecto entibus non aliis clarius, aliis autem obscurius, sed omnibus eodem modo esse, ac vita inesset à Superis: hoc est, tanquam à caussa omnium prima, remota, & vniuersali.

Id autem quod hoc in loco scribit Aristoteles Solem generare hominem illi tribuendo animam rationalem, non ita intelligendũ est, quod velit Deum animam creare, & statim creatam fœtui adiungere: nam ipse opinatur mentem à Deo esse conditam ab æterno, perinde ac ab æterno & lumen à Sole prodiit, & motus cælestis ab intelligentia, & omnino mundus ab ipsomet Deo summo, ad mentem ipsius: sed ad hoc vt Deus Aristoteli possit hominem in tempore generare, sufficit vt illam (etsi ab æterno creatam) conceptui in vtero statutis temporibus infundat.

2. de an. t. 82.

CAP. L.

Glossatur tertius contextus in quo Aristoteles ostendit quomodo anima rationalis ante fœtũ ab æterno subsistat, quaue ratione semen & à Patre sortiatur animam vegetalem, ac sentientem: non autem rationalem: & vbi fœtus animam produxerit, in eo non remaneat tanquam pars.

SCribens igitur Aristoteles in calce præcedentis contextus ex secundo de genera-

tio-

tione animalium, mentem, ſeu rationalem animam extrinſecus humano fœtui aduenientem ante illum extitiſſe, vt ipſe alibi ſcripſit, 1 *de an. t.* 82. antiquiſſimo tempore, poſtulanti vbi nam ea tunc temporis eſſet, reſpondet ipſam incoluiſſe aliud corpus diuinum: quando ſcribit animam, non ſolum rationalem, ſed & aliam quamlibet, corpus quodam inhabitare longe præſtantius, quam hæc ſint elementaria corpora: & id non vbique eiuſdem eſſe naturæ, ſed iis, quibus ſubſidet, animabus proportionatum eſſe, vt id, quod ſub rationali anima cæterarum omnium nobiliſſima reſidet, inter alia ſit diuiniſſimum: Secundam vero dignitatis ſedem teneat, quod famulatur animæ ſenſuali inter alias nobilitatis mediæ: infimum denique locum præſtantiæ id ſibi vendicet, quod vegetali animæ deſeruit reliquarum ignobiliſſimæ; & hoc vltimum corpus inquit Ariſtoteles omnibus ineſſe ſeminibus, quæ non aliunde quam ab eo fœcunditatem, propagandæq; ſobolis poteſtatem, nanciſcuntur: & calorem appellari: non tamen id eſſe ignem, vel talem aliquam elementariam qualitatem; ſed ſpirituoſam ſeminis ſubſtantiam: in qua quæ prædicti corporis vegetali animę deſeruientis natura reperitur, ita prę ſtans eſt, vt elemento ſtellarum, hoc eſt cœleſti corpori proportionata, ſimiliſq; ſit,

Quam

3. de an. c. 30. Quam sane interpretationem innuit non solum Themistius inquiens, *Apud Aristotelem naturam quandam animæ tributam inuenias, quæ quinto corpori proportione respondeat, quam & ad omnium animalium animas pertinere censuit:* Verum etiam ipsemet Aristoteles alibi scribens Li. de respir. c. 7. *Generationem, atque ortum esse primam vegetatricis animæ cum calore participationem:* Opinatur enim cuiusque animantis originem initium sumere à productione animæ vegetalis, cui quod proxime famulatur, diuinum corpus nomen caloris sortiri censet tunc, quando anima ipsa eo mediante, vel saltem cum eo, alteri corpori huic elementari copulatur.

3. De gen. an. c. 11. Hisce adde eundem Aristotelem admonentem *generari plantas, & animalia in terra, & humore,* nomine humoris complectendo aerem quoque, in quo non secus ac in terra, & aqua animalia gigni memoriæ proditum est: nempe in maximis aliquando pluuiis insectorum multa pluisse tum viua, tum vita functa, cœnoso, ac è putri vapore sursum Solis vi sublato generata in aeris regione, sæpius obseruatum fuisse constat: *generari* inquit, *animalia, & plantas in terra, & humore, quoniã humor in terra, in humore spiritus, & calor animalis in vniuerso inest: ita vt quodammodo omnia plena sint animæ:* hinc subdit: *animantia celeriter consistere, & oriri statim ac calor animalis,* quem in vniuerso inesse

esse dixerat, quiue nihil aliud est quam corpus illud diuinum vehiculum animarum omnium, quæ sunt in vniuerso: ex hoc enim quod animalis calor in vniuerso est, perperam esse omnia animarum plena deduxisset, nisi calorem indissolubilem animæ omni comitē adiunxisset, eumque corpus illud æthereum existimasset, quod hîc vehiculum animarum omnium esse ait: quem enim rationali animæ citra corpus elementare degenti calorem associare posset, nisi is esset diuinum illud corpus, cuius mentionem habet in præsente cōtextu? Subdit inquam, *animantia consistere statim ac calor animalis comprehensus fuerit ab humoribus corporeis*, hoc est, à corporibus hisce elementaribus: admonetque differentiam constituendi viuentis nobilioris, ignobiliorisue generis constitutam esse in comprehensione caloris, quem vocat principiū animalis, provt scilicet si corpora elementaria calorem inter animarum vehicula infimum, quod proportione respondet elemento stellarum, comprehenderint, plantam produci: si vero medium in dignitate calorem susceperint prædicto nobiliorem, brutum oriri: at si denique omnium nobilissimum calorem exceperint, quod animæ rationali deseruit, hominem constitui.

Quum itaque, vt ad pensum redeamus, nullum

nullum viuens à non viuente gigni conſpiceret Ariſtoteles, vtpote ſciens omne generans eſſe actu tale, quale potentia eſt id, quod generatur: colligit hinc ignem quia diuinioribus illis non gaudet corporibus, nullius animæ participem eſſe, ac nullum gignere poſſe animal: neq; animalium aliquod, non modo ex ſolo igne, ſed ex aliis quoque elementis (q̃ ſignificat nomine denſi, humidi, ac ſicci) conſtitui, eſſe manifeſtum: quando & cætera elementa pariter, non ſecus atque ignis eius corporis ſunt expertia, quod animam baiulat neceſſariam conſtitutioni cuiuſque animantis, dixit autem elementa omnia diuinis illis carere corporibus, non quod in elementis illa omnino non ſint: ait enim alibi calorem animalis in vniuerſo eſſe, vnde omnia ſunt animarum plena: ſed quod in eis non ſint tanquam in poteſtate generantis, ita vt, ſicuti dici potuit animalia, & plantas generari in terra, & humore tanquam in loco: ſic dici nequeat eadem animata generari à terra, & aliis elementis ſigillatim tanquam ab efficiente.

Verum, quod ſubiungit, generatio, ſeu cõſtitutio animalium quorumcunque in illud efficiens referenda eſt, quod principium habet vitale, & huiuſmodi principium ait eſſe calorem tum Solis, qui ſolus fortaſſe reperitur agens proximum in iis, quæ gignuntur ex

pu-

putri materia, & remotum in iis, quæ semine propagantur: tum quoque animalium, qui ab animali generante communicatur proprio semini, quod ob id, quia excrementum est quoddam, licet diuersum sit, & alienum quoquopacto à natura caloris illius, in quo tanquam in proprio vehiculo anima ipsa residet, eius tamen non prorsus est expers caloris, qui animam continet quæ est principium vitale: nemo siquidem negarit vitam non aliunde prodire, quam ab anima: per animam vero, quæ est principium vitale, intelligenda est anima vegetatrix, per quam alibi scribitur omnia viuere, quæcunque vitam in se habere dicuntur: His ea quoque consentiunt, quæ alibi scribuntur, *generationem scilicet, atq; ortum esse primam animæ vegetatricis participationem cum calore, vitam vero moram illius*. Sed ad rem. Concludit ex traditis Aristoteles apertum esse calorem animalium non esse ignem, neq; ab igne originem ducere. *2. de an. t. 34.* *De respi. c. 7.*

Post hæc ait. *Corpus autem genituræ, in quo semen animalis principij contentū vna prouenit, partim separabile à corpore, in quibus diuina pars comprehenditur, qualis est quæ mens appellatur: partim inseparabile: hoc inquam genituræ semen, &c.* Quæ obscurissima ita interpretabere, Corpus seminis, in quo à genitore vna cum corpulentia spermatis, animalis principii cōtentum pro-

uenit: per contemptum principii animalis intellige corpus diuinum, quod supra dictum fuit esse vehiculum animæ vegetalis, quam nunc ea ratione vocat principium animalis, quia superius scripsit eam omnium primam haberi in animalium constitutione: Corpus inquã seminis, in quo à parente simul & corpulentia seminis, & diuinum corpus vegetali sub anima contentum prouenit: partim subdit, separabile à corpore, in quib. diuina pars comprehenditur, qualis est, quæ mens appellatur: partim inseparabile. Pro cuius abditissimæ sententiæ intellectione præaccipiendũ est apud Aristotelem animam humanam non esse simplicem substantiam; sed formam compositam ex intellectiua, & anima irrationali: similemque, aut potius eandem compositionem ea etiam diuina corpora sortiri inter se, quibus vnamquamque animam immediate indissolubili nexu ita coniunxit, vt nunquam earum vlla citra proprium vehiculum reperiri possit: Prælibandum est quoque hanc animam humanam esse formam substantialiter informantem; atque eam secundum sui essentiam esse totam in toto corpore, & totam in qualibet parte ipsius, quod satis patet ex superioribus.

Cap. 13. 15. Pręmittendum est vlterius eandem animã humanam partim, hoc est, secundum partem ra-

rationalem ob sui præstantiorem naturam esse omnino indivisibilem tum per se, tum per accidens, seu ad diuisionem subiecti; partim vero; puta secundum portionem irrationalem, esse divisibilem per accidens; apertum est enim irrationalem animam extensibiliter inhærere corpori, cui inest; proptereaq; totam esse in toto corpore, & partem habere in parte corporis, & consequenter esse quantam ad quantitatem subiecti, quare & divisibilem ad divisionem illius; quum divisibilitas ita sit de ratione quanti, vt omne quantum eatenus sit divisibile quatenus est quantum.

Prænoscendum est postremo semen, dum in corpore generantis moratur, eadem anima frui, qua gaudent cæteræ partes corporis humani, quum vnica sit in vno viuente anima totalis.

Dum itaque ait Aristoteles semen partim esse separabile à corpore eorum in quibus diuina pars comprehenditur, quæ mens appellatur, id in eo sensu protulit, vt significaret semen, dum à corpore generantis seiungitur, separari partim à corpore, hoc est à parte corporis illius diuini, quod in homine constitutum est ex omnibus simul vnitis vehiculis partium animæ humanæ; non tamen arbitrandum est in hominibus, in quibus diuina pars

continetur, quæ mens appellatur, à quacunq; parte huius corporis ſemen ſeiungi; ſed ab ea tantum parte, quæ menti, ſeu animæ rationali famulatur; partim vero inſeparabile, puta ab alia parte corporis illius diuini, quæ famulatur animæ irrationali; nam eam ſecum, ſimul cum ipſa brutali anima, defert ad conceptum conſtituendum, mente, ac eius vehiculo relictis in corpore generantis, vnde effluxit.

Quia ergo quam in ſemine agnouit animam irrationalem, non eandem numero de ſemine in fætum tranſmeare cenſuit, ſed illam in eodem alteram ſuæ ſpeciei generare; ſcribit vlterius, corpus ſeminis, quod proxime dixerat eſſe à vehiculo animæ ſenſualis inſeparabile, poſteaquam ea, qua pollet, anima irrationali alteram eiuſdem ſpeciei in Embryone genuerit, non permanere in fætu, tanquam vnam ex partibus eius, ſed in flatus diſſolui, ac euaneſcere; idque ex ea, quam obtinet humida, aquoſaque, ac propterea in halitus facile diſſipabili natura, ſeu ſubſtantia comprobat, propoſitam ab initio capitis principalem ſoluens quæſtionem, qua quærebatur vbinam vadat corpulentia ſeminis, ſi illud conſtituendi conceptus pars non euadit, quando ea, quam in ſe continet, facultate quicquid apta eſt operari deſierit.

Quum igitur probauerit ſeminis ſubſtantiam iam conſtituto conceptu in halitus diſſolui, addit propterea quærendum non eſſe an ſemen, facto conceptu, ex vtero foras in omni conceptione exeat, an potius fiat pars conſtituti conceptus; ſicuti nec de coagulo quæri tale quid eſt opportunum, an ſcilicet, poſteaquam lactis ſubſtantiam coegerit, ex ea exeat; an potius in ea remaneat, ceu portio coagulati lactis; quando, non ſecus ac ſemen effectrix eſt, & non materialis cauſſa conceptus; ita coagulum mouet lactis ſubſtantiam cogendo, & in eo non permanet, ceu pars materialis.

Ab hinc admonet Ariſtoteles ſe compleuiſſe quod ſibi tertio loco determinandum propoſuerat, nempe quum quærebatur de anima ſenſuali, vtrum in ſemine, & conceptu ineſt, an non; nam talem animam ineſſe illis ait in potentia, nequaquam vero in actu; hoc eſt, in potentia ſecunda, & in actu primo; non autem in potentia prima, quæ omnem actum animæ excludit (quod patet ex ſuperioribus, & infra commodiori loco demonſtrabitur abunde) neque in actu ſecundo.

CAP. LI.

Exponitur quartus contextus, in quo docet Ariſtoteles ſemen, dum in vtero adiungitur men-

ſtruo ſanguini, in eo generare animam irrationalem, atq; ita conceptum fieri.

DOCET ex his Ariſtoteles, quomodo ſemen vi n habeat conceptus conſtitutricem, abditiſſima (vt ſolet) verborum ſerie, dum ſcribit, *Semen autem quum excrementum ſit, eodemq; moueatur motu, quo augetur corpus in digeſtione vltimi alimenti, vbi vterum ſubijt, conſtituit, & mouet excrementum fœminæ eodem motu, quo ipſum mouetur; nam illud quoq; excrementum eſt, habetq́; omnes partes potentia, actu nullam.* Quæ ita accipies. Semini, quia excrementum eſt, præſtantior non ineſt anima quàm ſit irrationalis; quippe huius animæ ſolius motus proprius, & actio, nutritio eſt, qua proximè corpus augetur, dum eius vnaquæque pars vberiorem, quàm quæ vel ad ſubſtantiam, quæ effluxit, reparandam; vel ad præſentem ſtatum conſervandum, ſit ſatis, vltimi alimenti copiam ad ſeſe attractam digerẽdo, ac in propriam ſubſtantiam commutando; quod ſanè ſemen, vbi in vterum exciderit, ea quam habet, anima irrationali alteram eiuſdem ſpeciei animam generat in ibi reperto menſtruo; quod pariter, quia fœminæ excrementum eſt, ſolius tunc irrationalis eſt animæ capax; alterius vero animæ dignioris, nempè rationalis capax efficitur inpoſterum, quando ab anima illa, quam à ſemine adeptum fuit,

fuit, iis insignitum fuerit instrumentis, & partibus, quas omnes, quotquot futuro animali necessariæ sunt, habet in potestate,

Etsi vero (subdit Aristoteles) idipsum sit excrementum fœminæ, non solum partes fæminarum proprias in potestate gerit, sed illas quoque, vnde mas à fæmina distat; ita si quidem ex fæmina non semper fæmella, sed aliquando generatur masculus; sicuti ex mutilatis parentibus non solum trunci, manciue gigni possunt conceptus, verum etiam non mutilati; Similitudinem roborat, quia fæmina ceu mas quidam læsus est, ac imperfectus; & menstrua eius semen sunt, quamuis puram seminis essentiam non obtineant: quod ideo probat, quia vel vegetali anima priuantur: vocat autem hoc in loco vegetalem animam originem, & principium animæ, quia eam censet primam omnium in conceptum recipi, & esse (sicuti prius de sensuali, & alibi de intellectiua scripsit) principium, atque partem animæ humanæ, quæ ex eis composita natura est. 9.t.3. De an.

Hinc, quia in generatione animalis dixerat excrementum fæminæ, siue menstruum, licet eiuscemodi sit, vt dici valeat quodammodo semen, non tamen vere esse semen, quia non habet animam, qua semen præditum esse oportet; docet Aristoteles cur oua subuen-

titia,

titia, quæ scilicet absque actione maris oriuntur, non sint prolifica, & vitalia; idque ait euenire, quia ipsa de se non sunt animata, & quamuis habeant potestate partes animalis, principio tamen carent vitali, anima nimirum, quam illis afferri admonet à semine maris.

Ab hinc subdit, statim, vbi excrementum fæminæ receperit à semine maris principium illud vitale, conceptum fieri.

Ait postremo, vbi factus est conceptus, illi vndique adnasci cutem exsiccata ob calorem extima menstrui superficie, non secus ac in pulte oriri contingit crustulam, quam vetulam appellant, exsiccata superficie ab ambientis frigiditate; eandemque cutim; cui origo est ex lentore, qui vniuersum Embryonem circumambit, indies diuturna caloris actione magis, magisque exsiccato: asserit in aliquibus esse magis, in aliis vero minus neruosæ substantiæ similem: simpliciter tamen cutis substantiam eiusdem esse formæ, rationis, ac speciei cum vena, membrana, & eiuscemodi aliis partibus albis, quæ non nisi excessu, defectuque, seu secundum magis, & minus interse differunt.

CAP. LII.

Interpretatur quintus contextus, in quo Aristoteles demonstrat partem animi nostri vegetalem

lem

lem nobis indi, dum ſimus, à matre: ſenſualem autem ab ipſo patre.

Dixerat Ariſtoteles in medio quarti capitis ſecundi de gen. an. rem ita ſe habere, vt ſine maris emiſſione concipi impoſſibile ſit: ſed huius cauſſam non attulerat; Dixerat quoque pluries in generatione maſculum fætui animam impertiri, fæminam vero corpus, & materiam; Mox ex eo quod in animalibus fere omnibus reperitur diſtinctio ſexus maris, & fæminæ: concludit fieri vt maſculus nequeat ſobolem propagare abſque interuentu fæminæ; quippe mas in ſe habet quidem animam, qua alteram eiuſdem ſpeciei in fætu generare poteſt, menſtruum tamen non obtinet, quod eſt materiale principium conceptus: Hinc autem quum apertum ſit fæminam, & menſtruum in ſe habere, & animam eiuſdem generis cum anima maſculi, ſufficientia principia ad ſobolem propagandam: Emergentem quæſtionem proponit, cur fæmina ſine mare concipere nequeat? cur enim agens appropinquatum paſſo bene diſpoſito, in ipſum proprias non exerceat vires: nulla ratio eſt, quæ doceat.

Dubitationem tollit Ariſtoteles inquiens quod conceptus animalis, ſeu animal ipſum, quod generatur, à plantis diſtinguitur beneficio ſenſus: quumque animam ſenſualem

(quam neceſſario habet animal viuens vel in actu ſecundo, vel in potentia ſecunda) in fætu generare non poſſit niſi maſculus; inde fit vt fæmina ad concipiendum indigeat maris miniſterio.

Hinc auget difficultatem Ariſtoteles, quia non bene dictum videtur quod anima fætui à maſculo, non autem à fæmina communicetur, nam experimento ſæpe compertum eſt fæminas in genere ouiparorum abſque maris opera ex ſe ouum parere, quod tamen eſſe animatum inde certo conſtat, quia tale ouum ſubuentaneum aliqua corruptione perit, ac moritur; nihil autem perire, ac mori poteſt, quod vitam ac animam non habeat.

Adde quoque oua ſubuentanea ea ratione viuere, qua in aluo matris, antequam in hanc lucem edantur, nutriuntur, atque augentur: eſt autem auctio, & nutritio animatorum actio, non ſecus ac mors eorundem paſſio.

Soluit hæc itidem Ariſtoteles inquiens, ex allatis fieri quidem vt oua ſubuentanea ſortiantur à matre animam vegetalem, qua communicant animalia cum plantis, non autem ſenſualem, per quam huiuſmodi oua fæcunda redduntur: ſed hanc à maſculo ſuſcipiunt, quando hic certo, ac debito tempore coierit: ſi quidem fæmina intra ſe multa oua ſubuentanea gerente, quorum alia textam iam

iam habeant, alia non; si tunc mas coierit, oua illa tantum fœcunda redduntur, atque à masculo animam sensualem adipiscuntur, quæ texta carent, nam durum illud textæ corpus impedimento est quominus cętera aspergantur semine masculeo, à quo suscipiendo animam sensitiuam fœcunda fiunt. Quia ergo (ait Aristoteles) necesse est fœtus animalium habere animam sensualem, quam oriri Naturæ legibus sancitum est à masculo in iis, quæ sexu distinguuntur; ideo contingit vt (licet in plantis, quæ sexus distinctionem non habent, vna pars ab aliis diuisa sit prolifica) hoc tamen animalibus negatum sit vnam tantum partem, nempe fœminam absque interuentu masculi fœtum generare in iis, quæ sexu distinguuntur. Si quæ autem sunt in genere animalium species, in quibus sexus non distinguatur, in his idem animal ex seipso sibi simile generare posse arbitrandum est, quod & si nondum certo cognouerimus reperiri genus aliquod animalium, quod non habeat distinctionem sexus; dubium tamen illud facit, quod in genere pisc um Rubri, siue quos vocant Rubelliones, quum omnes fœminæ, & prægnantes reperiantur, videntur carere diuersitate sexus, de his tamen, vt diximus, nondum compertum est quod fidem faciat satis; Illud tamē verum est in genere piscium

 dari

dari quod neque mas eſt, neque fœmina, vti anguilla, eſt autem hoc genus quodam mugilum in fluuiis cœnoſis; Dices tu & hos piſces in eo etiam anguillis aſſimilari, quod non ſint prolifici, ſed omnes, vt anguilla ex putrido illo cœno generentur. Hoc autem certiſſimum eſt, in quibus diſtinguitur mas à fœmina, hanc ſine illo non poſſe perfectum animal generare, alioqui mas eſſet ſuperuacaneus, ac fruſtra conditus à natura; Mas ergo, in animalibus diſtinctum ſexum habentibus, ipſe eſt, qui generationem complet, atque perficit, maſculus enim fœtui ſenſualem animam conciliat, aut per ſe, aut per genituram.

CAP. LIII.

Explicata Ariſtotelis opinio ſummarie proponitur, quæ eſt rationalem animam in nobis immediate à Deo pendere, ſenſitricem à Patre mediante ſemine, vegetalem vero à matre.

EX traditis ſatis apertum puto Ariſtotelis opinionem hac in re illam eſſe, vt ipſe ſentiat animam humanam è triplici ſubſtantia conſtitutam ſui partem rationalem à Deo ſortiri, ſenſualem vero à Patre mediante ſemine, at vegetalem à matre; Primum quidem ob eam rationem, quia quum intellectus actiones habeat corporei organi famulatu

latu non indigentes, quumque actio vbique proportione respondeat essentiæ illi, à qua prodit, ideoque apertissime nobis demonstret naturam agentis; Non potest profecto in constitutione hominis illi mens aduenire nisi ab eo, qui extra corpoream naturam subsistit, Deo immortali, & hoc nullo mediante corpore nostrate. 1.Cœl.t.100.

Secundum vero, ac tertium, quia quum vegetales, ac sensuales operationes omnes sint huiusmodi, vt fieri nequeant sine instrumentis corporeis (neq; enim nutritio absq; calore, qui qualitas corporea est) aperte declarant principia, vnde pendent, hoc est, vegetalem, sensualemque animam ab agente corporeo etiam fœtui communicari; Duo autem quum sint corpora ad animalis generationem concurrentia, vnde tales animas fœtus nancisci potest, masculus, ac fœmina (ea excepta animalium procreatione, quæ per putredinem effici solet.) Et quia aperte constat in ouiparis fœminā edere oua subuentanea sine opera maris, quæ quum augeantur, nutriantur que, ac morte moriantur, licet vitam vegetandi habeant, sensuales tamen edere nequeunt operationes, aut fieri animalia, nisi aspergantur semine maris; Certo statuendum est fœtum suscipere animam vegetalem à matre, sensitiuam autem à Patre, alioqui & fru-

stra

ſtra factus is eſſet à Natura in iis, quæ ſexu inuicem diſtinguuntur.

Atque quemadmodum mens, ſiue anima rationalis, quoniam immortalis eſt, propterea ingenita exiſtens, & antiquiſſima, per æthe-
1. De an. t. 82
rea illa corpora inuiſibilia homini accedit extrinſecus, dum ipſe generatur, à Deo Optimo Maximo nullo mediante corpore, aut motu, ita quum ſemen, quo mediante maſculus conceptui ipſi ſenſualem animam tribuit, nō permaneat vllo modo tanquam pars in gignendo animali, ſed vel foras ex vtero egrediatur, vel in halitus ob ſui naturam humidam diſſipetur conſtituto cōceptu, quumque non poſſit eademmet numero anima de vno in aliud ſubiectum corpus tranſmigrare, aſſerendum eſt proculdubio eo prorſus modo à ſemine conceptui animam ſenſitricem conciliari, vt ſemen, qua pollet mediante, alteram eiuſdem ſpeciei animam ſenſualem in fœtu ipſo producat; Sic & à Matre in conceptum haudquaquam migrat vegetalis anima, ſed fœmina miniſterio propriæ animæ alteram eiuſdem ſpeciei animam vegetatricem generat in ſanguine menſtruo, qui eſt materiale principium Embryonis, ac omnino gignendi animalis.

Ita Ariſtoteles mihi ſenſiſſe videtur De Ortu Animæ humanæ.

Age

Age in præsentia videamus nunquid eius opinio, quemadmodum eſt cæteris antehac examinatis præferenda, ita quoque veritati ſit conſentanea, proptereaque à nobis amplectenda.

Cap. LIV.

Examinatur Ariſtotelis Opinio, oſtendendo animam rationalem non extitiſſe ante corpus, nullumque aliud ab elementari corpus habere, animam vero ſenſitiuam fœtus non eſſe numero diuerſam ab ea, quæ eſt in ſemine; & vegetalem non habere ortum à Matre.

QVA in re, quum intelligere, ac veritatem intelligibilium intueri, actio ſit mẽtis citra corporis interuentum; quumque mens noſtra in hac vita non poſſit ita ſupra corpus ſeſe attollere, vt omnino libera ſit à corporeo cõmercio, hinc factum eſt, vt diuinum ſit, ac ſupra humanæ naturæ conditionem, non decipi circa veritatis cognitionem, humanum vero ſit errare, atq; ita hominis proprium, vt nemo ſemper veritatem attingat, imo quilibet aliquem errorem neceſſario committat; Sic D. Plato in Theæteto ſcribit: *Quum bono oppoſitum aliquod ſemper eſſe neceſſe ſit, nempe malum: quumque mala, quare & error, ac falſitas, apud Deos locum habere nõ poſſint, naturam mortalem, regionemque inferiorem neceſ-*

ſario

sario circumeunt; propterea igitur omnis homo mendax. Nullus ergo me damnare debet, si de illorum numero non sum, qui alicuius ita sunt addicti autoritati, vt iurarint in verba Magistri; Is namque mihi est animus, qui vti semper grauium, ac illustrium Doctorum sententias magnifecit, ita rationem ipsam maioris, sensum vero (vtpote in cognitione proprii obiecti minus fallacem) maximi facere consueuit in iudicanda quaque controuersia; Ideoque fit, vt quascunque autoritates negligam, quas ratio ipsa, vel conuellat sensus; & eo magis, quia Platoni, *vis animi veritatis est amans, eiusque gratia cuncta peragit*; quare nulli mirum sit si pro veritate non possum cum Aristotele probare animi nostri partem rationalem, licet ea sit immortalis, esse increatam, ac nusquam non fuisse; propterea quod à Naturæ decretis abest, assertore vel ipso Aristotele non vno in loco, quidquam diutius ociari; Non ergo dicendum est mentes hominum, antequã corpus hoc elementare ingrediantur, incoluisse ab æterno, aut antiquissimo tempore, corpus aliud æthereum, vel quomodocunque aliter extitisse, quippe extra corpus elementare tot sæcula ab omni opere feriatas dicere oporteret, quum mens separata nihil aliud efficere possit quam intelligere, & eam fateatur Aristoteles

In Philebo.
3. *De an. t.* 82

teles à principio, dum ſimus (nobis indi ignaram penitus, omniſque cognitionis expertem, ac tanquam raſam tabellam, in qua nihil adhuc fuerit deſcriptum.

Deinde, quum corpus hoc menti impedimento potius ſit, quã adiumento ad intelligendum, aut ſaltem, dum illi adiuncta eſt in hac vita, eo non vtatur ad hoc opus, profecto ſi mens noſtra ante nos tanto tempore à corpore ſeparata extitiſſet; neceſſario, quod aliæ ſubſtantiæ abſtractæ faciunt, ipſa quoque verſata fuiſſet in cognitione intelligibilium, & ideirco non ignara, quod ait Ariſtoteles, ſed omni cognitione pollens nobis adueniret, quod arbitratur Plato, quod tamen ſi fieret, vt ſcilicet mens noſtra quippiam intellexiſſet antequam oriremur, cur (quod obiicit aliquando Platoni Ariſtoteles) eorum nos in hac vita non recordamur? 2.Poſt.c.vlt.

Amplius, certum eſt hoc in Doctrina Ariſtotelis, Deum Optimum Maximum eſſe omnium aliorum entium veram cauſam finalem, quare & animæ rationalis, cuius Deum glorioſum eſſe finem eſſentialem norunt Theologi noſtri multo melius; quum autem finis illud ſit, cuius gratia cætera omnia fiunt quæcunque ordinantur ad finem, neceſſe eſt plane vt animam rationalem, non ingenitam, ſed factam eſſe credamus. 2.Phyſ.t.29. 31.

Si

Si præterea verum est, quod passim autumant omnes Peripatetici, finalem causam, & effectricem per sæpe coincidere, cur dicere dubitauit Aristoteles Deum benedictum, qui eius finis est, esse efficientem causam intellectus humani; quum aliunde oriri nequeat; quam à Deo, nam cætera infra Deum finita virtute donantur, quæ ideo non possunt vltra suas vires mentem humanam tum simpliciter de nihilo creare, tum creare infinito tempore duraturam?

2. De an. t. 35 & sequentib.

Adde quod actus essentiales, & intrinsecè subiectū perficientes, qui alio nomine actus primi, & formæ substantiales nuncupantur, sunt & ipsi Aristoteli, non proprie causæ, sed concausæ ipsius cōpositi, huiusq; ea ratio est, quia formæ substātiales, etsi prius Naturę ordine, simul tamen secundum tempus esse incipiunt, cum eo, q generatur, & eo loci à conditione, & lege ista excepit Aristoteles sine vlla probatione animā intellectiuam, quamuis recte eam supra formas alias fecerit remanere post dissolutionē compositi; Anima ergo rationalis, quū sit substantialis forma hominis, ac propterea non causa, sed cōcausa ipsius, licet natura homine sit prior, tempore tamen simul cum eo incipit esse; siquidem eodem instanti fiat, atque sit forma, & compositum, quod generatur, verum de hoc late Ficinus.

12. Met. t. 16. & 17.

12. Met. t. 17.

Sed

Sed & figmentum corporis illius diuinioris, in quo mens noſtra, antequã naſceremur, habitaret, tolerandum non eſt, quoniam ſi, vt ait, id corpus eſt, quo mediante anima humana corpori huic craſſo elementari adnectitur, adnexaq; permanet, fieret vtique vt moriente homine cadauer illius redderetur minus quam eſſet corpus antea viuens; quia cum anima rationali ab eo ſeparatur diuinum illud corpus, quo ipſa nititur, & apud Ariſtotelem neceſſe eſt corpus quodcunque imminui, vbi ab eo corpus ſubtrahitur, at experientia & ſenſus nos aperte docet tantam eſſe cadaueris magnitudinem, quanta erat moles corporis viuentis.

Lib. 18. c. 3. Theol. Pl.

1. Phyſ. t. 38.

Vlterius, ſi anima rationalis diuino illi corpori aſſociata, corpori noſtro huic elemētari adiungeretur tanquã actus eſſentialis; quum forma eſſentialis, non extrinſece, ſed intrinſece ſubiectum corpus perficiat inde procul dubio ſequeretur dari penetrationem corporum non ſolum in homine, verũ etiam multo magis in cæteris animatis, quorum forma ſubſtantialis eſt anima, quæ ſecundũ omnem dimenſionem corpori extenditur, quam tamen penetrationem corporum adinuicem vbique negat Ariſtoteles.

4. Phyſ. t. 47 1 De gen. t. 32. 35. & alibi.

Addo Ariſtotelem alicubi fuſiſſima oratione demonſtraſſe nullum dari corpus præter

 cœlum,

cœlum, elementa, & ex his mista; quoniam si præterea eiusmodi æthereum corpus reperiretur in rerum natura, necessario proprias sedes, ac locum aliquem obtineret alicubi vel intra cœli ambitum, vel extra cœlum, quippe satis constat ex Physicis inter locum, & corpus intercedere nexum necessarium, sed quia confitetur Aristoteles apertissimis verbis extra cœlum, vbi felicissimam vitam degunt diuinæ mentes æterno æuo, nullum adesse corpus, tum alibi intra cœli ambitum terræ mundi centro immediate aqueum elementum, aquæ vero aërem, & aeri vndique ignem adnecti, igni vero proxime cœlum Lunæ, & huic cœlum aliud, & isti aliud, & sic deinceps vsq; ad primum, cœlum cœlo immediate circumuolui, nullus plane intra cœli ambitum relinquitur locus tali corpori assignandus; Non est ergo id corpus in rerum natura,

1. Cœl. & mund. *4. Phys. t. 42.* *1. Cœl. t. 100.* *4. Phys. t. 46*

Id quod & ex eo monstratur, quia Aristotelis testimonio, Omne corpus à Natura aliquem sibi proprium motum obtinuit, motum inquam localem, quum autem quatuor sint lationis species, mot⁹ enim aut est mistus, quo solummodo mista ex elementis corpora pollent: aut simplex, hic vero aut est circularis, & vni competit cœlo: aut est rectus, qui rursum aut est ad medium, seu ad centrum, ac omnino deorsum vel simpliciter, & compe-

1 Cœl. passim. & 4. Phys. t. 45.

tit soli

tit ſoli terræ: vel ſecundum quid, & conuenit aquæ, aut potius eſt à medio, ſeu à centro, ac omnino ſurſum, & hic vel eſt ſimpliciter ſurſum & conuenit igni, vel ſecundum quid, & eſt motus naturalis aëri, nullus autem præter hos motus quum reperiatur, qui proprius ſit alterius corporis, nullum pariter præter cœlum, elementa, & ex his miſta, dicendum eſt eſſe corpus in hac mundana fabrica.

Ita ergo, quod pertinet ad animam rationalem, vltro concedimus Ariſtoteli eam homini contigiſſe extrinſecus, hoc eſt à Deo, ſed hanc illi inficiamur à Deo pendere, ac oriri ab æterno per ſimplicem emanationē, quæ tollit ipſum non eſſe, nā dicimus animam intellectiuam, quum antea reipſa non eſſet, dum ſimus, à Deo ex nihilo creari, ſimul eodemq; temporis momento infundi corpori humano in vtero degenti, ac iam organizato, non mediantibus vllis corporibus, ſed nudam, ac ſimplicem; vti à Deo ſummo fabricatur, ita quoque corpori adiungi.

Quod etiam attinet ad animam ſenſitiuam, ſponte concedimus Ariſtoteli, eam ortū ducere à patre mediante ſemine, ſed bene dubitamus an, quæ in ſemine eſt, eadē numero anima ſenſitrix in cōceptum ſeſe inſinuet, an (quod ille ait) ſemen qua pollet anima ſenſitrice ſenſitricem aliam ſolo numero diuer-

ſam generet in conceptu, quoniam ſi illud verum eſt, quod ipſe nos alibi docuit, abſurdum eſſe ſi continuo, & ſtatim ac generatum ſit, quidquam corrumpatur, ita vt nullo fere tempore, aut ſaltem breuiſſimo in eſſe permaneat, inconueniens plane fuerit animam ſenſualem; quæ tempore coitus à Patre indita eſt ſemini, paulo poſt, ſtatim ac ſibi ſimilem in fœtu genetarit, vna cum ſemine ex vtero prodeunte, aut in halitus diſſoluto, corrumpi, ac interire.

1. Phyſ. t. 63.

Amplius, certiſſimum illud eſt, quod paſſim & ab ipſo Ariſtotele pronunciatur, procreare, ac generare ſibi ſimile, eſſe propriam actionem animæ vegetalis, ita vt quæcunque animata generant ſibi ſimile, id præſtent beneficio animæ vegetalis non alterius vllius; quare ſi reperiretur aliquod animal, quod omnes alias haberet animas præter vegetalem, id nulla ratione poſſet generare, ac ſobolis propagationi conſulere; ſic quibus cœlum animal eſt, id iis ſibi ſimile cœlum non procreat, quia caret anima vegetali, ſolaq; gaudet intellectrice, ſic intelligentiæ ob carentiam animæ vegetantis ſibi ſimiles mẽtes non procreant; ſic intellectus humanus neque ſeiunctus à corpore, neq; in corpore degens ſimilem ſibi animã in filio generat, quia rationalis animæ actiones non communicant cum actio-

2. De gen. an. t. 3.
2. De an. c. 4 & alibi.

actionib. inferiorum animarum, quæ corporeæ ſunt, tanquā eis vtatur vt inſtrumentis ad ſuam operationem aliquā obeundam; quum ſecus eis communicet tanquam cauſa, & virtus ſuperior ad recte edendas operationes illarum, quæ ſunt inferioris notæ; Non minus certum iudico (quod etiam ſupra obſeruabamus) omnem virtutem, quare & animam vegetalem, quemadmodum quando impeditur, non ſuæ naturæ proportionatum, ac ſibi ſimile, ſed quid imperfectius efficere, ita quando ab altiori natura adiuuatur, quid vltra ſuas vires operari; ac illi, quod non poteſt non efficere ſibi ſimile, aliud quid ſeipſa perfectius addere, ſed non ſupra genus, neque enim ſi & à mente adiuuaretur, quomodocunq; in opere anima vegetalis, hæc in virtute illius mentem crearet, quia vegetalis eius eſt generis, quod vt in eſſe, ſic in agere pendet à materia, nihilve ideo poteſt producere niſi ex materia, at mens altioris eſt generis, quod nec in operari, nec in eſſe à materia pendens ex materia, aut agente materiali nullo modo produci poteſt; Ita quando ex ſe agit anima vegetans, nec impedita, nec ab vllo adiuta fuerit, tunc vndique ſibi ſimile generare.

Es his colligo ſemen habere vim generandi, non ab anima ſenſuali per ſe primo, ſed à vegetali, quam à Patre vna cum ſenſitrice

2. De an. t 15 & aliis. nactum non esse non potuit ipsi & Aristoteli, sed quia facultas, seu anima vegetalis, quæ in semine est, non ex seipsa operatur, imo adiuuatur in opere ab anima sensitrice nobiliori, sed eiusdem generis, materiali scilicet, & corruptibili, inde fit vt in conceptu necessario generet animam vegetalem non solum, sed & sensitricem; Non ergo fœtui à semine inest anima sola sensitrix; Non ergo fœtui à matre inest vegetalis, quod tertio dicebatur; Non ergo anima sensualis in conceptum recipitur procedente tempore post vegetalem, sed simul cum ea, nam vtraq; per eandem numero actionem ab vno & eodem agente, quod est semen, fœtui conciliatur, simul autem esse quorum generatio est in eodem Post præd. c. 3 tempore, docet Aristoteles.

Verum, est & ratio peculiaris, quæ monstret animam vegetalem non posse oriri à fœmina, si enim verum est quod modo falsum deprehendimus, scilicet quod opinatur Aristoteles, vegetalem animam primã omnium in conceptum recipi, sensitricem vero procedente tempore, si illã mater fœtui conciliat; hanc vero pater, cur id non euenit in homine vt mulier citra virum intra se cõcipere possit? sufficit enim ad conceptũ (ex Aristotele) sanguis menstruus, ac anima vegetalis, vnde ille fiat animatus; dicebat namque supra conceptum

ptum fieri, vbi excrementum fœminæ receperit principium, quapropter animatum est, hoc autem est anima vegetatiua. An dices id bene, licet raro contingat, euenire in mulieribus, quibus mola oritur in vtero, est enim mola animatum corpus. Sed hoc tollitur multifariam, Primo enim si Medicis credendum est, mola non à sola fœmina fieri, aut contrahi potest sine interuentu masculi, vt quæ statuatur esse caruncula informis ex sterili vtriusq; parentis spermate, lentaque humorum viscedine constituta, quod ideo constare potest, quia non nisi in mulieribus coitum passis tale quid visum esse creditur. *Tex. 4.*

Sed si iis potius standum, quæ scribuntur Aristoteli dicenti molam non esse ex vtroq; parente, sed ex altero tantũ, veluti ouum subuentaneum, nempe ex fœmina sola, non obstante eo, quod à Medicis obiicitur, nam etsi sola fœmina molam generare potest, non tamen à virgine tale quid fieri poterit, vel vix; vtpote vteri vasa omnia in muliere coitũ non experta sunt exigua, pauco sanguine referta, & in vteri cauitatem sanguinem non fundentia, tum quia & ipsa, & vteri os interius reserari non soleant nisi actione maris, at mola ex aduerso ad sui generationem requirat os vteri, & vasorum apertum, & plus sanguinis quam soleant continere vasa vteri virgi- *10. De hist. an. c. 9.*

nalis; Ne dicam innuptas mulieres nobiles, ac virgines creditas molam vtero gestasse testimonio virorum integræ fidei, si inquam aduersariis demus molas generari à sola fœmina, non ideo euadere poterunt absurdum, nam mola non est quid naturale, sed præternaturam, ac morbus in genere malæ compositionis pertinens ad numerum adauctum argumentum vero conuincit naturaliter hoc posse contingere, data hypothesi quod mulier concipere possit citra masculi opus conceptum naturalem.

Deinde fortasse mola in vtero non viuit merito animæ cuiuspiam diuersæ à materna, sed veluti ouum subuentaneum in aluo ouipari, polypus in naribus, ac excrescentiæ aliæ carnosæ preter naturam ortę in humano corpore, ita & mola in vtero rude carnis frustum nutritur, ac augetur beneficio animæ maternæ, quæ sua exercet munia in ea parte in qua oritur mola, argumentum autem probat ex data hypothesi mulierem sine ope viri tale quidpiam generaturã, quod ex se, ac beneficio suæ animæ numero saltim diuersæ à materna, nutriri, augerique valeat, ac viuere. 10. *Hist.* 9.

Deinceps mola eius naturæ non est, vt superueniente viro à semine possit sensualé animam suscipere, & extrinsecus à Deo rationalem, ita vt demum fieri valeat homo alter, ac

à matre

à matre in lucem edi tanquam perfectum animal, ac rationale; ſed ratio noſtra ex ſuppoſito demonſtrat fæminam ſine viro in ſe quid poſſe concipere, quod per participationem animæ tum ſenſualis à patre ſuperueniente, tum rationalis à Deo fieri queat animal perfectum, atque homo.

Denique mola, quum caro ſit, non vegetalem ſolum, ſed ſenſualem quoque animam obtinebit; nam ipſi & Ariſtoteli caro quidquam non eſt, niſi æquiuoce vt lapidea manus, manus eſſe dicitur; caro (ait) quidquam non eſt niſi animam habeat, eamque ſenſitiuam; hinc ergo fieret vt fæmina non tantum vegetalem animam fætus generare poſſet, ſed etiam ſenſitiuam; vnde aperte magis ſequeretur fæminam poſſe ſine interuentu maris concipere; & vlterius conceptum in lucem edere, vt cui apud Ariſtotelem habenti animam vegetalem, ſenſualem, non à patre, ſed extrinſecus mens aduenit. *2. De gen. an. c. 1. & c. 4.*

Non ergo indit fæmina fætui animam vegetalem, quod cenſuit Ariſtoteles.

Cap. LV.

Soluuntur Ariſtotelis rationes, oſtendendo aliquid ortum poſſe eſſe immortale: ſemen fieri partem fætus & non eſſe parem rationem de fætu, ac de quo ſubuentaneo.

 Age

AGE nunc Aristotelicis argumentis respondeamus. Quod itaque circa intellectum primo probabatur esse antiquissimum, atque ingenitum, quia incorruptibilis; tenui fundamento nititur, in sola Aristotelis autoritate constituto, nempe quod nullum de nouo factum sit incorruptibile, sed omne quod fit in tempore ita vt ante non fuerit, in tempore quoque corrumpetur sic vt postea non erit; quod enim de nouo fieri dicitur, dupliciter ad tempus se habere potest; vel enim fit post temporis ortum, ac sub passionibus temporis, ita vt per motum, aut saltem producatur non sine motu, qui tempore mensuratur; ac ab eo agente fiat, cuius actio est temporanea, vt formæ omnes corruptibiles, quæ per motum fiunt, ac ab agente, cuius actio tempore mensuratur, & subiicitur passionibus temporis; reguntur enim sublunaria efficientia omnia in agendo à motu cœli, & omnino à tempore ipsi & Aristoteli. vel quod de nouo fit, nascitur quidem post temporis ortum, sed supra conditiones, ac passiones temporis, vt pote non fiat per motum, qui mensuretur tempore cuiusmodi est creatio; nec fiat ab agente, quod in agendo pendeat à motu cœli, ac omnino à tempore, vti est Deus Optimus Maximus; Quæ fiunt de nouo primo modo, siue in tempore sub passionibus temporis, tem-

1. *Meteo.* c. 2.

tempore menſurantur, ac ſunt corruptioni obnoxia, vt quæcunque ab agentibus ſublunaribus proxime oriuntur; At quæ fiunt in tempore ſupra paſſiones temporis, & citra illius conditiones, eo non menſurantur, ſed poſſunt eſſe æterna; ſic anima rationalis à Deo fit per creationem, quæ actio non tempori ſubiacet, ſed æternitati; ideo mens in tempore orta eſt immortalis; Ita Platoni, ac cæteris fere omnibus vetuſtioribus Philoſophis Mundus, qui eſt incorruptibilis, non ſemper fuit; quamuis de mente Platonis aliter Proclus arbitretur; id tamen in Timæo legimus; Deum æternum aliquando condidiſſe Deos iuniores nulli corruptioni obnoxios.

Quod autem ſecundo probat Ariſtoteles animam ſenſitricem fætui, ac ſemini paterno eandem numero non ineſſe: ſed ſemen propria mediante alteram eiuſdem ſpeciei generare in fætu; quia ſemen non permanet tanquam pars in conſtituto conceptu: vna vero, eademque anima de vno in alterum ſubiectum non tranſit: firmius non habet fundamentum: ſi quidem ſeminis corpus non remanere tanquam principium materiale conſtituti conceptus, neque Ariſtoteli ipſi, neque rationi, neque ſenſui conſentire videtur; Ariſtoteli quidem, nam

ſupra

ſupra is aperte fatetur eandem rationem habere ſemen ad conceptum, quam habet coagulum ad lac: quum autem ſapor, & odor coaguli permanentes in lacte coagulato plane demonſtrent ſubſtantiam coaguli quoque in lacte permanere; alioqui enim migrarent accidentia de vno in alterum ſubiectum; ſatis aperte conſtat & corpulentiam ſeminis permanere in conceptu.

Senſui vero, quo & in ouis fæcundis, quæ ſubuentanea non ſunt, apertiſſime remanere ſemen maſculi referens ſpeciem grandinis: & in ſtirpibus tum pleriſque aliis, tum maniſeſtiſſime in limonibus conſpicitur, in quorum fructibus valde maturis ſæpiſſime videri poſſunt ſemina, è quibus planta naſcitur, cuius naſcentis materia eſt corpus, ac ſubſtantia ſeminis alba, & craſſa: Si itaque id in plantis euenit, ac in animalibus ex ouo natis, vt ſeminis corpulentia cedat in materiam geniti conceptus; cur id quoque contingere non debet in homine, ac cæteris animalibus perfectis, quorũ ſemina in fætus ſubſtantiam abire ſenſus, & ipſe iudicat in abortibus primæ, vel ſecundæ diei ab actu conceptionis, quorum materia alba eſt, & craſſa ad inſtar ſeminis, & lactis cuiuſdam ſubcruenti, teſte Alberto Magno? (5. De animal cap. 5.)

Rationi autem, nam eo ſuppoſito, quod & ſenſui

ſenſui notiſſimum, & ab Ariſtotele, Galeno- 7. De hiſt. an.
que conceſſum, fieri non poſſe conceptum, cap. 3.
niſi ſemen in vtero retineatur: quum autem Lib. de ſem.
ſemen ſi in vtero retinetur, id alicuius gratia fiat; quumque ex eo, quod ſemini duo inſunt materia & forma, multiplex vſus aſſignari poſſit, cuius gratia ſemen pro conceptu conſtituendo in vtero contineatur; nempe à forma ſeminis conceptus poteſt animari, ac neceſſariis ad vitæ actiones inſtrumentis exornari; à materia vero conſtitui, aut contemperari; diuerſa nanque quum ſint materia, & forma ſeminis, diſtinctos quoque vſus habere debent in conſtituendo cóceptu. Quod ſi quis dicat ideo ſemen pro fætu in vtero retineri, vt à forma ſeminis materia conceptus, quæ in vterum à fæmina eſt immiſſa, ſortiatur & vitam, & animam, & inſtrumenta, quibus anima vtitur ad obeunda munera vitæ: is profecto reddere rationem non poterit, quare Natura vt in inſectis pleriſque fecit, ſic in animantibus cæteris nobilioribus, atque præſertim in homine id non præſtiterit, quod fæminæ à maribus excipiant vim, ſeu animam ſolam ſeminis, non autem ſemen ipſum: quod alioqui & fruſtra eiaculatur in vterum, & magno cum detrimento maris, & ſæpe cum periculo vitæ: non decet autem hoc ſummam naturæ prouidentiam,

1. De gen. an. in fin.
2. De gen. an. cap. 1.

de in-

de insectis maiorem curam habere, quam de hominibus;

Sin autem dicat alius præter hunc vsum desumptum à virtute seminis, alterius etiam vsus gratia ad conceptum semen in vtero retineri, qui proprie desumitur à corpore seminis, & hic vsus est, non constituere tanquam materia ipsum fætum: sed vel coagulare sanguinem, aut aliam quamuis materiam conceptus; oporteret profecto materiam, & corpulentiam seminis vt naturam contradistinctam ab anima seminis, aliquid efficere in materiam fætus, sed omnem Philosophiam tollit, qui materiei, cuius proprium est pati, vim concedit effectricem, atque mouentem; imo præterea necessarium esset, vbi semen hos vsus præstiterit, ipsum ex vtero exire aut in flatus dissolui; quorum neutrum contingit: tum quia semine attracto, vterus, qui conceptum gestare debet, ita os claudit, vt apud Galenum ne tenuissimo specillo aditum præbeat: tum quia sanæ mulieres, ac boni habitus, toto grauiditatis tempore nullum humorem, nullumque flatum ex vtero sibi prodire vsquam animaduertunt: quod certum est indicium iis ex vtero nihil effluere. Neque tuta est euasio, quod seminis substantia, non quidem in flatus crassiores, atque sensibiles, vtpote crepitum facientes, quales ab im-

ab imbecillo calore ſuſcitari ſolent: ſed in tenuiſſimos conuerti ſpiritus; qui per meatus, quibus vndique ſcatet corpus vniuerſum, abſque eo quod vtero gerens id animaduertere valeat, diſſipantur, perinde ac difflantur continue à toto habitu corporis halitus quidam ſenſum ſubterfugientes: quoniam craſſiorem, tenacioremque ſeminis corpulentiam à calore, qui in ſano vtero eſt, qualem mulieris grauidæ opus eſt eſſe, miti ac blando in tenuiſſimos, ac inſenſiles halitus totam diſſolui, veriſimile non eſt.

Indè etiam tollitur ea ratio, qua deinde Ariſtoteles probare nitebatur ſemen, facto conceptu, in halitus diſſolui, aut ex vtero foras exire, vt cui prona eſt ad id ſubſtantia humida, & aquoſa: propptereaque facile diſſolubilis in halitus, & facile labilis ex vtero foras: Nam & vteri os clauſum egredienti materiei non ita facilem aditum præbet: & ſemini cum humiditate craſſities adiuncta eſt, ac lentor: quare idipſum neque inſenſibiliter ex vtero exire valet, & contumacius eſt quam vt in flatus vel craſſiores diſſipari poſſit actione caloris, qui in vtero ſecundum vtranque primarum qualitatum oppoſitionem temperato (qualis Hippocrati eſſe debet vterus mulieris concipientis) reperi- 5. Aph. 62.

peri-

peritur mitis, beneficus, minimeque mordax: vterus enim neruosa constans materia sanguinis est inops, & modici compos caloris, qui neque illi à partibus, quibus vndique circumdatur, augeri potest; nam hæ pariter immoderato calore, sanguineque copiosiore destituuntur, vt vesica, intestina, peritoneum, dorsum, & alia id generis exanguia, temperamentique frigidioris.

Alterius ergo vsus gratia semen in vtero retinetur, nempe vt ex eo tanquam ex materia constituantur partes albæ conceptus, quales sunt cerebrum, neruus, spina, vena, os, arteria, membrana, cartilago, cutis, & huiusmodi; Nam quod vlterius dicebat Aristoteles (vt aliqui exponunt) cutem animalis in vtero fieri ex menstruo fætum ambiente refrigerato à parietibus vteri, quibus adhæret, vt in pulte fieri solet exterior illa excara, refrigerata extima superficie liquoris à frigore ambientis; & similem, eundemque fere generationis modum sortiri venas, neruos, membranas & alias corporis nostri partes albas; quas ideo à cute, non nisi maioris, minorisue: seu excessus, defectusue ratione differre scribit; nisi nomine frigoris calorem mitem intelligat, dissimulantis est hominis, & consuetudinem naturæ, in cuius opera frigus non ingredi vulgatissi-

gatiſſimum eſt in ore omnium Philoſopho-
rum:& rationem ipſam, qua perſpicuum eſt
partes albas corporis noſtri non ſolum ſe-
cundum exceſſum, atque defectum abinui-
cem differre, ſed ſpecie, ac ſecundum propriã
naturam: quod tum ſenſus ipſe in anatome,
tum quoque actiones illarum variæ, ac mul-
tiplices, quæ ab vna, & eademmet eſſentia
proficiſci nequeunt, ſatis apertum faciunt:
albarum namque partium in humano cor-
pore aliæ ſenſu pollent, aliæ eo carent: & rur-
ſum aliæ per ſe mouentur, aliæ vero moueri
non poſſunt niſi ab aliis motæ: Niſi forte,
non quantum adeſſe, ſed quantum ad fieri eas
velit Ariſtoteles ab inuicem ſecundum ma-
gis & minus differre, prout ſcilicet aliæ ab in-
tenſiori, aliæ vero à remiſſiore calore effor-
mantur.

Quod autem poſtremo loco confirma-
bat Ariſtoteles vegetatricem animam conci-
liari fœtui à matre, deſumpto argumento ab
ouis ſubuentaneis, quæ ſine ope maris à fœ-
mina generata nutriuntur, atque augentur,
& morte pereunt: ac propterea cuius benefi-
cio iſtas edũt operationes, vegetatricem ani-
mam à matre neceſſario ſortita ſunt: ſoluimus
dicentes oua ipſa ſubuentanea, & ea quoque,
quæ futura ſunt vitalia, atque fæcunda, ante
actionem maris viuere, tanquam fructus ma-

tris, beneficio animæ maternæ, vel etiam demus ea ipſa viuere per propriam animam à materna generatam: hanc tamen neceſſario exuunt aduentu maris, à quo nõ poſſunt ſortiri ſentientem ſine vegetali, vt ſatis oſtendidimus in ſuperioribus: verum eſſe longe diuerſam rationem de animalibus aliis perfectioribus, & præſertim de homine: quoniam mulier naturaliter non poteſt ex ſe ſine interuentu maſculi quid in vtero gignere, quod habens animam vegetalem ſolum tanquam ouum ſubuentaneum, ſuperuentu maris poſtea ſortiatur ſenſitricem, ac fiat animal: quip-
7. Hiſt. c. 3. pe conceptus in muliere apud ipſum & Ariſtotelem fieri non poteſt niſi quando poſt coitum ſemen maris permanſerit in vtero fœminæ ſex, aut ſeptem dies.

Hactenus de opinione Ariſtotelis: quod ſi quis contendat Ariſtotelem longe aliter de anima ſenſiſſe: quia & ego noui nulla alia de re illum tam obſcure, tam perplexe tractaſſe: propterea non repugnabo: ſed ſuperior opinio ſit confutata tanquam à veritate aliena, in quam quis poſſet fortaſſe deſcendere: ſiquidem valde gauderem me tam ardua in re à tanto Philoſopho non diſſentire: Sin autem hæc eſt germana Ariſtotelis Opinio, i-

pſam

ipsam pro veritate acrius expendisse non pœniteat.

Atque hæ sunt quæcunque circunferuntur illustrium Scriptorum opiniones De Ortu Animæ Humanæ.

Finis libri primi.

FORTVNII LICETI

DE ORTV ANIMÆ HVMANAE,

LIBER SECVNDVS.

In quo ex propria sententia explicatur, Vnde, Quomodo, & Quando Anima humana habeat Originem.

CAPVT I.

Animam humanam non esse simplicem substantiam, sed actum essentialiter compositum ex anima vegetali, sensitrice, & intellectiua.

VVM itaque in superiori libro late pateat quæcunque de Ortu Animæ humanæ tradita sunt, & à veteribus, & à iunioribus Philosophis, non omnino intellectui satisfacere, nec prorsus mentem firmare: quamuis hoc nos admonere posset in abditissima, difficillimaque hac speculatione,

ne, in qua vel totius Philoſophiæ Coryphæi Græci, Arabes, & Latini laborarunt, vlterius progrediendum non eſſe: contra tamen rei dignitas, & difficultas nos impellit, vt ex propoſitis, ac examinatis aliorũ ſententiis quod luminis haurire potuimus, tamdiu ventilemus, ac augeamus vlteriori diſquiſitione, quo propoſitę contemplationis veritatem in profundo, & obſcuro huius Philoſophiæ puteo latentem detegamus, detectam illuſtremus, ac illuſtratam ſtudioſis in propatulo offeramus: ſi tantum nobis licuerit.

Aggrediamur ergo iam hoc opus, ab ipſius eſſentia animæ originem expiſcantes: & fœlix ſit omen.

Eſt anima humana non ſimplex natura, ſed forma compoſita ex irrationali, mortaliue anima, tanquam potentia, & rationali, quæ eſt immortalis, tanquam actu eiuſcemodi potentiam eſſentialiter perficiente. Quod etſi ſatis apparet ex traditis paſſim in ſuperiori libro: quia tamen res eſt multum inter Philoſophos controuerſa: hoc ipſum vlterius demonſtremus.

Quum ergo Ariſtoteles ex eo, quod animę actio eſt vel ſeparabilis, vel inſeparabilis à corpore, colligi poſſe iudicauerit animæ ipſius eſſentiam eſſe itidem vel ſeparabilem, vel ab eodem inſeparabilem: neceſſario con- 1. *de an. t.* 13.

 fiten-

fitendum est actionem vbique proportione respondere illi essentiæ, à qua prodire conspicitur: ita vt verissimũ sit asserere qualis est actio, talem & essentiam esse, vnde actio pendet: quum igitur actiones homo habeat non vnius, ac simplicis naturæ, sed multiplicis, ac diuersi generis: aliæ namque sunt sine vlla cognitione: aliæ vero cognitionem includũt: & inter has aliæ corporea instrumenta postulant: aliæ autem citra organi corporei ministerium eduntur: oportet quoque animæ humanæ essentiam, vnde tales prodeunt actiones, non esse simplicem, sed multiplicem & constitutam ex diuersis naturis, quales sunt anima intellectiua immortalis proprias actiones edens absque interuentu instrumenti corporei; sensitiua cognitione pollens, & mediante organo corporeo proprias facultates exercens: atque vegetalis nullius cognitionis particeps, & instrumento corporali vtens ad operandum quicquid agere apta est.

2. Amplius, apud Aristotelẽ substantiæ sunt sicut numeri: sed numerorum nullus naturæ simplicis, at omnes compositi ex vnitatibus: alii quidem paucioribus, vt binarius: alii autem ex pluribus: & hi hoc modo constituuntur, vt per additionem nouæ vnitatis, tanquã formę, pręexistenti numero ceu materiei, fiat semper noua species numeri: sic enim bina-

rio

rio addita tertia vnitas fit ternarius numerus: cui ſi addatur quarta, naſcitur quaternarius: & ita deinceps. Niſi ergo tale quid in ſubſtantiis contingeret, vt earum aliquæ ex ſimplici forma, & materia conſtituerentur, talia ſunt elementa: aliæ vero maiorem compoſitioné nanciſcerentur per additionem vlteriorum formarum præexiſtentibus in materia, qualia dicimus nos eſſe animalia, & homines, quorum conſtitutio eſt primum quidem ex nuda materia, ſimplicique forma in elementis: ex quorum miſcela deinde quod naſcitur tale eſt miſtum, vt ſit capax animę vegetalis: qua poſtea ſuſcepta, fit viuens: quod in potentia exiſtens ad animam ſenſitricem, hac vegetali præexiſtenti adiuncta, fit animal: cuius formæ ſi mens aſſocietur, tanquam vltima vnitas, præexiſtentibus in numero priori, conſtituitur homo: male ſane dixiſſet Ariſtoteles ſubſtantias eſſe ſicuti numeros.

Præterea, ſi anima humana eſſet ſimplex natura, non compoſita eſſentia ex rationali, & anima ſenſuali, ac vegetali: per eandem plane animam homo eſſet & homo, & animal, & vegetans: quum autem homini quicquid competit per formam ſpecificam, id illi competat per ſe primo: profecto homo eſſet per ſe primo & homo, & animal, & vegetans: ita enim Triãgulo cõpetit p ſe primo habere 5.

 tres,

tres,quia id illi conuenit per formam,qua est triangulum,quæ illi est differentia vltima, & specifica. At vero homo nullo pacto dici potest per se primo vegetans,aut sentiens,tum, quia vegetare est passio propria animati corporis,quod genus est hominis remotum, cómune omni viuenti sublunari: & sentire est passio propria animalis,quod est genus proximum hominis,commune etiam brutis: sed passionem generis non conuenire per se primo speciei,satis aperte docuit nos Aristoteles in primo posteriorum,vbi detegit erroré, qui plerunque fit circa vniuersale; quem errorem sane euitare nequeunt hoc in loco aduersarii:tum etiam quia quicquid per se primo competit alicui,in alio id esse nequit,nisi in virtute primi illius,cui conuenit per se primo:namque habere tres,quia inest triangulo per se primo,id inesse non potest Scaleno, Isopleuro,aut alteri cuiuis alii,nisi per participationem trianguli; necesse est profecto vt stirpes,& bruta vniuersa habeant in se animá, ac naturam humanam; aut illæ non sint vegetantes, hæc vero nec vegetantia sint,nec animalia;quorum nullum fieri potest. Hominis ergo anima composita natura est ex specifica forma intellectiua, seu rationali, qua homo per se primo est homo, specie distinctus à quocunque alio;& generica tum pro-

1. Post.t.11.& 14.

xima,

xima, puta ſenſuali, qua homo per ſe quidem, ſed non primo, eſt animal, in quo conuenit cum brutorum animalium genere vniuerſo; tum remota, nempe vegetali, qua homo ſimiliter per ſe, ſed non primo, eſt vegetans, in hoc cum ſtirpibus conueniens.

Vlterius, ſi anima humana non eſſet composita natura ex anima vegetali, ſenſitrice, ac intellectiua, vt diximus, ſed eſſet ſimplex intellectus; quum intellectus, vtpote immortalis, genere differat Ariſtoteli à vegetali & anima ſenſitiua naturæ corruptibilis: quumque ab animarum differentiis differentiæ animatorum deſumendæ ſint apud Ariſtotelem, qui ſcribit, actum eſſe, qui ſeparat & diſtinguit: procul dubio differret homo ſecundum genus & à plantis, & à brutis: quum tamen cum illis in genere remoto conueniat, quod eſt vegetans; cum his vero in genere proximo, tum logico, quod eſt animal: tum phyſico, quod eſt corpus naturale mortale, ſeu animatum, aut animal mortale. Id autem nos dicimus euenire, quia res differunt adinuicem per ſuos actus, ſeu formas totales: modo intellectus non eſt forma totius naturæ humanæ, ſed pars talis formæ, quæ eſt anima humana, compoſitam naturam habens ex intellectu, vegetali animâ, & ſentiente; idcirco proprie homo ab aliis non 4. 10. *Metaph.* t. 26. 7. *Metaph.* t 49.

 debet

debet dici differens per ſolum intellectum, ſed per totam animam humanam: hæc autem, licet habeat potiorem ſui partem immortalem, ſecundum ſe tota quum ſit corruptioni obnoxia: ideo fit, vt homo ſit etiam mortalis, vt bruta & plantæ; ac propterea ab iis genere non differat.

f. Amplius, quum, ſicuti generatio phyſica eſt eductio formæ de ſinu materiæ: ita corruptio ſit eiuſdem formæ interitus, aut non ſine hoc: ſi anima hominis eſſet ſimplex intellectus, non ex materia genitus, ſed ex nihilo creatus, & immortalis, non caducus: ſi, inquam, anima noſtra eſſet ſimplex intellectus prædictus, non ſubſtantia compoſita ex rationali anima, & irrationali, naturæ generabilis & caducæ, ita vt ad huius ſolius generationem & interitũ tota & anima humana, vt compoſitum, ſit vere ac phyſice, quantum natura formæ patitur, ex materia generabilis & corruptibilis; procul dubio non eſſet homo proprie ac phyſice, vt bruta & ſtirpes, generabilis & mortalis; quod qui affirmare non dubitant, præterea quod hominem non eſſe vniuoce animal cum brutis, & vegetans cum ſtirpibus ponere videntur, ii ſane pro voluntate philoſophantur. Mihi autem homo eſt corpus naturale, ac materiale: naturalibus proinde ex materia paſſionibus, generatio-

rationi, mortique obnoxius: eiusque anima ideo ex materia genita, & mortalis: etsi potior humanæ animæ pars intellectiua sit non educta de sinu materiæ, sed creata ex nihilo, & immortalis: ad hoc enim, vt aliquod compositum vere aut generetur, aut corrumpatur, non oportet singulas illius partes aut generari, aut corrumpi: sed sufficit vnius tantum, vel ortus, vel interitus: sic ignis vere generatur & corrumpitur, ad generationem & corruptionem formæ suæ, eadem permanente materia ignis ingenita & incorrupta: sic cœleste animal, quod ex orbe & intelligentia constituitur, interiret, si sphæra dissolueretur, superstite intelligentia. Ita ergo anima humana, vt dicit substantiam compositam ex rationali anima, & rationis experte, ad huius solius irrationalis animæ conditiones proprie generabilis est, educta de sinu materiæ, & vere mortalis: quare & homo ipse proprie generabilis est, ac mortalis; quamuis animæ suæ pars dignior, mens sola ingenita, sed creata ex nihilo, sit immortalis.

Postea, quum apud Aristotelem homo hominem generet ex materia: quumq; munus generantis ex materia, sit educere formam geniti de sinu materię, necesse est, plane animam hominis generati pendere ex aliqua parte 6. *2.Phys.t.26.*

parte ab homine generante ex materia, & omnino fieri ex materia: quippe homo materialem naturam habens, nõ poteſt quidquam generare, niſi ex materia: quare in anima humana præter mentem, quæ à materia in fieri non pendet, alterum genus animæ ineſſe oportet eductum de ſinu materiæ, & mortale. Neque ſat eſt reſpondere, idcirco hominem ex materia generare hominem, quia pater primum generet ex menſtruo animas irrationales: ſed has non permanere in genito adueniente rationali; quo fit, vt hominis perfecti anima ſimplex ſit intellectus; quoniam (præter ea, quæ in hanc opinionem ſuperius dicta ſunt) ſic homo non generaret hominem, ſed animal, quod nuſquam humanam induit naturam, quum vel exoriente anima rationali, qua fieri poſſet homo, corrũpatur.

7. Et miror certe ego mirari aliquos, animam humanam componi ex rationali anima & irrationali, quę quum formæ ſint, vtræque maiorem habent affinitatem & nexum inter ſe, quam corpus & anima humana; ex quibus tamen vnum componi hominem non admirantur.

8. Imo, quum illud veriſſimum ſit, non poſſe naturas valde ab inuicem diſſitas diſcrepanteſque in vnum coire ſine medio, vel ſimplici, vel multiplici, prout eſſentiæ inuicem con-

coniungendæ minori, vel maiori diſtant interuallo; quumq; anima rationalis inter cuncta entia naturalia diſſimilimam habeat eſſentiam naturæ materiei, cui aſſocianda eſt in generatione hominis: hinc factum eſt, vt eam Natura coniunxerit ipſi materiæ, mediantibus pluribus vinculis: intellectus enim corpori adnectitur interuentu animæ ſenſitricis: quæ quoque longe nobilior quum ſit ipſomet corpore; huic ideo & ipſa aſſociatur mediante anima vegetali: cuius etiam dignitas, quia non eſt comparanda ignobilitati materiæ, materiei propterea vnitur beneficio caloris naturalis, ſeu temperamenti, quod ex elementorum miſtione oritur.

Poſterius, ſi animæ humanæ natura eſſet 9.
ſimplex intellectus: quum anima humana ſaltem per accidens ad ſimiles nimirum conditiones corporis, ſit augmentabilis, diminuibilis, quanta, diuiſibilis, & conſequenter mortalis, vt ſatis oſtenſum fuit ſupra; profe- *Lib.1.c.13.15.*
cto mens noſtra pariter per accidens eſſet augmentabilis, diminuibilis, quanta, diuiſibilis, & mortalis; quæ omnia falſa eſſe, ſuperiori libro monſtrauimus.

Adde, quod ſi anima humana eſſet ſim- 10.
plex intellectus; quum intellectus ſit omnino tum per ſe, tum per accidens indiuiſibilis, vt qui nullo modo eſt capax quantitatis, ſubit

omni-

omnino rationem puncti: & sicuti punctum, quod additum est corpori, non potest dici vnitum singulis partibus illius corporis seorsum consideratis, sed vni tantum: illique non extensibiliter, sed vt terminus: ita probabile non est, mentem corpori adiunctam esse in omnibus partibus eius sigillatim, sed in vna tantum: & in ea non dimensionaliter (vt ita dixerim) sed vt quid indiuisibile.

Verum ita fieret, vt multæ partes in corpore nostro non informarentur anima: & alia multa sequerentur absurda, de quibus abunde superius.

Lib. 1. c. 15.

Tacitæ obiectioni responsio.

Neque sane tuta euasio est dicere, id euenire in anima rationali, quod obseruatur in omnibus substantiis spiritualibus: Deus enim actus est simplicissimus, summe indiuisibilis, & maxime vnus, & nihilominus dicitur esse in toto mundo simul, & in omnibus mundi partibus sigillatim: Ita quæuis alia intelligentia motrix est in toto suo cœlo, & in qualibet eius parte, indiuisibilis existens, & prorsum quantitatis exors: Quare & mens nostra, etsi omnino indiuisibilis, potest esse in qualibet parte corporis sigillatim. Nam male comparatur in hoc mens nostra cum substantiis separatis; quoniam rationalis anima est in corpore, tanquam actus intrinsecus,

cus, & forma informans: At diuinæ mentes sunt in mundo, & in cœlo tanquam formæ assistentes, vt alibi ostendimus, ac veluti nauta in naui, quicquid senserint aliqui: quum autem hoc discrimen sit inter formas informantes & assistentes, quod formæ assistentes, etsi puncti ad instar indiuisibiles, sunt nihilominus totæ in singulis partibus corporis, cui assistunt, eo quia illi non vniuntur intrinsece vnione physica, sed extrinsecus tantummodo præsunt: sicut enim nauta non informans nauem essentialiter, sed illi solum assistens, est totus in tota naui, & totus in singulis partibus eius, non quidem simul, quia corpus quum sit, circumscribitur loco determinato suæ magnitudini; sed diuerso tempore: nam potest nauta esse modo in hac, modo in quauis alia parte nauis; sic prorsum intelligentiæ quum sint formæ solum assistentes, possunt esse totæ in toto corpore, cui assistunt, & totæ in singulis partibus eius, ac simul; quia incorpoream naturam habentes non circumscribuntur loco, vt nauta: & præsertim Devs, mundo assistens, est in quauis mundi particula ea quoque ratione, quia est summum bonum, de cuius ratione est, quod sit summe communicabile: at formæ informantes, quæ sunt actus intrinseci alicuius corporis, si fuerint

1. de vita, cap. 16.

rint

rint ad inſtar puncti indiuiſibiles omnino, atque quantitatis nullo modo capaces, non poterunt ſine contradictione dici tales, vt ſint in omnibus partibus corporis, quod informant, ſigillatim: nam ſic eſſent extenſæ ad corporis illius dimenſiones & diuiſibiles per accidens. Igitur mens noſtra quum ſit actus intrinſecus, & forma informans, ſimulque ad inſtar puncti, per ſe non quanta & indiuiſibilis omnino, non poteſt eſſe tota in qualibet parte noſtri corporis ſigillatim.

Non eſt ergo animæ humanæ natura ſimplex intellectus.

11. *Ab authoritatibus.* Propoſitis rationibus, præter autoritatem Ariſtotelis, Platonis, Plotini, Philoponi, & aliorum, de quibus ſupra, addere nunc liceat
2. Collig. c. 11. ſententiam, & primum quidem Auerrois, dicentis, animam nutrientem permanere oriente
12. ſenſitiua: deinde vero Themiſtii ſcri-
3. de an. t. 27. bentis, *ſenſuali animæ, ceu materiæ, intellectum copulari: quippe ordo proceſſusq; Naturæ hic eſt, vt reſpectu inferiorum ſuperioribus vice formarum vtatur: & reſpectu ſuperiorum inferioribus vice materiæ. Summam vero, & ſupremam formarum intellectum conſtituit, quo ſimul atq; progreſſa eſt, receptui canit, in eoq; finem, quaſi extremam manum imponit: vtpote quæ nullam formam ſuperiorem aut nobiliorem haberet, cui loco materiæ ſubijceret*
13. *intellectum.* Poſtremo autem Ariſtotelis in fine

fine decimiquinti capitis septimi Politicorum, cuius hæc sunt verba: *Clarum est hoc primum quidem, quemadmodum in alijs, quod generatio est à principio, & finis à principio aliquo alterius finis: ratio autem nobis, & mens naturæ,* id est, nascituræ, *finis:* quæ iis apprime consentiunt, quæ ab eodem Aristotele tradita sunt in tertio secundi de generatione animalium, & à nobis explicata superius, nempe propriam, specificamque formam, vt cuiusque rei alterius, ita etiam hominis, quæ dicitur mens & ratio, seu anima rationalis, esse finem siue terminum, ad quem tendit hominis natura seu generatio: subdit autem ibi, *Quare ad hæc generationem, ac morum institutionem parare oportet. Deinde vt anima & corpus duo sunt, ita quoque duas videmus esse animæ partes, vnam irrationalem, alteram, quæ habet rationem:* Quis hic repugnabit, contendens Aristotelem non sensisse, animam humanam esse essentialiter compositam ex anima irrationali, & rationis compote, tanquam ex duabus naturis reipsa ab inuicem diuersis, quarum altera subeat rationem eius, quod est in potentia, & essentialiter perfectibile; altera vero vices obeat actus, & perficientis, quemadmodum homo ipse compositam essentiam obtinuit, ex duabus hisce partibus essentialibus, quas vocamus animam & corpus? subiũgit autem Ari-

Lib. 1. c. 33. in fin.

ſtoteles loc.cit. *habitus quoq; earum duos, quorum alter eſt appetitio, alter mens.* Nomine mentis nunc non animæ ſubſtantiam, vt antea, ſed illius habitum ac facultatem ſignificans. Subdit, *vt autem corpus in generatione antecedit animam, ſic pars irrationalis antecedit eam partem, quæ habet rationem.* Quæ ſane confirmant ſuperiora, quippe irrationalis anima tanquam adhuc perfectibilis naturæ ordine, ſeu via originis præcedit rationali, à qua ceu ab actu vltimam ſui perfectionem & complemētum ſuſcipit. Quod autem ſubdit Ariſtoteles eo loco, *Patet id in pueris, quibus ſtatim ira, & voluntas, & concupiſcentia exiſtit: at ratio & mens procedente ætate, in illis fieri natæ ſunt.* Ita intelligendum eſt, quod hic nomine mentis ac rationis, non animæ rationalis eſſentiam, ſed potius actionem ſignificet; ſiquidem promiſcue vtitur Philoſophus nomine rationis ac mentis, tum pro ſubſtantia animæ rationalis, tum pro eius operatione, perinde ac nomine ſenſus pro eſſentia animæ ſentientis, vt quando ait, *viſum eſſe formam oculi, & ſenſum animalis, & animal eſſe ob ſenſum primo.* Quare ex eo, quod actiones animæ rationalis, quæ ſunt mens & ratio, in pueris fieri ſolent poſt actiones animæ irrationalis, quæ ſunt ira, voluntas, non ea, quæ eſt ipſius mentis, ſed concupiſcentiæ, quam alio nomine magis proprio

2. de an. t. 9. & 16.

appel-

appellamus appetitum, optime colligit Aristoteles, partem animæ humanæ rationalem in generatione hominis fœtui contigisse post partem irrationalem, quandoquidem vbique ab actionibus ad essentiam validissimum sit argumentum.

Constituta est ergo essentia animæ humanæ ex anima rationis experte, tanquam ex eo, quod est in potentia & anima rationali, tanquam ex actu.

CAP. II.

Non ab vno & eodem agente prodire totam animæ humanæ substantiam.

QVum itaque duæ sint partes essentialiter constituentes substantiam animæ humanæ, rationalis anima, & ratione carens: quumque hæ tanto ab inuicem distent interuallo, vt irrationalis, quemadmodum in operari, sic in esse à materia dependeat: proindeque ex materia orta sit, à corpore inseparabilis, & mortalis; rationalis autem, cuius actio ex corporeo commercio interpellatur potius, quam aliquid adiumenti accipiat, à materia omnino independens sit, ex nihilo creata, atque ideo à corpore separabilis & immortalis: procul dubio si orta referunt naturam illorum principiorum, à quibus prodeunt: sique ab vno & eodem agente in vna & eadem actione, qualis est generatio

vniuscuiusque hominis, non nisi vnus effectus naturaliter prodire potest; necessario plane asserendum est, vtramque animæ nostræ partem, rationalem scilicet, atque rationis expertem, non ab vno & eodem agente prodire, sed à diuersis: rationalem, inquam, quæ immaterialis est, & immortalis, à causa similiter immateriali ac immortali: irrationalem vero, quæ contra materialis est & corruptibilis, à materiali & mortali.

2. Id quod & inde etiam manifestum est, quoniam quum agentium, quæ corporea sunt, vt quæ tangendo agunt, suos effectus producant, non nisi ex materia præexistente: quæ vero sunt incorporea, possint absque materia aliquid efficere: propterea humanæ animæ natura, cuius pars quidem caduca ex materia pendet, pars autem immortalis sine materia nascitur, non potest physice ab vno eodemque agente proficisci: sed producitur saltem à duobus, quorum alterum corporeum est, ac materiale, atque mortale, alterum corpore vacans, immateriale & incorruptibile.

Quodnam vero speciatim horum vtrumque sit animæ nostræ opifex, inquiramus.

CAP.

Cap. III.

Agens peculiare, vnde proxime oritur irrationalis pars animæ humanæ esse hominem, qui parens est.

QVa in re quum irrationalis animi nostri portio via originis, atque etiam tempore prior existat parte mentis compote; quippe Natura in condendis rebus eum perpetuo seruat ordinem, vt ab imperfectioribus progrediatur ad perfecta magis; ea propter & nos, Naturæ ordinem seruantes, ante omnia indagabimus, quodnam sit corruptibile, ac materiale illud efficiens, à quo irrationalis & caduca animæ humanæ portio originem habeat: & quomodo ab eo ipso proficiscatur, & quando: deinde hoc idem inuestigabimus circa intellectum, atque animi nostri partem immortalem, nimirum à quonam incorporeo, ac immortali agente prodeat, quomodo & quando.

Agens profecto materiale, à quo nascitur portio animæ nostræ caduca, & irrationalis, non nisi illud est, quod hominem generat ex materia: hoc est illud efficiens, quod (vt aiunt) educit animam humanam per transmutationem physicam de sinu materiæ; quum itaque apud Aristotelem, Homo hominem generet ex materia, & Sol; siquidem *2. Phys. t. 26.*

 nomi-

nomine Solis intelligere vult Aristoteles Solem immaterialem atque incorporeum, qui est Deus gloriosus & immortalis, vt supra ostendimus: allata sententia hunc in modum legenda est, quod verba illa (ex materia) respectum & relationem habeant, non ad inferiora; nam Deus benedictus non generat hominem educendo formam, seu animam eius de potentia materiæ, sed ad superiora, nempe connotando modum, quo homo hominem generat: quia ex materia, hoc est, educendo animam hominis generandi de gremio materiæ: At vero si nomine Solis intelligere malit Aristoteles (quæ est multorum opinio) sydus corporeum, ac planetam dies à noctibus, seu lucem à tenebris distinguentem, ex cuius accessu per Zodiacum ad nos generationes, recessu vero corruptiones rerum fieri, quandoque monuit: quum sit hoc agens remotum, ex quo non solum anima hominis, verum etiam formæ aliæ sublunares omnes in fieri atque in esse dependent, tanquam ab efficiente communi; relinquitur plane, vt materiale agens, proximum, & peculiare, vnde ortum habet irrationalis pars animæ humanæ, sit homo parens: oportet enim in generando homine, vt in quauis alia generatione sublunari, præter agens remotum, ac vniuersale, quod est cœlum, aut Sol, repe-

Lib. 1. c. 49.

2. de gen. & cor. t. 55. 56. 57 58.

reperiri quoque efficiens proprium, & immediatum, quod tangendo agat: id autem esse nequit, nisi homo parens.

Cap. IV.

In generatione hominis fœminam non esse agens, vnde primum motus principium, nec mere patiens: sed causam adiuuantem, & inseruientem masculo, qui proprie subit rationem agentis ac generantis.

Verum quoniam hominis nomen vtrunque parentem significat, masculum puta, & fœminam, operæ pretium videre est, an ab vtroque horum, an ab altero tantum, & à quo animæ nostræ pars caduca originem trahat, & quomodo vterque parens constitutioni fœtus, & omnino generationi animæ mortalis inseruiat seorsum.

Qua in re ne omnia, quibus late satis in superioribus ostendimus, nullam animæ nostrę partem à matre ortum habere, argumenta repetamus: inprimis quum portio animæ nostræ caduca essentialiter, vt partibus constituatur anima vegetali & sentiente, quod abunde declaratum est superius: quumque homo iuxta partem vegetalem conueniat vniuoce cum stirpium genere vniuerso: par est hominē vt in participatione essentiæ animæ vegetalis vniuoce conuenit cum plantis;

ita cum iisdem conuenire in modo originis eiusdem animæ: quum ergo plantæ suam animam acquirant, non à terra, qua & Aristoteli, vt supra ostendimus, vtuntur tanquam matre, ac fœmina; quum hæc sit absque anima: sed à planta, vnde semen exiuit, quæ illis est loco masculi, ac patris: pari pacto asserendum est, partem animæ nostræ vegetalem nobis non inesse à matre, sed à patre.

2. de gen. an. c. 4. c. 18.

Quod inde etiam apparet, quia secus fœminæ nihil opus esset masculo ad concipiendum. Sed hæc supra latius.

Quum autem portio animæ humanæ sensitrix, vt quæ cognitricibus polleat facultatibus, longe dignior sit parte vegetali omnis cognitionis experte; quumque effecta omnia quoad fieri potest, referant naturam agentis, à quo prodeunt; necessario fatendum est, fœminam, quæ multo est imperfectior, quam sit masculus, habere etiam minorem vim agendi in constitutione fœtus, quam habeat mas; ac proinde masculo generante animam vegetalem, illam supra masculi vires non posse producere partem nobiliorem, cuiusmodi est anima sentiens: Itaque pars irrationalis animæ humanæ totam sui naturam & originem trahit à patre.

Mater autem, quia suo calore ac spiritu viui-

viuifico fouet, atque adiuuat virtutem maſcu-li, illique ſubminiſtrat decentem, & ſufficiẽtem materiam, in quam ſuas vires, ac facultates exercere valeat: non vt patiens tãtum, ſed vt cauſſa quędam inſtrumentalis, atque inſeruiens: adde etiam vt coadiuuans, concurrit ad conſtitutionem hominis: ex quo licet non ſit proprie generans, reduci tamẽ poteſt ad cauſas effectrices, eo modo, quo & inſtrumenta, & coadiutrices cauſſæ ad ſupremum genus cauſſæ efficientis reduci ſolent.

Eſt igitur Pater agens, à quo vere generatur pars animæ noſtræ caduca quoad portionem tum vegetalem, tum ſentientem: non Mater. Id quod inde etiam patet, quia ex Ariſtotele *naturaliſſimum eſt omnium viuentium, quæ perfecta ſunt, & non mutilata, generare ſibi ſimile in ſpecie*: quum itaque, eodem Ariſtotele aſſertore, fœmina, ſiue mulier ſit homo quidam imperfectus, ac mutilatus: non eſt certe aſſerendum à fœmina oriri animam fœtus; ſic etenim illa generaret ſibi ſimile. *2. de an. t. 34.*

An vero Pater animam irrationalem filii ipſemet proxime, ac immediate producat, eã educendo de ſinu materiæ: an potius ad id præſtandum opus ſit patri miniſterio ſeminis (quod pertinet ad id, quod eſt quomodo irrationalis animæ noſtræ pars à Patre oriatur, an ſcilicet immediate, an mediante ſemine)

recte explicare non possumus, nisi cognita prius natura seminis, an scilicet sit animatum & qua anima, atque vnde & quomodo hæc illi insit, quomodoque generationi famuletur.

Singula igitur contemplemur ante omnia indagantes nunquid semen sit animatum, necne.

CAP. V.

Semen habere in se vim procreatricem, seu viuificatricem conceptus: & formatricem partium illi necessariarum : atque ex consequenti animam.

QVa in re, qui à cœlestium mutationum proprietatibus ad intelligentiarum, vnde talis est origo lationis, naturam nulli sensui cognoscibilem inuestigandam Senioribus aditum præbuit, ordo nobis dubio procul ex propriarum seminis operationum conditionibus ad animæ in eo existẽtis essentiã sensus pariter latentem intelligẽdam facile sternet iter.

Si itaque omne agens à propria forma sortiri vim agendi, propriasque in determinatam sibi materiam, decenti, & opportuno in loco exercere vires, vetus est naturæ institutum : Exercere profecto seminis formam proprias facultates in eam, quæ illi præsto esse solet in vtero, materiam Embryonis, nouum esse non debet.

debet. Sunt autem quæ obiri à semine solent in fœtu primariæ operationes duæ, Conceptus nempe animatio, seu viuificatio, & partium omnium pro vitæ actionibus edendis animanti necessariarum efformatio: vt videre est apud Aristotelem, qui ait, *semen igitur tale est, motumq́; habet, & principium tale, vt motu peracto pars existat quæq́;*, ecce vim partium formatricem, *eademq́; sit animata*, ecce vim animalis productricem: quarum vtraque seorsum satis demonstrat semen esse reuera corpus animatum. *2. de gen. an. c. 1.*

Quærentibus enim animæ illius, quam ab initio conceptionis fœtui inesse apertum est ex superioribus, agens immediatum, quum id nullum aliud reperire liceat nisi semen, siue hoc ipsum cum Aristotele censeant non fieri partem constituendi cõceptus: siue cum Medicis oppositum iudicent: Alioqui si efficiens immediate generans animam conceptus nõ est semen, plane id munus Patri, vel Matri adscribendum est: sed quum efficiens immediatum, vt quod tangendo agit, necessario subsistat cum passo dum actio fit: Pater vero quum non necessario subsistat cum cõceptu, dum is animatur: nam fœtus constitutio, ac viuificatio non fit ante sextam diem à coitu, vt supra & ex Aristotele ostensum fuit: quum tamẽ Pater statim ac Matrem presserit prima *Lib. 1. c. 2. & alib.* *1. de gen. an. c. 1.* *7. Hist. 3.*

die concubitus periisse possit illæso conceptu: non Pater ergo, neque Mater (vt visum est in præcedenti capite) dici potest efficiens immediate tribuens animam conceptui, qua is primo viuificatur, quæ actio in vtero editur non ante sextam diem ab actu veneris: Restat igitur vt generans animam, fœtum primo loco viuificantem, sit semen: Quum autem omne agens naturale vniuocum actu tale sit, quale potentia est id, quod efficitur, apud Aristotelem: quippe agentis munus est formã educere de potentia passi, quod ab eo obiri non potest, cui talis forma reipsa non insit: necessario plane asserendum est semen, quũ Aristoteli sit agens vniuocum, eidem quoq; actu esse animatum.

2. de gen. an. c. 1.
2. de an. t. 51. 54.
2. Met. t. 18. & passim a- lib.
7. Met. t. 31.

At etiam esto Pater, qui reipsa generat animam fœtus, quum tamen ille ante huius constitutionem, hoc ipso illæso, periisse possit: ideoque non agat tangendo: pater profecto fœtui animam non impertiet, nisi mediante semine, ita vt semen accipiat in se animam à patre, vel quam eandem numero fœtui conferat, vel qua mediante similem in cõceptu generet: quodcunque accidat, oportet semen, ante animationem fœtus, animam in se habere: quum autem in quouis corpore est anima aut sentiens, aut vegetalis, in eo esse nequeat, nisi vt actus, & forma: propterea statuen-

tuendum eſt, ſemen eſſe actu animatum.

Amplius, hoc idem apertiſſime demonſtrat vis, quæ in ſemine ineſt, cunctarum partium fœtui neceſſariarum efformatrix, quæ ſane vel eſt anima ipſa, quod obſeruat & Ficinus dicens: *Priusquam adultum ſit corpus, animã totam in fabrica illius occupari:* & Themiſtius inquiens: *Anima fabricatur, architectaturq́; ſibi conueniens, accommodatumq́; inſtrumentum, deformat ipſa ſibi, & præparat domicilium non deformatum ante, & præparatum, demum ſubit: Non enim quemadmodum cithara dedolatur prius, & conditur, tum demum adhibetur ad muſicam: ita & corpus ornatur, inſtruiturq́; mox animæ ſumendum offertur.* Animaduertendum tamen eſt hæc nõ niſi de irrationali animæ parte verificari, quũ mens de foris adueniat corpori iam plane organizato: Vel hæc vis formatrix eſt animæ facultas, prodiens ab illius eſſentia, proindeque ab anima inſeparabilis, quod & Simplicius adnotauit inquiens, *In hominis natura, ſeu generatione, rei quæ fit, rationem præacceptam eſſe per quam fit quod fit: patre nimirum motionis, generationisq́; principium ſemini inſerente, generationisq́; ac motionis ſeriem ad finem vſq; aliter quam in his accidit, quæ ſponte mouentur.* Quod ita accipies interpretatum à iuniore Zimara, *In ortu, & generatione hominis, vegetali anima generantis, quæ generationis principium exiſtit, inſitas eſſe rationes* par-

In Tim.

1. de an. c. 22.

2. Phyſ. com. 28.

2. de an. t. 36. 37. 38.

partium humani corporis procreatrices, quas semini communicans, & quasi artifex spontina miracula mouens, principio motionis facto, seminiq; indito, animal, aut plantam efformat, hoc est, quid, quod præditũ est anima sensitrice, aut vegetali. Sed eiusmodi rationes partium nostri corporis formatrices, si substantiæ sunt, nil nisi essentia sunt, aut essentiales ideæ animæ illius, à qua semini cõmunicantur: quare & absq; ipsa in eo reperiri nequeunt: si vero accidentia, ea p se sola non possunt ab anima Patris, in qua prius erant in semen transferri: quoniã accidentium de vno in alterũ subiectũ impossibilis est migratio.

Hisce adstipulatur Aristoteles apertissime semini tribuens vim constitutricem, ac formatricem conceptus, his notis, *Hoc loco quærimus, à quo partes corporis generentur: aut enim extrinsecus aliquid, aut in genitura, & semine insitum agit, idq; aut pars aliqua animæ, aut anima, aut habens animam est: sed ab aliquo extrinsecus agente effici quæque, aut viscera, aut alia membra, remotum à ratione videtur: fieri enim non potest vt moueat qđ non tangit, & quidquam ab eo, quod non moueat, afficiatur.*

4. de gen. an. c. 4.

12. de gen. an. c. 1.

Reliquum est igitur vt ea, quæ nostri corporis partes effingit vniuersas, & semini insit vis formatrix, & eadem sit anima, vel saltem non sine anima.

Quam sane vim formatricem, & generatricem

tricē mox aperte magis ſemini ineſſe ita concludit Ariſtoteles, vt ante adnotabamus. *Semē igitur tale eſt, motumq́; habet, & principium tale, vt motu peracto, pars exiſtat quæque.* ecce iterum vim partium formatricē, *eademque ſit animata,* ecce vim animalis productricem: *non eſt enim facies, niſi animam habeat, neque caro: ſed corrupta æquiuoce dicetur facies, aut caro, perinde quaſi lapidea, aut lignea facta ſit.* Quare ſi, vt paucis interpoſitis ait, *omne agens actu tale eſt, quale poteſtate eſt id, quod efficitur: neceſſario aſſerendum eſt ſemini à quo partes omnes noſtri corporis formari, & fieri animatas ait Ariſtoteles, actu ineſſe animam: quæ, vel non ſine qua, ſi eſt vis illa formatrix, quæ in ſpermate eſt* (vt nuper docuit nos Ariſtoteles) *cogimur itidem fateri ſemen eſſe animatum.*

Et eo magis, quo in generatione viuentium ſemen habet rationem artificis, & agentis vniuoci, ac principalis apud Ariſtotelem, non inſtrumenti ſolum, vt late patet ex traditis paſſim in ſuperiore libro. *7. Met. t. 31.*

Quod aperte quoque ſcribitur à Platone in calce Timæi, & à Galeno aſſerente, *ſemen primum omnium habere principium vegetabile, quod non ex ſanguine, ſed ex ipſo ſemine arteriam, venam, neruum, & os, & membranā efficit:* *Lib. de ſem.*

quaſi

quasi vis formatrix sit anima vegetalis, vel eius facultas existens in semine.

CAP. VI.

Semen pollere non solum anima vegetali, sed etiã sensitrice: cuius opera, absq; eo, q; regatur ab intelligentia non errãte, viuificat conceptum, & efformat membra.

SED animam, quam nuper in semine reperiri demonstrauimus, non vegetalem solummodo esse, verum etiam sensitricẽ, multa sunt quae conuincant argumenta: & primum, quia semen brutorum animalium, quod necessario sensitrice anima formatur, longe praestantiorem naturam sortiretur, quam semen humanum, cui non sensitrix, sed solummodo inesset anima vegetalis: at vero, vt semen humanum in perfectione superari à semine brutorum, aut stirpium, longe abest à ratione, & ab Aristotele ipso scribente minoris rei, & imperfectioris minus esse principium, & imperfectius: ita semen brutorum sensuali anima pollere, rationi est cõsentaneum: quomodo enim semen in corpore foetus, quod efformat, sensitricem animam gigneret, si ea careret? Nam quum vltra suas vires nihil agere valeat: quidquam plane aliud seipso perfectius generare nequit: oportet namque (vt ait Ficinus) certa quaedam ex

10. Sect. prob. 15.

cer-

certis quibuſdam ſeminibus exoriri; & quæ ex potentia in actum tranſeunt, per cauſſam quandam in actū produci talem, quæ ipſa iam in ſe talem, vel æqualem, vel præſtantiorem habeat actum; neque ſufficere putandum eſt, ſi vniuerſalis, remotaque cauſa tantum ſit præſtantior; alioquin cauſſæ noſtrates poſſent in virtute cœleſtium perfectiſſima quæque producere; quum tamen naturaliſſimum ſit agentibus phyſicis generare ſibi ſimile in ſpecie. Semen ergo brutorum animalium, à quo fætus eorum fit animal, ſenſitrice anima gaudere opus eſt; multo magis igitur tale quid de humano ſemine dicendum eſt, quod polleat anima ſenſitrice, nedum vegetali.

Idque ex eo maxime deducitur, quod in ſemine ineſt admirandæ partium noſtri corporis fabricæ vis formatrix, quam rudiori animæ vegetali omni prorſus cognitione deſtitutæ delegandam non arbitror; impoſſibile nanque reor tam pulchrum partium humani corporis apparatum, tam artificioſum nexum, tam admirabilem ſtructuram, tam elegantem ordinem ab anima infima, & omnis cognitionis experte, qualis vegetatrix eſt, proficiſci; & ſine frequentiſſimo lapſu.

Neque locus eſt refugii ad intelligentiam non errantem, à qua vegetalem animam in

formatione fætus ita gubernari afferunt, vt errare de seipsa nequeat, nisi vel à deficiente, vel ab excedente, vel ab indispofita materia impediatur in functione proprii muneris; tum quia simile quid est hoc Colcodeæ Auicennæ, quam supra confutauimus; tum quia hinc fieret vt in formatione fætus anima vegetalis gubernata, ab ista tam alta natura nunquam impediri posset ab imperfectione materiei, quominus semper intentum finem assequeretur generando quid sibi simile absque vllo errore: tantam enim vim habet intelligentia quæuis, vt quàm facillimè possit in defectu materiæ, supplementum aliunde accersire; in excessu, superfluum aliò trudere; & indispositam materiam apparare, atque ad amussim disponere; tum demum quia, non solum vitio materiæ, sed quandoque culpa efficientis, errata, & monstra contingere apertum facit, qui non semel in hominis manu exuberare solet sextus digitus: is enim quum non oriatur ob materiei defectum, quod nemo ibit inficias; neque propter eiusdem excessum, quod clarè docet vicini digiti macies, atque pusilitas; aliquando enim accidit vt sexti digiti magnitudo vnà cum mole proximi neque superet legitimi, ac proportionati digiti in altera manu quantitatem, neq; ab ea superetur; indicium cer-
tissimum

tiſſimum id erroris,nō vitio materiæ, ſed culpa efficientis contingere, non quidem debilis; nam id poteſt in neceſſariis deficere, non exundare in ſuperfluis; neque robuſtioris; tale ſiquidem in proportionata materia haud geminandam formam non geminat; ſed inſcii, vel non animaduertentis quotuplex eſſe debeat formandum inſtrumentum.

Quum itaque, ſi anima in formatione conceptus regeretur ab intelligentia non errante, nunquam eius culpa (ſi non abſolutè) errata contingerent; quumque in conſtitutione hominis rarò admodum (teſte Ariſtotele) monſtruoſæ partes efformentur, quas tamen frequentiſſimum eſſet videre, ſi ab efficiente omni vi cognitrice deſtituto fabricarentur; non immeritò vis efformatrix partium noſtri corporis interdicitur animæ vegetali, tam ex ſe operanti, quàm gubernatæ ab intelligentia non errante; ſed adſcribitur animæ ſenſitiuæ, quæ cognoſcit quicquid operatur, & errare quidem poteſt opus ſuum non animaduertens, aut alibi intenſius occupata, aut ob incuriam; ſed in homine raro, quoniam ea facultate cognoſcendi pollet, quę non multo interuallo ſuperetur ab intellectu, in brutis vero ſæpius, quia in his anima ſentiens inferioris notæ eſt quā in homine, ac rudioris cognitionis. Semē igit. in quo reſidet

4. De gen. an. cap. 4.

facultas ista formatrix partium nostri corporis, necessario habet animam sensualem.

Alioqui si semini sensitricem animam inesse non dicamus, vndenam fætus talem animam immediate sortiri possit, non apparet: assignandum est etenim immediatum efficiens, à quo conceptus proxime nanciscatur animam sensualem, quod sane nihil aliud statui potest quam semen: sensitrix nanque anima, quam ante aduentum mentis fætus obtinet, de necessitate vel proxime genita est in conceptu, quum ante conceptionem ipsa non esset; vel quum antea existeret, aliunde recepta est in conceptum; Si profecto sensualis anima, quum prius non esset, in humano conceptu immediate producta est; oportet eam proxime genitam fuisse vel à matre, vel à patre, vel à semine; nullum enim peculiare aliud agens, quod tangendo moueat, quale esse debet quod immediate agit, reperiri potest in generatione animalis, seu in eductione sentientis animæ de potentia materiæ, præter ista tria, mater, pater, & semen.

At vero impossibile videtur immediate generans animam sensitiuam fætus esse matrem, quæ ad generationem non concurrit sic actiue ac masculus; sed si ipsa fætui animam sensitricem conciliaret, magis profecto effectricis caussæ rationem haberet in generatione

ratione hominis, quam masculus, à quo vel nulla prorsum, vel sola vegetalis sensitrice imperfectior fætui communicaretur.

Amplius, si mater fætui animam sensualem tribuere potuit, eandem ipsi & vegetalem impertiuisse nihil est, quod impediat; sed ita masculo nihil opus esset ad sobolem; quum fæmina conceptui, cui materiam suppeditat, formam quoque indere posset. Non ergo mater est agens immediatum, quod proxime generat partem sensualem animæ fætus. Verum neque pater, qui mori potest antequam fiat conceptus, dici debet proximum efficiens, quod tangendo moueat, à quo conceptus hauriat animæ suæ partem sensitricem, Relinquitur ergo vt hoc munus proxime generandi animam fætus sensualem adscribatur semini, semen autem si fætui sensitricem animam indere potest, eam necessario in se habere debet. 1.Lib.6.54.

Sed si animam sensitricem, quum antea extaret, aliunde fætui communicatam statuamus (quod erat principalis dilemmatis alterum membrum) hoc rursus ita subdiuidendum est, asserendo animam sensualem extrinsecus ita, hoc est, à patre in conceptum recipi vel nullo prorsus, vel aliquo mediante corpore, quo innitatur, cuius diuisionis quum primum membrum prosternat demonstra-

tio Aristotelis in superioribus exposita, qua dicebatur animam, cuius actiones corporei organi interuentu eduntur, non posse sine corpore subsistere, sensualemque animam eiusmodi esse, vt sine corporeo instrumento fungi nequeat propriis muneribus, quippe ambulare animal non potest sine pedibus, proindeque non posse sensitricem animam citra corpus existere; propterea que quum antea esset, fœtui extrinsecus accedere nullo mediante corpore, sed hoc est priuilegium mentis.

Reliquum est igitur vt anima sensitrix, ante fœtum existens, illi accedat mediante aliquo corpore, quo prius fulciretur, quod equidem corpus nihil nisi semen esse potest. Sin autem semen animam sensualem fœtui communicat, necessarium est planè semen eandem animam in se habere, semen igitur nedum vegetalem, sed & sensitricem animam obtinet, qua est animatum.

Illud obiter hic adnotamus quibus rationibus hactenus probatum est humano semini reipsa inesse animam sensualem, non vegetalem tantum, iisdem planè confirmari aliorum animalium semini animam eiusdem generis, licet naturæ imperfectioris, at semini plantarum solam inesse vegetatricem.

Monstra-

Cap. VII.

Monstratur animam irrationalem, quæ in semine est, oriri ab anima patris quoad partes ratione carentes in emißione seminis multiplicata, & diuisa ad partitionem subiecti.

SED an quæ in conceptu est anima sensitiua, eadem numero sit cum ea, quæ prius erat in semine, an potius numero diuersa, licet eiusdem speciei, ita vt semen non quam actu habet animam sensualem, eam ipsam fætui conciliarit, sed huius animæ ministerio in illo alteram eiusdem speciei produxerit, nunc videre operæprecium arbitror.

At illud prius inuestigemus vnde, & quomodo hæc, quæ in semine est anima originem habeat.

Horum primum vt apertissimum est cuique, vel ex testimonio Aristotelis perspicuis verbis absque vlla probatione tanquam notissimam sententiam afferet asserentis, *Quicquid in semine reperitur, id ab eo procul dubio creatum esse, qui semen fecerit*; ita secundum facilè nobis erit indagare intimius naturam seminis perscrutantibus. 2. De gen. an. c. 1.

Quam itaque in stirpium ferè vniuerso genere rationem habent, qui ex eis oriuntur fructus, eandem ferè prorsum in hominibus

 sperma

ſperma ſortiri & Ariſtoteles, & materia, & modus generationis, & vſus, & vires, & alia pleraque accidentia, quibus adinuicem vtraque communicant, abunde demonſtrant; Nam Ariſtoteles ait quod *ſemen, & fructus inter ſe differunt prioris, poſteriorisq; ratione; fructus enim quod ex alio eſt, ſemen aũt ex quo aliud.* nam alias ambo idẽ ſunt, ita vt ſperma dicatur fructus patris generantis, & ſemen filii generati, perinde ac caſtanea fructus eſt arboris, à qua decidit, & ſemen nouellæ ex caſtanea ſata enaſcentis.

1. De gen. an. cap. 18.

Et quemadmodum fructus ex elaborato magis alimento, quod totius arboris nutritioni supereſt, originem ducunt: ita plane ſemen ex puriori ſanguinis portione, quæ ſupereſt nutritioni vniuerſi corporis generari, ſatis apertum cenſeo.

Et veluti è ſatis fructibus, qui vel ſemina ipſa ſunt, vel ea in ſe continent Theophraſto autore, in humum bonis qualitatibus affectam, eiuſdem ſpeciei arbor, ac planta germinat, cuius ea eſt, vnde ſati fructus ortum duxere; ſic ex iniecto ſpermate in ſanum vterum, beneque affectum corpus, eiuſdem ſpeciei animal producitur cum eo, à quo ſperma prodiit. Sicuti præterea fructus ab eis arboribus non producuntur, quæ, vel ſolum quam par ſit aridius colentes ſufficienti

1. De hiſt. plan. c 3.

caren-

carent alimento, vel ex aduerſo præ nimia ſoli humiditate, ac pinguedine luxuriant; vel iuuenes, ac prope ortũ exiſtentes omne, quod è terra hauriunt, humoris, ac pabuli vt indebitam augeantur molem pro ſui nutritione, & incremento abſumunt, vel ſenio confectæ tanto non affluunt calore, quanto opus eſſet ad conficiendum alimentum ſufficiens tum ſui ipſius nutritioni, tum quoque fructuum productioni, vel deniq; humum, climave ſortitæ frigidioris temperaturæ, ob àllatam rationem de ſenio, pari pacto ſemen homines illi non generant, qui vel graciliores ſunt, ac nimis extenuati, ob defectum ſanguinis, vel nimium obæſi, propterea quod ſanguis, ex quo gigni ſperma deberet conuertitur in adipem; vel pueri, quia eis totũ, quod ingerunt, alimentum neceſſarium eſt pro corporis nutritione, ac incremento, vel ſenes, vel qui regionem incolunt frigidiorem, vt Scythæ, qui vt plurimum ſunt infœcundi, quoniam vtrorumque imbecillus calor tantum ſanguinis generare nequit, quantum & reſtauratio eius, quod de ſenum corpore diſſoluitur, vnde continue decreſcunt, & ſeminis productio in vtriſque requirere videretur.

Vti etiam ſtirpes calidiori cœlo, & ſolo gaudentes inter cæteras fructuum ſunt feraces, ita & homines clima calidius incolentes

9. De animal. c. 5. valde sunt salaces, atque aliis fœcunditate præstant, quales sunt Ægyptii, quorum mu-
7. De his. an. lieres vnico initu sæpe quatuor, sæpissime ve-
c. 4. ro tres generare fœtus testantur Albertus, & Aristoteles.

Quare si semini animam ratione carentem à genitore communicari dixero, atque eandem in spermate à patre seiuncto permanere eodem prorsus modo, quo & fructibus vegetatrix à propria stirpe impartitur, in eisq; ab eadem auulsis remanet, nil nisi verum dixisse credidero, nempe fructus, dum arbori hærent, eiusdem animæ beneficio viuunt, qua & arbor ipsa viuere dicitur, quæ arboris anima postmodum plurificatur, diuiditurque ad subiecti diuisionem, puta quum fructus ab arbore separantur, ceu semen à masculo,
Lib. 1. c. 18. cuius rationem habere plantas, easq; vti terra tanquam vtero, ac matre supra demonstrauimus abunde.

Ita prorsum arbitror semen in corpore patris eadem anima potiri, qua & pater ipse fruitur, quam diuidi ac plurificari censeo ad subiecti diuisionem, dum semen à patris corpore seiungitur, quæ quidem plurificatio, atque diuisio animæ humanæ in patre fit solummodo secundum partem animæ nostræ caducam, & irrationalem, quæ sola vna actu existens est potestate multæ, ac diuisibilis aliquo-

quomodo propter participationem quantitatis, vt ostensum est superius, altera portione animæ humanæ, puta rationali, existente omnino vna, atque indiuisibili propter sui immaterialitatem. Sed hæc omnia adhuc magis confirmabuntur infra, vbi quæ in oppositum proponentur, difficultates examinabuntur. Lib.1 c. 13.15

Cap. VIII.

Ostenditur tum vnde, quo modo & quando animæ humanæ portio & vegetalis, & sensualis, quæ in fœtu est, illi reuera insit, tum quomodo & quando fiat conceptus, & in eo formentur partes.

Viso quod anima vegetalis, & sensitiua semini à patre inest, dum anima paterna secundum sui partes ratione carentes, ac mortales plurificatur, atque diuiditur ad partitionem subiecti in actu veneris, reliquum est modo vt videamus vnde, quomodo & quando anima rationis expers, quæ in conceptu est ante aduentum mentis, illi vere insit,

Qua in re, quum satis demonstratum sit in superiorib. conceptui in vtero degenti, tum vegetalem, tum sensitricem animam impertiri à semine, quumque ex traditis in primo Lib.2. c.4. 5.

libro

Cap. vlt. libro non minus apertum ſit ſemen cedere in materiam Embryonis, concludendum certe nobis erit animam, quæ prius erat in ſemine, non alteram ſimilem ſibi poſtea, tempore conceptionis, in Embryone generaſſe, ſed eandē numero ſemetipſam Embryoni communicaſſe, ita vt ſemen eam ipſam, quam habet, animam materiæ muliebri in vtero ſibi adiunctę communicando conceptum conſtituat, animet, atque viuificet.

Alioqui & Natura in ſuperuacaneis exundaret, animam alteram gignendo in Embryone, cui quæ antea erat in ſemine, ſuffeciſſet, at vero naturam nuſquam duo adhibere, vbi vnum ſit ſatis, ita notum exiſtimo, quod multiplici Ariſtotelis comprobatione non egeat.
8. Phyſ. t. 63. Adde quod ſi verum eſt Ariſtotelis dogma hoc, *abſurdum eſſe ſi continuo, & ſtatim ac generatum ſit, quidquam corrumpatũr*, ita vt breuiſſimo tempore ineſſe permaneat, inconueniens plane erit animæ partes mortales, ac rationis expertes ſemini à patre inditas in actu veneris, poſt ſeptem dies in actu conceptionis, ſtatim ac ſibi ſimiles in fœtu produxerint, corrumpi, ac interire. Et eo magis, quo naturæ legibus refragatur quidquam ſponte, naturalique propenſione ferri ad id producendum, à cuius ortu generans illud neceſſario debeat interire, quum è contra cuique

cuique hanc legem natura indixerit, vt sui conseruationem semper intendat, atque procuret.

Sed quemadmodum vbi tum ramus ab arbore auulsus in humum iterum plantatus, tum semen à planta in terram, tanquam in vterum matris, eiaculatum nouam gignit stirpem paternæ stirpi similem; non quidem suæ animæ ministerio alteram eiusdem speciei animam generando in terræ succo, sed suam propriam materiæ illi communicando, quam è terra hausit, sibique adiunxit tanquam pabulum, ita prorsum genitura à patre demissa in vterum fœminæ, nouam in conceptu animam non generat ministerio illius, quam à patre acquisiuit sed eam ipsam, quam in se habet animam semen conceptui, atque Embryoni communicat.

Semen igitur, vbi in vterum sese receperit adiungit sibi sperma fœmineum, & menstruum sanguinem, talique materiei communicat animam suam, quam à patre acquisiuit, eandem numero eo modo; quo in nutritione animal, quod nutritur, adiunctæ sibi materiei alimentari per nutritionẽ communicat essentiam animæ propriç; Quare sicuti in nutritione alimentum non conuertitur in naturam partis nutriendæ suscipiendo in se formam, & animam eius statim ac illi parti asper-

gitur

gitur roris instar, sed prius ab anima & forma partis acquirit similem temperiem, colorem, consistentiam, & aliam quamlibet qualitatem in parte nutrienda existentem (quæ actio Medicis dicitur assimilatio) quibus qualitatibus mediantibus, tanquam præuiis dispositionibus, postea induit substantiam partis, quæ nutritur, suscipitq; formam, & animam eius; Sic muliebris materia non statim ac semini in vtero adiuncta est, ab eo animam suscipit; sed prius à semine apparatur, ac disponitur ad animam, quia semen sibi adiunctam in vtero materiam fœminæ alterat tum in primis, tum quoque in secundis qualitatibus, illique talem temperaturam, & consistentiam tribuit, quæ sit præuia dispositio ad suscipiendam animæ substantiam, & in ista materiei præparatione semen occupatur, ac laborat septem diebus à coitu, septima vero die apparatæ materiei, sibique agglutinatæ suam formam, & animam communicat. Vnde bene dicebat Aristoteles tum *conceptum fieri, vbi excrementum fœminæ receperit à semine maris principium, quo animatum est*; tum *certum esse conceptus facti indicium, vbi semen à coitu intra vterum permanserit per septem dies*; & *corruptiones, quæ accidunt mulieribus intra septem dies, vocari effluxiones*; *quæ vero à septimo ad quadragesimum, abortiones*; & hoc non nisi quia septem primis

2. De gen. an. c. 3.

7. Hist. c. 3.

mis diebus ex vtero effluere nequit nil aliud quã purum ſemen, aut mẽſtruum; at poſt hoc tempus ex ſemine, & menſtruo conceptum animal, cuius ſolius præcox, & immaturus exitus ab vtero, abortio proprie nuncupari poteſt.

Ita ergo quæ prius in ſemine quaſi ſopita, & dormiens latebat anima ſenſualis in actu primo, à materia muliebri primum expergiſcitur, ac ſuſcitatur ad actum ſecundum, puta ad præparationem dictæ materiei pro anima ſuſcipienda, & conceptu conſtituendo: facto conceptu: deinde promouetur ad perfectiorem, & laborioſam magis operationem, nempe ad formationem partium neceſſariarum futuro animali ad vitæ actiones obeundas; quod opus vt plurimum completur intra quadraginta dies à conceptione.

Seminis porro anima iſta tum ad primam illam operationem, qua materiæ indit præuias diſpoſitiones ad animam, & poſt illas ipſi eidem animam ſuam communicat: tum in ſecunda, qua in conceptu format inſtrumenta opportuna futuro animali ad munia vitæ, vbique vtitur ceu inſtrumento calore, ac ſpiritu ſemini inſito, ſed foto, atque adiuto à calore, & ſpiritu matris influente, tanquam inſtrumento ſecundario.

Atque hæc de ortu animæ humanæ iuxta

partem

partem illius ratione vacantem dicta sufficiant. Quæramus nunc de Origine partis rationalis.

CAP. IX.

Vnde, Quomodo, & Quando oriatur, & fœtui adueniat pars animæ humanæ rationis compos.

ANIMAE nostræ portio rationalis, quum in operari à materia non pendeat tanquam ab instrumento (vt superius abunde ostensum fuit) eadē profecto haudquaquam in esse ab ipsa materia dependere potest quippe idem vbique principium est, quo quid est, & quo quid agit.

Amplius, quum ea, quæ intelliguntur, apprehendantur per modum, & naturam illius, quod apprehendit, apprehendat autem Mens hominis obiecta intelligibilia nonnisi abstracta à materia, & depurata à conditionibus eius, necesse est dubio procul fateri naturam, & originem mentis non dependere à materia.

Deinde, æternus quum sit, & immortalis noster intellectus, eum certe à materia inde pendentem esse necesse est; quæ teste vel
7. Meta.t 53. Aristotele, causa est rebus, quę ab ea pendent,
12. Met.t.30. vt esse, ac non esse possint. Oritur ergo Mens nostra, non emergens de sinu materiæ more

forma-

formarum corruptibilium. Quum autem corporeum vnumquodque agens, & quoduis mortale generans, vt quod necessario tangendo mouet, suos effectus non pariat, nisi eos educendo de sinu, ac potestate, materiæ, & omnino præsupposita materia, non potest profecto mens humana prodire, nisi ab incorporeo, atque immortali efficiente.

Verum quoniam in ortu mentis nascitur per se quædam substantia de nouo, ex nullo præsupposito subiecto, erit sane productio animæ rationalis, non generatio physica, quæ est mutatio non entis huius ad esse hoc, vt non equi ad equum, sed creatio, quæ est productio substantiæ, ac entis ex nihilo, seu mutatio non entis simpliciter ad esse simpliciter.

Ex hoc duplici ratione colligitur Agens, à quo per creationem producitur anima rationalis, esse Deum Optimum Maximum, non vllam ex causis secundis, ac infra Deum. Prima quidem ratio est.

Quia, quum inter nihil, & ens nulla sit proportio, ac propterea inter ea ponenda videatur infinita distantia, non potest procul dubio quid ex nihilo ens producere, si non habeat virtutem infinitam: at vero agentium nulli adscribi potest vis immēsa, nisi soli Deo; namq; cætera omnia infra Deum vt finitum

habent suę naturę gradũ: quippe illis fieri potest additio vlterioris perfectionis, q̃ summa est in Deo: ita necessario pollent limitato vigore, in natura enim finita vis infinita esse nequit, Deus autem vt immensam habet naturam, omninove infinitam, cui nihil addi potest, infinitam quoque virtutem necessario possidet: vbique etenim virtus naturæ proportione respondet; Oritur ergo per creationem à Deo pars animæ nostræ rationalis.

18 *De immor. an. c. 3.* Alia vero ratio est, quia quum in quauis re sit duplex esse (vt obseruat Ficinus) primum quidem esse simpliciter, ante quod nihil est, idque est simplicissimum esse, in quo omnia communicant quæcunque esse dicuntur, alterum vero sit esse hoc, puta esse equum, esse ignem, id autem est esse compositum, posterius, ac particulare, quo singula ab inuicem differunt: si profecto nulla causa potest producere effectum seipsa priorem, communiorem, ac simpliciorem, sed semper effectus, & causa adinuicem sibi mutua proportione respondeant, quemadmodum res quælibet necessario acquirit esse id, quod est, seu esse secundum, atque particulare à causis pariter secundis, ac peculiaribus pari ratione res aliqua non potest sortiri esse primum, simplicissimum, & communissimum, nisi à prima, simplicis-

pliciſſima, & vniuerſaliſſima omnium cauſa, quæ Deus eſt, Optimus Maximus; Creatur ergo mens noſtra, ſiue anima rationalis ſolum à Deo glorioſo.

Sic autem creata rationalis anima, quum non deceat eam, antequam corpori adiungatur, ſolutam ab eo perſiſtere, tũ quia noſcens melius eſſe ſibi ſolutam eſſe à corpore (vt ait Ariſtoteles) nollet fortaſſe illi ſeſe inſinuare, 1. De an. t. 49 & nolente Deo liberam eius voluntatem cogere, male ſic hominum generationi conſuleretur, tum quia creata mens, niſi à Deo ſtatim aſſociaretur corpori, profectò ipſa antequam corpus ingrederetur vel quidpiam intelligeret, vel nihil cognoſcens ignara penitus fœtui adueniret, ſi mens humana ante corpus aliquid nouiſſet, cur corpori adiuncta illius non recordatur quod prius nouit, quod argumentum obiicit aliquando Platoni Ariſtoteles? 2. Poſt. t. vlt. ſi vero rudis, & omnis cognitionis expers ante corpus extitit rationalis anima, neſciret ipſa profectò cui corpori ſeſe committere, quamobrem neq; ita bene cum humano genere ageretur, fieri namq; poſſet vt prius multis corporibus non humanis ignara ſeſe inſinuare tentaſſet, quam aliquem conceptum humanũ informandũ adinueniſſet, & quum multa ſimul illi præſto eſſe poſſint corpora informanda nullã rationem haberet

cur potius hoc, quam illud corpus humanum actuaret, casuque contingeret vt eadem rationalis anima adiungeretur potius filio Petri, quam conceptui genito ex Socrate, quod summam Dei prouidentiam, & naturæ sagacitatem non decet.

A Deo itaque momento, ac supra conditiones temporis, creatur animæ nostræ pars intellectiua ex nihilo, statimque creata nullo temporis interuallo ab eodé corpori nostro infunditur perfecte organizato, aliisq; animæ partibus, vegetali nempe, ac sensuali, prædito. Quod non contingit ante quadragesimam diem à conceptu, quoniam sicuti actio formandi tot, tamque diuersas, & artificiosas partes in corpore, celerius perfici non poterat, ita perfectissima inter animas rationalis corpori rudiori, naturæque imperfectiori adsociari non debebat.

Adsociatur autem rationalis anima corpori in se habenti animas mortales, vegetalem nimirum, & sentientem, sed longe aliter ac istæ, quia mortales animæ inuicem in vnam naturam, tanquam materia, & forma, coeuntes, quæ dicitur anima rationalis, aut sentiens à nobiliori parte, corpori simul vniuntur immediate, atque secundum omnem illius dimensionem, vt quæ sunt materiales, & quantitatis aliqua ratione participes, vt puta

per

per accidens, quocirca corpori coextenduntur; at Rationalis anima vnitur corpori mediantibus illis in eo præexiſtentibus,& in vna tantum parte illius, in eaque indiuiſibiliter, ſeu non extenſe,quoniam à materia non pendens nullo modo eſt capax quantitatis, cuius radix, ac fundamentum eſt materia. Immediate vero Rationalis anima adiungitur animæ ratione carenti in corpore extenſæ, tanquam punctum corpori, & veluti actus internus omnino indiuiſibilis vnitur ſuo perfectibili extenſo, non ſecundum omnẽ ipſius dimenſionem, ſed in vna tantum ſui parte, quam rationi conſentaneum eſt eſſe illam, qua anima rationis expers perficit partem omnium principem in corpore noſtro, quæ Medicis eſt Cerebrum, Peripateticis autem Cor. Ex anima vero rationali in corpore extenſibiliter præexiſtente tanquam ex vlterius perfectibili, & rationis compote,indiuiſibili, ac de foris aduenieute, tanquam ex vltima perfectione componitur vnum per ſe ens perfectum, quod appellatur Anima humana, quæ ceu forma informans immediate humano corpori vnitur, ac ſecundum omnem illius dimenſionem, ſed hoc ratione partis ſuæ materialis, ac irrationalis, nam iuxta ſui partem rationalem, quæ non eſt capax extenſionis, vnitur vni tantum particulæ corporis,

illique impartibiliter, seu non extense. Sic enim totum lumen, ceu forma vnitur diaphano secundum omnem ipsius dimensionem, at si mente concipias aliquam partem luminis indiuisibilem, ea tibi videbitur actuare vnam solummodo particulam perspicui, non omnes illius partes, quum tamen lumen sit vna tantum numero forma in perspicuo, etsi habeat plures partes. Quæ omnia animæ humanæ bellissime adaptantur, atque conueniunt, vt fusius in superioribus demonstratum fuit.

Lib.1. c.15. Lib.2. c.1.

Ita in præsentia nos De Ortu Animæ humanæ opinamur.

FOR-

FORTVNII LICETI

DE ORTV ANIMAE HVMANAE,

Liber III.

IN QVO PROPONVNTVR, ET enodantur magis arduæ difficultates, quæ contra sententiam Autoris adduci possunt.

Cap. I.

Quid obiici poßit aduersus ea, quæ De Ortu Animæ humanæ in superioribus ex propria sententia disputauimus.

VONIAM ad stabiliendam quamque veritatem non sat est illam validis argumentis corroborare, nisi etiam de medio tollantur quæcunque illi aduersari videntur; ideo sententiam nostram de Ortu Animæ

humanæ in superioribus libris promulgatam, & confirmatam in hoc tandem ab omni labe vindicandam esse duximus. Quæ igitur nobis refragari possunt proponamus omnia, sigillatim postea cuncta diligenti examine perpensuri.

1 Inprimis, male istud statuisse videmur fœtum in vtero ali per os, namque in oppositum arguit Aristoteles, quia id contingeret quoque in cæteris animalibus, quod tamen falsum esse demonstrat non solum sensus in anatome, qua dissecantes conspicimus ea nutrimentum sibi haurire per vmbilicum, sed & ratio, qua constat animalia quæque in vtero circundari membranis, quæ à matre ad labia fœtus quidquam permeare non permittunt. Adde quod in pullis extra vterum in ouo genitis aperte conspicitur vmbilicus refertus luteo, quod est eorum alimentum, cur ergo & in vtero formatis id non euenit, vt per vmbilicum sibi alimentum hauriant? Hæc Aristoteles.

2. De gen. an. c. 5.

2 Cui & illud secundo refragatur, quod statuimus fœtum post quadraginta dies in vtero permanere vt roboretur ad facile tolerandas aëris inclementias; quum tamen Aristoteles fateatur fœtum in vtero manere non nisi gratia alimenti, quod à matre per vmbilicum trahit.

2. De gen. an. c. 4.

Non

Non minus falſo dixiſſe videmus mentem ad intelligendum non vti corporeis inſtrumentis, quum ea occupata in profunda meditatione alicuius obiecti, vt in Ecſtaſi, ſenſus omnes non alia ratione ferientur, niſi quia mens ad centrum ſecum rapit, non partem, vt in leui, ac tenui ſpeculatione; ſed totum ſenſum, totumque ſpiritum, ac animalis calorem, quo mens ad contemplandum vtatur, tanquam inſtrumento; perinde nanque digito vno quid vehementiſſime comprimente, cæteri ab omni actione ociantur, illo vno ad ſuam iſtam actionem edendam totum ſpiritum animalem, totumque calorem, qui ad vniuerſam manum influere, ac tranſmitti ſolebat, trahente, ac rapiente ad ſeſe. 3.

Amplius ſi verum eſt quod ſtatuimus mentem ad ſpeculandum non vti ſenſu, ac phantaſia, ſed ab ea potius interpellari; cur in ſomno, dum ſenſus omnes ligati ociantur, mens tunc maxime non contemplatur, vtpote in tempore opportuno, quo timendum non eſſet eam perturbari ab imaginatione, ac phantaſia? 4.

Præterea, quum mens talem naturam habeat apud Ariſtotelem, vt poſſit omnia fieri, omniaque intelligere: ex ſe autem non magis vnum, quam alterum intelligeret; opus eſt profecto, ſi debet mens quidquam intel- 5. *3. De an. t. 17*

 ligere,

ligere, eam dirigi, mouerique ad contemplandum potius hoc, quàm illud intelligibile, ab appetitu, qui præcipiens menti quid agendum, non permittit eam operari citra interuentum organi corporei, quippe appetitus nobis communis quum sit cum irrationalibus animalibus, sensus est, ac facultas corporea.

6. Difficultatem & illud parit, quod scripsimus de mente Aristotelis, animam rationalem esse antiquissimam, & ab æterno, non ortam in tempore, namque idem Aristoteles ponens discrimen inter caussas effectrices, & formales, è quorum genere est anima rationalis, ait caussas effectrices, seu mouentes esse ante suos effectus, caussas verò formales simul tempore cum illis.

12. Meta. t. 16.

7. Dubium quoque est id, quod diximus animam hominis ita esse compositam ex anima irrationali, & intellectrice, vt illi præexistenti in conceptu hæc posterius adiungatur, tanquam actus, & complementum, nam primo illud vulgatum est axioma, quicquid aduenit enti in actu est accidens; quum igitur primis temporibus fætus in vtero constituatur ens in actu per animam irrationalem, profecto si hac non corrupta, sed permanente, fætui adiungatur anima rationalis, ea ipsa erit accidens, non substantia, quod tamen est falsum.

Deinde

Deinde ex hoc id etiam ſequetur abſurdi, quod mutatio de non homine ad hominem erit alteratio, non vera generatio, quæ apud Ariſtotelem fit, quando mutatur totum ſuppoſitum præexiſtens nullo remanente ſenſibili vt ſubiecto eodem. 8

1. De gen. t. 25.

Vlterius obſtat & Fernelius quoniam anima vnitur corpori mediante calore & ſpiritu, qui eſt vehiculum animæ, ac illi ptoportione reſpondet; ſed in vnoquoque viuente vnius tantum generis calor eſt, vt qui ab vno principio prodit; ergo vnumquodque animatum vnius tantum generis animam obtinuit, ſeu ſimplicem, vel nutrientem, vel ſentientem, vel mentis compotem, non ex hiſce omnibus coagmentatam. 9

1. De abd. rer. cau.

Item, in animali præter formas ſingularum partium, carnis, oſſis, nerui, & aliarum, datur alia forma totius, quæ non includit in ſe formas partium, nec eſt ex eis coagmentata; Ergo forma hæc totalis eſt ſimplex natura. Antecedens probat quatuor argumentis, & primo: 10

Ex Ariſtotele forma omnis, & anima eſt prior quàm ſit corpus, ſed omne, quod eſt compoſitum ex formis partium corporis, eſt poſterius quàm ſit corpus; ergo anima non poteſt cõflari ex formis partiũ corporis. Deinde, forma totius edit aliquas operationes,

quas

quas nulla forma partium obire potest; ergo forma totius est quid à formis partium distinctum, non ex illis constitutum.

Deinceps, ex Aristotele compositũ omne est, non vt cumulus, sed vt syllaba ba; quare sicuti ba. non est b. & a. sed tertium quid ab his distinctum; ita animal non est suæ partes, sed quid ab eis distinctum; quare nec forma animalis erit coagmentata ex formis suarum partium, sed quid ab eis diuersum, & simplex. Demum, dum animal moritur, anima, & forma illius vel interit, vel ab eo separatur; sed in animali mortuo supersunt ossa, nerui, caro, & aliæ partes omnes cum suis formis; ergo forma totius animalis non est quid conflatum ex formis suarum partium.

II. Neque item verum videtur quod vlterius dictum est à nobis animam humanam quoad gradus inferiores, vegetalem scilicet, ac sensitiuum, esse multiplicabilem, ac diuisibilem ad diuisionem subiecti; nam ouum gallinæ subuentaneum, quod sine ope maris genitum in fæmineo corpore viuit, nutritur, augeturque, tanquam fructus illius, dum ab aluo gallinæ excluditur quum non remaneat animatum (alioqui esset prolificum) satis demonstrat animam ouipari non esse diuisibilem ad partitionem subiecti; si ergo anima oui-

ouipari non eſt diuiſibilis, ac multiplicabilis; quanto minus animæ humanæ pars rationis expers erit partibilis, ac plurificabilis?

Amplius, & illud mirum videtur, ac im- 12
poſſibile, quod homo, cui vnica eſt anima (ſiue ſimplex hæc ſit intellectus, ſiue compoſita natura ex rationali, & rationis experte) ſuo ſemini animam ratione carentem impertire valeat eidem non communicando rationalem.

Adde quod ſi hoc in emiſſione ſeminis 13
contingit, cur dum effoditur oculus, obtruncatur caput, vel alia quæuis pars à corpore reliquo ſeparatur, hæc itidem, vt ſperma, non remanet extra corpus animata, & viuens?

Sed & quod ab Ariſtotele ſcribitur, oſſium, 14
neruorumque materiam eſſe ſeminale excre- 2. De gen. an.
mentum: id quod & alibi confirmatur, vbi c. 4.
ſcribitur animalia, & plantas fieri ex ſemine 1. Phyſ. t. 62.
tanquam ex principio materiali, aperte refragatur iis, quæ ſupra nobis determinata ſunt de mente Ariſtotelis hac in re, nimirum Ariſtotelem cenſuiſſe ſemen non cedere in materiam geniti, ſed effectricis cauſſæ tantummodo rationem obire.

Tandem & illud falſum eſſe videtur, quod 15
ſupra nos diximus ſemen eſſe animatum, eademque numero anima potiri, qua & id,

quod

quod ex eo nascitur, multis rationibus, & primo allatis à Fernelio dicente quod si semen esset animatum eadem numero anima, qua & Embryon, quum fætus non sit minus homo quàm infans, neque infans quàm puer, neque puer quàm adultus; profectò semen æquè esset homo ac quiuis nostrum; quod tamen est falsum penitus.

16 Addit, si semen esset animatum; ergo vel vna tantum illi inesset anima, vel idem multas haberet animas, si semini vnica inest anima, quomodo ex eo simul vno partu enasci possunt plures conceptus? at si multæ illi insunt animæ, cur ex eo oriri potest vnicus fætus vna tantummodo anima præditus?

17 Subdit, si dum eiaculatur semen, in eo remanet anima similis ei, qua pollet animal, à quo semen decidit, par est sicuti semen à corpore, ità seminis animam ab anima parentis generari, sed istud qua ratione fieri possit, vt vnius hominis anima alias de se nouo quodam, & inaudito procreationis genere, tam repentè, tam multa, tam crebro multiplicet, æquum est vt clarius explicetur.

18 Amplius, quomodo propriè hominem faciet ea, quæ in semine est facultas, quæ nondum est hominis natura antequã homo fiat?

19 Præterea, non decet animam, quæ præstantem sic habet naturam, inesse vili, ac sordido

dido excremento; cuiusmodi ſemen eſt ipſi & Ariſtoteli.

Vlterius, ſicuti ſe habet putris materia ad ea, quæ putredine generantur; ita ſemen ad animalia perfecta, ſed putris illa materia ex ſe animam non habet, igitur neque ſemen. 20

Quod ſi in ſemine ineſt anima; ergo vel ſimiliter ac in perfecto animali, vel diſſimiliter; ſi primum, ergo ſemen erit perfectum animal, ſi diſſimiliter, ergo vel tota anima perfecti animalis ineſt ſemini: vel tantum illius pars; non pars, quoniam anima nullas habet partes, quæ ſeorſum à toto ſubſiſtant, quum non ſit corpus; ſi tota in ſemine ineſt anima, ipſa profecto vel eſt eiuſdem generis, & eſſentiæ cum ea, quæ eſt in animali: vel diuerſæ naturæ: ſi primum, vel eſſet æquè perfecta: vel imperfectior, ſi æquè perfecta, tuum ergo ſemen erit perfectus homo, ſi imperfectior, igitur formæ, ac ſubſtantiæ ſuſcipient magis, & minus; ſi vero anima, quæ eſt in ſemine, dicatur eſſe diuerſæ naturæ ab ea, qua pollet id, quod ex ſemine oritur, ſemen profecto non poterit fieri animal, niſi pereat illius forma, atque hinc fiet, vt in ſemine nihil præextiterit formæ eius, quod ſemine propagatur. Hæc Fernelius. 21

Quibus addi poteſt, ſi ſemen, vt dictum eſt ſupra, eſt materia generandi viuentis, quo- 22

modo

modo illi formam eandem cum ea, quæ futura est in gignendo animali, inesse credendum est? ex physicis nanque scimus materiam per se sumptam, & ante actum generationis non habere formam futuri compositi, sed priuationem.

23 Vlterius, apud Aristotelem, anima est a-
2. De an. t. 6. 7. ctus corporis organici; quum autem sensu ipso vel iudice, semen nullis munitum instrumentis sit corpus similare, ac homogeneum; necessario asserendum est semen non esse animatum.

24 Cui tamen si animam quis aliquo modo adscribere vellet, eam procul dubio illi inesse
2. De gen. an. cap. 3. non nisi potentia concedendum est cum Aristotele.

25 Alioqui (quod obiicit etiam Fernelius) frustra in semine constitueret quis actu reperiri animam, quæ destituta omni instrumentorum genere necessario ad proprias operationes obeundas, in semine sedentaria, & ociosa permaneret contra Dei placitum, & naturæ nihil feriari patientis.

26 Deinde, Aristoteles ait communem esse
2. De an. t. 4. & sequentib. t. 10. omni animæ definitionem, Actus primus corporis naturalis potentia vitam habentis, cuiusmodi paulo infra ipsemet Aristoteles negat esse semen, & fructus; quos tamen perinde ac semen nos in superioribus diximus esse animatos.

Po-

Postremo: Quum omne totum mutilari oporteat, vbi sui aliqua pars à cæteris in eo separatur: si semen est pars animalis, vnde exit: & seminis anima, dum id adhuc est in corpore genitoris, est portio animæ, quæ dicitur esse forma toti⁹ animalis: ꝑcul dubio asserendū est post effusionē seminis animal mutilatum euadere tum quo ad corpus, tum etiam quoad animam, cuius vtriusque partem amisit in semine eiaculato. 27

Atque ista præcipua sunt dubia, quæ obiici posse videntur nostræ opinioni: Quibus vti proposita sunt, ita sigillatim satisfaciendum, cætera enim, quęcunque afferri queunt vlterius, ex propositorum solutione facile diluuntur.

Cap. II.

Fœtum in vtero sibi alimentum trahere non solum per vmbilicum, sed etiam per os: nec reclamare Aristotelem: vnde tollitur prima dubitatio.

Qvod itaque primo loco nobis obiiciebatur ex Aristotele demonstrante infantes non ali in vtero sugentes, ac omnino per os: tum quia id contingeret quoq; in cæteris animalibus, vt in vtero per os alerētur, quod tamen falsum esse demonstrat non solum sensus in anatome, qua dissecantes conspici- *2. de gen. an. c. 5.*

 mus

mus ea nutrimentum sibi haurire per vmbilicum, verum & ratio ipsa, qua constat animalia quæque, & volatilia, & aquatilia, & terrestria, dum in vtero degunt, circundari mẽbranis quibusdam tenuibus, quæ separantes fœtum à parietibus vteri non admittunt humores, seu obstant quo minus à corpore matris ad labia fœtus permeent humores, quos ille ore sugens dici possit per os sibi alimentum haurire: tum quia, si id apertum est in iis animalibus, quæ ouo nascuntur, etiam extra vterum assumere sibi alimentum, quo augentur, foris, hoc est, per vmbilicum, qui est pars non contenta in corpore fœtus, sed foras extra illud protensa: conspicuum enim est hoc in pullis nondum ex ouo exclusis, vt qui gignuntur ex albumine, & luteo nutriuntur, quod habent vmbilicum refertum substantia lutea: cur id non dicamus quoque cõtingere in iis animalibus, quæ in vtero formantur, vt scilicet per vmbilicum sibi nutrimentum attrahant, contra quod arbitratus est Democritus? Hæc inquam Aristotelis argumenta Democriti opinionem confutant, qui statuit fœtum in vtero ita ali per os, quod nihil per vmbilicum trahat: id quod ex eo satis apertum est, quia ipse opinatur (referente Aristotele) fœtum in vtero permanere, non vt nutriatur, quoniam quum in vtero

2. de gen. an. c. 4.

id

id ore præstet sugendo carunculam quandam, sic posset & extra verum nutriri sugendo mammillas, sed vt in eo formentur membra: At verò nobis asserentibus fœtum in vtero ali quidem maxime per vmbilicum, sed aliquid etiam alimenti per os assumere, non intendit refragari Aristoteles in loco citato, quod clarius apparebit si allata ratiocinia sigillatim exactius contemplati fuerimus.

Quod enim attinet ad primam rationem, qua dicitur, si infantes in vtero sugentes alerentur, ergo idem eueniret in cæteris animalibus: hoc tamen falsum esse demonstrat cum sensus, tum etiam ratio: consequentiam, quã non potest negare Democritus existimãs fœtum in vtero ali per os tantũmodo: quippe vsus, atque actio partium, quibus communicamus nos cum cæteris animantibus, cum iisdem nobis etiam communis esse debet: quare si os commune nobis est cum aliis animalibus, siq; in nobis eius vsus præcipuus est, vt eo cibum hauriamus tum in vtero, tum extra vterum: is quoque vsus tribuendus est ori cæterorum animalium: consequentiam inquam recte quidem possemus negare nos opinantes hunc vsum, qui est alimentum attrahere in nobis in vtero degentib. maxime quidem esse ipsius vmbilici: sed quia non satis est id ꝙ per vmbilicũ trahim⁹, ad nostri nutritio-

nem:ideo aliquid alimenti per os etiam sugimus, propter rationes allatas in superioribus: quum autem eædem rationes locum non habeant in cæteris animalibus, quibus propterea sufficit alimentum, quod attrahũt per vmbilicum: hinc fit vt si nos in vtero & per vmbilicum, & per os alimentum suscipimus, quia eo copiosiore indigemus: cætera animalia non ideo similiter ore, & vmbilico trahãt, quum illis sufficiat illud quod vmbilico hauriunt. Sed concessa consequentia quod in cęteris animalibus idem eueniat, vt solum ore alimentum ingerant: non potest Democritus respondere assumpto, eiusque probationibus, quatum prima nititur sensu, altera vero ratione: nam dissecantes fœtus animalium in eorum vmbilico clare intuemur alimentum, in ore autem, ac ventriculo vel nihil prorsum vel parum aliquid humoris: signum certissimum quod fœtus in vtero non solum per os cibum hauriat, quod ait Democritus: sed & per vmbilicum: quod nos Aristoteli concedimus, eidem respondentes ea ratione in vmbilico fœtus reperiri alimentum multoties, in ore vero, atq; in ventriculo non ita frequẽter: quia longe maius est, quod per vmbilicũ trahitur, quam alimentum, quod ore ingeritur à fœtu, dum in vtero est.

Addo id etiam fieri, quia non semper con-

tingit ventriculum ſcatere alimento nedum in vtero degentibus, ſed etiam in natis: nam ſæpius in anatome adultiorum hominum vidimus ventriculum omni alimento vacuum.

Præterea quod dici poteſt in fœtu fieri ꝙ in vtero alimentum per vmbilicum attractũ ſit diſſimilis naturæ ab iis humoribus, quos reperiri contingit in ventriculo: qui tamen nõ ideo cenſendi ſunt non obire officium alimenti: nam ſi per vmbilicum ſanguinem trahimus, per os autem pituitam, vtrunque tamen eſt alimentum, pituita per vlteriorem coctionem apta nata cedere in materiam ſanguinis, & alimenti.

Quod vero pertinet ad rationem, qua dicitur animalia idcirco nõ nutriri per os, quia circumdãtur membranis quibusdam tenuibus, quę impedimento ſunt quominus à corpore matris pertranſeat tantus humor ad os fœtus, quantus ſat eſſe valeat pro nutritione illius: bene per ipſam conuellitur opinio Democriti, qui opinatus eſt fœtum nutriri ſolũmodo per os: quum etenim fœtus in vtero tanto indigeat alimento: quanto poſſit & aſſidue nutriri, & iugiter augeri: neceſſario fatendum eſt adeſſe in membranis fœtum circumambientibus orificium patens, per quod à matre Embryon hauriat continue ſufficiens alimentum: id autem nihil aliud eſſe poteſt

 niſi

nisi vmbilicus: quoniã ad os Embryonis nulla est via per membranas apparens, qua ille cibum capere valeat sugendo. Hoc tamen nobis non refragatur, quibus ad paucum illud alimentum, quod opinamur fœtum in vtero per os attrahere, sufficit cum humor, qui colligitur intra illas membranas, & fœtum, qui ipsis circumdatur: tum porosa substãtia ipsarum, & conspiratio, siue consensus, qui ponitur ab Hippocrate inter partes corporis nostri vniuersas. Quemadmodũ enim mẽbrana qua ossa inuestiuntur, Periostion à Græcis appellata, impedimento non est: quinimo sicuti crassior, ac dura magis ossium substantia nõ obstat quominus à venis humores transeant vsque ad ossium medullam pro eorum nutritione: multo minus prohibere poterit mollior, ac porosa substantia membranæ tenuioris ingressum pauci humoris, cuius indiget Embryon assumendi per os ad sui ipsius nutritionem completam, seu sufficientem.

Lib. de alim.

Ad secundum vero argumẽtum, quo sensu vel ipso demonstratur fœtum ad se attrahere alimentum per vmbilicum, obmutescere ceu piscem Democritum oportet, qui hoc prorsum negat: Nos autem, qui concedimus Aristoteli fœtũ in vtero alimentum sibi haurire quidem præcipue per vmbilicum, verũ etiam aliquid humoris ac pabuli per os attrahere,

here, Aristotelis opinioni non putamus contrariari, atq; ideo nec eius argumentis succũbere.

Cap. III.

Cur fœtus, antequam in eo formentur membra, in vtero maneat: & statim iis in ipso efformatis, ipse ex vtero non prodeat: quare soluitur difficultas secundo loco proposita.

SED quod opponebatur deinde placitum Aristotelis, fœtum in vtero permanere gratia alimenti, quod haurit à matre per vmbilicum, non vt formentur in eo partes, atq; organa necessaria ad vitæ actiones obeundas, quod arbitratur Democritus: neque vt iam formatæ partes firmentur, fiantque robustæ quominus patiantur ab iniuriis ambientis, & ab extrinsecus occursantibus, quod nos dicebamus: tenui admodum nititur fundamento; Loco enim citato Aristoteles, & Democritus considerant fœtum ante sui organizationem, dum veluti moles carnis indistincta nutrimentum haurit à vase vmbilicali, perinde ac in tertia coctione quælibet pars corporis nostri ad sui nutritionem sibi attrahit alimẽtum à venis, quæ in eam implantatæ sunt à natura: Nos autem loquimur de fœtu iam organizato, quærentes cur statim, ac in eo formata fuere membra omnia, ipse ex vtero non prodeat, sed per plures menses *2. de gen. an. c. 4.*

in eo maneat. Quare si Democrito, nihil tamen nobis hoc loci obstat Aristoteles. Immo quemadmodum confiteri opus esse ducimus fœtum ante sui organizationem in vtero manere tum gratia alimenti, vt ait Aristoteles: tunc enim quum fœtus non sit aliud quam massa quædam carnis indigesta, more similarium partium vltima tantummodo coctione gaudet: quare opus habet alimento, quod facile vertatur in substantiam nutriti: tale autem alimenti genus nihil est nisi sanguis: sanguinem vero non aliunde sibi Embryon comparare potest, quam à matre per vasa vmbilicalia; manet ergo fœtus in vtero gratia nutrimenti; tum etiam vt eius membra formentur, quod censuit Democritus; vtitur namque vis formatrix perfectorum animalium spiritu, & calore materno, tanquam instrumento, quo sane careret extra vterum. Neque ratio eadem est de ouiparis, atque de
10. Sect. prob. 15. viuiparis (quod obiicit Aristoteles) viuipara enim quum longe sint ouiparis perfectiora, atque artificiosa magis; quumque vel ipsi Aristoteli minoris rei, atque imperfectioris minus, rudiusque sit principium; propterea factum est, vt in ouiparis organizandis vtatur natura, seu vis formatrix rudiore instrumento, cuiusmodi est calor externus, tum matris incubantis, tum etiam alterius generis

oui-

ouiparæ (gallina enim è ſuppoſitis ouis turturis atque perdicis, pullos turturis ac perdices excludit incubatu) tum Solis, tum fornacis, tum quoque fimi ac ſtercoris: quibus omnibus ſpeciebus caloris pullos in ouo formari certum eſt, ac ſæpius obſeruatum. At in effingendis membris humani conceptus, aliorumq́ue perfectorum animalium viuiparorum, vtitur neceſſariò vis formatrix nobiliore inſtrumento, cuiuſmodi eſt ſpiritus internus, natiuusq́ue calor animalis eiuſdem ſpeciei, vti eſt mater ipſa: Alioqui, ſi neceſſario concluderet Ariſtoteles contra Democritum, idcirco non manere fœtum in vtero, vt partes eius efformentur; quia in ouiparis fœtus ac pulli partes formantur in ouo extra vterum: neceſſario quoque concludere poſſet Democritus aduerſus Ariſtotelem, ideo non manere fœtum in vtero gratia alimenti; quia in ouiparis fœtus in ouo ex albumine genitus alitur luteo extra vterum: ſed diuerſa eſt ratio, quantum ad hæc viuiparorum & ouiparorum: in viuiparis, inquam, quemadmodum dicendum puto, anteaquam organizentur, ea manere in vtero, & gratia nutrimenti, cum Ariſtotele, & vt eorum membra formentur, cum Democrito: ita vtrumque Philoſophum arbitrari cenſeo, fœtum iam organizatum per plures menſes in vtero mo-

rari, non nisi vt formata membra roborentur, quo possint externas iniurias tolerare citra incommodum vitæ, ac valetudinis: non tantummodo propter alimentum: secus enim nonne formatus puer extra vterum lac è mammis ore sugere posset, ventriculo in chylum conuertere, & hepate in sanguinem pro sui alimento? Quare fœtus primis diebus in vtero manet tum, vt nutriatur eo modo, quo potest, per tertiam solummodo coctionem, tum vt in eo formentur membra sibi ad opera vitæ necessaria: iisque formatis postea, vt firmentur, ac robur acquirant aduersus inclementias aeris, & alia extrinsecus occursantia: eisdem vero firmatis, ac satis roboratis, tandem ex vtero prodit in lucem, in aliis quidem citius, in aliis vero tardius: sed nunquam ante septem menses à conceptu in homine, qui vtplurimum suos fœtus edit in lucem nono mense. Ita vt terminus, quo fœtus possit innocue ab vtero exire vbique; & semper desumendus sit à consistentia & robore partium corporis, non ab inopia nutrimenti, neque à necessitate respirationis, quemadmodum passim dici solet, fœtum tunc ab vtero exire, quando vel maiori alimento indiget, quam id sit, quod à matre in vtero per vmbilicum trahit, vel illi opus fuerit inspiratione aeris huius externi pro refrigerio æstus in

 corde:

corde: Nam (quod attinet ad alimentum) falſo creditur, fœtum extra vterum cibari vberiori aliméto, quam poſſet in vtero; quum ortus in lucem puer fere per biennium ſolo lacte nutriatur, quod eſt eadem ſanguinis portio, qua nutriebatur fœtus in vtero, ab vtero ad mammas tranſmiſſa, in eiſque albefacta & condenſata in conſiſtentiam ſolidiorem. Quantum vero pertinet ad reſpirationem, falſo quoque ſupponitur, fœtum in vtero non reſpirare; nam & Hippocrates aperte teſtatur, puerum in vtero comprimentem labra ore introtrahere ſpiritum, vbi mater reſpirarit. Et ratio id conuincit, eaq; multiplex: prima eſt, quia non alia de cauſa in prægnantium obitu curant periti Medici, vt arte labia oris ſeruentur aperta, ſtatimque cæſo ventre, infans extrahatur viuus, niſi vt per os matris aeri pateat aditus pro reſpiratione pueri, alioqui ſtatim morituri. Altera eſt, quia fœtus in vtero vltimis illis menſibus tanta cordis caliditate abundat, vt ipſi etiam in vtero neceſſaria ſit reſpiratio pro ſui refrigerio, quod ait Hippocrates. Tertia vero eſt, quia non decet ſummam Naturæ prouidentiam immediate exponere tenella viſcera fœtus externo frigori, à quo facile læderentur pulmones & cor: ſed rationi conſentaneum eſt, fœtum in vtero aſſueuiſſe aeri tepefacto à viſce- *Lib. de Carn.*

visceribus,& calore matris,vt sine noxa deinde ortus frigidum posset inspirare. Postrema est, quia notum cuique est, fœtum in vtero, seu ipsius cor moueri motu constrictionis & dilatationis (systolem Græci nuncupant, & diastolem) sicut autem dum cor constringitur,id euenit, quia expellit fuliginosa excrementa orta ex aere à cordis caliditate in tensiori adusto; ita dum dilatatur, id necessario fit, quia è pulmonibus attrahit aerem pro sui refrigerio: at vero nihil horum fieri potest sine respiratione.

Ex his ergo satis manifestum cuique fieri posse arbitror, fœtum in vtero, vbi iam ipse fuerit perfecte organizatus, seu postremis mensibus,respirare.

CAP. IV.

Quod mens in profunda meditatione ad speculandum non vtatur sensibus, neq; sensuum instrumentis: & cur in ecstasi sensus omnes ferientur à suis operationibus. Quare soluitur tertius nodus.

AMplius, quod afferebatur contra nos, existimantes,mentem ad intelligendum non vti corporeis instrumentis, ab aduersario postulante, cur id contingit (quod & Aristoteles testatur,& experimentum comprobat)

1. *Post. t.*30. *in fin.*

bat)

bat) vt aliquando mente occupata in profundiori meditatione alicuius obiecti intelligibilis, tum externi, tum interni ſenſus omnes præſentia obiecta ſenſibilia non ſentiant: ſi hoc non fit ab intellectu ſecum ad centrum corporis rapiente, non partem (vt in tenui ac leui ſpeculatione) ſed totum ſenſum, totumque ſpiritum, ac animalis calorem, quo mens ad contemplandum vtatur, tanquam inſtrumento? Perinde enim digito vno quid vehementiſſime comprimente, cæteri ab omni actione ociantur, illo vno ad ſuam operationem iſtam edendam totum ſpiritum animalem, totumque calorem, qui ad vniuerſam manum influere ſolebat, trahente ac rapiente ad ſeſe; ita ſolui poteſt, quia quum in anima humana mens ad ſenſualem animam, & hæc ad vegetalem ſe habeat, tanquam forma ad materiam (quod ſupra longe patuit) quumque materiei vbique proprium ſit pati, ita vt ipſa quidquam efficere nequeat, niſi in virtute formæ ſibi adnexæ: propterea fit, vt anima ſenſitrix in homine nihil agat, niſi adiuta ab intellectu: ſic & vegetalis in nobis non operetur, niſi gubernata ab anima ſentiente, eo modo, quo actus materiam gubernat ac regit ad agendum: vbi ergo contingat, intellectum totum occupari in alicuius obiecti contemplatione, huius auxilio deſti-

tuti ſenſus omnes propria obiecta præſentia ſentire, atque animaduertere nequeunt. Sic enim in apoplexia morbo ſentiens anima deſtituta ſpiritibus animalibus, & calore, quibus ceu inſtrumentis vbique vtitur ad omnes ſuas operationes obeundas, ab omni munere feriatur: eiuſque auxilio propterea priuata vegetalis & ipſa nullam actionem edit. Et quemadmodum ſi diutius perdurauerit apoplexia fortis, per longum tempus anima vegetalis càrens auxilio ſenſitricis, non ſolum operari in eo, ſed tandem deſinit ſuſtinere corpus, atque deficit eſſe; quia vegetalis non eſt diſſoluto corpore, neque ipſa ex ſe corpus ſuſtinere valet eo nomine, quo ignobilior forma præſtantiorem materiam regere nequit. Ita prorſum & anima irrationalis in homine ſic indiget auxilio mentis, tum ad operandum, tum ad ſubſiſtendum, tum ad corpus ſuſtinendum ac gubernandum, quod ſi in diuturniore alienatione ac ecſtaſi perſiſtat homo, is neceſſario vitam obeat, anima rationis experte ineſſe non perdurante diutius abſque eo, quod à rationali gubernetur. Non ergo vtitur mens ad contemplandum aut ſenſibus, aut ſpiritu, aut calore, aut omnino qualitate ac facultate corporea, tanquam inſtrumento. Quod enim de digito dicitur, vt in effectu conuenit, ita in cauſa valde diſſentit;

tit; poſſunt enim ſimiles effectus à diuerſis cauſis proficiſci: quare non eſt accommodatum exemplum.

Aiunt aliqui (inter quos Zimara iunior) vehementius aliquid contemplantes idcirco ſenſibus vllis vti non poſſe, quoniam animæ eſſentia, licet diuerſis naturis conſtituta, vna eſt tamen: vnum autem non poteſt ſimul diuerſis actionibus vehementius incumbere: ac propterea vbi vna animæ actio vehementior eſt, altera ceſſat; quod maior motus minorem obſcuret. Sic ergo vna parte animæ circa vnum aliquod vehementius occupata, cæteræ propter nexum, quem cum illa obtinent, à ſuis operibus feriantur omnino, quaſi tota anima circa illud prius vehementer occupata. Ingenioſa contemplatio, ſed quæ nec ſenſui, nec rationi reſpondeat: Puer enim quantumuis intenſe ac vehementer exerceat potentias animæ ſenſualis, tam externas, quam internas, viſionem puta, auditum, curſum, appetitum; non tamen eius animæ pars vegetalis ceſſabit à ſuis operibus nutriendi atque augendi. Addo in viris Deo deditis, & ſanctitate claris, Dæmone illorum imaginationi ſuggerente obiecta ſummæ impreſſionis, ac miræ irritationis, apertiſſime conſpici duos vehementiſſimos motus adinuicem contrarios, nimirum

2. de an. t. 136.

impe-

impetum furiosum animæ sensitiuæ ad carnalia desideria, aut etiam ad iram vel odium, simul & actionem mentis ratione tali furori acriter reluctantem; quos motus inuicem contrarios, & ad diuersas animæ partes pertinentes, esse vehementissimos, inde patet, quia à sensuali appetitu tam dire cruciantur, vt corpus totum celeriter langueat, ac eneruetur; ratione tanto impetui diutius obsistente, & sæpius ex toto vires comminuente. Amplius, quum pars animæ caninæ sensitiua, vt distinctum quid à parte vegetali, & ea, qua canis in determinata specie constituitur, sit vna, & magis simplex, quam tota essentia animæ humanæ complectens in se vegetalem, sentientem, ac partem rationalem: Animæ humanæ parte rationali vehementius aliquid meditante, non ideo cæteræ partes animæ feriantur, quia vnum simul nequeat diuersis actionibus vehementioribus incumbere: nam canis simul & olfactu intense leporis odorem sentit, & ipsius carnem vehementissime appetit, & vt ea potiatur, velocissime currit, beneficio eiusdem animæ sensitiuæ, cuius hæc omnia sunt munia, odorare, appetere, atque currere. Tandem verum illud esse concedimus, quod ait, maiorem motum minorem obscurare; sed si maior motus minorem obscurat, non tamen tollit, quo

minus

minus fiat; Ecstasis autem sensationes omnes, non obscurat solum; sed etiam tollit omnino.

Cap. V.

An in somno, dum sensus ligati sunt, mens, quæ ab ijs turbatur potius, quam adiuuetur ad speculandum, sua exerceat munia; & ita occurritur quartæ oppositioni.

QVod autem quarto loco quærebatur, si mens ad speculandum non vtitur sensu ac phantasia; imò ab ea potius interpellatur, quam adiuuetur; cur in somno, dum sensus omnes ligati ociantur, mens tunc maxime non contemplatur, vtpote in tempore valde opportuno, quo timendum non esset, eam perturbari à phantasia; nos à superiori doctrina recedere non cogit. Et primo, quia falso dicitur, phantasiam in somno vinctam, ab omni opere feriari: sunt sensus exteriores in somno ligati, phantasia vero apud Aristotelem in somno vigens, satis potest mentem turbare. Deinde, quia verum non est suppositum, nempe dormientes non posse exercere opera mentis ac intellectus: Pater, dum dormiret, distincte ac ordinate clara voce proferebat integras periodos eorũ, quæ ipse prius vigilans mẽte perceperat, tum Galenum perlegens, tum à seipso componens; neque sane *2. de an. t. 156.*

hoc opus phantasiæ dicari potest, vt quæ sensus est: nec ita potest attolli, vt possit obiecta intelligibilia percipere: Sed hoc est, quod aliquando scripsit Aristoteles, puta intelle- 3.de an. t.8.
ctum possibilem, simul atque singula factus est, ac sciens, hoc est, posteaquam semel cognouerit entia, & eorum species induerit, per seipsum contemplari posse entium species sibi impressas, sine ope intellectus agentis: quare etiam sine ipsis sensibilibus, aut phantasmatibus, seu vel ociantibus sensibus ac phantasia, circa quæ versatur actio intellectus agentis; quam dicunt esse depurationem sensibilium phantasmatum, quæ sunt in phantasia, à conditionibus materiæ.

Adde illos, qui dormientes præsagiunt, conspicuas in somno habere mentis operationes: quippe diuinatio mentis actio est, non phantasiæ, aut cuiusuis alterius sensus; alioqui & animalia bruta diuinare possent.

Amplius ad principale quæsitum dicere possumus ex Aristotele, mentem non exercere sua munia, nisi sedatis perturbationibus, ac tumultibus omnibus, quicunque vehementiores in corpore fieri possunt: quum ergo in somno, qui maxime datus est animalibus, vt concentretur calor innatus ad coquendum alimentum, multæ fiant perturbationes, sicut in ebriis, ab ascendentibus vapo- 7.phys. t. 20.

pori-

poribus à ſtomacho ad caput, ab ebullitione caloris concoquentis alimenta, & à ſegregatione excrementorum à bono ſucco: propterea iure merito mens, dum ſomno tenemur, vtplurimum ab omni opere vacat.

CAP. VI.

An mens ad ſpeculandum impellatur ab appetitu, an ipſa ex ſeipſa ad id moueatur: & ſi ad hoc ab eo dirigitur, an dici poßit ad intelligendum vti ſenſu. Vnde tollitur quinta inſtātia.

AD quintam vero dubitationem, quæ erat huiuſmodi: Mens quum talem habeat naturam apud Ariſtotelem, vt poſſit æque omnia fieri, omniaque intelligere; ex ſe autem non magis vnum, quam aliud intelligeret, opus eſt profecto, ſi debeat mens quidquam intelligere, eam dirigi ac moueri ad contemplandum potius hoc, quam illud intelligibile, ab appetitu, qui præcipiens menti quid agendum, non permittit, intellectum ſuas actiones edere abſque interuentu organi corporei; quippe appetitus quum ſit nobis communis cum irrationalibus animalibus, ſenſus non eſſe non poteſt: omnis autem ſenſus facultas eſt corporea; reſpondetur multipliciter, & primo negando omnem appetitricem facultatem, qua pollet homo, eſſe de genere ſenſus, & qualitaté corporeã: homo enim, qui

3. de an. t.17.

pollet duplici facultate cognitrice, sensitiua, inquam, qua cum brutis conuenit, & rationali, qua cum intelligentiis separatis; duplici item gaudet appetitu, irrationali altero, qui sensibus dicatus est, eos promouendo ad opus, diciturque appetitus simpliciter, & vulgo sensus: altero rationali, qui intellectus præest ac dicitur voluntas. Si ergo in obiectione agatur de appetitu irrationali, falso iste dicitur inseruire menti, eam promouendo ad contemplandum; nam solum sensibus famulatur: sin autem sermo sit de appetitu rationali, qui alio nomine voluntas appellatur, falso dicitur, eam esse sensum & qualitatem corpoream: nam actio voluntatis, quæ libero arbitrio exercetur, &, vt dicam, actus ipse volendi & nolendi immediata, & adæquata est actio animæ; neque enim mente excogitari potest, quonam instrumento corporeo, aut calore, aut spiritu, aut sensu, aut membro vtatur animus ad volendum ac nolendum; quoniam actiones omnes, quæ cum instrumenti corporei ministerio eduntur, temporariæ sunt; quippe nullum corporeum in instanti moueri, aut agere quidquam vllo modo potest; sed velle ac nolle in nobis & momento fiunt, & propterea sine interuentu organi corporalis.

Adde actiones, quæ fiunt ministerio instru-

stru-

ſtrumenti corporei; ſic ab eo pendere, vt veluti ad ipſius diſpoſitionem & vigorem perfectæ fiunt ac vigent; ita ad eiuſdem infirmitatem langueant: at quum in ſenibus & ægris ſæpe totum corpus, omnesque partes eius vires continue deperdant; deſideria tamen omnia, quæ à voluntate prodeunt, cum intellectui applicata, tum etiam ſenſui (Venerem enim ſenes non appetunt impulſi ab appetitu ſenſuali, qui cum organorum ignauia neceſſario torpet, ſed à voluntate, propter malum habitum ab intellectu declinante, ſeque ad ſenſum porrigente) omnia, inquam, deſideria voluntatis in ſenibus adhuc iuuenilia quum ſint, imo & ſæpe vehementiora, plane confiteri oportet, voluntatis noſtræ actiones corporei famulatus interuentu non indigere.

Ex quo obiter illud etiam ſatis apparere arbitror, quod obſeruabat Simplicius in Epictetum, liberum arbitrium ac voluntatis actionem eſſe eam inter cæteras, qua euidentiſſime rationalis animus non communicat cum corpore, quod ſatis illi eſt ad hoc, vt à corpore ſit ſeparabilis atque immortalis. *Enchirid. c.3.*

Preterea falſo in obiectione dicitur, appetitum ſeu voluntatem ſemper mouere mentem ad intelligendum, quia primo ſequeretur, actioné appetitus ac voluntatis eſſe prio-

rem actione mentis; quum tamen ex aduerso actio voluntatis vbique præsupponat actionem intellectus, saltem confusam: nihil enim appetere ac velle possumus, quod non cognoscamus: multa tamen cognoscimus inexpectata, & præter voluntatem, imo etiam contra voluntatem.

Deinde, quia etsi mens sit indifferens ad omnia intelligibilia, ad hoc tamen, vt ipsa contempletur potius hoc, quam illud intelligibile, non est necessarium, neque sufficiens, quod ab appetitu moueatur, dirigaturque mens ad intentum obiectum percipiendum: nam sæpe multa scire vellemus, vt quadraturam circuli, quæ tamen ideo non scimus: sed ad contemplandum necessario requiritur, & sat est obiectum proportionatum præsens, & potentia cognitrix non impedita, sine voluntatis actione vlla: ita enim se habet ad mentem voluntas, quemadmodum appetitus ad sensum: quare si sensus, qui indeterminate respicit omnia sensibilia, determinatur tamen ad hoc magis, quam ad illud, quia hoc sui præsentia sensum mouet ad agendum, nulla interueniente ope appetitus: illud vero absens tale quid non præstat: nam & inuito appetitu necesse est oculum bene habentem cernere omnia visibilia proportionata in debita distantia: tactus etiam, appetitu aliter desiderante

desiderante, non potest non sentire proximum calorem; ita prorsus de mente dicendum est, eam non semper ab appetitu aut voluntate excitari ad contemplationem huius, & non illius (licet aliquando id fieri possit) sed ab ipso obiecto præsente, si nusquam alias fuerit intellectum, at si eius species in anima extiterit quasi dormiens, ea expergefacta, & impulsa ad mouendum intellectum à nuper sensato iterum illius simulachro, ac phantasmate: id enim tunc euenit in mente, vt vna multarum specierum, quas habet impressas, sola intellectum moueat ad contemplationem, excitata à simili natura existente in proxime sensato phantasmate, quod & in citharis concordibus euenire solet; vt fides vnius pulsatæ moueant sibi consonantes fides in alia proxima cithara non tacta.

Postremo, esto quod voluntas impellat mentem ad contemplandum, mens tamen ipsa, & præsertim contemplatrix, non practica, dum impulsa actu intelligit, non profecto vtitur voluntate: distincta enim est actio voluntatis imperantis menti, vt contempletur, ab actione mentis contemplantis ad imperium voluntatis; ita vt voluntas primo loco menti imperet, vt speculetur; mens autem postea speculando non vtatur actione voluntatis, tanquam instrumento; perinde ac

imperans Rex Policleto, vt statuam faciat, Policletus postea in effingenda statua nullo modo vtitur ministerio Regis.

CAP. VII.

Vtrum mens Aristoteli sit ab æterno: & vtrum ipsa eadem adiuncta fœtui sensualem animam habenti, & in posterum retinenti, dicatur aduenire enti in actu, an in potentia: & ita diluitur sexta & septima dubitatio.

12. *Metaph.* t.16. QVod præterea obiicitur, perperam statuisse nos apud Aristotelem, mentem ante corpus esse ab æterno, quum tamen ipse apertissimis verbis asserat, hoc esse discrimen inter causas effectrices rerum, & formas earundem, quod efficientia vbique tempore præcedunt suis effectibus, at formæ sunt, eodemque tempore generantur cum iis, quorum dicuntur esse formæ; mentem autem humanam esse formam, ipse alibi aperte etiam demonstrat; facile dilui potest. Verum
2. *de an.* c.1. est enim, apud Aristotelem animæ nostræ partem rationalem esse formam; verum quoque est, eundem posuisse loco citato inter causas effectrices & formas rerum tale discrimen, quod efficientia secundum tempus priora sint suis effectibus, formæ vero sint simul omnino cum iis, quorum sunt formæ, ita vt simul oriantur, simul ortæ subsistant, & simul

& ſimul tandem intereant: ſed verum quoq; eſt paulo infra eundem Ariſtotelem ab iſta lege formis à natura indicta. nempe quod ſemper ſint ſimul tempore, excipere apertiſſimis verbis animam rationalem: quam & permanere incorruptibilem poſt diſſolutionem cõpoſiti, vt clare ſcribit, ita & ante illud extitiſſe eum ſubintellexiſſe credendũ eſt, q alibi omne ingenitũ incorruptibile, & viciſſim omne incorruptibile ingenitũ eſſe acriter cõtendit. *12. Met. t. 17.* *1. De cœl. t. 126.*

Quod autem præterea difficultatem parere videbatur argumentum illud, quicquid aduenit Enti in actu eſt accidens, ac proinde ſi fœtui actuato ab anima irrationali ſic adiungatur intellectus, vt ea ſuperſtite, ex irrationali, & rationali animabus vna numero anima conſtituatur: Mens noſtra, ſeu anima rationalis accedens enti in actu eſſet accidens: quod tamẽ eſt falſum penitus: facile tolli poteſt conſiderantibus primo quidem de ratione actus eſſe perficere, atque complere, ſicuti de ratione potentiæ eſt perfectibile eſſe, ac incompletum: quum itaque fœtus in vtero ante aduentum mentis anima irrationali pollens non ſit perfectum quid, atque completum, ſed incompletum, & adhuc perfectibile, ideo non erit ipſe proprie, ac vere in actu (niſi forte quo ad exiſtentiam) ſed in potentia: quare mens illi accedens non aduenit Enti in

actu, sed enti in potentia, ideoque Mens erit substantia non accidens.

3.Phys.t.3. Deinde, apud Aristotelem entium aliqua ita sunt in actu, vt sint quoque in potentia ad vlteriores perfectiones, quas vbi suscipiunt, eas non induunt quatenus sunt in actu hoc aliquid perfectum, sed quatenus sunt adhuc perfectibilia, & in potentia: itaque illæ perfectiones adueniunt, non enti in actu, sed ei, quod est in potentia. Ecce huius exemplum appositissimum, corpus mobile, hoc est, quid in actu, atque hoc aliquid completum: est tamē etiam in potentia ad formas motuū: quas vbi acquirit, illæ non dicuntur adiungi enti in actu, sed enti in potentia quatenus est in potentia: definit enim motum Aristoteles, quod sit *actus entis in potentia, quatenus est in potentia*: licet actu existat id, quod mouetur: Ita prorsum fœtus in vtero primis quadraginta diebus quamuis in actu sit, & hoc aliquid beneficio animæ irrationalis: quando tamē, hac superstite, fœtui adiungitur intellectus, is illi quum vniatur, non quatenus est in actu, sed quatenus adhuc perfectibilis, & in potentia ad Mentem: profecto anima rationalis non aduenit enti in actu, sed ei, quod est in potentia.

3.Phys.t.9.

Hinc ergo male colligebant aduersarii eā esse accidens, non formam substantialem.

CAP.

Cap. VIII.

Productionem hominis non esse alterationem, sed generationis veræ, ac propriæ speciem, vnde soluitur octaua ratio.

SOluitur etiam ille nodus, quo dicebatur, si in hominis constitutione rationalis anima adiungeretur fœtui habenti animam irrationalem, hac ipsa remanente in homine producto, fore vt hominis procreatio non esset vera generatio (quam definiuit Aristoteles esse quando præexistens subiectum, seu suppositum mutatur totum nullo remanéte sensibili vt subiecto eodem) sed potius alteratio: nam sic fœtus aduueniente sibi intellectu non mutaretur totus, imo remaneret cum iisdem lineamentis idem numero suppositum, quod est vt idem subiectum sensibile: Quoniam primo loco dicimus allatam ex Aristotele definitionem generationis non competere (ꝙ falso supponit obiecta ratio) omni transmutationi essentiali, in qua physice producatur de nouo aliqua substantia: sed cõuenit illi soli generationi, quę consequitur corruptioné, per quam mutatur præexistens suppositum secundum formam: verum quoniam dantur tria alia genera generationis, quibus nulla est corruptio comes, & quorum duo naturę metas transgrediuntur, quia vel nullum pręsup- 1. de gen. t. 23.

po-

ponitur ſubiectum corrumpendum, veluti eſt creatio, qua ab efficiente ſupra naturali quid producitur ex nihilo, vti eſt productio mentis: vel etſi aliquod præexiſtat ſubiectum, id tamen nihil omnino mutatur ad hoc, vt ex eo aliud generetur, vt in iis generationibus in quibus formæ non educuntur de ſinu materiæ, ſed illi ab agenre item tranſnaturali extrinſecus accedunt: qualis eſt productio hominis ex concepto animali: Tertium productionis genus eſt naturale prorſus, in quo præſupponitur ſubiectum, ex quo fit aliud mutato quidem, ſed non corrupto: vt ea eſt generatio, in qua vna numero forma fit multiplex ad partitionem ſubiecti: quo caſu fit noua ſubſtantia, ſuperſtite priori, ex qua fit: quamuis aliqua ratione mutata, hoc eſt accidentaliter: quod euenit in productione nouę ſtirpis in ramo auulſo, ac in fructu, ſemineq; deciſo ab arbore, atq; in productione noui animalis in Entome præciſo, in quo vtraque pars viuat ſeorſum. Sic fœtus, atque homo quum non oriatur ex corrupto alio: quippe anima humana ſecundum partem rationalē fœtui extrinſecus accedit ſupra limites naturæ, nulla corruptione præcedente: ſecundum irrationalem vero, vegetalem ſcilicet, ac ſentientem, genita eſt Phyſice ex anima patris quo ad ſui partes ratione carentes multipli-

cata in venere ad diuisionē ſubiecti citra vllā corruptionem: propterea mirum non eſt, aut inconueniens, ſi productio hominis non cōtineatur ſub definitione ſpecialis generationis allata ab Ariſtotele loco citato: ſub qua nec etiam eſt productio nouæ arboris in ramo auulſo à trunco, nec generatio novi vermis ex inſecto diuiſo, cuius aliquando partes vtręque ſanantur, ac ſeorſum viuunt: vt contingit per ſæpe iu lumbricis terræ appellatis, atque aliis vermibus: quæ tamen productiones continentur ſub genere generationis naturalis: hoc autem genus analogum eſt ad haſce duas ſpecies generationis phyſicæ, quarum principale analogatum eſt generatio definita ab Ariſtotele in loco allegato (ſat eſt enim ſcientifico in analogis definire principale analogatum: nam cætera deinde facile noſcuntur ex cognitione illius) Male igitur colligebant aduerſarii hominis productionem (niſi contineatur ſub ea generatione, cui adnexa eſt corruptio præexiſtentis ſuppoſiti) fore alterationem: namque alteratio eſt mutatio, non in ſubſtantia, ſed tantum in paſſionibus ſubiecti: at hominis productio (quam nos ponimus diuerſam à generatione deſcripta ab Ariſtotele in adducto loco) eſt mutatio ſecundum formam ſubſtantialem, ideoq; generatio quædam ſui generis, non omnino

ſu-

ſupra naturam, ſed naturalis ratione animæ vegetalis, ac ſentientis, licet citra corruptionem omnino.

Deinde ſcire oportet verba illa (quando mutatur totum) in definitione generationis appoſita non habere eam vim vt præexiſtens ſuppoſitum verbi gratia, aer, aut quoduis aliud, ex quo aliquid generatur, corrumpatur ex toto ſecundum omnes partes: nam in eo materia eſt incorruptibilis: ſed vt mutetur tantum ſecundum formam: non quidem penes vtramque formæ partem, ſi ea conſtituta fuerit ex generica, & ſpecifica: ſed ſolum iuxta partem formæ ſpecificam: non quod iſta pars formæ ſpecifica ita mutetur vt pereat (remanent enim formæ elementorum in miſto ex illis genito: alioqui dum hoc in illa reſoluitur per corruptionem, nullum aſſignari poteſt agens immediatum, ac peculiare, à quo illæ formæ de nouo generentur ex miſto corrupto) ſed vt mutetur de ſpecifica in genericam, ve (lquod ait Auerroes) ita mutatur in generatione ſubiectum ſenſibile ſecundum formam, quod non amplius retinet idem nomen, & eandem definitionem: iſtud autem fieri poteſt citra corruptionem formæ præcedentis.

1. De gen. t. com. 25.

Si ergo in fœtu, adueniente intellectu, anima irrationalis, quæ prius in eo erat vltima, & ſpe-

ſpecifica, deſinit eſſe talis, & fit generica, & quod prius erat Embryon, fit homo: quare vt nomen, ita & definitio ſubiecti mutatur in generatione hominis: quæ propterea dici debet vera generatio, ac mutatio totius ſecũdum formam, ſeu ſecundum nomen, & definitionem: ita enim dicitur mutari totum: nã duplex eſt quod totum appellari ſolet, vnum eſt totum materiæ: & hoc ita reſpicit ſingulas partes, vt vna vel minima ſuperſtitė, non dicatur adhuc totum corruptum eſſe: hoc modo domus, cuius adhuc fundamenta ſuperſunt, non eſt ex toto, ſeu tota euerſa: alterum dicitur totum formæ, ſeu ſecundum formam, quod dicit vniuerſitatẽ partiũ; atq; iſtud vna tantum parte vel corrupta, vel mutata, corrumpitur: vt ſcamnum, quod eſt totum confectum ex tribus tabulis, exempli gratia, tali ordine ad inuicem connexis; quod ſi vna earum comburatur, vel è ſuo loco in alterius ſedem transferatur, vt ſuperior in ſitum lateralis, iam non amplius id erit ſcamnum: Nomine totius in definitione generationis, quæ dicitur eſſe mutatio totius in totum, vtitur Ariſtoteles non quidem in primo ſenſu, quo ſignificat totum materiæ: nam materia ſubiecti eadem permanet in genito, & corrupto: ſed in ſecundo, quo ſignificat totum formale, quod mutatur
vel

vel vna tantùm parte mutata, puta de specifica in genericam.

CAP. IX.

An spiritus, calorq; noster innatus sit simplicis, an potius multiplicis naturæ. Et vtrum ex ejus simplicitate necessario colligi posśit animam item esse simplicem essentiam. Quocirca respõdetur ad nonam difficultatem.

QVod etiam ex Fernelio proponebatur argumentũ, Anima vnitur corpori huic elementari mediante calore, ac spiritu: sed in vnoquoq; viuente vnius tantum generis calor est, atque spiritus, & ille simplex, vt qui ab vno eodemque principio prodit: ergo vnumquodq; animal vnius tantummodo animę, eiusq; simplicis, est particeps: alioqui proportione non respõderet spiritus, seu calor, & anima, cuius is est vehiculum, aduersus ea, quę docuit nos Aristoteles: leue est multis nominib. & primum quia nititur illo spiritu huc à cœlo demisso pro vehiculo animæ, quem sat superq; confutauimus in superioribus, dũ opinionẽ Aristotelis hac de re perpenderem⁹.

2. de gen. an. c 3.

Deinde, esto quod ille spiritus, & calor vniat animam corpori, falso dicitur is esse simplex ex eo, quod ab vno fonte pullulat: quasi quod ab eadem caussa, eaq; simplici effici nequeat

queat nisi unus effectus simplicis naturæ; Est mens nostra simplex natura ipsi Fernelio, eaque non vnam tantum, sed tres, & inter illas actiones unam simplicem, cæteras obtinet compositionem habentes; Est item frigus simplex qualitas simplicis corporis, generat tamen in media regione aeris, grandines, niues, & alia mista, & congregat hic apud nos etiam heterogenea, ex quibus quod consurgit simplex esse non potest.

Præterea, non rectè assumi calorem nobis insitum, qui est vehiculum, seu vinculũ, quo anima corpori adnectitur, ab vno tantum principio prodire, ac esse simplicem, satis ea demonstrant, quæ in primo libro asserebamus soluentes vltimam rationem Fernelii, *Cap. 12. in fi.* vbi ostendimus huiuscemodi calorem nõ esse simplicem qualitatem, sed ex quatuor primis qualitatibus simul mistis consurgens temperamentum, nec esse ex vno tantum principio, sed ex quatuor elementis ad inuicem mistis.

Amplius, formaliter ad argumentum negari potest coniunctam, vinculum, siue calor, ac spiritus, quo mediãte anima corpori adiũgitur, simplex est; Ergo simplex & anima; nõne fortasse simplici vinculo adnecti possũt ad inuicem non simplices naturæ? simplici enim frigore congregantur, & congregata retinentur ligna, sarmenta, lapides, & alia mista corpora cum aqua in glacie. Dd N.hil

Nihil tandem ad propositum facit locus Aristotelis, quod talis calor proportione respondeat illi animæ, cuius est vehiculum; quia ibi non conferebat Aristoteles vehiculum cum sua anima, sed vehiculum vnius generis animæ cum vehiculo animæ alterius generis; quum enim sint tria animarum genera, vegetatiua, sensitrix, rationalis; omnibus æquè non famulatur idem vehiculum; sed tria sunt etiam vehicula ad inuicem distincta pro diuersitate animarum, quibus dicata sunt; nam nobiliori animæ nobilius vehiculum inseruit, ignobiliori ignobilius; ita tamen vt, quod famulatur animæ vegetali omnium infimæ, proportione respondeat elemento stellarum.

Hæc ille loco allegato, vt fusius supra ostendimus; de simplicitate autem vehiculi, & animæ, atque horum ad inuicem comparatione, ne verbum quidem Aristoteles.

CAP. X.

Vtrum anima sit forma totius compositi animalis, non autem partium eius sigillatim; an potius totum animal, & vnaquæque illius pars, eadem forma polleat. Quare satis sit decimæ obiectioni.

AT verò quando postea obiiciebat Fernelius, In animali præter formas singularũ parti-

partium, carnis, nerui, ossis, & cæterarum id generis, datur aliqua alia forma totius, quæ non includit vlla ratione in se formas partiũ; nec est ex iis coagmentata; ergo ista forma totius, de qua nobis instituta est oratio, est simplex quædam natura, falsam inprimis habet consequentiam; nam dato (sed non concesso) quòd forma totius non sit constituta ex vlla forma partium, sed quid ab eis distinctũ; nihil tamen prohibet animam alia ratione esse secundum se compositam, in brutis quidem ex vegetali, sensitrice, ac illa, qua constituitur propria species vel canis, vel equi; in homine vero ex vegetali pariter, sensuali, & mentis compote.

Sed & illud omnino falsum est animam, quæ est forma totius animalis, non esse quoq; formam ossis, nerui, carnis, & singularum aliarum partium, sed has sigillatim pollere propria quadam forma diuersæ naturæ tum à forma totius, quæ anima est, tum à formis aliarum partium, quæ non sunt animæ, nam primo loco Aristoteles apertè fatetur carnem, neruum, os, faciem, cor, & sigillatim omnes alias partes animalis ex se habere animam; anima vero cuicunque inest ipsius est forma; si ergo anima, quæ est forma totius animalis, re distincta sit à formis singularum partium, quæ itidem sunt animæ à

2. De gen. an. c.1. & 4.

se inuicem diuersæ, vt & ipsę partes, neque ex eis constituatur, fieret profectò vt de mente Aristotelis in animali tot essent animæ à seinuicem diuersæ, quot in eo sunt partes differentes inter se, vltra eam, quæ dicitur forma totius, quod an verum sit, te iudicem appello.

Deinde ratio non patitur formas partium animalis re distingui à forma totius, quoniam anima, quæ est forma totius animalis, eadem apud Aristotelem est principium, quo primo nutrimur, & augemur, sed quum per se primo nutriatur, & augeatur animal, non quoad totum, neque quoad partes dissimilares, sed tantum quoad partes similares, cuiusmodi sunt ossa, caro, neruі, & id generis, planè confiteri necesse est formam essentialem partium idem quid esse quod & anima, quæ dicitur forma totius; quod autem totum animal, atque partes eius dissimilares, non per se primo nutriantur, aut augeantur, sed ad nutritionem, & augumentum partium, testis est Aristoteles, qui scribit apertissimè per se primo in nobis augeri, ac nutriri partes similares, carnem scilicet, neruum, os, & huiusmodi, ex quibus quum dissimilares constituantur, manus, pes, caput, & id generis, hæ quoque ad primarum augumentum augentur, nutritionem que nutriuntur, non propriè ex se motu distincto; sic & totum viuens, quod

2. De an. t.24.

1. De gen. t.33.

quod ex ſimilaribus diſſimilaribuſque partibus conflatur, augeri, nutririue non poteſt proprio quodam motu, diuerſo ab augumento, & nutritione partium, ſed eodem augumento creſcit, eademque nutritione alitur, quæ actiones propterea per ſe primo competunt partibus ſimilaribus, ex conſequenti vero diſſimilaribus, atque toti animali.

Amplius, hoc ipſum quod eſt totum animal, & partes in eo ſingulas eadem forma cõſtitui, quæ anima eſt, manifeſtiſſimè colligitur ex Ariſtotele ſcribente, *Animal conſtitui in eſſe ab ipſo ſenſu per ſe primò, & oportere accipere quod eſt in parte in toto viuente corpore, proportionabiliter namque habet ſicut pars ad partem, ita totus ſenſus ad totum corpus ſenſitiuum ſecundum quòd huiuſmodi*, nomine ſenſus hoc in loco intelligente ipſam animam ſenſualem, non aliquod eius accidens, alioqui non rectè dixiſſet, animal eſſe ob ſenſum primo, ſed hæc antea ſatis. 2. *De an. t.* 9. 16. 1. *Lib. c.* 33.

Cæterum, neque vllius momenti ſunt, quæ pro antecedentis confirmatione adducuntur, quod enim primo dicebatur, anima eſt prior corpore, ſed compoſitum ex formis partiũ corporis præſupponit corpus; ergo anima nõ eſt compoſita ex formis partiũ, tollitur eo quia particula (primum) aliàs ordinem ſignificat, aliàs perfectionem, ſi in primo ſenſu

 à Fer-

à Fernelio ſumatur, falſo dicitur anima eſſe prior corpore,namq; anima eſt actus, & perfectio corporis,modo actus,& perfectio quę uis eſſentialis,vt anima eſt, præſupponit potius ſubiectum, ac perfectibile, quàm viciſſim, aut ſaltem non eſt prior ipſo ſecundum tempus: ſin autem aſſumatur ea vox (primum) in alio ſenſu, verum ęſt animam eſſe perfectiorem corpore, ſed ſic argumentum erit ex quatuor terminis, nam in vna propoſitione medium,ſeu(primum)ſignificat idem quod perfectum, in altera vero idem quod primum in ordine.

Maioris ponderis non eſt, quod ſecundo affertur, forma totius habet aliquas operationes, quas non poteſt edere vlla formą partium ſeorſum, ergo illa ex his non eſt conflata, ſed ſimplicem habet naturam, falſam etenim habet conſequentiam, vt oſtenſum eſt ſupra, eo quia tum decem homines mouent pondus,quod à nemine ſeorſum moueri poteſt, tum quatuor faciunt harmoniam, quam vnuſquiſque illorum ex ſe facere nequit, tum demum theriaca eos morbos curat, quos nullum eorum, quæ ingrediuntur compoſitionem theriacæ, per ſe ſumptum ſanabit.

Ad tertiam vero obiectionem hanc, ſicuti compoſitum eſt vna quædam natura diſtincta à ſuis partibus, vt ſyllaba ba, non eſt b, & a,

ſed

ſed quid tertium: ita par eſt vt forma totius non ſit cumulus formarum partium, ſed quid ab iis diſtinctum, ac ſimplex, reſpondetur negando analogiam: totum enim quamuis concedamus nō eſſe cumulum partium (qua de re tamen adhuc lis eſt ſub iudice inter philoſophos) ſed quid à partibus contradiſtinctum, hoc tamen nō eſt ſimplex, verum quid ex partibus compoſitum: ita enim & ſyllaba ba, quamuis non eſt b, & a, ſed quid tertium, hoc nihilominus eſt compoſitum ex b, & a, non quid ſimplex: Ex eo autem non ſequitur (dato & non conceſſo, quod forma totius ſit diuerſa à formis partium) eam eſſe ſimplicem, nec ex illis coagmentatam, ſed potius oppoſitum à ſimili,

Verum, quod poſtremo afferebatur, dum animal interit formam totius in cadauere nō remanere, in quo tamen remanent oſſa, nerui, caro, & aliæ partes cum ſuis formis, indicium certum quod forma, & anima totius, non eſt conſtituta ex formis partium, tollitur, negato antecedente, in cadauere namque, quod eſt omni anima deſtitutum, non remanet caro, neruus, aut os, niſi æquiuocè, vt pictum, ait Ariſtoteles. *2. De an. t. 9. & alibi ſæpe.*

Amplius os, caro, & alia quæuis pars conſiderari poteſt, tum quatenus eſt corpus miſtum ex elementis, ſeu genericè, tum qua-

tenus est determinata in specie ossis, aut carnis, misti vt mistum est, forma non est anima, sed ossis, aut carnis in eo quod est os, aut caro, forma specifica est anima, ossa, nerui, & huiusmodi remanent in cadauere quatenus sunt corpora mista, non sub ratione ossis, aut nerui cum sua forma specifica, quare nihil prohibet partes, ac totum animal eadem forma gaudere, quæ est anima, licet sine anima aliquomodo permaneant in cadauere ossa, & nerui.

Cap. XI.

An irrationalis pars animæ nostræ sit diuisibilis ad partitionem subiecti, & cur oua subuentanea extra aluum ouipari non viuant, sicut in eo, vnde satis fit vndecimæ dubitationi.

QVOD insuper obijciebatur ex eo, quod oua orta sine interuentu masculi subuētanea nuncupata, dum pariuntur, extra aluum matris animam non retinent, qua intra illam pollebant, alioqui essent prolifica, satis apertum esse ouipari animalis animam non esse multiplicabilem, ac divisibilem ad partitionem subiecti: ex quo à fortiori desumebatur argumentum quod irrationalis pars animę humanę, quę in perfectione longè superat animā cuiuscunq; ouipari, eaque est immaterialior, minus sit diuisibilis, ac proin-

proinde in coitu à patre ſemini haud communicetur, facile eſt ſolutu, quia apertum cenſeo animam corpori vniri, vnitamque retineri mediantibus quibuſdam diſpoſitionibus ſubiectum apparantibus ad ſuſcipiendam, & retinendam naturam animæ, inter quas diſpoſitiones pręcipua eſt calor in certo gradu (quod ſupra etiam obſeruabamus) quo calore, quia oua ſubuentanea ex ſe carent, contra ſemẽ affluit, hinc factum eſt, vt ouum ſubuentaneum in ventre ouipari animalis beneficio caloris ad ſe à corde ouipari influentis anima materna gaudeat, ceu fructus, & pars illius animantis, vbi autem ab aluo eius excluditur, quia priuatur influxu caloris, ideo animam non retinet, ſemen vero ex ſe ſatis habuit caloris, quocirca effuſum, atque à reliquo corpore ſeiunctum, in actu veneris animam, qua prius gaudebat in corpore animantis, extra illud quoque retinet beneficio proprii caloris.

CAP. XII.

Quomodo pater poßit ſuo ſemini in coitu communicare partem ſuæ animæ irrationalē, non communicato intellectu, ſi vnica in homine ſit anima; Quare ſoluitur duodecima oppoſitio.

QVOD etiam in altera dubitatione admirabile, quin & impoſſibile videbatur,

hominem, cui vnica est anima, proprio semini conciliare istam suam animam, absque eo, quod illi communicet intellectum, qui vel tota est anima hominis, vel pars animæ humanæ potior, in superioribus planum fecimus, atq; possibile, sed rei grauitas expostulat; vt idipsum hoc in loco clariꝰ explicemus.

2. De gen. an. c. 3. Tres itaque quum sint animæ, quæ concurrunt ad hominis generationem ex mente Aristotelis, vegetatrix, sensualis, intellectiua, prioresque duę quum ita materiales existant, vt ab ea sint inseparabiles, subiecto, quod informant, sic vniuntur, quod extensibiliter illi inhærentes totæ quidem secundum essentiam sunt in toto subiecto, totæque in qualibet parte ipsius, at secundum quantitatem, qua subiecto extensibiliter vnitæ sunt, totæ item sunt in toto subiecto, at partem habent in parte illius, more formarum inanimatarum, inter quas, & intellectum mediæ quum sint, iure optimo extremi vtriusque naturam redolent, si namque vegetali, & animæ sensitiuæ commune hoc est cum intellectu, vt proprio subiecto vitam impertiant; sensitrici vero, vtpote magis proximæ ipsi menti, id præterea commune est, quod facultatem motricem, potestatemque cognitricem suo subiecto conciliet, non temere vegetali, ac animæ sentienti cum inanimatorum formis

com-

communem esse diximus inseparabilitatem à materia, extensionẽ ad eiusdem dimensiones, ac diuisibilitatem, seu multiplicationem ad ipsius materiei partitionem. Quum autem proprietates istę competant hisce animabus, vegetali nempe, ac sensitiuæ per se, & quatenus sunt naturæ mediæ inter animam rationalem, & formas illas, quæ non sunt animæ, dubio procul attributa ista non solum in sensitiua, & vegetali anima imperfectorum animalium (vt quidã existimant) reperiri oportet, sed etiam in animabus inferioribus perfectorum animalium quorumcunque, quod enim est per se tale, semper tale permanet, vbicunque, & in quocunque ponatur. Anima vero rationalis indiuisibilis omnino, ac ita immaterialis quum sit, vt à corpore sit separabilis tum quantum ad esse, tum etiam quantum ad operari (non enim vtitur corpore ad intelligendum) corpori vnitur, non instar inseparabilium formarum, vt tota secundum essentiam sit in toto subiecto, totaque in singula parte illius, secundũ quantitatem vero tota in toto existens, partem habeat in qualibet parte subiecti, sed vti punctum indiuisibiliter, hoc est, non extense, secundum sui essentiam totũ est in tota linea, & omnis quãtitatis expers totum in vnica tantum parte lineæ, non in singulis; ita prorsum rationa-

lis ani-

lis anima corpori non extensa tota secundum essentiam est in toto corpore, & omnem quantitatem renuens tota est, non in singulis partibus corporis, sed in vna tantum parte illius, quæ sit omnium præstantissima, dignum nobilissimę formę habitaculum; quam Aristoteles censet esse cor: Galenus vero cerebrum.

Non tamen propterea plures animas vno in homine ponimus, vt ii, quos sacrosancta Synodus Constantinopolitana anathematizat, illi namque, vt apparet ex verbis Can. ponebant in homine duas animas in vnam naturam non coeuntes, at nos tres quidem ponimus partes essentiales ab inuicem diuersas, verum dicimus eas coire in vnam essentiam animæ humanæ; quoniam animam vegetalem ita sensitrici coniunctam dicimus, vt ex vegetali, tanquam adhuc perfectibili, siue (quod aiunt) ex ente in potentia, & sensitrice illi, ceu actu, copulata, emergat vnum per se ens, nã ad hoc vt ex duobus fiat vnum ens per se, sat est Aristoteli quod vnum sit essentiale complementum alterius, sicuti est sensitrix ad vegetalem, ex quibus ideo fit, vnum per se ens, & vna anima irrationalis, quæ rursum pariter intellectiuam, ceu actum essentialem, suscipit, indeque denuo pullulat vnum per se ens, quod est anima humana, quæ non raro

Can. 11.

2. *De an t.* 7.

à parte

à parte sui nobiliori nuncupatur Philosophis intellectus, mens, anima rationalis, aut intellectiua; vnumquodque enim est id, quod in eo est summum. Sed quum longe dissimilior sit intellectus, qui incorruptibilis, ac indiuisibilis omnino est, & prorsum quãtitatis exors, ab anima ratione carente, quæ per accidens quanta diuisibilis est ad subiecti diuisionem, quam sensitrix à vegetali, quę ambæ sunt corpori extensæ, per accidens diuisibiles, proprieque mortales, hinc factum est vt longe differat vnio intellectiuæ animæ cum irrationali ac vnione sensitricis cum vegetali, quia quum hæ inferioris notæ animæ corpori sint extensæ, sicuti corpori ambæ, ita inter se tota vna alteri toti essentialiter, totaque altera cuique parti alterius: secundum quantitatem vero, quam sortitæ sunt à dimensione subiecti, cui extensæ sunt, tota vna alteri toti, & pars vnius parti alterius copulatur. At rationalis anima, quum etiam corpori adiuncta omni quantitate careat, partemque non habens vllo modo extra partem, vti punctum totum toti lineæ, vel corpori; & totum vni tantum particulæ in corpore; ita tota mens toti animę irrationali, totaque vnitur vni tantum illius parti, quæ est in membro omnium corporis nostri præstantissimo.

Sed obiicies non posse vnum vere per se

ens

ens ex iis emergere, quæ adinuicem non secundum se tota coniunguntur, non igitur anima humana, si constituitur ex intellectu copulato non toti animæ irrationali, sed vni tantum ex partibus eius; erit vere vnum per se ens, & anima vna.

Dico animabus caducis, ac materiei extensis duplicem inesse totalitatem, altera est totalitas quantitatis, secundum quam & adinuicem, & corpori vniuntur totæ toti, habentes partem parti copulatam, altera vero est totalitas essentiæ nuncupata; secundũ quam totæ toti, totæque vnicuique parti & comitis animæ, & corporis subiecti, coniunguntur; Immortalibus autem, ac materiei non extensis, cuiusmodi est anima rationalis, solam inesse totalitatem essentiæ, secundum quam vnitum, si quis dicat esse intellectum toti essentiæ animæ irrationalis, quæ reperitur in vna parte sola nostri corporis, atque inde vnum ens per se, vnamq; animam humanam emergere, nihil falsi dicet, perinde ac is, qui ex linea, & puncto vna tantum in parte ipsi lineæ coniuncto vnum per se ens consurgere fatetur, & non secus ac qui ex numero senario (qui quantitas est quædam habens partes extra partes) & ex vnitate (quæ quid est indiuisibile partium, & quantitatis expers) non omnibus, & singulis senarii partibus adiuncta.

iuncta, sed vni tantum illius parti, fit per se vnum diuersum à priori, quod est numerus septenarius. Ita enim prorsus mens omni quantitate carens, neque habens partem extra partem, veluti vnitas,& forma; addita irrationali animæ quantitatis quodammodo participi,& habenti partem extra partẽ, non secundum quamlibet; sed penes vnicam illius partem, constituit vnam numero animam diuersam à præexistenti, quæ dicitur anima humana, siue etiam rationalis à sui parte nobiliori, vnumquodque enim est id quod in eo est summum.

Quum itaque semen non sit ea pars nostri corporis omnium princeps, in qua rationalis anima vnitur irrationali, ꝓpterea fit vt quum semẽ adhuc in corpore genitoris extaret anima humana frueretur quidem nõ quoad partem eius rationalem, sed tantum quoad partes ratione carentes; atq; hinc est quod sperma dum è corpore patris eiaculatur, non intellectiuam, sed solum retinet animam vegetalem, ac sensitricem ab intellectu seiunctam illæ autem animæ humanæ partes in semine permanent ea ratione, quia quantæ quũ sint ad quantitatem subiecti, diuisibiles quoque fiunt ad eiusdem diuisionem, quippe diuisibilitas ita est de ratione quãti, vt omne quantũ eatenus sit diuisibile quatenus est quãtum.

Nihil

Nihil ergo mirum, nihilque impoſſibile eſt in humano ſemine, dum coitu eiaculatur, permanere partem animæ noſtrę rationis expertem citra intellectum, licet anima paterna, cui ſemen ſuam animam acceptam refert, vna tantum ſit, & intellectum contineat tanquam ſui partem potiorem, perinde ac nihil mirum eſt in morte hominis animæ humanæ partem vegetalem, ſenſualemque corrumpi, rationali parte ſuperſtite, vt quæ ab iis ſeparetur, tanquam æternum à caduco apud Ariſtotelem.

De an. t. 21

Quare obiter hoc noto diſcrimen inter generationē hominis, & mortem eius, quod in prima hominis generatione, quæ habet exordium in coitu, dum à mare ſemen eiaculatur in fœminam, animæ humanæ, pars irrationalis, quæ in ſemine permanet, ſeparatur à parte intellectiua, hac ipſa ſuperſtite in patre, at in morte hominis mens ipſa ſeparatur ab animi noſtri partibus ratione carentibus, quæ corrumpuntur.

Obſeruo item duplex eſſe genus mortis, quo cadere poteſt homo, alterū eſt mors naturalis, quando propter extinctionem natiui caloris proxime corrumpitur animæ pars irrationalis, ad cuius interitum mens à corpore ſeiungitur, alterum eſt mors fere ſupra naturam, quando in Ecſtaſi diuturna, & forti pro-

pterea

pterea quod mens nō regit, gubernatve corpus, nec animas inferiores, hæ pereunt, à quibus ideo mēs, & à corpore ex toto separatur.

Cap. XIII.

Cur in homine id contingat vt in semine eiaculato permaneat animæ suæ pars rationis expers; ea vero similiter non permaneat in aliis quibusque partibus à corpore abiunctis. ex quo respondetur decimatertiæ dubitationi.

Sed quod præterea quærebatur, vndenam sit quod in seminis eiaculatione diuidatur, ac multiplicetur animæ nostræ pars irrationalis, eaque remaneat in semine à corpore separato, idem autem non accidat in cæteris partibus, vbi contingit eas à corpore seiungi; nam effossus oculus, abscissus pes, obtruncatum caput, & aliæ omnes partes à corpore seiunctæ, sine anima vlla mortuæ remanent, aut cito moriuntur, facile tolli potest, quia notum est ex superioribus animam corpori adiungi mediante calore naturali, seu temperamento, quum itaque in eiaculato semine permaneat etiam calor naturalis, vt qui nec ab externa frigiditate extinguitur, sed potius fouetur à blando, ac familiari calore vteri, in quem excipitur, inde fit vt semen eiaculatum animam sibi adnexam retineat merito proprii caloris.

Atque hinc obiter rationem reddere possumus dicti Aristotelici, Quibus penis oblongus est esse infœcundos nimirum seminis calore in longo illo tractu ob carentiam calidi fouentis resoluto, ac extincto, semē animam amittere, atq; infœcundum fieri. sed ad rem.

Alia vero ratio est de cæteris partibus corporis nostri, hæ namque, quoniam à reliquis auulsæ, ac separatæ priuantur familiari calore, quo innatus, ac sibi insitus conseruetur, & foueatur, imo quia hic ipse ab ambientis frigiditate extinguitur, idcirco anima destituuntur, soluto eo vinculo, quo illa ipsis erat adnexa; & quoniam hic insitus, ac proprius partium calor, dum hæ à reliquo corpore separantur, in aliquibus citius, in aliis vero serius extinguitur, hinc factū est vt partes à corpore seiunctæ aliæ statim, aliæ tardius anima priuentur, ac moriantur, quod sæpe scripsit Aristoteles.

Lib. de iuu. & senec. c. 1. & alibi.

Ex quo obiter quoque ratio elici potest, cur quædam capita obtruncata loquuta fuerint, caput enim ex iis est partibus, quæ à corpore seiunctæ aliquandiu calorem in se retinent, atque animam, neq; ad locutionem, seu etiam (quod aiunt) ad motum linguæ, aut cuiusuis alterius particulæ recenter à corpore viuentis animalis separatæ (quam moueri videmus, atque etiam sentire eo deprehendimus,

mus, quia puncta sese contrahit) sufficere putandum est si pars ista seorsum à toto aliquantisper contineat spiritus animales sibi à cerebro transmissos, atque horum beneficio sine anima aliquandiu moueri posse, ac etiam sentire, quia tales spiritus speciatim inseruiant motui, ac sensui, namque inseruiunt quidem spiritus animales motui, ac sensui, sed non tanquam agens principale, cui primo debetur actio, verum tanquam organa, quibus anima, ceu agens principale, vtitur ad sentiendum, & mouendum, quum autem apertissimum cuique sit nullum instrumentum quidquam operari posse, nisi reipsa regatur, moueaturque ab agente primario, manifestum quoq; esse debet spiritus animales sine anima non posse efficere aut motum, aut sensum in parte aliqua animalis seiuncta ab ei⁹ corpore.

Cap. XIV.

An senserit Aristoteles semen esse principium materiale eorum, quæ semine propagantur, & ita soluitur decimaquarta dubitatio.

NOn est maioris momenti quod nobis dinceps opponebatur, arbitrari Aristotelem semē esse principium materiale conceptus, vt qui scriptū reliquit neruorum, & ossium materiam esse excrementum seminale, atq; alibi, animalia, & plantas fieri ex semine, *2. De gen. an. c. 4.* *1. Phys. t. 62.*

tanquam ex materia; quoniam per ſeminale excrementum in primo loco, quod cedit in materiam neruorum, & oſſium in prima partium cõſtitutione, intelligit Ariſtoteles, non verum ſemen, ſed menſtruum ſanguinem, quem antea dixerat eſſe ſemen, quanquam non purum. Ita etiam gloſſari poteſt alter ille locus Ariſtotelis, quando ſcribit animalia, & plantas fieri ex ſemine, tanquam ex materia, quod pertinet ad animalia, nomine ſeminis tunc quoque vſurpato in communiori ſignificato, vt conuenit aliqua ratione & menſtruo ſanguini. Quod autem attinet at generationem plantarum, in quarum ſeminibus apertius alibi monuit *aliquid tale primum ineſſe*; tum *quod potentia eſt germen*; tum *quod lacteum vocatur, ex quo enaſcens planta materiam ſumit, & alimentum, ſicuti in animalium generatione idem excrementum eſt eorum & materia conſtitutionis, & alimentum*; niſi dicere velimus Ariſtotelem hîc ſemel veritate coactum adnuiſſe quod alibi renuit; reſpondendum eſt eo in loco ex phyſicis Ariſtotelem oſtenſurũ in generatione ſubſtantiæ reperiri aliquod ſubiectum, ex quo generabilia fieri poſſint, id præſtitiſſe plantarũ, & animalium exemplo, quę gigni vtraq; protulit ex ſemine, tanquam ex ſubiecto, non quod vere ipſe crediderit ſemen eſſe vtrorumq; illorum materiam, ſed

1. De gen an. c. 20.

2. De gen. an. c. 3.

2. De gen. an. c. 4.

quum

quum ad ſtabilienda ea, de quibus aliqua eſt dubitatio, mediis manifeſtioribus quoad fieri poteſt vti oporteat, non temere ſibi licere putauit Ariſtoteles ad comprobandum in generatione ſubſtantiæ aliquod materiale principium eſſe ſupponendum, exemplum afferre in animalibus, & plantis, ac dicere eorum vtrùnque animatorum genus fieri ex ſemine, ceu ex principio materiali, quod etſi apud ipſum non erat vſque adeo verum, id tamen, & à veteribus, quibuſcum diſputat Ariſtoteles in eo libro, verum creditur, & ſenſibus ipſis manifeſtum apparet, quippe nullam aliam rem videmus, quæ poſſit cedere in materiam, & alimentum primum generandi viuentis, præter ſemen; exemplis etenim nos vti, non vti ita ſint, ſed vt audiant, qui addiſcunt ait Ariſtoteles, & exemplorum non requiri verificationem, ſed manifeſtationem teſtatur Auerroes.

Sed obiicies ſcientificas probationes non debere niti falſo. Dic verum eſſe triplicis generis, nempe verum ſimpliciter, verum aduerſario, & verum ex ſuppoſitione, & ſicuti verum ſimpliciter poteſt eſſe falſum aduerſario, ac ex ſuppoſitione, ita verum aduerſario, & verum ex ſuppoſitione poteſt eſſe falſum ſimpliciter, allata exempla, ſi apud Ariſtotelem non ſunt vera ſimpliciter, ſunt ta-

men apud eundem vera aduersario, quo cum disputat, vel etiam ex suppositione, atque huiusmodi vero niti possunt probationes scientificæ, neq; illud falsum dici potest ex Aristotele, qui scriptum reliquit alicubi Geometram supponentem lineam descriptã in abaco, à qua deducuntur probationes, siue demonstrationes, & conclusiones scientificæ, esse pedalem, aut rectam, falsa non supponere quamuis reuera huiuscemodi linea neque pedalis sit, neque recta.

1. Post. t. 15.

Atq; hæc in præsenti diligentius de exemplis examinare operęprecium duximus, quoniam frequenter circa ea solent in exercitatiores in nodos implicari inexplicabiles.

Cap. XV.

Quomodo seminis anima sit eadem numero cum ea, qua pollet fœtus in vtero, & quomodo ab ea sit numero, ac genere diuersa. vnde diluitur decimaquinta obiectio.

Semen non esse animatum eadem numero anima, qua & fœtus ipse in vtero, multis rationibus ostendebatur contra ea, quæ à nobis superius determinata sunt, quarum prima talis erat ex Fernelio, si semẽ esset animatum eadem anima, qua & Embryon, quum fœtus in vtero non minus sit homo quam infans extra vterum, nec puer quam adultus,

2. Lib. c. 8.

profe-

profecto ſemen æque eſſet homo ac quiuis noſtrum, quod tamen longe abeſt à veritate.

Sed hoc leue eſt ſatis, quia Embryon, ſeu fœtus in vtero poteſt conſiderari tum ante, tum poſt adeptionem mentis, ſeu & in primo quadragenario, & vltra quadraginta dies ab actu conceptionis, ſi accipiatur fœtus in primo ſtatu ante aduentum mentis, ſeu in primo quadragenario, verum eſt quod ſemen, & fœtus eandem numero animam obtinent, falſo autem in argumento dicitur fœtum non eſſe minus hominem, quam ſit infans, nam quiſpiam homo dicitur ob participationem animæ humanæ, qua quum infans tota, & integra fruatur, fœtus vero non niſi eius partem rationis expertem obtineat, ideo dici non poteſt ſemen, aut fœtus æque homo ac infans.

Sin autem conſideretur fœtus in ſecundo ſtatu, poſt quadraginta dies à conceptione, quando iam habet animæ partē rationalem, tunc non dicimus nos ſemen eadem numero anima cum fœtu pollere, niſi ſecundū quid, nam fœtus habet totam animam humanam eſſentialiter cōflatam ex anima vegetali, ſenſitrice, & mentis compote, ſemen vero tantummodo huius animæ partes obtinuit ratione carentes, quare quum homo dicatur magis ob participationem mentis, quā cæte-

rarum animarũ, ideo recte colligi non potuit ſemen eſſe æque hominem, ac ſit adultus.

Eſt nihilominus ſemen, & Embryon ante aduentum mentis animal quoddam ſui generis contradiſtinctum à cæteris ſpeciebus brutorum animalium, determinatæ ſpeciei in genere animalis, quæ ſiue ſemen humanum, ſiue Embryon, ſiue conceptus, ſiue fœtus humanus appelletur, ſiue animal imperfectum, vt ait alicubi Ariſtoteles, nil referre puto. *De reſpir. c. 7.*

Hæc ita ſe habent in homine. De brutis vero animalibus aliter ſtatuendum eſt, nam quum eorum conceptus omnem animã tum vegetalem tum ſenſitricem in genere, tum eam, qua in certa ſpecie conſtituuntur, à parentibus habeant, ſemen canis, verbi gratia, eadem numero anima abſolute gaudet, atque canis ex eo ſemine oriturus, quare nõ minus canis eſt caninum ſemen quam ſit canis ipſe ortus, quantum ad eſſentiam, differunt autem penes accidentia, nam in canino ſpermate non eſt reipſa ille organorum, ac partium diſtinctus apparatus, qui actu in cane conſpicitur, nec eas actiones edit ſemen, quas canis perfectus.

Quod autem in brutis euenit, idem euenire putandum eſt in ſtirpibus, plantæ namque quum omnem, qua gaudent, animã tum vegetalem in genere, tum etiam qua in certa ſpe-

ta ſpecie Nardi, vel Nucis determinantur, aliunde non hauriant quàm à ſemine, fatendum eſt prorſum ſemen ſtirpium eadem numero anima potiri cum planta, quæ ex eo germinat, ab eaque ideo non ſecundum eſſentiam differre, ſed penes accidentia ſolummodo, vt proximè diximus de brutis.

Cap. XVI.

An ſemini vna tantum ſit anima, an multæ, ſi vna quomodo ex ea ſimul poßint eadem conceptione conſtitui, & animari plures fœtus. & ita diſſoluitur nodus decimus ſextus.

MAius profectò robur non habet, quod deinceps afferrebatur argumentum, ſi ſemen eſſet animatum, vel neceſſario vnam ſolum animam haberet, vel multas potius eiuſdem generis, ſi ſemini vna ineſt anima; ergo non poſſunt ex eo ſimul animari plures fætus vna conceptione, & ſimul naſci plures infantes vno partu; contra tamen obſtat experimentum. At ſi ſemini multæ inſunt animæ eiuſdem generis; ergo ex eo non poteſt oriri vnum animal, cui actu non inſint multæ animæ eiuſdem generis, quod non minus abſurdum eſt, quàm eas ponere in ipſo ſemine. Nam dicimus ſemini vnam ineſſe tantummodo animam irrationalem, quæ quũ materialis exiſtat, ac proinde multiplicabilis ad di-

uiſionem ſubiecti; erit illa quidem vna numero actu, ſed multæ in potentia. Quo factum eſt, vt ſi ſemen in vtero diuidatur in multas portiones, illa vna anima multiplicata ad partitionem ſubiecti, ex eo tot conceptus cõſtituantur, totue animata gignantur, quot fuere partes, in quas fuit diſtributum. Si vero ſemen non partiatur, ſed totum ſimul vnitum permaneat, vna & permanente ipſius anima, vnus numero conſtituitur conceptus, atque vnicus paritur infans.

CAP. XVII.

Quomodo anima ſeminis ab anima parentis ortum habeat. Vnde reſpondetur ad inſtantiam decimam ſeptimam.

IN eodem planè cenſu eſt, quæ ſubdebatur oppoſitio, ſi dum eiaculatur ſemen, in eo remanet anima ſimilis illi, qua pollet animal, à quo ſemen decidit; par eſt ſicuti ſemẽ à corpore, ita ſeminis animam ab anima parentis generari, ſed iſtud qua ratione fieri poſſit, quod vnius hominis anima alias de ſe nouo quodam, & inaudito procreationis genere tam repentè, tam multa, tam crebro multiplicet, æquum eſt vt explicetur.

Nam præterea quòd ad hominem dicere poſſemus ab anima parentum gigni animam ſeminis, & natorum eodem prorſus modo,

quo

quo nouiter quidem, & inauditè ipse fatetur nostrates formas à forma cœli prodire; attamen vere magis dicimus (vt in superioribus dictum est) animam seminis ab anima eius, à quo semen efflait, generari, illa ipsa parentis anima multiplicata in actu veneris ad subiecti partitionem, vbi semen à reliquo corpore separatur, quod procreationis genus nouum non est, aut inauditum; sed vulgatissimum, atque antiquissimum in stirpibus, & animalibus insectis, quorum partes abinuicem seiunctæ viuunt, & nouum animatum in eadem specie constituunt. *Lib.2.c.7.*

Benè nouum ipse inuexit procreationis genus Fernelius inquiens formam cœli innumerabilibus formis grauidam omnia gignere, ac fundere ex sese, portentosè certè non minus quàm falso. *1 De abd.rer. cau.c.8. 10*

Age nunc examinemus alia eius argumenta, & videamus an sint maioris momenti, ac fuerint sua hactenus trutinata.

CAP. XIIX.

Quæ sit caussa hominis efficiens; Nec non quomodo genitura, siue semen sit excrementum, ac vile. Ex quo respondetur ad argumentum decimum octauum, & decimum nonum.

QVOD autem præterea obiiciebat, animam, quę in semine est, quum nondū sit homi-

hominis natura, non posse propriè hominem efficere, tollitur ex eo, quod hominis natura, seu forma est essentialiter constituta ex rationali, & anima rationis experte; semen quidem hominem producit, seu homo parens hominem producit, non solus, & ex se, vt supponit obiectio, sed præter ipsum est etiam Sol, siue Deus Optimus; semen quidem fætui communicando partem animæ nostræ rationis expertem; Deus autem summus rationalem.

At alia dubitatio, qua dicitur non decere animæ præstantiorem naturam alligari semini, quod apud Aristotelem est excrementum vile, supra soluta fuit multis nominibus: sed & nunc etiam confutatur, quoniam in illa falso assumitur semen Aristoteli esse vile excrementum; quia ipse apertissimè testatur semen esse magnum quoddam principium magnarum rerum, & semper alibi, vbi de semine tractat, ait illud esse excrementum vtile, sumens nomen excrementi quatenus significat quid superabundans alimento, non quid naturæ infensum, atque excretione dignum; duo enim ista significata habet vox excrementi, vt indicet tum quod inutile est, immo nocuum, ac excretione dignum ne noceat individuo, vt stercora; tum quod vtile, ac bonum est, superabundans, seu excre-

10. Sect. prob. 64.

scens,

ſcens, vel ſi vis excrementum quantitatis (vt monſtrabat Pater in ſuo Dialogo de Genitalium vſu ac dignitate) vel tandem dignum excretione, vt proſit ſpeciei, cuiuſmodi eſt ſemen. At vero, vbi ait Ariſtoteles ſemen eſſe excrementum vile, ac indignum, id non protulit de ſemine abſolute, & quatenus ipſum ſecundum ſe conſideratur, ſed in relatione ad ens perfectiſſimum, & nobiliſſimum vti Deus eſt; propterea dicens ſemen eſſe excrementum indignum, quo proximè Deus vtatur ad operandum ceu inſtrumento, nobis non refragatur iudicantibus ſemen eſſe dignum, cui adnectatur anima rationis expers; quæ item licet naturam habeat ſecundum ſe ſatis dignam, atque perfectam, ſi tamen ad Deum referatur, imperfectum quid, ac nihil fere nuncupari poterit. 2. De gen. an. c. 3.

Sed & illud perperam aſſumitur non decere præſtantiorem animæ naturam vniri vili excremento; quando ſæpe vel in corporibus humanis ex putrido excremento animalia gignuntur; quod ſenſui eſt manifeſtum.

CAP. XIX.

Quomodo ſemen famuletur generationi; Quare ſoluitur vigeſima oppoſitio.

QVOD

QVOD vlterius afferebatur, ſicut ſe habet materia putris ad ea, quæ putredine oriuntur; ita ſemen ad animalia perfecta, ſed putris illa materia ex ſe nullam habet animam futuri viuentis; ergo nec ſemen: falſa nititur analogia, quoniam putris illa colluuies, quum generandi viuentis ſolum ſit materiale principium vt in termino à quo, ſeu cum priuatione puta, non oportet vt ſit animata; imo quum priuatio iſta nitatur forma materiei putridæ, quæ non compatitur naturam animæ, ideo putris illa materia neceſſario eſt inanimis, ſed ſemen apud Ariſtotelem, quum effectiuum principium geniti ſtatuatur, de neceſſitate eſt animatũ; quippe generans actu tale eſt, quale potentia eſt id, quod generatur. Verum apud nos, qui exiſtimamus humanum fœtum perfici, animamque ſortiri partim à Patre, qui ſemini ceſſuro in materiam conceptus impertit humanæ animæ partes ratione carentes; partim à Deo ſummo, qui fætui indit partem aliam rationis compotem; ſemen eſt materia participans aliquid ipſius termini ad quem, qui eſt anima humana, non materia in puro termino à quo, & priuationi adhuc adiuncta, vt excrementum putre, vel ſi dicendum velis ſemen quoque eſſe in termino à quo, & priuationem comitem habere animæ

animæ rationalis; illud tamen obſeruamus priuationem in ſemine eſſe mutilam inchoationem formæ humanæ ſubordinatum, ac inſtar materiæ in potentia ad animam intellectricem, cum qua eſt compatibilis in eodem; at priuatio, quæ eſt formæ futuri viuentis in materia putri, nititur tali formæ, quæ animam non compatitur; ideo etſi ſemen, & materia putris ſint æquè materia generandi animati, quum diuerſo genere priuationis, ac formæ gaudeant; non æquè vtrumque reſpicit, ac ſe habet ad formam orituri animalis; proptereaq; ſemen poteſt eſſe animatum, putri materia inanimata exiſtente.

CAP. XX.

An ſemini tota inſit anima perfecti animalis, nec ne? An ſeminis anima ſit eiuſdem naturæ, ac perfectionis cum anima orti ex eo, an non? Quare tollitur vigeſima prima difficultas.

PARI facilitate ſatisfieri poteſt ei, quod poſtea obiiciebatur, ſi in ſemine ineſt anima; ergo vel ſimiliter ac in perfecto animali, vel diſſimiliter; ſi diſſimiliter, ergo vel tota anima perfecti animalis ineſt ſemini, vel tantum illius portio; non portio, quoniã anima nullas habet portiones, quæ ſeorsũ à toto ſubſiſtant, quũ nõ ſit corpus, ſi tota in ſemine

ineſt

inest anima hæc profecto vel est eiusdem generis, & essentiæ cum eã, quæ est in animali, vel diuersæ naturæ; si primum, vel esset æquè perfecta, vel imperfectior; si æquè perfecta, esset iam semen animal perfectum; si vero imperfectior, magis, & minus formæ suscipient; atque in substantiis inerit intensio, atque remissio; sin autem seminis anima dicatur esse diuersæ naturæ ab anima animalis orti ex eo, semen fieri nequibit animal, nisi pereat in eo existens anima; quare in semine nihil erit formæ generandi viuentis.|

Facilè inquam diluitur hoc dilemma; nam ferè omnia ipsius membra impune concedi possunt; singula ergo expendamus, si semen habet animam; ergo vel similiter, vel dissimiliter ac perfectum animal; quum notæ illæ (similiter, dissimiliter) possint significare tum modum participationis animæ similem, vel diuersum; tum animæ ipsius participatæ essentiam similem, vel dissimilem; si de essentia sit sermo, In brutis anima similiter, hoc est, eiusdem naturæ omnino reperitur in semine, ac in perfecto animali; Quod vero hinc deducebatur, ergo semen canis esset canis perfectus, non bene colligebatur; quia supponit omnẽ animalis perfectionem cõsistere in sola participatione animæ; quod falsum est penitus; nam habet animalia suam perfe-

perfectionem quoque à recta corporis structura, & à partium compositione, conformationeue: quare gibbi homines, vel mutilati aliquo membro, sunt imperfecti, quamuis habeant animam eiusdem speciei, & æque perfectam, atque ii, qui omni ex parte sunt completi. Adde & apud Aristotelem idcirco mulieres, & fœminas in vniuersum, etsi eadem specie anima donentur, qua & mares, esse tamen maribus imperfectiores, & quasi masculos mancos, & læsos: sic prorsum semen Canis, licet habeat eandem animam, quam & ipse Canis ortus ex eo, non tamen penitus ac ille est Canis perfectus: quum careat iis instrumentis, & partibus, quæ faciunt ad perfectionem, & complementum Canis. In homine dissimiliter: quia semen habet solum partes animæ nostræ ratione carentes: homo autem has ipsas, insuper & mentem; ex quibus tota animæ humanæ natura constituitur.

10. Sect. prob. 10.

2. de gen. an. c. 3.

At si (similiter, & dissimiliter) significent modum participationis: dicimus in semine, & in animali perfecto animam esse tum similiter: quia vtrobique est vt actus essentialis, & forma informans: tum dissimiliter, quoniam in animali perfecto anima est semper operās, & in actu secūdo: in semine vero vt sic est potius in habitu, seu in actu primo. Ergo (subdit) vel tota perfecti animalis anima inest semini,

mini, vel aliqua eius portio tantum : Dico in brutorum,& ſtirpium ſemine totam futuri viuentis animam ineſſe:in humano autem animæ humanæ portionem tantum rationis expertem.

Quod vero contra obiicitur,animam,quia non eſt corpus, non habere portiones,quæ ſeorſum à toto ſubſiſtant:falſum eſt omnino: quoniam ſupponit corpora ſolum habere partes extra partes:nam linea,ſuperficies, locus,habent partes quantitatiuas per ſe : formę item omnes extenſæ partes quoque habent extra partes per accidẽs ad conditiones materiæ ſubiectę : ſed præter huiuſcemodi partes dãtur etiam partes eſſentiales, quę inſunt & non corporibus,quales ſunt iſtæ,quas animæ adſcribimus,rationalem ſcilicet,ſenſitricem,& vegetatiuam , conſtituentes eſſentiam animæ humanæ.Si tota,ergo(deinde arguit)anima ſeminis eſt vel eiusdem naturæ cũ anima generandi viuentis,vel diuerſæ : reſpõdeo in brutis eſſe eandem:ergo(ait) vel ęque perfecta vel imperfectior:dico ęque perfectã : replicat , igitur ſemen Canis eſt Canis perfectus:non valet,quia nõ omnis perfectio geniti eſt ob animæ participationem , vt nup oſtendimus : at ſi etiam detur ſemini anima imperfectior qnam genito animali,non tamẽ ideo fiet vt in formis ſubſtantialibus ſit inten-

ſio

ſio, ac remiſſio: namq; id non contingit in cõpoſitis: quum enim fœmina ſit vbiq; maſculo imperfectior non eſt tamen vir magis homo quam ſit mulier. At in humano ſemine dicimus animam eſſe diuerſæ naturæ ac ſit in homine perfecto: quia in ſpermate anima eſt rationis expers, in homine vero rationis cõpos: propterea tamen non fit vt, ad hoc quod ſemen fiat homo, per ſuſceptionem animæ rationalis, anima ſeminis intereat: ſed permanet, & illi adnectitur intellectus, ex quibus tanquam potentia, & actu ſimul iunctis vna fit anima humana, quæ eſt perfecti hominis forma ſubſtantialis: cuius idcirco pars præexiſtebat in ſemine, contra placitum aduerſarii temere ſupponentis in omni generatione nouam formam corrumpere præexiſtentem non enim perit forma elementi in generatione miſti: alioqui dum miſtum corrumpitur, reſoluiturque in elementa quatuor, adeſſe oportet efficientia peculiaria, quæ proxime generarent de nouo ſigillatim formas elementorum, in quæ miſtum fuit reſolutum: quod difficile eſt vel fingere.

Cap. XXI.

Qua ratione ſemen, quod eſt materia generandi animalis, ſe habeat ad illud: an ſcilicet ei⁹ formam, an potius priuationẽ obtineat: & Quomodo,

modo. Ex quo respondetur ad vigesimam secundam rationem.

SED quod vlterius afferebatur, semen, si materia est futuri animantis, non posse cũ eo in anima communicare: quia materia per se sumpta, non formam gignendi compositi, sed eius formæ potius priuationem obtinet: sic tollitur quoniam hominis generatio quũ non simplici forma substantiali, & vnico instanti terminetur, sed ad duplicem terminũ tendat, quem vtrumque non ab eodem agẽte peculiari, neque in eodem tempore assequitur: hinc est quod homo referri potest ad materiale principium, ex quo est constitutus, iuxta duplicem statum, quem sortitur nunc sub vna forma, quam ab initio sui ortus à patre acquisiuit, vti est anima ratione vacans: nunc vero sub alia, quam adeptus est à Deo summo in vltimo instanti suæ generationis, cuiusmodi est Mens: quod est dictu, homo potest referri ad suam materiam, tum quatenus homo completus post adeptionem mẽtis, tum quatenus hominis rudimentum, mutilaque inchoatio, & omnino Embryon ante aduentum intellectus, ac in primo quadragenario: si quidem hoc modo consideretur homo in primo quadragenario, semen non materia hominis, sed homo ipse est genitus à patre

tre in seipso, qui animas illi rationis expertes, sed homini proprias, specieque à cæterorum viuentium formis differentes communicauit: quod etiam notat Ficinus inquiens, *Omnē vitam prius generare suam stirpem in seipsa quam extra se: vt vegetalis in plantis, & animalibus generat in proprio corpore semen quasi plantam, & quasi animal, priusquam mittat extra se tale semen, ac ex eo generet plantam, aut animal.*

De religione Christiana. c.13.

Quod sane semen, quum careat iis instrumentis, quibus sibi opus est ad exequenda animalis officia quumque organa ista sibi cōparare valeat ope illius animæ, quam à genitore suscepit, dum ipsa de habitu, seu de actu primo, per quem latebat in spermate, ad actū secundum educta, ad operandumque: excitata vires formatricis facultatis exercet in materiam Embryonis ideo semen recte vocari potuit ab Aristotele animal indefinitum, indistinctum, ac imperfectum: quemadmodum extare dicitur Vrsæ partus.

1. de gen. an. c.19.
Li. de respir. c.7.

Atque hoc modo si homo in relatione ad suam materiam contempletur in primo quadragenario, materiale principium hominis est sanguis tum maternus, tum etiam paternus, vnde semen oritur, plane inanimatus: aut semen ipsum non adhuc è corpore patris abiunctum, in quo actu non habet animam futuri

 turi

turi animalis, vt quæ nondum orta est, sed priuationum illius tantummodo.

Sin autem ad semen referatur homo in altero statu nempe quando in vltimo suæ generationis adeptus est à Deo summo animam rationis participem: tunc semen, quod non intellectiuam, sed solum obtinet partem animæ nostrę rationis expertem, quę menti subordinata existens, quasi Mentis priuatio, semen aptum reddit, & in potentia ad animam rationalem, cuiusmodi esse debet vera, & pximA hominis materia: tunc inquam semen vere est materiale hominis principium, quũ non animam humanam, sed potius obtineat eius priuationem.

1. Phys t. 59. Sed obstas ex Aristotele, de ratione priuationis esse vt ad præsentiam formæ, cuius est priuatio, pereat, ac euanescat; proindeque temere statuisse nos priuationem animæ intellectiuæ esse irrationalem, quam ad rationalis aduentum non deleri è subiecto, sed in eo cum mente in vnam naturam animæ humanæ coire dicimus. Cæterum hoc munus præcipuum quum sit priuationis quod non solá carentiam formæ futuræ, sed etiam aptitudinem ad illam in subiecto ponat sic quod non ad aliam suscipiendam formam sit idoneum: manifestum est priuationem non esse merá negationem, sed rudimentum, obscuram-

ramque multoties, ac mutilam inchoationẽ formæ futuræ: quæ subiecto adiuncta in vltimo instanti generationis quod sui ipsius in subiecto reperit rudimentum non destruit, sed perficit, & complet: at quæ in eo rudimẽto erat, sui absentiam bene tollit: quo nomine nihil prohibet dici posse priuationẽ ad p̃sentiam formæ, cui opponitur, & perire, obliterarique: & incolumen permanere: interit quidem quatenus dicit absentiam formæ futuræ: permanet autem quatenus est radix, ac rudimentum ipsius: quare ab Aristotele & ipsa priuatio in generatione dicitur fieri hoc, vt quæ per sæpe mutila est inchoatio nouæ formæ: cuius aduentu hoc nouum esse acquirit, quod actuatur, ac magis perficitur: atque ita non secus ac subiectum recte ab Aristotele dicitur fieri hoc. 1. Phys. t. 64.

Non ergo perperam irrationalis anima constituta est à nobis priuatio animæ humanæ: quum apertum sit irrationalem animam speciei humanæ à patre spermati communicatam, non solam carentiam humanæ animæ sed ponere aptitudinem in semine sic ad rationalem, & humanam animam suscipiendã, quod non ad aliam: eamq; esse obscuram inchoationem, ac rudimentum animę humanę Lib. 2. c. 1. quam sat superque ostendimus constitui ex rationali anima, & irrationali. Anima

namque intellectiua irrationalem, quam in fœtu reperit, non perimit, nisi quantum ad sui carentiam: sed potius eam perficit, atque complet.

CAP. XXII.

An semen sit corpus organicum, nec ne, & Quomodo anima sit actus corporis organici. Vnde tollitur dubitatio vigesima tertia.

QVod autem præterea proponebatur argumentum omne corpus animatum esse organicum, vtpote anima est actus corporis organici: semen autem non esse organicũ, sed similare, ac propterea inanimatum: tollitur primum negando maiorem cum sui probatione: certum est enim partes nostri corporis homogeneas, cuiusmodi est caro, neruus, os, crystallinus humor in oculo, à quibus per se primo vitæ operationes prodeunt tum vegetales, tum sensitiuæ (nutriuntur siquidem, augenturque Aristoteli per se primo, sentiunt, atque mouentur) esse animatas.

1. de gen. & cor. t. 35. 2. de gen. an. c. 1.

Verum instabis harum partium singulam per se sumptam non esse perfectum animal, quamuis anima polleat: quia hæc in ipsis nullam actionem ederet, nisi toti corpori reliquo essent adiunctæ.

Sed & ego inprimis aio, semen per se sumptum

ptum non esse animal perfectum, licet animam habeat irrationalem, quæ neque in eo vitæ munia exercet, nisi idipsum sit in vtero matris menstruo sanguini, muliebrique semini associatum.

Deinde puto partibus similaribus animam etiam competere, prout habent naturam distinctam à toto, seu à cæteris partibus, siue etiam seclusa consideratione totius reliqui corporis; nam & ipsæ quatenus à toto distinguuntur, vitæ operationes edunt: nutriuntur etenim, & augentur per se primo; at vero totum ad illarum nutritionem, & augmentum (non per se primo) nutritur & augetur. Quinimo adde & partes aliquas similares (puta frustum carnis) à toto abiunctas reipsa per aliquod spacium temporis puncturas sentire, motuque contractionis & dilatationis cieri à lædente sensibili ad suaue, non nisi merito illius partis animæ, qua & prius in corpore perficiebantur, in eis remanentis, anima totius diuisa ad partitionem subiecti.

Sed & admissa eiusmodi propositione, ea profecto nobis non aduersatur; verum namque est, omne corpus animatum esse organicum (sed glossa) aut actu, cuiusmodi est Petrus, aut potestate, veluti est semen, quod in vterum proiectum, quæ necessaria sibi sunt,

organa fabricatur: extendere ſiquidem licet animæ definitionem ad actum primum corporis phyſici, tum actu organici, tum poteſtate.

At cur minorem concedo, ſemen non eſſe actu etiam heterogeneum, ac diſſimilium partium? in eo namque actu ſunt quatuor humores, phlegma, ſanguis, flaua, nigráque bilis; quorum itidem vnumquodq; in ſeipſo quatuor elementa continet, ignem, aerem, aquam, ac terram; Et quamuis à Galeno, aliíſque Medicis, qui ſunt artifices ſenſati, nomen organici preſſius ſumatur ad ſignificanda illa ſolum corpora, in quibus ſenſus non diſcernit varietatem partium: Philoſophus tamen, qui ſupra ſenſum ſeſe attollens perſæpe ſola ratione nititur, nomen organici extendit ad ea etiam corpora, quæ reipſa conſtituuntur ex partibus diſſimilibus, quantum ad materiam, licet iſtæ ſenſibus ita conſpicuæ non ſint: cuiuſmodi ſunt omnia miſta ex elementis; quaſi ſola elementa, vel etiam fortaſſe miſta imperfecta, nix, grando, & ſimilia (vt quæ parum diſtant à natura elementi in eis prædominantis) apud Philoſophum ſint ſimilaria; cætera vero cuncta ſint organica.

Auic. p. p. d. 5. a. 1.

Adde, quod ſemen, vltra illud album, tenaxque corpus, ſpirituoſam multam retinet ſubſtantiam, cuius merito vel ſenſui euadit

diſſi-

dissimilare; quare & capax animæ, vt censuit Aristoteles, inquiens, In semine omnium esse spiritum, qui calor appellatur, contineturque in spumoso corpore seminis, facitque, vt semina omnium fœcunda sint, atque animata; quæ omnia fusius supra explicata sunt. 2. de gen. an. cap. 3.

Cap. XXIII.

An semen habeat animam actu, an potentia: & quomodo vere dici posit, semen habere animam in potentia. Quare diluitur vigesima quarta ratio.

Neque præterea concedendum est, quod subinde dicebatur, arbitrari Aristotelem, in semine inesse animam potentia, nequaquam in actu; quia quum semini tribuat Aristoteles rationem causæ efficientis; quumque non semel ipse fateatur, omne agens operari, non secundum quod est in potentia, sed quatenus est actu tale, quale potentia est id, quod efficitur; & eo magis, si id agens fuerit aliqua ratione vniuocum, quale semen esse censuit Aristoteles: existimandum est profecto, Aristoteli semen esse actu animatum. 7. Metaph. t. 31.

Amplius, anima, quæ (vt aiunt) ad mentem Aristotelis in potentia semini adscribitur, necessario illi aliquando in actu inerit; nisi

nisi frustra præter Naturæ ordinem, imo contra Naturæ leges, eam potentiam in semine reperiri volunt, quæ nunquam actum suscipiat: si itaque talis potestas actuanda est: ergo semen aliquando actu est animatum, quod nos contendimus. Vlterius, si dicta potentia ad actum reducenda est, id profecto ab aliquo est efficiendum, quod talem, vel similem actum habeat: at nisi sit genitor, qui actu semini animam inserat, quem animæ seminis autorem adinuenire licebit? Si ergo pater est, quod semini animam indit, agens naturale immediatum; quum id tangendo agat: non tangat autem pater amplius genituram statim ac illam in vterum eiacularit; necessario dicendum est, semen ex se actu animam habere, eamque à patre acquisiuisse, dum ab eo effunderetur in vterum.

Quod si alicubi dixit Aristoteles, semen habere animam in potentia, id non est ita interpretandum, vt sermo sit de potentia prima, quam remotam nuncupant, ac essentialem, quæve sui complementum accipit ab actu primo, nimirum ab essentia animæ futuræ, in quam ordinata est, sed bene de potentia secunda, proxima, & accidentali, quæ iuncta actui primo, nempe animæ præsenti, sui perfectionem haurit ab actu animæ secundo; id quod aperte scripsit Aristoteles, inquiens, *2. de gen. an. cap. 1.*

semen

ſemen habere animam, & eſſe potentia, palam eſt: ſed quia poſſet quis inſtare, ſemini perperam adſcribi animam in potentia ab eo, qui illi ipſi tribuit rationem cauſæ effectricis; quum omne efficiens agat ſecundum quod eſt actu; reſpondet, ſemen ita eſſe potentia animatum, ſicuti Geometra dormiens, potentia Geometra dicitur; quod eſt dictu, ſemen habere actum animæ primum, qui dicitur eſſe in potentia ad ſecundum; quemadmodum Geometra dormiens habet habitum & ſcientiam Geometriæ, quæ eſt in potentia ad contemplari, his notis, *Propius autem & remotius idem à ſeipſo potentia eſſe poteſt, vt Geometra dormiens remotius, quam vigilans eſt, isq́; remotius, quam is, qui iam contemplatur:* veluti namque Geometra dormiens non eſt in potentia eſſentiali ad contemplandum: habet enim reipſa habitum Geometriæ, quem aſſimilat alibi Ariſtoteles actui primo, qui eſt *2. de an. t. 5.* eſſentia ipſius animæ: neque eſt ita in potentia proxima, vt immediate contemplari valeat, neceſſe eſt namque ipſum expergefieri: quippe non in indiuiſibili conſtituta eſt potentia ſecunda, ſed habet aliquam latitudinem: Ita prorſus ſemen neque eſt in potentia eſſentiali, ſiue remota, ad obeunda munera vitæ: quum reipſa ſit animatum, & viuat, quod etiam infra adhuc magis manifeſtum

fiet;

fiet; neque sic in potentia proxima dici potest, vt vitæ operationes aut proxime edat, aut immediate edere valeat: in vterum namque eiaculari ipsum oportet, muliebrique tum miti blandove calore foueri: tum spermati sanguinique menstruo copulari.

Nihil ergo prohibere potest, quo minus & cum Aristotele dicamus, animam semini inesse in potentia, & ab eodem non dissentientes censeamus, semen esse reuera & actu animatum, siquidem mista esse potest actui potentia: sed hæc fusius in superioribus.

CAP. XXIV.

Quæ forma nihil operans otiosa dici valeat, ac frustra, & quæ non. Quocirca respondetur ad argumentum vigesimum quintum.

ET sane qui cum potentia secunda in semine inest, actus animæ primus, nimirum animæ essentia, in eo prorsum frustra ocioseque non permanet; quia euidentes non edat operationes; quod deinceps obiiciebatur: Actus etenim animæ primus in semine facit, vt semen sit semen, ipsum actuando, informando, perficiendoque substantialiter, quod in eo solo suapte natura præstare aptus est decenti in loco, opportunoque tempore,

& in

& in diſpoſitam materiam, puta in vtero, ſtatim ac excrementum fœminæ attigerit, in ipſum diſponentem ſeu apparantem facultatem ad ſuſceptionem animæ, conceptus conſtitutricem ſeu procreatricem, in conſtitutoque conceptu deinde formatricem, altricem, auctricem, motricem, & alias vitæ facultates in actum ſecundum promoturus.

Neque enim forma terræ degentis in centro fruſtra eſſe dicitur & otioſa (quod tamen colligit aduerſa ratio) quia illam terræ partem ſolummodo actuans, perficienſque eſſentialiter, nullam in ipſa euidentem operationem edit, veluti nata eſt, nempe terram illam ad centrum mouere ſenſibiliter; quod efficere poſſet nihilo prohibente, ſi terræ illa portio extra centrum reperiretur. Fruſtra autem & otioſum illud eſt apud Ariſtotelem, non quod aliquando ab omni opere per paruum temporis ſpacium feriatur, ſuo tempore mox operaturum, cuiuſmodi eſt ſemen: ſed quod nunquam aſſequitur finem, cuius gratia eſt; ſeu quod nunquam, vel etiam non niſi poſt longiſſimum tempus operatur, quod quidem non euenit in ſemine. *2. Phyſ. t. 61.*

Cap.

CAP. XXV.

Quid sit corpus potentia vitam habens, & vtrum semina & fructus sint corpora, potentia vitam habentia. Et ita soluitur oppositio vigesima sexta.

MAiorem præterea cæteris vim non habet, quod ad euertendam animam seminis afferebatur, argumentum, communem extare omni animæ definitionem Aristotelis, Actus primus corporis physici potentia vitam habentis: cuiusmodi semen esse, & fructus contra nos negare dicebatur Aristoteles: Neque enim proba hæc est interpretatio sententiæ Aristotelicæ, qua quale sit corpus potentia vitam habens, per huiusmodi verba docemur: *Est autem corpus potentia viuens, non quod abiecit animam, eaq́ vacat: sed id, quod ipsam habet: semen vero & fructus potentia tale corpus est.* Quibus profecto nil aliud sibi vult Aristoteles, nisi quod corpus potentia vitam habens, cuius in allata animæ definitione meminerat, reipsa esse compos animæ credatur. Subditque, Semen vero & fructus tale corpus est potentia (subintellige) vitam habens; quasi affirmatiue determinandam innuens quæstionem celebrem, vtrum semina & fructus de se corpora sint animata; in quo quidem mirare Aristotelis artificiosam breui-

2. de an. t. 10.

breuitatem; neque enim dixit, corpus ita potentia vitam habens, quod animam quoque retineat, esse hominem, vel equum; nam de istis nulla est dubitatio, quod animam habeant: sed semen, & fructus, quibus an insit anima, non ita solutu facilis videbatur quæstio: siquidem ex se vitæ opera vel non exercent, vt semen in seipso; vel exercent quidem, sed obscure, vt fructus, qui & ab arbore auulsi, de se maturescunt, alimentum, quo crudiore scatent, digerendo concoquendoque, eoq; concocto elaboratove, se nutriendo; quæ omnia sunt vitæ munia. Non enim (quod aliqui obiiciunt) spuria est, quæ in fructibus à planta separatis viget maturatio, alimenti coctio atque nutritio, quasi via quædam in putredinem; quia quum fructus omnes ab arbore auulsi, necessario deniq; putrescant, alii quidem citius, alii vero tardius; non omnes tamen ante putredinem maturescunt, vt vua, nux auellana, amygdala, & alia id generis multa. Non est ergo maturatio fructuum à stirpe semotorum via in putredinem.

Præterea, nonne & illud quoq; contingit frequentissime, triticum, cæpe, & plæraque alia tum semina, tum fructus, extra humum in aere appensa germinare; quod satis aperte indicat, talem generationem nouæ stirpis ab anima esse, q̄ in eo, ꝙ germinat, contineatur?

Sed huiusmodi quæstionis, An semen & fructus animam habeant, nunc obiter solutionem innuens Aristoteles ab isto problemate sic in præsentia breuiter se expedit; quippe in importuno prolixioris huiusce tractationis loco, qui commodior petendus est ex libris de animaliũ generatione, vbi (quod supra ostendimus) apertissime demonstrat Aristoteles, semen esse animatum, quæ illi perpetua est opinio: ergo & fructus: namq; manifestum est, fructus esse vel semina ipsa stirpium, vt nux auellana, glans, castanea, & alia huiusmodi; vel quid ex carne & semine constitutum, vt pomum, ficus, persicus, & similia; quum, inquam, late pateat ex superioribus, & de mente Aristotelis, semina tum in generante existentia, tum ab eo seiuncta, esse animata: necessario dicendum est, etiam apud Aristot. fructus simili modo & arbori adhærentes, & ab arbore separatos, esse animatos.

Amplius, dato, sed non concesso, loco allegato Aristotelem negare, semen & fructus esse corpora potentia vitam habentia, cuiusmodi ea esse debent, quæ animata dicuntur ex allata definitione animæ; non est plane magnifaciendum argumentum ductum à tali loco, in quo de anima non serio exacteve, sed rudi pinguique Minerua se philosophatum mox admonet Aristoteles. *2. de an. t.* 11.

Pra

Præterea, nullibi absolute dixit Aristoteles, commune esse omni animæ, vt sit actus primus corporis naturalis potentia vitam habentis; sed conditionaliter, & ex suppositione sic: *Si igitur commune quid de omni anima sit dicendum, ipsa perfectio prima, primusq; actus est corporis physici instrumentalis*; cuiusmodi nusquam negauit Aristoteles, esse semina & fructus; non *potentia vitam habentis:* cuius etiamsi prius dixerat, animam esse actum, id tamen non de omni anima vniuersaliter protulerat, sed de anima indefinite, hoc est, vel de quadam anima, vel de anima in quodã tempore. 2. de an. t. 7.

Vlterius, quum manifestum sit, Aristotelem ab initio secundi libri de anima tractatum ex proprio Marte aggressum inprimis diuidere substantiam in materiam, formam, & ex his compositum corpus naturale; quod in non viuens diuidit, & in viuens: per vitam interim intelligendo nutritionem ex se, auctionem decretionemque: probareq; deinceps corporis huiusce viuentis, quod supponit ex anima & corpore conflatum, materiam, quæ corpus est, vtpote subiectum perfectibile potius, quam perficiens, quod munus est animæ, non esse animam: indeq; colligere, animam esse formam, actumque primum eiuscemodi corporis, quod physicum appellat instrumentale, ac potestate viuens:

quis ambigat, eo in loco Aristotelem non de quacunque anima sermonem habere (cœlestes enim præterit, quibus non ita potentia viuens corpus subiicitur, vt ex se nutriatur augeaturve, aut imminuatur) verum de illa tantummodo anima, quæ vel actu exercet, vel immediate potest exercere opera vitæ in corpus sibi subiectum? Idipsum sane ex eo etiam ordine patet, quem sibi proposuerat Aristoteles tractaturus de anima ab obiectis ad operationes, ab actionibus ad potentias, atque ad animæ ipsius essentiam.

1. de an. t. 10.

Manifestum est igitur, ex his corpus illud in animæ definitione positum, ideo potentia vitam habens appellari; quia anima, cui subest, si consideretur in actu primo, est in potentia proxima, & immediata ad vitæ operationes obeundas: quemadmodum Geometra vigilans ad contemplandum. Quum ergo semen tale corpus non sit, in quo anima existens in actu primo, immediate vitæ munia exercere valeat, quod paulo ante obseruabamus: sed veluti Geometra dormiens expergefieri primum oporteat, antequam quidquam operetur; non temere in citato loco scribere potuit Aristoteles, semen non esse corpus potentia vitam habens, sed (quod subiungere videtur) potentia tale corpus, vtpote in potentia ad vltimam potestatem

2. de an. t. 10.

imme-

mmediate exercendi operationes vitæ, quaes ſunt præparatio materiæ ad animam, contitutio conceptus, efformatio partium fœtui ieceſſariarum, nutritio, auctio, & aliæ mulæ, quas edere quidem poteſt anima ſeminis, ion immediate in purum ſemen, ſed in Emoryonem, qui in vtero ex menſtruo ſanguiie ac ſemine tum virili, tum fœmineo contituitur.

Quæ ſane reſponſio, licet ſoluat obiectum iodum de ſemine, non videtur tamen exacte ollere ſcrupulum de fructibus, quos ibidem, oerinde ac ſemen (vt aiunt) negat Ariſtotees habere potentia vitam; quoſque nos ex iduerſo monſtrauimus, ex ſe immediate exercere officia vitæ, dum ſeparati ab arbore ũccum, quo affluunt crudiore, innato ſibi alore concoquunt, coctumque illum in ſui ũbſtantiam conuertunt, ſeſe nutriendo, ac natureſcendo. Sed quod vltima hæc non efĩcit reſponſio allata ex abundanti, ſuperiores apprime præſtabunt.

Cap. XXVI.

Cur ſi ſemen eſt pars animalis, idq́; animatum parte illius animæ, quæ eſt forma totius animalis: ſemine eiaculato & animal ipſum, & eius anima non mutiletur. Ex quo ſatisfit dubitationi vigeſimæ ſeptimæ.

QVod denique obiiciebatur argumentum, omne totum mutilari, vbi contingat, aliquam sui partem à cæteris separari; ac propterea si & semen est pars totius animalis, & anima seminis à genitore nondum separati est portio animæ, quæ est forma totius animalis: fore vt animal post effusionem seminis mutilatum remaneat, & quoad corpus, & quoad animam, cuius vtriusque partem amisit in semine: tenue est admodum: Quoniam duplex est genus partium; aliæ namque sunt partes integrãtes, & istæ sunt vere ac propriè partes, ad quarum deperditionem totum ipsum mutilari necesse est: aliæ vero sunt partes perficientes, vt ita dicam, in homine integrantes, sunt caput, brachia, pedes: in planta vero radix, rami, truncus: perficientes sunt folia, flores, fructus, semina in stirpibus: pili, lac, semen in animalibus: Quum ergo mutilatio sit passio totius integralis, vt tale est: ideo fit, vt si ab animali separetur semen, quod est pars illius perficiens, ceu fructus, non integralis: haudquaquam propterea corpus animalis mutiletur, nec eius anima, sicuti neque corpus, neq; anima plantæ mutilatur, à qua tolluntur fructus.

Amplius, quod pertinet ad animam speciatim, dum mas in coitu semen emittit, quia quæ in semine remanet, non est proprie pars

eius animæ, quæ præexistebat in masculo, licet semen, antequam effunderetur, gauderet pro sui forma parte animæ totius animalis, & hanc ipsam retineat à generante seiunctum: nam anima patris, quæ vna est, in effusione seminis multiplicatur, ac fiunt duæ: quare quæ prius erat in semine, vt pars, in eo remanet vt anima integra: & ideo in emissione seminis vna cum semine potius dicendum est, animam patris vnam fieri duas integras, quam amittere vnam sui partem: & propterea non mutilatur: mancum est enim id, cui pars deest, non quod multiplicatur ac generat.

Atque hæc satis sint pro solutione earum difficultatum, quæ nobis in mentem venerunt, magis arduę contra ea, quæ de ortu animæ humanæ quomodocunque disputauimus in libris superioribus: nam leuioribus dubitationibus quæ præterea adduci possent, ex hactenus iactis fundamentis facile occurrere posse arbitror.

Si quæ autem in posterum à doctioribus viris contra nos hac in re vrgentiora proponentur argumenta, iis pro tempore satisfacere conabimur.

CAPVT VLTIMVM.

Conclusio totius operis, & excusatio autoris.

EX traditis ergo liquido constare potest, animam humanam, quantum ad sui partes ratione carentes, vegetalem, inquam, & sensitricem, prodire omnino à patre mediante semine; nimirum anima patris penes partem vegetalem ac sentientem diuisa in coitu ad partitionem subiecti, multiplicataque, & in semine eiaculato permanente: ipsaque eadem numero semini, sanguinique fœmineo communicata nona die circiter à coitu, quo tempore fit conceptio: At quantum ad partem rationalem proxime à Deo Optimo eodem instanti creari, & infundi corpori organizato non ante quadragesimam diem à conceptione. Quæ omnia mihi à principio proposita fuerant disquirenda.

In antehabitis si quid boni est, hoc ipsum ab eo acceptum referatur summo bono, à quo cuncta prodeunt bona; sin autem quid à vero, aut à S.R.E. alienum dictum est, illud omne ingenii mei tenuitati ascribatur, ac pro non dicto habeatur. Hæc enim ita se habere, nunc opinamur: quod si alias melius occurret dicendum, aliter simus dicturi.

FINIS.

INDEX

INDEX ALPHABETICVS RERVM NOTABILIVM LOCVPLETISS.

Abortus quid & quando fiat. Pag. 10. 97. 159. 367
Absurdum est si quid statim ac genitum est corrumpatur 308. 364
Ab vno agente in vna actione nil nisi vnum fieri 339. 340
accidens non posse generare animã 164
accidentia non migrant de vno in alterum subiectum 350
accidentia in ortu animali triplicis generis 129
accidentia omnia in ortu animali non pendent ab eadem causa 130
accidẽtia quæ à forma, quæ à materia prodeant seorsum, & quæ à forma vt in hac materia est ibid.
actio debetur potius agenti primario, quam instrumento 259
actio vbiq; proportione respondet essentiæ 326
actio sensus quo differat ab actione mentis 242
actio voluntatis imperantis menti vt contẽpletur diuersa est ab actione mentis contẽplantis ad imperium voluntatis 407
actio elementorũ ex Fernelio q̃ 58
actio ꝓportione respõdet essẽti. 299
actiones depẽdẽt ab anima vtente corpore tanquã instrumento 58
actiones sunt compositorum non materiæ, non formæ 79
actiones humanas esse multiplices ac diuersi generis 326
actiones corporales quomodo se habeãt ad organũ corporeum 405
actiones, q̃ cum organo corporeo fiunt, temporariæ sunt 404 (329
actus est qui separat, & distinguit
actus in quauis anima duo sunt 235. 263 (263. 268
actus primus quid sit 235. 241.
actus primus necessario mediat inter potentiam primam & actum secundum 241
actus primus vel est potẽtia secũda, vel eius fundamentũ ibid
actus secundus quid sit 236. 240. 264. 268

Actus secundus, à quo efficiente immediate prodeat, 237.251
Actus secundus cur non positus in definitione animæ 264
Actus primus ac secundus tum diuisim, tum coniunctim possunt corpori communicari 264
Actus, & res in actu differunt 239
Actuum quot genera 267
Actus proprium est perficere, atque complere 409
Actus intrinsecus materiam perficientes duplicis generis 262
Ad hoc vt aliquid aut generetur, aut vere corrumpatur quid sufficiat 331
Aer quanto atteritur, tanto acquirit igneam naturam 74
Ætas consistentiæ quando incipiat 196
Agens corporeum ac mortale tangendo mouet, & suos effectus producit ex materia 340.369
Agens idem est à quo & disponitur materia, & oritur forma 62
Agens cui per se primo competit ratio caussæ efficientis 157
Agens quod producit ens ex nihilo debet habere virtutem immensam 369
Agens non impeditum, appropinquatum passo bene disposito nō potest non operari 128.295
Agens principale quid 226.229
Agens principale simul esse debet cum instrumento operante 158
Agens principale, & instrumentū quomodo cognosci poßit in omni actione 258
Agens omne agit quatenus est actu, non quatenus est potentia 164.241.244.459.461.
Agens debile non exundat in superfluis 355
Agens immediatū tangendo mouet 356
Agentis munus quodnam sit 348
Agens naturale vniuocum tale est actu, quale potentia est id, quod generatur 348.351
Agens idem eodem modo affectū idē necessario producit & quomodo non 70.&71
Agentia quorum naturalissimū est generare sibi simile, quæ sint apud Arist. 23
Agenti physico quomodo naturalissimum est generare sibi simile 130. & 131
Agentia vniuoca quæ sint 157
Agentia vniuoca cur non possunt esse caussæ instrumentales ibid.
Agentia diuersa, quæ in eadem operatione possunt idem omnino præstare & quæ non 76.&77
Agentia proportionatas suæ naturæ debent edere operationes 76
Agētia vnde habeant vim agendi 346

Agen-

Agentium Deus solus habere potest virtutem infinitam 369
Agentia cætera infrà Deum cur omnia sint finiti vigoris 370
Agentia incorporea possunt agere sine materia 340
Agentium physicorum naturalissimum est generare sibi simile in specie 68
Agere & esse in eodem multum differunt 244
Albæ partes in nobis an solum differant secundum magis, & minus 321
Alimentum quod ore sugit fœtus in vtero 248
Alimento quo pacto alatur Embryon in vtero 152
Alimentum quam coctionem necessario subire debet in eo quod nutritur ibid.
Alimentum quod trahit Embryo per os dissimilis est naturæ ab eo quod haurit per vmbilicum 389
Alimentum antequam nutriat quot, quasq; subeat mutationes 166.& 167
Alteratio quid 413
Anguilla nec mas est, nec fœmina 298
Anima non est caussa materialis 200
Animam esse compositam substantiam 199
anima quid sit 89.384.420.422
anima est actus corporis organici 384
animæ definitionem quo methodo venatur Aristot. 424
animam esse actum corporis tum actu organici tum etiam potestate 458
animam non esse actum corporis organici absolute 456 457
anima non est nisi in eo, cuius est forma essentialis 160
anima in quouis corpore est, in eo est vt forma 348.419
anima quo medio vniatur corpori 84.379.4 6.425
anima omnis quo vinculo vnitur corpori elementari Fernelio 60
anima cur non ante corpus extiterit 302.303.307
anima non habet vllum corpus nisi elementare 305
animæ essentia vna est diuersis naturis constituta 399
anima quæ est actus corporis organici illi coextenditur Pomp. 94
anima non se habet ad corpus, vt artifex ad instrumentum 79
anima quomodo se habet ad corpus ibi.
anima an corpus sit prius 422
anima corpus non est, neq; materia, licet in opere quoquopacto mate-

materia vtatur 24
Anima quomodo est mediæ naturæ inter formas naturales, & super naturales 1[illegible]2. & 1[illegible]3
Anima inexistens multis partibus illis inest dimensionaliter. 94
Anima ea quicunque viuit, qua quisq; nutritur 142
Anima eadem quemq; viuere, ac nutriri, qua quisq; sibi ad nutritionem alimentum concoquit quomodo verum sit 152
Anima vna est numero in quouis animato 143. & 144
Anima præexistens in animali quomodo in augmento se se cõmunicet materiæ adiunctæ ex alimentis ibid.
Anima non agit vtens corpore: sed animatum est quod agit vtens anima 79
Anima eadem numero in viuente permanet ab ortu vsq; ad interitum 92
Anima an eadem sit in semine, & genito ex eo: an diuersa 438. & sequentib.
Animarum omnia plena Arist. 284
Animæ corpori tribuentes solum actum primum, quæ 264
Animæ corpori actum primum, & secundum tribuentes quæ ibid.
Animæ & luminis comparatio 339. 374
Anima cuius actio non fit sine organo corporeo est à corpore inseparabilis 325. 271
Anima non migrat de vno in alterum subiectum 300
Animæ humanæ, & lucis proportio 205. 374
Animæ humanæ definitio 237
Animæ nostræ multiplex est tum potentia, tum actio 198
Anima humana est forma informans 288
Anima humana est forma informans iuxta oẽs sui partes 106
Anima humana an sit diuisibilis, & extensa corpori 289
Anima humana vt totum quid coextensa est corpori 108
Anima humana qua ratione sit extensa corpori, seu quanta, diuisibilis, augmentabilis, & diminuibilis, & qua non 103. 104 105. 106. 144
Anima humana qua ex parte sit Deo similis 105. & 106
Anima humana cur tota non sit in vna sola parte corporis 94
Anima humana quomodo est augmentabilis, & diminuibilis 91
Anima humana est corpori extensa, & quanta per accidens 88

Anima humana ex quibus sit cõposita 14. 373
Anima humana non est simplex 23. 207
Anima humana quomodo componatur in generatione hominis ex vegetali, sensitrice, & rationali 204. 205. 206. 207. 208. 329. 428
Animæ humanæ substantiam totam non ab vno & eodem agente prodire 340
Animæ partes essentiales quot, quæq; sint Arist. 337. 339
Animæ humanæ partes quæ 96. 128
Animam humanam nõ esse simplicem substantiam sed actum essentialiter compositum ex anima vegetale, sentiente, & rationali 324. *& multis sequent.*
Animæ humanæ partes quomodo materiei vniantur 333
Anima humana cur nuncupetur rationalis, Intellectiua, & Mẽs 429
Anima hominis cur media naturæ 276
Animæ humanæ pars irrationalis ex quib. partibus constituatur 343
Animæ ratione carentes in venere separantur ab anima rationali 432
Animæ humanæ pars irrationalis Ficin. vnde oriatur 42. 43
Animæ humanæ pars irrationalis Plutar. à natura est 34
Animæ humanæ pars irrationalis Arist. germinat ex carne & penitus in corpore demersa est ibid.
Animæ portio ratione carens vnde quomodo, & quando insit conceptui 63. 341. 363. *& seq.*
Animæ humanæ pars irrationalis caduca est, corporea, & materialis & quomodo 46. & 47
Animæ human. pars irrationalis similior est parentibus, quam superis 47
Anim. nostræ pars irrationalis an sit diuisibilis ad partitionem subiecti 424. 425
Animæ human. pars irrationalis quomodo à Deo pendeat 46
Animæ human pars irrationalis cur debeat parere rationi 34
Animæ human. pars irrationalis non potest simul perfici duobus intellectibus 149
Animæ human pars irrationalis cur permaneat in semine eiaculato, non autem in quauis alia parte à corpore seiuncta 433. *& seq.*
Animæ human. pars sentiens specie differt ab anima omnium aliorum animalium 111. & 112
Animæ human. pars sensualis quomodo corpori vniatur 104. & 109

Anima humana pars vegetalis differt specie ab anima cuiusque alterius animati 111.& 112
anima pars rationalis aduersatur animæ affectuosæ 198
anima humana pars rationalis ad sensualem, & hæc ad vegetalem se habet tanquam forma ad materiam 397 428
anima rationalis sola nullo modo habet partem extra partem 429
anima rationalis cur dissimilior ab anima rationis experte, quã sentiens à vegetali ibid.
anima quomodo seipsam intelligat 223
anima rationalis est qua fœtus fit homo 96.209
anima rationalis quando corpori infundatur 250
anima rationalis à materia non pendet neque in operari tanquã ab instrumẽto, neque in esse 183. 368
anima rationalis absoluta à corporeo commercio 25
anima rationalis huc tanquam peregrina, & exul profecta est aliunde Emped. 32.44
anima rationalis non est ab agente corporeo & elementari. Emped. 44
anima rationalis vnde & quomodo oriatur Plat. 30.31.33.& 72
anima rationalis quomodo communicet cum vegetali, & sentiente in agendo, & quomodo non 309
anima rationalis denegatur brutis 209
animam rationalem qua ratione probet Aristoteles esse ingenitã 300
animæ rationalis actiones non fiunt in vtero 187 193
anima rationalis adueniens fœtui habenti sensualem eamque retinenti, an adueniat enti in actu 409
anima rationalis non à parentib. sed à superis 97
anima rationalis cur independens à cœlo 71.279
animæ rationalis actiones quæ cœlo reluctentur 72
anima rationalis vnde oriatur 298. 307
anima rationalis vnde, quomodo, & quando oriatur 368. & sequentib.
animæ rationalis origo, & corpori associatio 7.12 15
anima rationalis à quibus corpori associetur, & quomodo Plat. 31
anima rationalis cui corpori veniatur, & quomodo 24. 108. 109.372 373.427
anima rationalis est immortalis 98.331.339
ani-

animi vis veritatis est amans, & eius gratia cuncta peragit 302
anima rationalis quomodo se habeat in morte hominis 195
anima pueri est veluti tabella rasa, in qua nullus est habitus artis, aut prudentiæ, sed solum semina, vestigia, & propensiones ad ipsos 253
anima rationalis cur non præexistat ante corpus 371
anima rationalis an dici possit sẽtiens, ac vegetalis 13. & 14
anima rationali melius est esse solutam à corpore 371
anima rationalis cur sola fœtui extrinsecus accedat 183
anima rationalis attributa, & proprietates 339.427
anima rationalis quando in fœtũ recipiatur 183
anima rationalis cur ab Aristotele dicta nullius corporis actus 264
anima rationalis permanet post mortem hominis Aristotelis 304
anima rationalis in morte separatur ab animabus ratione carentibus, quæ corrũpuntur 432
anima rationalis in homine separatur à cæteris tanquam æternum à corruptibili ibid.
anima rationalis etiam non operans, seu in actu primo hominẽ constituit subiectum illud, in quo est 183
anima rationalis nobis accessit ignara, omnisq; cognitionis expers 303
animam rationalem extensam in omnes corporis partes ait Pop. 87.94
anima rationalis est omnino indiuisibilis, per se non quanta, vt punctus 54
anima rationalis cur non generet sibi simile 308
anima immortalis solam habet totalitatem essentiæ 430
animæ rationalis origo cur dissimilis ab origine aliarum 69. & 70
anima irrationalis via originis est prior rationali 338.341
anima fœminæ est eiusdem speciei cum anima masculi 295
anima seminis quomodo oriatur ab anima parentis 442
anima seminis quomodo sit adũbratio futuri viuentis 170
anima, actus primus in semine quid faciat 462
anima sensualis est qua fœtus fit animal 96.209
anima sensualis essentia in actu primo nil operans constituit in esse animal subiectum in quo est 183
anima sensitiua in homine nihil agit nisi gubernata, & adiuta ab intellectu 398

ani-

Anima sentiens non operatur sine corporeo instrumento 183. 299.358
Anima sensualis quando in conceptum recipitur 183
Animam sensualem non oriri à Diis iuniorib. siue à cœlis 35
Anima sentiens fœtui inest à parentib. 212. 298. 307
Anima sensualis cur non post vegetalem, sed simul cum ea in conceptum recipiatur 310
Anima sensualis cur in fœtu recipiatur Arist. post vegetalem, & rationalis post sensualem 209.210
Anima sentiens denegatur plantis 209
Animam in formatione fœtus nō regi ab intelligentia non errāte 353.354
Anima sensitrix cur similis arti, & intellectui 113
anima sensitrix est ad subiecti corporis diuisionem partibilis & multiplicabilis 87
anima sentiens in cauda entomi precisa eiusdem speciei est cum ea, quæ in reliquo insecti corpore ibid.
anima sensualis à Diis iunioribus siue cœlis cur nequeat oriri 35
anima sentiens est essentiale complementum vegetalis 428
anima sensualis in quo conueniat cum intellectu, & cum formis, quæ non sunt animæ 426
anima sensualis oritur à parentibus ceu ab agente primario, nō instrumentali 28
anima sentiens vnde fœtui insit Arist. 61
anima sensualis à quo producatur 296
anima sensualis quomodo semini insit ex Arist. 291
anima sensualis fœtui à patre inditur 183
anima sensitiua cur pars animæ appelletur 209
anima sensualis est materialis, & coruptibilis 28. 29. 35
animæ irrationalis proprietates 339
anima sensitrix est vegetali posterior 210
animæ ratione carentes duplicem habent totalitatem; essentiæ nimirum, & dimensionis 430
anima rationis expers non solum in imperfectis, sed in omnibus est diuisibilis, coextensa corpori & caduca 427
animæ pars irrationalis quomodo vniatur subiecto 426
animæ vegetalis, & sensualis actio quævis fit ope organi corporalis 272
animæ vegetalis officia quot, quæque sint 267

anni-

anima vegetalis in nobis nihil agit nisi gubernata à sentiente 397

anima vegetalis in generatione hominis est subordinata (vt rudimentum ad complementum) ad sensitiuam, & hac ad rationalem Arist. 204

anima vegetalis cur non oriatur à superis 33

anima vegetalis quomodo Arist. sit in semine & conceptu, potẽtia non actu 269

anima vegetalis est materialis corruptibilis 28.35

anima vegetalis cur prima omnium in conceptu 209

anima vegetalis actiones corporeæ sunt 183

anima vegetalis operatio potior, quæ 169.196

anima vegetalis actiones non absolute præcedere sensitiuis, & rationalibus 187.190

anima vegetalis in quo conueniat cum formis inanimatis, & cũ animabus cognoscentibus 426

anima vegetalis oritur à parentibus; tanquam ab agente primario non instrumentali 28

anima vegetalis fœtui à matre est Arist. 183

anima vegetalis ad subiecti diuisionem partitur in multas eiusdem speciei 87

anima vegetalis quomodo corpori vniatur 104.109

anima vegetalis cur omnium aliarum communissima 209

anima vegetalis cur non insit fœtui à matre 283

anima nutriens in fœtu permanet exoriente sensitiua. Auer. & Them. 336

anima vegetalis in semine est, & in conceptu 210

anima vegetalis est magis immẽsa in materia, quam sensualis 271

anima vegetalis definitio 210

anima vegetalis cur cæterarum imperfectissima 209

anima vegetalis sola inter alias cognitione vacat ibi.

anima vegetalis cur Arist. est principiũ vitale, & principiũ animalis 262.288

animal quo per se primo cõstituatur inesse 421

animal quomodo per se primo augeatur, ac nutriatur 420

animal mortuum dici nequit vbi vna tantũ eius pars viuat 148

animal quoduis dum generatur Ari. vegetalẽ priũ animã sortitur, posterior tẽpore sensualẽ postremo illam, qua mediante in propria specie determinatur 210

animal quo differat à plantis; &

quo cum eis communicet 295. 296
Animalis partes, quæ non possunt esse sine anima sensuali 11
Animalis corpus ex fœmina est, anima vero ex mare 35
Animalia quæq; in vtero circumdantur membranis 376.385
Animalia cum diuerso genere coeuntia 139
Animalia in aere quomodo generentur 284
Animalia pluere posse ibi.
Animalia gigni in tribus elementis inferioribus 274.284
Animalia à quo moueantur 238
Animal non gigni ab vllo elemento, sed bene in vnoquoq; elemẽto infra ignem 286
Animalis omnem perfectionem non consistere in sola participatione animæ 448
Animalis partes quæ anima pollent 143
Animalia distinctum sexum non habentia 297
Animalium genera natura infæcunda quæ 139
Animata quomodo crescunt 7.8. 16
Animata ex putredine genita à quo efficiente formam sortiantur Fern. 56
Animata omnia suas formas è cœlo hauriunt Fern. ibid.
Animatorũ differentia vnde sit desumenda 329
Animati partes ex se animã habere 41
Animatum quomodo generetur ex parentibus diuersarum specierum 131.& 13
Animatum est necessario animæ vegetali quod vegetales edit operationes 21
Animatum non simul corrumpitur vt viuens, & vt mistum 8
Animatum à nemine quã à De fieri posse quomodo intelligendum sit 37.&3
Appetimus nihil ignotum 40
Appetitus irrationalis actio, & vsus 40
Appetitus rationalis quid, & quas habeat actiones ibid
Appetitus, seu voluntas nõ est neque sufficiens, neq; necessari ad dirigendum intellectum a speculandum potius hoc intelligibile quam illud 40
Appetitus actio præsupponit actionem Mentis 40
Apoplexia quomodo mortem inferat 39
Apoplexia cur tollat actiones sensuales, & vegetales ibid
Arbores in quo solo non facian fructus 360.36
Aris. in libris de anima cur nõ exquisite egerit de actione ment

qu

quæ mens non vtitur corpore 278
Aristoteles de Ortu Animæ humanæ, vbi egerit accurate, & ex professo. 174
Arist. tex. 24 12. meta. explicatur 64. 65 & 66
Aristotel. omne ingenitum est incorruptibile, & vicissim 409
Arteriarum vsus in animali 142. 153
Artifex cur operi suo non impertiat formam idealem, qua habet in mente, sed ea mediante aliam similem 172
Assimilatio quid 366
Attila Hunnorum Rex genitus creditur ex muliere & cane 118
Auctio cui per se primo competat 420
Auctio, & nutritio est actio animatorum 296
Augmentabile idem permanet à principio quò incipit augeri vsque ad finem 196
Augmentum Embryonis an sit per nutritionem, an per iuxta positionem 16 & 17
Augumentum viuentium quale 16
Augumentum inanimatorũ quale ibid.
Augmentabile quatenus tale est, eatenus est quantum 91
Augmenti quot genera 16
Augmentabile augeri debet secundum omnes sui particulas etiã minimas 9
Auicen. opinio de ortu animæ humanæ 23 & 24
Aues quibus partus consistit sine coitu 119. 134
Aues quædam cur à partu non incubent oua 136

B

BA syllaba non est b. & a. sed quid tertium 380
Bonum quà tale est communicabile 260. 356
Brutorum plurium anima quomodo habeat vestigia morum animi humani 251

C

CAdaueris moles tanta quanta viuentis 305
Cadauer an vere habeat carnem, ossa, neruos, nec ne 423
Cadauera quot modis, & qua ratione seruentur imputria 87
Cadauera calidiorum animaliũ cur tardius cæteris putrescant ibid.
Calor est qualitas corporea 299
Calor à motu oriens 124
Calor competit viuenti quatenus est mistum 84
Calor idem re est in viuente, & in cadauere ibid.

Calor in temperamento est id instrumentum, cui per se primo debentur omnes actiones animæ 82
Calor in temperamento est quod continet simul vnitas reliquas qualitates 83.84
Calor in vno quoq; viuente est vnius generis 416
Calidiora corpora copiosioris indigent alimenti 249
Calorem innatum non esse simplicem, nec ab vno tantū principio prodire 417
Calor natiuus non est ab anima 192
Calor natiuus est in corpore antè animam ab elementis 192.233
Calor innatus est ab elementis, nō cœlestis 82
Calor natiuus prius est opere virtutis formatricis 192
Calor innatus est principium vitæ 83
Calor noster innatus quid reuera sit 82
Calor innatus cur nō permaneat in cadauere, in quo tamen permanent elementa, & ex his orta temperies 83
Calor natiuus cur dicitur primū animæ instrumentum, & vinculū illam corpori alligans ibi.
Calor innatus quomodo non est ignis, nec ortum duces ab igne 86.287
Caloris munus est rarefacere ac dilatare 124
Calor naturalis & spiritus cur nō ab elementis, sed à cœlo sit Fer. 60
Calor insitus cōsistit in certo gradu 83
Calor Solis quorum animalium sit agens proximum, & quorū remotum 286
Canes orti à matre diuersi generis 135
Canes multoties cur quos primo enixi pepererunt crudeliter interimant 137
Capita obtruncata qua ratione loqui poßint 414
Caussarum summa genera in omni generatione sunt quatuor diuersa apud Arist. 64
Caussa eadē & simplex non semper facit vnum, ac simplicem effectum 417
Caussæ secundæ nō mouentur, nisi motæ à prima 37
Caussa immediatè tangendo agunt 66
Caussa nulla producit effectum se ipsa priorem, communiorem, & simpliciorem 370
Caussa & effectus ad inuicē semper sibi mutua proportione respondent ibid.
Caussæ instrumentales & adiutrices referuntur ad genus caussæ

sæ efficientis 345

Caussa efficiens unde proxime oriuntur, quæ fit ex putri materia, imperfectior est agẽtibus quæ utuntur semine ad prolẽ 74

Caussæ secundæ cur generant sibi simile 42

Caussæ secũdæ sunt id ex quo proxime oritur effectus 37

Caussæ sublunares Fer. formam non generant, sed materiam præparant 48. & sequent.

Caussa minus perfecta non generat effectum se ipsa digniorem 33

Caussæ, in quas referendæ sunt generationes rerum, quæ 41 44

Caussa remota quomodo se habeat ad proximam 42.43

Caussæ nostrates tribuunt formas suis effectibus gubernatæ à superis 76

Caussarũ cum effectib. similitudo in quibus sit necessaria 28

Caussa prima cum ultima non coit sine mediis ad generandũ effectum 32.44

Caussæ efficientis, ac generantis munus est educere de sinu subiectæ materiæ formam eius, quæ efficitur ad actũ existendi 35

Caussæ mediæ inter Deum & parentem in generatione hominis en dentur, quomodo & quæ 45

Caussæ mediæ inter Deum & hominem in generatione hominis quæ sint Plat. 32

Cholcodea non est agens naturale licet agat physice 29

Cholcodea Avicen. quid 23

Coagulum permanere in lacte 316

Coaguli, & seminis analogia 291

Coctio in homine quotuplex quæque sit 18

Coctio in homine cur triplex ibid.

Coctio prima quo artificio celebretur ibid.

Coctio secunda quomodo fiat 19

Coctio tertia cur sola, quomodo, & quando vigeat in Embryone 20.152

Coctio tertia cur sola vigeat in plantis 20

Coctionis tertiæ magisterium 19

Coctio quævis quot quæq; membra expostulet 18.20

Coctio quando debeat multiplicari 18

Cœli substantia & motus cur necessarius 81

Cœli vires cur sint agentia physica 68

Cœlorum vires quibus vehiculis ad nos vehantur ex Fernel. 53

Cœli forma quomodo inferiorum

omnium formas in se complectatur & ex se generet Fernel. 54
Cœleste animal quid 331
Cœlestia viuentia cur non generēt sibi simile 308
Cœlum est caussa remota & vniuersalis sublunarium 257
Cœlum est hominis caussa æquiuoca 259
Cœlestia corpora quibus mediantibus agant in hæc inferiora, 66
Cœlum nullius alterius opificis interuentu generat animalia & stirpes Fer. 53
Cœlum quomodo sit caussa omnium generabilium 80
Cœlum cur caussa omnium rerū Fern. 58. 59
Cœlum est tantum caussa remota hominis 77
Cœlorum vires quomodo rebus hisce formas impertiant Fern. 53
Cœlum est expers omnium qualitatum 74
Cœlum quomodo sit inanimatū & homine imperfectius 77
Cognoscimus multa præter voluntatem 406
Comparatio est opus facultatis cognitricis, vt cognoscens est 225
Composita vnde habeant suam nobilitatem 77
Compositum est id quod propriissime generari dicitur 56. 75
Compositum non est vt cumulus, sed vt syllaba Ba 380
Conditiones materiæ, seu indiuiduales in phantasmate 224
Conceptus quomodo, & quota die à coitu fiat 9. 10. 15 8. 365. & sequent.
Conceptus eorum, qui nascuntur septimo mense, & eorum qui nono, aut decimo, quando fiat sigillatim 158
Conceptus facti indicium ibid.
Conceptus quando ineptus ad animam rationalem 8
Conceptus quando informis ibid.
Conceptus quando primum organizatus 11
Conceptus septem dierum quas partes habeat Hip. 10
Conceptus viginti septem dierum quas partes habeat efformatas ibid.
Conceptus animalium cur viuāt nihilominus quam stirpes 208
Conceptus triginta sex dierū quæ membra habeat 10
Conceptus nondum separatus Arist. quid 244. 186
Conceptus an habeat animam, & augeatur, & quomodo 7. 8
Conceptus animalium est anima-

tur 9
Conceptus unde sortiatur vitam & animam 122
Conceptus in utero quomodo vivant 267
Conceptus statim ac est, nutritur, & augetur indies usque ad senectutem 196
Conceptus quomodo primum vivit vitam plantae, deinde animalis, tandem hominis 186. 190
Conceptus ortus quae tria habet necessario 129
Conceptus in utero ante adventu mentis differt ab omni planta, & animali bruto, & quomodo dicipossit homo 111
Conceptus quam animam à Deo sortitur 8
Conceptus quando sola tertia coctione gaudeat, & quomodo 21
Cõceptui materia pracipue à matre, forma vero est à patre 131
Conceptus mentis eadem de re iidem apud omnes 265
Coordinatio ubi abest, ibi non est primum medium, aut ultimũ 46
Cor ultimum moritur omnium membrorum 148
Corpus circumscribitur loco determinato sua magnitudini 315
Corpus omne imminuitur ubi ab eo corpus detrahatur 305
Corpora non sese penetrare ibid.
Corpus praeter cœleste, & elementare nullum aliud esse in mundo 306
Corporum mundanorum omniũ sigillatim locus, & motus naturalis ibid.
Corpus menti est potius impedimento, quã adiumento ad intelligendum 303
Corpus mobile quomodo sit in actu, & in potentia 410
Corpus non potest moveri, aut agere in instanti 404
Corpus nostrum ubi, & ex quibus proxime constituatur 42
Corpus nostrum unde originem habet Plat. 30
Corpus nostrum non est immediate ex elementis 44
Corpus vivens compositum esse ex anima & corpore 467
Corpus potentia vitã habens quid sit 464
Corpus corpori coextendi nequit 104
Corruptio physica quid 310
Corruptio animati, ut mistũ est, dicitur putredo 39
Corruptio animati, ut vivens est, dicitur mors ibid.
Corruptiones mulieribus quando accidant 97

Creatio quid 369.412
Cutis quomodo oriatur Arist.294

D.

Dans formam dat etiam cõsequentia formam 237
Dans formam conceptui, quæ illi accidentia tribuat 130
Dans materiam quæ item accidentia conferat ibid.
Deum cur velet Arist. in physiologia nomine cœli, ac Solis 279
Deus vbi habeat sui sedem ac Thronum Arist. 38.40.129
Deus qua ratione sit vbiq; 330
Deus non generat hominem educendo eius formã de sinu materiæ 342
Deus quorũ sit caussa immediata Plat. 31
Deus physice agit, sed non est agẽs physicum 23
Deus quomodo eiusdem hominis simul sit caussa & proxima, & remotissima 46.76
Deus quomodo se habeat ad mũdum Arist. 40
Deus non vult liberã mentis voluntatem cogere 371
Deus & natura nihil frustra facit 120
Deus & natura nihil ociari permittit 384
Deus cũm nulla forma creata coincidit in specie 23.64.65
Deus quæ immediate gubernet, quæ mediante cœlo Fern. 54
Deus nunc admodum pauca immediate gignit Fern. 54
Deus & cœlum præparãt materiã mediantis caussis sublunarib. 76
Deus primum omnia immediate genuit Fern. 54
Deus quid faciat in generatione hominis 77
Deus quomodo cõcurrat in productione cuiusq; effectus 37. & sequent.
Dei numen quomodo rebus se sa communicet Aristot.38. & sequent.
Dei non solius munus est animãtia procreare 37
Dij iuniores quomodo generent partes animæ caducas 42
Dij iuniores, seu Dei filij qui sint Plat. 30.31.32
Differentiæ constituentes aliquid illi cõpetunt secundum quod ipsum 88
Differentia inter semen & alimẽtum 170
Differentiæ rerum à quo actu sint desumendæ 329
Difficile quomodo sit vel fingere quam partẽ corporis, aut quomodo eam contineat intellect⁹ Arist. 108
Digito vno quid vehementissime cõprimere cur cæteri in eadẽ ma-

qui ab omni actione ocientur 377.397

Digitus sextus in manu quare non sit ob excessum materiæ, sed ob culpam efficientis 354

Diminuibile qua tale, quantum est 91

Discrimen inter formam & efficiens 278

Disparitas quæ esse nequeat inter causam & effectum 33

Diuinatio est actio mentis humanæ 106

Diuisio necessario fit inter duo puncta ibid.

Diuisibilitas est differentia constitutiua quantitatis 107. 289.431

Doctor quomodo generet scientiam in animo addiscentis 265

Dolentibus, & dolorem non sentientibus quomodo mens ægrotet Hippoc. 110.111

Dolor necessario sequitur separationem substantiæ coniunctæ cum aliqua parte nostri corporis ab ea 167

E.

EAdem numero ea non permanent, quæ diuersas formas suscipiunt 196

Ecstasis sensationes omnes tollit penitus 401

Ecstasis cur non patitur sensus fungi proprijs muneribus 377. 396. & seqq.

Ecstasis quæ & quomodo mortem afferat 398.432

Effectus similes à diuersis causis 398

Effectus omnis refert naturam suæ causæ 33

Effectus quam causam referre debeat 24.35.36

Effectus quomodo se habeat ad causam vniuocam 45

Effectrices causæ sunt priores suis effectibus 378

Effectricis & formalis causæ discrimen 408

Efficientium munus 276

Efficiens immediatum agit tangendo 347

Efficiens immediatum necessario subsistit cum passo, dum actio fit ibid.

Efficientium quod potest multa efficere, potest facilius vnum 225

Efficiens cur actu esse debet 61

Efficiens coincidit cum forma 64

Elephanti mos in coeundo 133

Elementa reipsa remanere in misto 414.451

Elementa in mistione non corrumpuntur, sed minutissime confunduntur 51

Elementa à quo moueantur 156, 160

Embryon ante aduentum mentis est animal sui generis 440
Embryon si omni anima exuatur quid sit, Arist. 197
Embryon statim à conceptu, antequam habeat intellectum, augetur continue, usque ad ætatem consistentiæ 196
Embryon, vide conceptus, vel fœtus.
Ens à nihilo distat infinito interuallo 369
Entis ad nihilum nulla est proportio ibid.
Entia quædam simul sunt in actu & in potentia 409.410
Equæ ex vento concipientes 133
Esse duplex in quauis re 370
Esse primum quid ibid.
Esse simpliciter cuiusque rei unde sit ibid.
Esse secundum quid ibid.
Esse secundum ac peculiare cuiusque rei unde sit ibid.
Esse homo, & esse animal, est esse substantiale 244
Esse prius, est ipse agere 184. 244
Essentia nulla omnino simplex præter primam 198
Excrementum quot, quæque habeat significata 444
Excrementa cur ab alimento per coctionem segreganda 18
Excrementa quot in omni coctione 9
Excrementa cuiusque coctionis sigillatim 18
Excrementa Embryonis quo propellantur 21
Exemplorum proprium est, ut declarent ac notificent, non ut sint omnino vera 437
Ex quo aliquid fit, quotuplex sit 77.78

F.

Factum de nouo, dupliciter se habet ad tempus 314
Factum sub passionibus temporis quod sit ibid.
Facultates animæ ab ea sunt inseparabiles 349
Facultates animæ quomodo à morbis lædantur 110
Fæces intestinorum sunt excrementa primæ coctionis, quæ fit in stomacho 247
Federici Pendasii laus 140
Feles plerumque cur quos primo enixu pariunt fœtus enecent 138
Finis quid sit 303
Finis nostræ generationis quid 337
Finis quomodo moueat efficiens 243
Finis & efficiens sæpe coincidit 304
Finis omnium rerum, & hominis præcipue 303

Finis ad effectum accedit vltimo post omnes causas alias 193. 210
Fœcundi qui magis 361
Fœminæ officia propria quæ 139
Fœmina conceptura an debeat semen & menstruum in vterum effundere in actu coitus simul cum mare 126
Fœmina sola potest fœtui dare sufficientem materiam 188
Fœmina est ceu mas læsus & imperfectus 131. 233. 344. 345. 449
Fœmina vt concurrat ad generationem 77. 156. 161 345. 356
Fœmina cur non possit concipere sine masculo 295. *& sequentibus.*
Fœtus cur maneat in vtero, tum antequam organizetur, tum etiam post organizationem ad nonum mensem 250. 391. *& seqq.*
Fœtus non simul fit animal & homo, sed animal prius, homo deinceps 209
Fœtus ab initio est planta carnea & sanguinea, quæ futura est animal & homo, Gal. 199
Fœtus ortus quæ tria habeat necessario 129
Fœtus viuus ex vtero matris mortuæ 348
Fœtus ante adeptionem mentis an sit in actu, an in potentia 409
Fœtus in vtero primis quadraginta diebus, qua anima viuat. Port. 141
Fœtus in vtero primis diebus quomodo augeatur 16
Fœtus quare possit assimilari vtrique parenti 135
Fœtus in vtero multa mala patitur, matre non sentiente 145
Fœtus primis diebus in vtero cur non nutritur 7. 9
Fœtus in vtero cur sit viuens diuersum à matre, non pars animata corporis materni 144. *& seqq.*
Fœtus in vtero moueri potest, matre non sentiente 146
Fœtus primis quadraginta diebus quo cibo, & quomodo alatur 142. 246
Fœtus in vtero quo alimento alatur 20
Fœtus in vtero alimentum non trahere per vmbilicum solum, sed etiam per os 247. *& seqq.* 387. *& seqq.*
Fœtus antequam cibum trahat, & officijs fungatur animæ vegetalis, quomodo habeat animam vegetalem 217
Fœtus in vtero quas edat actiones sensuales, & quas non 186

Fœtus unde habeat hoc, quod sit animal, aut homo 184.244
Fœtus in utero quo tempore sentiatur moueri 250
Fœtum humanum primum viuere vitam plantæ, deinde animalis, demum hominis, quomodo interpretetur Philop. 181
Fœtus in utero quomodo primum viuat vitam plantæ, deinde animalis, demum hominis 250
Fœtus constitutio & viuificatio quando fiat 347
Fœtus in utero habet feces in intestinis 247
Fœtum in utero plures animas recipere 182.183
Fœtus in utero non se habet ad matrem, sicut fructus ad arborem, sed ut planta ad terram 141.150 151
Fœtus masculus in utero quando incipiat moueri 12
Fœtus cum ouo analogia 143
Fœtum in utero respirare quæ demonstrent 395
Fœtui in utero cor mouetur motu systolis ac diastolis 396
Fœtus non simul fit animal & homo nec omnino animal, & tale animal 208
Fœtus non est minus homo, quam infans, nec infans, quam adultus 382
Fœtus extra uterum per multos menses non indiget copiosiori alimento, quam illud esset, quo vltimis mensibus alebatur in utero 394 395
Fœtus ante sui organizationem quomodo alimentum trahat, ac nutriatur 391
Formales causæ sunt simul cum suis effectibus 378
Forma non operans dicitur actus 239
Forma ignobilior præstantiorem materiam regere nequit 398
Forma essentialis cur dicenda concausa, non causa ipsius compositi 304
Formarum aliæ adinuicem subordinantur, tanquam inchoatio ad complementum, aliæ non 204
Formarum aliæ sese compatiuntur in eodem subiecto, aliæ non 207
Forma specifica, & totalis vna numero est in composito 202
Forma in rebus semper est eadem 130
Forma non recipit in sui definitione quantitatem 101
Formæ informantes semp corpori coextenduntur 50
Formæ non fiunt quantæ per accidens ex vnione cum natura corpo-

corporea 99
Formæ compatibiles maiorem affinitatem habent inter se, ac facilius vniuntur adinuicem, quam materia & forma 332
Forma essentialis intrinsece perficit subiectum 303
Forma an nobilior composito 47
Forma vt operans dicitur in actu 239
Forma præcedens se habet ad nouam, tanquam priuatio 195
Formam non educi de potentia materiæ Fer. 51
Formæ supranaturales quales sint 102
Formæ naturales quales sint ibid.
Forma prior non semper perit exoriente posteriori 451
Formas omnes è cœlo huc in materiam sublunarem demitti, quibus rationibus ostendat Fernel. 48. & seqq.
Formam parere præstantius est, quam materiam disponere ad formam 76
Forma non potest perpetuò materiæ inhærere Fer. 50
Formarum genera tria 101
Formæ quot, quibusq; modis sint materiales 100
Forma nobilior est materia, & ideò multò sæpius natura vocatur 50
Formarum informantium genus duplex 463
Forma quæuis quibus secundum se sit indiuisibilis, & non quanta 86
Forma omnis simplex non est Fer. 51
Forma nihil operans, quæ ociosa, & quæ non 462. 463
Forma cuiusq; propria quomodo sit finis 194
Forma antequam oriatur, quid postulet in materia necessario 62
Formæ naturales omnes (excepta mente) ex se sine operatione materiæ sunt mortales & finitæ 71
Formæ priores quæ corrumpantur aduentu posterioris, & quæ non 104
Formæ quomodo habere possint partes extra partes 450
Formam totius non esse quid diuersum à forma cuiusq; partis 419. & seqq.
Forma exoriens sui rudimentum in materia repertum, non destruit, sed perficit 455
Formæ corruptibiles quæ 78
Forma generabilis à quo efficiente pendeat 75. 80
Forma nulla oritur à quantitate 101
Formæ per se non quantæ, quæ ibid.

Formæ materiales quomodo sint quanta ibid.
Formæ rebus accedunt à causis immediatis 66
Formæ assistentes cur sint totæ, in quauis parte corporis, cui assistunt 334. & seqq.
Formæ quæ non simul sunt cum suis effectibus 409
Formæ quomodo assumant in sui definitione materiam 101
Forma informans quid 262
Formæ quæ non sunt per se, non quantæ 100
Forma informans quæ possit recipere species omnino immateriales, & quæ non 262
Formæ sunt priores materia 70
Forma non est id, quod fit in generatione, Fern. 56
Forma materiæ non vnitur, nisi mediantibus dispositionibus 50
Formæ naturales quas habeant proprietates 102
Formæ naturales actu non intereunt, nisi in materia 71
Formæ informantis quomodo proprium sit coextendi corpori 107
Formæ informantes indiuisibiles omnino, non sunt totæ in quauis parte corporis, quod actuant 335
Formæ informantes non necessario sunt corpori coextensæ 106
Formæ rerum vnde habeant suam vel mortalitatem, vel immortalitatem 71
Formarum naturalium aliquas esse separabiles à materia 276
Forma non potest esse nisi in subiecto sibi proportionato 78
Formæ naturales quæ 101
Forma cur proprie non dicitur generari 75
Formæ mediæ naturæ quæ 101
Forma potest esse substantia composita ex diuersis partibus essentialibus 202
Forma in instanti producitur, & momento interit; Fernel. 50
Formæ separatæ à materia; sunt considerationis metaphysicæ 276
Forma prior se habet ad posteriorem, tanquam priuatio 203
Forma & compositum simul fiunt 304
Forma quomodo dicitur fieri ex materia, seu educi de sinu materiæ 78
Forma quando determinet subiectum ad certam speciem; ibidem.
Formarum varietas quomodo possit pendere à varietate materiæ ibid.
Forma specifica cuiusque rei est finis

finis suæ generationis 210
Forma quomodo aliqua ratione fieri dicitur 75
Forma quæ habeant partes extra partes 450
Forma nulla est per se quanta 100. & 101
Formatio partium fœtus quando incipiat & terminetur 368
Formatrix facultas in semine quid sit Auer. 114
Frigoris effectus 417
Frigus est simplex qualitas ibid.
Frigus non ingreditur opera Naturæ 320
Frigidum quomodo non ingrediatur opera naturæ 82
Fructus quid Arist. 360
Fructus ex qua materia crientur 213
Fructus ab arbore auulsi exercere facultates animæ 465
Fructus ab arbore auulsus an sit corpus potentia vitam habens, & omnino animatum 465. & seqq.
Fructus omnes vel semina sunt, vel ea continent 360.466
Fructus qua anima viuant tum arbori adhærentes, tum ab arbore remoti 362
Fructuum ab arbore separatorum maturatio non est via in putredinem, sed vera maturatio ab anima prodiens 465
Frustra & ociosum quid vere sit 463
Fulgur cur videatur à nobis ante tonitrum, quum post tonitrum nascatur 91

G.

Generatio, siue corruptio quid 379.411
Generationis definitio quomodo glossanda 414
Generationis actio in homine quando absoluatur 250
Generationis quot quæq; genera reperiantur 411.412
Generationis definitio ex Arist. non conuenit omni transmutationi essentiali, in qua physice producatur de noua aliqua substantia ibid.
Generatio sine corruptione potest mutare suum suppositum, seu subiectum sensibile, secundum formam 414
Generatio animantis, siue ortus quid 284.287
Generatio physica est genus analogum 413
Generatio est species motus 50
Generatio physica quid 336. 369
Generare sibi simile cuique naturalissimum 341

Generatio omnis duo facienda postulat 58.75
Generationem hominis quot, quæq; anima celebrent 426
Generatio hominis quo differat à morte ipsius 432
Generationes & corruptiones rerum quomodo tribuantur Soli 58
Generare quomodo quid possit aliud, tum sibi simile, tum seipso perfectius 287
Generans omne actu tale est, quale potentia est id, quod generatur 56.286
Generantur propriè quæ 75
Genitum omne est corruptibile, Fern. 50
Generans ex materia quid faciat 331
Generare hominem ex materia quid sit 276
Generare munus esse solius animæ vegetalis 308
Generari quid non potest, continuo & corrumpi 196
Genus aut est logicum, aut est physicum 329
Grauiditatis incommoda 144

H.

Homo non est per se primo vegetans, neq; animal, aut sentiens 328
Homo solus in sui generatione gaudet duobus agentibus immediatis 278
Homo solus cur duo agentia immediata in sui generatione postulet 63
Homo cur non oritur ex corrupto alio 412
Hominis generatio non terminatur simplici forma, nec vno instanti 452
Homo quomodo hominem generet 112.342
Homo hominem generat, & Sol, quomodo interpret. Fernel. 52. 57
Homo Deo similis à Deo procreatur Trism. 44
Homo hominem generat ex materia, & Sol; quo sensu verum sit 276. & multis seqq. 341. & seqq.
Homo generatur ab homine, & à Sole, ad differentiam aliarum generabilium 62.112
Hominis productionem esse vere generationem 413. & seq.
Homo cur non possit generare nisi ex materia 332
Homo est vere efficiens conceptus humani 27
Homo quando generatur 242
Homo alius in Venere ex homine exit 95.112
Hominis causa efficiens quæ sit, & quotuplex 444
Homo dicitur ab participatio-

nem mentis 439
Hominis forma specifica qua 210. 215
Homo vnde habeat sui vltimum complementum 173
Homo quo differat ab alijs animalibus, & quo cum eis conueniat 222
Homo est corpus naturale, vere generationi mortiq; obnoxium 330. 331
Homo qua sui parte sit mortalis, & qua immortalis 48
Homo quomodo habeat naturam mortalem 98
Homo sortitus est animam partim mortalem, partim immortalem 77
Homo est vniuoce animal cum brutis, & vniuoce viuens cum plantis 330
Homo communicat cum brutis in anima sensuali, cum plantis vero in vegetali 210. 343
Hominibus cur data sit anima sentiens 197
Homo quo conueniat cum intelligentijs separatis 404
Homo quomodo possit suo semini conciliare suam animam, non communicato intellectu 425. & seqq.
Homines qui non generent sperma, vel difficulter 361
Homines tum graciles nimium, tum etiam valde obesi, cur semine non affluant ibid.
Homines in somno loquentes 364
Hominis cur proprium sit errare, ac decipi in cognitione intelligibilium 301
Homo duplicem habet facultatem cognoscendi 404
Homo quiuis non eodem tempore ab ortu incipit intelligere 219
Homo quando primum incipiat intelligere Arist. 219. 250
Hominis anima in ætate puerili cur parum differat ab anima belluarum 253
Homini omnia quomodo subiecta Plat. 31
Homo dormiens an contemplari possit 401. 402
Homo quomodo sit nobilior sua anima 15
Homo cur possit intelligere ad libitum, non item sentire ad placitum 242
Homo speculatur, & sapit, non anima 259
Homini, vt homo est, conuenit discurrere, componere, ac diuidere 222
Homo quomodo sit perfectior cœlo 77
Homo duplici pollet appetitu 404

Humanarum actionum præstantissima quæ 216
Humani corporis partium adinuicem habitudo 144
Humani corporis pars qualibet toti ornamentum & vsum, aut actionem aliquam præbet ibid.
Humani corporis pars nulla alteri est impedimento ibid.

I.

Ioannis Costæi laus 140
Idea rei artificiosæ quomodo sit in mente artificis 171
Idem non potest esse respectu eiusdem simul causa proxima & remota, vniuersalis & particularis 26
Ignis in misto est, quod continet simul vnita elementa reliqua 83
Illustrare est efficere 225
Imagines quomodo repræsententur à speculo 225
Immateriale præstantius materiali 33
Imperfectioris rei imperfectius est principium 352
Imperfectio maior vel minor in substantia non arguit intensionem ac remissionem 450. 451
In quauis generatione præter agens remotum necessarium quoque est proximum 342
Irrationalis pars animæ humanæ Plat. vnde oriatur 29. & *sequentib.* 72
Inanimata quomodo crescunt 7
Incorruptibile non potest pendere à natura mutabili 70
Incorporea quomodo possint oriri à corporibus 46
Incorporeum dignius corpore 33
Instans naturæ est figmentum intellectus 15
Instans physicum est temporaneum sine ope mentis ibid.
Instrumentum non operatur, nisi motum ab agente primario 25. 47. 226. 228. 435
Instrumentum cur sit necessario agens æquiuocum 157. 162. 370
Instrumentum producere conatur quid simile non sibi, sed agenti primario 260
Instrumenti actio non est prior actione agentis principalis, sed posterior 226. 228
Instrumentum non dicitur efficiens, nisi impropriè & metaphoricè 26
Instrumenta artis quomodo tribuant formam artificiosam suæ materiæ 157
Instrumenta quibus vtitur anima

ma humana pars quaeuis quomodo se habent Phil. 186
Intellectus cur genere differat à vegetali & sentiente anima 329
Intellectus vt actus est, quid 229
Intelligentem opus est phantasmata speculari, quomodo exponatur ibid.
Intellectus in actu quid 240
Intellectus cur phantasmatibus egeat 224
Intellectum ad contemplandum non vti organo 221. & multis seqq. 263. 299
Intellectus ad contemplandum nō vtitur facultate ipsa phantasia operante, tanquam instrumento 227. & seqq.
Intellectus eliciendo speciem intelligibilem de phantasmatibus, ea cognoscit 226
Intellectus qui aut phantasia est, aut non sine phantasia, non potest à corpore separari, neque quantum ad esse, neq; quantum ad agere 215
Intellectus est omnino indiuisibilis, vt punctum 334
Intellectum hominis non esse assistentem 259
Intellectus cur dicatur locus specierum, & fieri res, quas intelligit 224
Intellectus à natura nullam habet sibi impressam speciem intelligibilem 251
Intellectus antequam intelligat, est aliquid in genere entis ibid.
Intellectum nihil esse, antequam intelligat, quomodo verum sit ibid.
Intellectus qua ratione dicatur fieri res, quas intelligit ibid.
Intellectus per se primo cognoscit, & substantias, & vniuersalia 229
Intellectus obiectum 223. 224. 226. 230
Intellectus hominum recipit & cognoscit species vniuersales, abstractas à conditionibus materiei, & corporis 256
Intellectus quomodo dicatur non mistus corpori, quod intrinsecè perficit 263
Intellectus noster potest omnia contemplari 251
Intellectus est suprema formarum 336
Intellectus humanus est immortalis 361
Intellectus agens quid Alexand. 216
Intellectus agentis actio quae 402
Intellectus agens quando primum nobis associatur, Alex. 218

Intellectus agens an ex se intelligat 224
Intellectus agentis obiectum 230
Intellectus agentis actio non est, nisi cum phantasmate 229
Intellectus agens quomodo deputet phantasmata à conditionibus materiæ 224.231
Intellectus agens magis dependet à phantasmate, quam possibilis 230
Intellectus agens quomodo inseruiat nostræ intellectioni 216
Intellectus agens quomodo differat à possibili 225
Intellectus quam partem, & quomodo contineat, difficile est vel fingere 94
Intellectus possibilis seu materialis quid sit Alex. 218
Intellectus possibilis quid 240
Intellectum prius esse actum, deinde in actu 239
Intellectus possibilis quando possit contemplari sine opera intellectus agentis, & absque phantasmatibus 223.402
Intelligibilia sine phantasmate 223
Intelligere si est aut phantasia, aut non sine phantasia, non potest esse sine corpore 221
Intelligere est propria intellectus operatio ibid.
Intelligere est actus secundus, qui necessario præsupponit actum primum 251
Intelligit homo non nisi natus extra vterum 220
Intelligere non pendere ab obiecto externo 242
Intellectio humana quomodo fiat 224
Intelligere qualis actio sit 275
Intelligentia & anima hominis cur differant plus, quam genere 29
Intellectus separati sigillatim vni tantum corpori assistunt 260
Intellectuum separatorum perfectiores gradatim assistunt corporibus nobilioribus 255
Intelligentiæ abstractæ ad intelligendum materialia, non vtuntur organo corporeo 227. 231
Intelligentiæ separatæ quomodo considerentur à Physico 278
Intelligentiæ quomodo sint causæ horum inferiorum 25.26
Intestini cæci, seu vermiculi, vsus 247
Intestinum cæcum cur in fœtu grandius, quam in adulto ib.

L.

Lac ex qua materia, quomodo, & vbi generetur 395
Latratus Regis Attilæ quid 133

Lepus

Lepus quomodo oriri potuerit ex equa 136
Libri de anima pertinere ad physicum 278
Litera occidit sensus viuificat, quando verum sit adagium 37
Locus & corpus necessario nexu inuicem alligantur 306
Lucis & luminis comparatio 68
Lumen omne per se primo est à luce ibid.
Lumen cur & quomodo reddat quædam corpora lucida 69
Lumen à quibus corporibus melius reflectitur ibid.
Lux à lumine non oritur 68
Lux Soli ingenita 52
Lux à Sole non prodit, sed lumen ibid.

M.

MAncum id est cui pars deest, non quod multiplicatur 428
Masculus est perfectior fœmina 127
Mater in generatione non habet maiorem vim quam masculus 8
Mater quomodo suam animam communificet fœtui Port. 143
Materia, seu corpus, vel subiectū est quid perfectibile potius quā perficiens 468
Materia hominis quomodo sit sanguis tum maternus, tum etiam paternus 453
Materia proxima hominis, quæ 454
Materia cur refertur ad formam, & vicissim 475
Materia est incorruptibilis 414
Materia caussa est rebus, quibus inest, vt esse ac non esse possint 368
Materia quomodo agere possit 397
Materia ex qua generantur fructus, & semen 360
Materiæ proprium est pati 318. 397
Materia per se sumta ante actum generationis non habet formā futuri compositi, sed priuationem 384
Materia habet priuationem futuri compositi 452
Materiale eatenus est quantum quatenus est materiale 100
Materia hominis in continuo fluxu est 130
Materia est radix & seminarium corruptionis 71
Materia cur proprie non dicitur generari 56. 75
Materia in generatione quomodo fiat hoc 204
Materia subiecta eadem permanet ingenito, & corrupto 415
Medicus est artifex sensatus 458

Mens nostra Deo similis ab eo solo & proxime oritur Ficin. 43

Mentis actiones quot, quaq; sint 122.417

Mens non exercet sua munia nisi sedatis perturbationibus corporis 402

Mens ex se nō est determinata ad intelligendum magis hoc, quā illud 403

Mens indifferens ad omnia intelligibilia, à quo moueatur ad contemplādum potius hoc quā illud 377.378.406.407.408

Mens licet poßit impelli ad speculandum hoc potius quam illud à voluntate, mens tamen speculando nō vtitur actione voluntatis tanquam instrumento 407

Mens est simplex natura 417

Mentis significata 338

Mens quo tempore fœtui adueniat Arist. obscurum 218

Mens humana à corpore seiuncta quid possit efficere 303

Mens hominis cur à solo Deo *oriri possit* 304

Mens humana in esse non dependet à materia, nec in opere 309

Mens ad intelligendum vel ipsa phantasmata non necessario vtitur organo corporeo 223

Mens licet versetur circa phantasmata cur non ideo materialis 92

Mens vtens phantasmatibus an ea intelligat 225

Mens non semper phantasmate vtitur 223

Mens ad contemplandum non vtitur corpore 303

Mente intensius occupata circa aliquod intelligibile cur sensus præsentia objecta non sentiant 396. *& seq.*

Mens potest omnia fieri, omniaq; intelligere 377 403

Mentis humanæ conditiones 91

Mentes hominum sunt omnes vnius speciei 265

Mens sola quomodo fœtui extrinsecus accedit 212. 216. *& sequent.*

Mentes hominum quomodo omnes similiter intelligant 265

Mens Arist. an sit ab æterno 283. 408. *& seq.*

Mens humana apprehendit obiecta intelligibilia abstracta à materia, & depurata à conditionibus ejus 368

Mens Arist. permanet incorruptibilis post dissolutionem hominis 409

Mentes Diuinæ vbi viuant 307

Mentes diuinas dedecet vti semine ceu instrumento Arist. 26

Mentes diuinæ magis vniuntur corpori cœlesti, cui assistūt, quā formæ naturales materiæ sublunas

Iuuari quam informant 99
Membra coctioni dicata quot, q̃que sint 9
Membra excrementis dicata, quot queq; sint ibid.
Membra dicata tertiæ coctioni, & ejus excrementis quæ 19.152
Mẽbra dicata primæ coctioni, & ejus excrementis quæ 19.18
Membra dicata secundæ coctioni, & suis excrementis quæ 19
Menstruum habet omnes partes futuri viuentis in potentia 292
Menstruum est omnino inanimatum 96.293
Menstruo cur omnem animam inter dixerit Arist. 189 197
Menstruus sanguis venenum 135
Menstruum quomodo fieri possit dignum habitaculum animæ tum sentientis, tum rationalis 214.292
Menstrua quomodo poßint dici semen 272.293
Menstruum est principium materiale conceptus 295.300
Methodus Aristo. inuestigandam naturam animæ 200
Methodus cognoscendi ea, quæ latent sensus 346
Minotaurus ex muliere & boue genitus 118.134
Minoris & imprfectioris rei minus est principium & imperfectius 353.392
Misti, vt est mistum, forma non est anima 424
Mista omnia reuera esse heterogenea, seu dissimilaria 458
Mista imperfecta parum distant à natura elementi prædominantis 416
Mola quid Medicis 311
Mola Medicis contrahitur non sine coitu ibid.
Mola quid sit, & ex quo genita 213
Mola quod genus morbi sit 312
Mola ex qua materia & quomodo in vtero contrahatur 1;6
Mola qua anima viuat 312.313
Molam cur non contrahant virgines, vel vix 311
Moola non potest suscipere intellectum 312
Mola Aristot. oritur ex sola fœmina vt ouum subuentaneum 311
Momentum vide Instans.
Monstra ex muliere & viro genita 134
Monstruosæ partes in homine cur rarius quam in brutis fiãt 355
Monstra quibus de causis fieri cõtingit 354
Motus localis species quot, quæque sint 306.307
Motus quid 410
Motus circularis omniũ primus, & caussa 58
Motus maior minorem obscurat 392

Mors quid sit 84
Mors est passio propria animatorum 296
Mors hominis quo differat ab eius generatione 432
Mors naturalis quomodo contingat ibid.
Mortis genus, quo cadere potest homo, duplex ibid.
Mors animalis non est nisi ob extinctionem, vel imminutionẽ caloris natiui vltra proprium gradum 83
Multi natura perfectior est asinina 117
Mulæ quæ pepererunt ibid.
Mulier cur sine masculo concipere nequeat. Arist. 127
Mulier concipere nequit nisi proprium semen vna cum sanguine menstruo in vterum effundat 123
Mulier & equa cur sola animaliũ grauida coitum patitur etiam ad superfœtationem 125
Mulier an concipere possit absque eo quod semen emittat 126
Mulieri vtero gerenti nihil ex vtere exire 318
Mulieres vltra menstruum sanguinem habent quoq; suum semen genitale 120
Muliebre semen cur Arist. seminis nomine non dignatur ibid.
Mulier quomodo parere possit serpentes 135
Mulieres cur non abortiant nisi post septem dies à coitu 367
Mulieres vna venere quatuor cõcipientes 122
Mulier ex mare non concipit mẽstruum, aut semen, sed in menstruo ex semine filios 154
Mulier cur superfœtatum conceptum non possit alere ac perficere ad vitam 124
Mundus inferior cur contiguus Cœlo apud Fern. 59
Mundus hic quomodo Fer. à supero gubernetur 53
Mundi anima cur datrix formarum Fer. 56
Mures si salem lambant implentur sine coitu 112.135
Mures vno partu centum viginti fœtus parientes 123
Musculi, vt muscul. munera, quæ 139
Mutilatio est passio totius integralis, vt tale est 427.

N.

Nati extra vterum impropriè conceptus appellantur 185
Natum post temporis ortum quomodo dici possit supra conditiones ac passiones temporis 314
Naturæ ordo qu 182. 190. 210. 341.

Natura quomodo non permittit vniri res valde diuersas sine medio 197.211.213
Natura quas res non soleat inuicē connectere 86.189
Natura vtitur superioribus ad inferiora vt formis, & inferiorib. ad superiora vt materia 336
Natura cur fecerit homines masculum & fœminam 120
Natura nō redundat in superfluis, & nil frustra facit ibid.
Natura non patitur quid multum ociari 302
Natura quomodo soleat res valde diuersas in vnum componere 213
Natura cuiq; hanc legem indixit, vt sui conseruationē semper intendat atq; procuret 365
Naturæ & artis analogia 275
Natura nihil facit nisi cum summo ordine 97
Naturæ consuetum est semper gradatim progredi à faciliorib. ad difficilia 248
Natura nusquam duo adhibet vbi vnum sit satis 364
Natura semper intendit masculum 131
Natura vbi nequit producere masculum, se transfert ad fœminam ibid.
Naturæ vis, & prouidentia in generando magno viuente ex pusillo semine 120
Natura legibus non consentit aliquid naturali propēsione ad hoc dirigi, vt aliud gignat ex cuius ortu agens intereat 172. 364
Natura finita vigore infinito non potest pollere 370
Naturalissimum est agentiū physicorum generare sibi simile in specie 358
Naturales virtutes agunt sine cognitione 118
Naturale agens in generatione hominis quod 34
Naturæ valde ab inuicem diuersa non coeunt in vnum sine medio 332
Neruus, caro, ossa, & id generis quomodo remaneant in cadauere, & quomodo non 424
Nihil secum contendit, nec sibi repugnat 198
Nihil agit vltra suas vires, nec quidquam generat seipso perfectius 33. 47. 68. 95. 97. 117 127.352
Numerorum species quomodo constituantur 326
Numerus senarius est quantitas habens partes extra partes 430
Numerus nullus est naturæ simplicis 226
Nutritio quomodo augeat corpus 292
Nutritio cui per se primò compe-

tat 421
Nutritio quomodo respiciat coctiones 20
Nutritio necessario præsupponit coctionem 9.17
Nutritio cur coctione supponat 18
Nutritio quid 18.19
Nutritionem multiplex alimenti coctio præcedit 152
Nutritionis progressus, siue ordo ex parte alimenti 166
Nutritioni animalis, quæ coctio absolute necessaria 20.

O.

Obiecta se habent ad potentiam vt finis 243
Obiecta intellectus, quæ & vbi sint 242
Obiecta mentis quomodo moueant intellectum, & sint causæ intelligendi 243
Obiecta sensibilia quæ, & vbi sint 242. & 243
Oculi forma specifica est potentia visiua 199
Omne ens prius est id quod est, deinde agit id quod potest 244
Onager ex asino syluestri & asina domestica 135
Operatio qualibet à quo agente sit 239
Opifex est nobilius suo instrumento 79
Ordo inter potentias & actus 268
Oris vsus præcipuus in animali quis 387
Orta non ab æterno, sed post temporis ortum, quomodo possint esse incorruptibilia 315
Orta referunt naturam principiorum 339
Orta suæ originis nobilitatē vnde habeant 74
Oua subuentanea cur non sint prolifica 122. 128. 294
Oua in aluo ouipara qua anima viuant 124. 321
Ouum subuentaneum quo argumento probatur Arist. esse animatum 296. 299
Ouum subuētaneum in aluo matris viuit at extra aluum nequaquam 380
Oua subuentanea sunt minus plena ac sint fœcunda 122
Oua subuentanea, quæ 122. 143
Oua subuentanea vnde sortiantur animam 61. 296. 297. 299
Oua quæ in vtero fœminæ sunt cur non omnia superueniente mare fæcunda fiunt 295
Oua in aluo ouipara viuunt 154
Oua subuentanea cur extra aluum animam non retineant, qua in aluo gaudebant 424. 425
Ouum æmulatur menstruum ac semen muliebre 154

Ouum

Ouum subuentaneum ad quas animas sit in potentia 126
Ouipara ex mare non concipit ouum, seu pullos in ouo ex se genito 153.

P.

Parentes læsi, ac mutilati generant quandoque filios non mutilatos 293
Partes extra partes habent non solum corpora sed alia multa 450
Partes quæ semotæ à toto illud mutilant, & quæ non 470
Partium genus quotuplex 450. 470
Partes similares quomodo nutriantur 20
Partes dissimilares in nobis quomodo nutriantur, & augeantur non per se primo 90
Partes dissimilares constitutas esse ex similaribus 420
Partes eius quod augetur augentur secundum formam, quæ est anima, non secundum materiam 89
Pars nulla animalis neruis prædita, quæ non moueatur ad nutum voluntatis 147
Partes animati debent omnes informari essentia animæ 90
Partes quæ primæ omnium efformentur à natura in nobis 102
Passio generis non competit per se primò speciei 328
Pater in omni animalium genere quinam sit 27
Pater periisse potuit ante constitutionem fœtus ipso illæso 157. 347 384
Pater cur non sit agens proximũ ac principale vtens semine tanquã instrumento ad generandum animam fetus 158. 160
Pater non est agens à quo fœtus immediate animã suscipiat 357
Pater generat, efficit, & producit filium 35
Pater quomodo generet hominem in seipso 452. 453
Pater quomodo fœtui animam tribuat 348
Pater est agens materiale, ac physicum generans ex materia 188
Perficere munus est animæ, seu formæ non materiæ, vel subiecti 468
Per se quis nexus sit, & quorum 100. & 101
Per se tale nunquam à sui natura deflectit, sed tale semper permanet in quocumq; & vbicumque ponatur 98
Phantasia est sensus internus 229
Phantasiæ actio quæ 226
Phantasiæ actio est prior actione intellectus tum agentis, tum possibilis 226. 228

Phantasia potest intellectum discurrentem interpellare, nunquam vero illi opem ferre vt organum 222
Phantasmata sunt materialia, & corporea 223
Philosophus supra sensum sese attollens sola ratione persæpe nititur 458
Physicus considerat vtranq; naturam 275
Physicus quomodo, & quousq; consideret formam 275.276.278
Physicus quomodo consideret formas tum separabiles, tũ separatas à materia 276.277
Physicus non abstrahit à materia 2.2
Physicus nõ considerat quidquam sine materia 277
Physicus quo differat à cæteris Philosophis ibid.
Pisces qui neq; mares, neq; fœminæ sunt 298
Piscibus an partus consistat sine coitu 119.135
Piscium genera quæ solum fœmineo sexu gaudet, quæ pariunt sibi simile sine mare 119.138.140
Pituita per vlteriorem concoctionẽ apta nata est cedere in naturã sanguinis & alimenti 389
Plantæ vnde animam acquirant 344
Plantarum fœminæ quæ 362
Plantæ omnes sunt sexus masculei ibid.
Plantæ omnes cur sint sexus masculei, & quo vtantur loco fœmina 139.150
Planta non mutilatur quando ab ea colliguntur fructus 427
Platonica doctrina qualis, & quomodo legenda 36
Potentia quotuplex 267.268
Potentia secunda quid 269
Potentia secunda non est constituta in indiuisibili, sed habet latitudinem 461
Potentia quæ ad actum non reducitur frustra est 459.460
Potentia à quo agente ad actum reduci possit 460
Potentia subiecti ad formam non est ab efficiente 62
Potentiæ animæ non sunt accidentia 199
Potentiæ animæ re abinuicem differunt 199.201
Potentiæ non sunt res distinctæ ab anima 200
Potentiæ proprium est esse perfectibile, ac incompletum 409
Prægnanti morienti cur labia seruanda sint aperta 395
Præparatio materiæ ad animam à quo fiat ex Fer. 51
Præuia dispositio non est pars formæ futuræ Fer. 50
Præuia dispositio materiæ ad formam

mam Fer. dicitur potentia ibid.
Prauia dispositiones alimenti ad induendam formam partis nutrienda qua 167
Primum quot, quaque habeat significata 80.421.422
Principium idem est quo quid est, & quo quid agit 244. 368
Priuatio forma in genere quid Simp. 166.170
Priuationis duo genera 447
Priuatio exoriente noua forma quomodo dicatur fieri hoc 204 455
Priuatio aduentu noua forma à materia secedit 195. 203
Priuatio ad prasentiam forma quomodo aboleatur, & quomodo non 413. 203
Priuatio forma hominis qua Fern. 164.171
Priuatio anima humana qua sit. 455.456
Priuatio sape est rudimentum forma futura 454
Priuatio non est mera negatio. ibid.
Priuationis munus pracipuum quod nam sit ibid
Productio anima vegetalis, aut sentientis eodem modo fit in hominibus ac in cateris qua tales animas participant 119
Proiecta à quo, & quomodo mouantur 156
Proprietates hominis 129
Puer in lucem editus primo biennio solo lacte alitur 395
Pueri cur spermate careant 361
Pulli in ouis gignuntur albumine, & aluntur luteo 376.386
Pulli ex ouis cur excludi poßint à calore tum animalium, tum etiam rerum anima carentium 392. 393
Punctum additum linea facit vnum per se ens 430
Punctum vniri linea in vna tantum parte ibid.
Pura potentia nihil agit 241
Purum cum impuro sociari non potest sine medio 198
Putredo quid sit & quomodo fiat 84
Putri & materia orta à quo efficiente proxime nascantur 62 73. 74

Q

Quadragesima die à conceptu formata sunt omnia membra 243
Quadratum quomodo contineat duo triangula 205
Qualitates paßiua in temperamento quomodo inseruiant actionibus anima 83
Quantitas est de definitione augmenti, & decrementi 91
Quantitas diuersum quid est à materia 101

Quantitas est id quo materialia differunt ab immaterialibus 100
Quantitas non est à forma 101
Quantitas est accidens per se primò prodiens à materia ibid.
Quantitas non definitur per formam ibid.
Quantitas necessario mediat inter qualibet duo puncta. 106
Quantum omne per se primo est diuisibile 88.289.431
Quacunq; non mota mouent non sunt physice considerationis, sed metaphysica 279.281
Quæ intelliguntur apprehenduntur per modum & naturã eius quod apprehendit 368
Quicquid aduenit enti in actu est accidens 378.309
Quicquid competit alicui per formam specificam, id illi competit per se primo, ac secundum quod ipsum 327
Quicquid competit alicui per se primo in alio id esse nequit nisi in virtute illius, cui conuenit per se primo 328
Quod est per se tale semper tale permanet in quocunque, & vbicunque ponatur. 427
Quod recipitur, aut cognoscitur, per modum recipientis aut cognoscentis recipitur, aut cognoscitur 255

R

Respiratio est gratia Cordis. 148
Respiratio est necessaria ad vitam ibid.
Rerum omnium prima constitutio ex materia, & forma 50

S

Salaces qui magis 362
Sanguis est corpus interminatum & inanimatum 169
Sanguis est alimentum omnium particularum corporis 166
Sanguis menstruus Arist. est tota materia conceptus 120
Sanguis vbi ortus sit 166
Scientifico cur sat est in analogis definire principale analogatum 375
Scientia quomodo, & quando in nobis innascantur à principio 187.193
Scientia acceptio à principio non est generatio animæ, neque alteratio 242
Scindentes ligna eminus cur videantur repetere secundum ictum, antequam audiatur sonus primi ictus 91
Scythæ cur semine non abundent 361
Semen quid Arist. 360
Semen quot modis sumi possit 272
Seminis nomen conuenire etiam menstruo 436

Semen conceptum à quo impellatur ad agendum Fer. 49
Semen ad hoc vt proprias actiones edere possit quo opus habeat 462
Semen an sit corpus potentia vitam habens 465. & sequentib.
Semen cur aliqui putent inanimatum 211
Semen esse animatum 9.22.169 347. & seqq. 467.
Semini quæ anima insit 114. 292 352
Semen vnde, & quomodo animam habeat 362.446
Semen quale nã animal sit Arist. 440.453
Semen an vnam, an multas habeat animas 441
Semen vna solum anima pollens qua ratione possit constituere multos fœtus 442
Semen an habeat animam actu, an potentia 459. & seq.
Semen habet vim productricem animalis ; seu viuificatricem conceptus 347. 348. 350
Semini inest vis prolifica, quæ est facultas potior animæ vegetalis 208
Semen habet vim formatricem partium corporis 347.350
Semina vnde acquirant facultatem generandi ex Aristot. 283
Semina quomodo viuant 267
Semen est causa effectrix fœtus Arist. 291
Semen est vt artifex 258
Semen quomodo dicitur Arist. facere sicut quæ ab arte 114.171
Seminis virtutes similes sunt arti, & intellectui 95
Seminis virtutes quomodo sint similes arti, & intellectui, differantque à virtutibus naturalibus 113
Semen quarum partium sit materia 320
Semen id omne quod habet ab eo acceptum refert, vnde exiuit 359
Semen cuius vsus gratia ad conceptum in vtero retineatur 317 & sequentibus.
Semen constituto conceptu non dissolui in flatus 318
Seminis corpus remanere in conceptu quæ probent 316
Semen in generatione non solam materiam præparare 61
Semen esse materiam ossium & neruorum, imo & plantarum, & animalium Arist. 381
Semen an apud Aristotelem sit principium materiale futuri viuentis 435. & seqq.
Semen est corpus similare & homogeneum 384
Semen est magnum principium magnarum rerum 444

Semen an sit excrementum, ac vile. 403. 404. 213
Seminis ad putrem materiam, ex qua oriuntur animalia, an sit proportio 446
Seminis, & fructus analogia 360 & seq.
Seminis actiones in vtero primariæ quot, quæque sint 347
Semen vbi sortiatur vltimum sui complementum 168
Semen est fructus 213
Seminis materia est sanguinis portio purior 214
Semen est excrementum quod superest alimento 272
Semen quo argumento probet Arist. non fieri partem conceptus 290
Semen est pars animalis à quo exit 385
Semen est indignum quo proxime Deus vtatur ceu instrumento 272
Semen est agens principale, non instrumentum 351
Semen est agens vniuocum. 95.157 162. 258.348
Semen quomodo sit agens vniuocum 115
Semen est id quod immediate fœtui animam communicat 357
Semen vbi acquirat sui primum rudimentum 168
Semen an nouam animam in conceptum generet, an suam fœtui communicet 163. & sequentib. 308.364.365
Semen cur suam propriam formã fœtui communicet non ea mediante similem in eo generet. 172.173
Semen quomodo famuletur generationi 446.447
Semen ad conceptum constituendum & organizandum quo instrumento vtatur 367
Semen non habet totam animam humanam 96.97
Semen non animam humanam, sed eius priuationem obtinere 454
Semen an sit materia hominis, an homo ipse 453
Semen quomodo sit homo 173
Semen quomodo sibi parare possit organa ad obeunda munia vitæ 453
Seminis corpus fit materia generandi conceptus 172
Semen quarumnam partium fœtus sit materia 120
Semen Gal. cedit in materiam fœtus ibid.
Semen & alimenti partibus assimilati comparatio 165
Semen sine cœlo nil generat 53
Semen non est ea pars nostri corporis, in qua intellectus vnitur animæ irrationali 431

Semen

Semen non habet animam à partibus in digestione vltimi alimenti 166.167
Semen cur eiaculatum retineat animam, qua pollebat ante sui effusionem 426
Semen non adhuc eiaculatum qua ex parte habeat animam humanam 431
Seminis materia quæ sit 163.167 168
Semen, & mortuo illo à quo decidit, ex se vim habet prolificam 165
Semen quomodo sit indefinita manus, facies, & animal totum indefinitum 163
Semen an sit similare an dissimilare 458
Semen sensu est homogeneum, siue similium partium 167
Semen esse vel sensui dissimilare 459
Semen Arist. non est pars fœtus 113
Semen humanum aliis seminibus perfectius 352
Semen muliebre esse posse sufficiens principium materiale partium albarum conceptus 121.122
Semen muliebre an sit animatum 135
Semen muliebre cur non sit vniuoce semen cum masculeo Arist. 120
Semen brutorum esse animatum anima sensuali 352.353
Semen canis à cane differre non nisi penes accidentia 440
Semen stirpis ab ea non differre nisi secundum accidentia 441
Semicanis natus ex muliere & cane 118.134
Senes cur decrescant 361
Senes cur habere possint desideria iuuenilia cum languore corporis 405
Sensus & motus animalis non sine animæ præsentia 435
Sensus omnis est facultas corporea 403
Sensus indeterminate respicit omnia sensibilia 406
Sensus à quo determinatur magis ad hoc quam ad illud sensibile ibid.
Sensus minus fallax quam ratio 302
Sensus quomodo nō decipiatur circa proprium obiectum 110
Sensus non potest cognoscere substantias, nec vniuersalia 229
Sensus communis quomodo differat à particularibus, quomodoque illos respiciat 110
Sensus communis actio quæ ibid.
Sensitrix facultas in homine quotuplex, & quæ ibid.
Sensitrix potentia ad sentiendum vtitur organo corporeo 245
Sensibilia externa quomodo moueant

biant potentiam sensitiuam, & quomodo sint causæ sensationum. 239 244.245
Sensibile mouet sensum, & sensus illud percipere potest sine opera appetitus 406
Sensibile primum quomodo possit esse internum 239
Serpentes partu editi à muliere 135
Sexus in quibus non est distinctus, idem animal quomodo fungitur officio maris & fœminæ 138
Similitudo cur non sine dissimilitudine 113
Similitudo quando inter causas & effectus reperiatur, & quando non 28
Similaria corpora Medicis cur possint esse dissimilaria Philosophis 458
Simplicia quæ possint oriri à multiplicibus naturis 51
Simplex perfectius composito 33
Simplicis essentiæ simplex est tum facultas, tum actio 198
Soboles ex equa & vento cur pernicissima & breuis vita 133
Sol est causa generationis & corruptionis 67
Sol quomodo sit causa generationis, & corruptionis rerum 342
Sol inter alia corpora cœlestia maiorem habet vim circa generationem sublunarium 25[...]
Sol cur non generet hominem ex materia 27[...]
Solis nomine quid significet Arist. dum ait homo hominem generat & Sol ex Fer. 5[...]
Sol est diuinæ naturæ symbolum 179
Solis calor est accidens 74
Solis calor est imperfectior agentibus, quæ semine vtuntur ad prolem ibid.
Solis calor non proxime pendet à Cœlo 7[...]
Solis calor vnde immediate prodeat ibid.
Somnus cur maxime datus animalibus 40[...]
Somnus quas habeat corporis perturbationes ibid.
Species in qua agentia physica generant sibi simile quæ sit, & quotuplex 11[...]
Species audibiles per spacium notabile cur non ferantur nisi in tempore 9[...]
Species intelligibilis quid sit 22[...]
Species intelligibiles immateriales 224
Species intelligibilis non potest elici ex vno tantum phantasmate 22[...]
Species intelligibilis à quo educatur ex phantasmatibus 22[...]
Species intelligibilis quomodo edu[...]

educatur è phantasmatibus 225
Species intelligibiles post intellectionem conseruari impressas in intellectu, non in phantasia 224
Specierum menti impressarum qua ratione vna sola inter alias mouere possit intellectum ad sui speculationem 407
Species intelligibiles nullo modo indigent organo, aut facultate corporea 224
Species tangibiles momento de loco ad locum ferri nequeunt 91
Species tangibiles non absoluuntur à materia 90
Spiritus animales qua ratione inseruiant sensui & motui 435
Stomachus concoquit quæ per os assumuntur 243
Subiectum quomodo est gratia formæ, non vicissim. 78
Subiecti varietas quomodo pcedeat ex varietate formæ ibid.
Sublunaria sine Cœlo nec agere, nec esse possunt. 81
Sublunaria omnia vnde habeant suum esse ac viuere 281
Sublunaria efficientia omnia in agendo à quo reguntur 314
Substantiæ sunt perfectiores accidentibus 68
Substantia potest generare accidentia non vicissim 161. 244
Substantiæ quomodo sint sicuti numeri 326.327
Substantiæ non indigent accidente tanquam vehiculo 67
Sues viginti porcellos vno enixu parere possunt 123
Superi sunt agentia transnaturalia licet agant physice 34

T

Temperamentum vnde oriatur 333
Temperamentum nostrum vnde pendeat Plat. 31.43
Temperamentum viuentis quomodo pmaneat in cadauere 81
Testes vim habent conficiendi semen, ex Arist. 170
Terminis ad quem in generatione hominis duplex 452
Terminus quo fœtus possit innocue ab vtero exire vnde sit desumendus 394
Terra est communis omnium plantarum mater 344
Totum omne mutilatur, vbi pars aliqua à cæteris separetur 147 384
Totum quod habet partes, simplex esse non potest 423
Totum duplex est 415
Totum materiæ quid ibid.
Totum formæ quid ibid.
Totũ in definitione generationis in quo significato assumendũ. ibi.
Totũ quale mutetur variata vel

vna particula , & quale non ibid.

Totum habere posse actionem diuersam ab actionibus partium 79. 83.

V.

VAsa *seminalia grauiditatis tempore veneri semen eiaculantia quæ* 124.125.

Vasa spermatica deferentia non puro semine, sed seminis rudimento referta 169

Vasa quæ fundunt semẽ ad superfætationem 124.125

Vasa spermatica mulieris an implantẽtur in collum, an in fundum vteri ibid.

Vasa vteri virginalis exigua 311

Vasa menstrui vbi implantentur 126

Vegetales actiones postulant duo agentia 200

Vegetales actiones non fieri ope organi corporei quod fabricetur à vi formatrice 191

Vehiculum proprium dat cuiq; animæ Arist. 283.& seqq.

Vehiculum & vinculum animæ ex Fer. 60

Vehiculum animæ vegetalis proportione respondet corpori cœlesti ex Arist. 283

Vehiculum animæ compositum est vt anima ipsa 288

Vehiculum animæ vegetalis fieri calorem Arist. 284

Venerem senes ac imbecilles quo appetitu appetant rationali nè, an irrationali 405

Ventriculi actio quæ 249

Vermes & lumbrici in nobis ex quo gignantur 213

Vermes ac lumbrici quomodo generentur in intestinis 136

Verum triplicis generis 438

Verum falsò admistum ibid.

Veritas omnib. est præferenda 98

Vinculũ simplex adnectere in vnũ posse naturas nõ simplices 417

Vinculum animam corpori adnectens quidnam sit 83

Vinculum nectens mortale cum immortali quale esse oporteat 30.198

Virtus motrix impressa elemẽtis à generante est forma substantialis 161

Virtus impressa proiectis à proijciente est accidens ibid.

Virtus vbiq; proportione respondet essentiæ, cuius est virtus 370

Vis à masculo indita semini si fuerit accidens non potest generare substantiam 161

Vis formatrix viuiparorum animalium quo instrumento vtatur ad agendum 392.393

Vis formatrix in animalibus ouiparis quo organo vtatur 392

Vis partium corporis efformatrix

quid

quid sit, & in quo 349
Vita quid sit Arist. 150. 289
Vita non influit à corde per arterias ad alias partes 153
Vitæ longitudo aut breuitas ex tẽperamento 133
Vitæ actiones in quo non est anima 287
Vita non aliunde est quàm ab anima 208
Vita omnis prius generat suã stirpem in seipsa quã extra se 453
Vita an habeat necessario adiunctam nutritionem 7. 8
Viuens quatenus mistum permanere etiam potest post obitũ 84
Viuens à nõviuente non gigni 286
Voces sunt notæ passionum animi 266
Voluntas humana à cœlo cogi non potest 279
Voluntas ita se habet ad mentem, sicut appetitus ad sensum 406
Voluntas potest sese applicare menti & sensui 405
Voluntatis actio supponit actionem intellectus ibid.
Voluntatis actiones in nobis momento fiunt 294
Vmbilici vsus 388
Vnio animæ rationalis cum irrationali differt ab vnione sensitricis cum vegetali 429
Vnitas quid 430. 431
Vnitas addita numero facit vnum per se ens diuersum specie à priori numero ibid.
Vnum nobilius multiplici 33
Vnius numero quomodo sit vnus actus numero 194. 202
Vnum per se ens quomodo ex pluribus fieri possit 204. 205
Vnum an possit simul diuersis actionibus vehementius incumbere 399. 400
Vniuoca propriè dicta sunt eiusdẽ generis 29
Vnumquodq; resoluitur in ea ex quibus componitur 205
Vnumquodq; est id quod in eo est summum 207
Vsus partium, quibus homo communicat cum alijs animalibus, communis item esse debet 387
Vterus semine attracto clauditur arctissimè 318
Vteri sani calor mitis ac blandus 319.

FINIS.

10179

Psychol
Greeting
Med. Sect
Miscellan. Kg
Kommand

